

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

**İDİL-URAL'DA KADIN HAREKETİ:
SÜYÜMBİKE DERGİSİ (1913-1918)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA ŞAHİN

İSTANBUL 2012

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

**İDİL-URAL'DA KADIN HAREKETİ:
SÜYÜMBİKE DERGİSİ (1913-1918)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA ŞAHİN

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. AHMET KANLIDERE

İSTANBUL 2012

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Feyza Şahin'in "İdil - Ural'da Kadın Hareketi: Süyümbike Dergisi (1913 - 1918)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ş. Can Erdem
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Muhammet Gür
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

İmza

.....

.....

.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun / / 2012 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI

GİRİŞ

I. AVRUPA'DA KADIN HAREKETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	1
II. İSLAM DÜNYASINDA KADIN HAREKETİ	3

I. BÖLÜM

A. İDİL-URAL'DA KADIN HAREKETİ.....	8
B. SÜYÜMBİKE DERGİSİ.....	13

II. BÖLÜM

SÜYÜMBİKE'DEKİ MAKALELERİN ANALİZLERİ.....	28
--	----

SONUÇ	99
BİBLİYOGRAFYA	101
EKLER.....	104

ÖNSÖZ

Bu çalışmaya başlamadan önce çalışmayı düşündüğüm iki konu kadın ve eğitimdi. 1905-1918 yılları arasında Rusya Müslümanlarındaki hareket ve faaliyet (özellikle İdil-Ural bölgesinde) dikkatimi çekmekteydi. Çünkü burada siyasi, sosyal ve hukuksal alandaki gelişmeler diğer bölgelere göre daha ileri seviyede ve daha hızlı bir şekilde gerçekleşmişti. Orijinal kaynaklara dayanan bir çalışma yapmak amacıyla daha önce ele alınmamış olan bir dergiyi çalışmaya karar verdim. Rusya Müslümanları arasında kadın meselesinin öncülüğünü yapan ve *Âlem-i Nisvan*'dan sonra İdil-Ural'da çıkmış olan *Süyümbike* dergisi dikkatimi çekti. Derginin tamamına yakın nüshaları Kazan Federal Üniversitesi Seyrek Eserler Kütüphanesinde bulunuyordu. İhsan Demirbaş'ın yardımları sayesinde derginin dijital kopyasını temin ettik. Dergi, Arap harfleriyle yazılmış Kazan Tatarcasındaydı. Osmanlıca bilmem yardımcı oluyordu fakat dönemin Kazan lehçesine de aşina olmak epey gayret sarf etmemi gerektirdi. Ancak, zamanla daha hızlı ilerlediğimi farkettim.

Süyümbike, gerek yazar kadrosu gerek ele alınan konular kadınların sosyal alanda örgütlenmeleri, haklarını aramaları ve seslerini duyurmalarında etkili olmuştur. Bu dergi ile ilgili çalışma yapmış olan Japon araştırmacı Ikuta Masumi Süyümbike'nin indeksini çıkarmıştır. Çalışmamızı bitirdiğimizde bu indekste bazı eksikliklerin olduğunu gördük. Derginin başlangıç ve bitiş tarihlerini yazar 1913-1917 olarak belirtse de biz son sayının 8 Ocak 1918'de çıktığını biliyoruz. Bazı sayıların² ve makalelerin yazarda olmadığını gördük. Yine yazarın makalesinde bazı sayfa numaraları yanlış verilmiş, yazar adları ve makalelerin bir kısmı eksik okunmuştur. Bu arada çalışmamızdaki eksik sayfaların bir kısmı da yazarda mevcuttu. Bu konuda da makalesinden yararlandık.³

Derginin, *Vakitli Tatar Matbuatı*'na göre 1913 Noyabr'da (Kasım) çıkmış olduğu belirtilmiştir. Fakat elimizdeki derginin 1913 Oktabr'da (Ekim) çıkmış olduğunu görmekteyiz. *Süyümbike* yaklaşık beş yıl matbuatta yerini korumuştur. Ayda iki kez çıkmakta olan kadınlara mahsus bir dergidir. Dergide başlıca şu beş bölüm

¹ Bennigsen'a göre dergi, 1913'ün Kasım ayında (Noyabr' da) yayım hayatına başlamıştır. Hâlbuki biz derginin ilk sayısının Ekim (Oktabr'da) 1913'te çıktığını biliyoruz, bkz. Alexandre Bennigsen, Chantal Lemercier-Quelquejey, *La Presse et le Mouvement National: Chez les Musulmans de Russie Avant 1920*, Paris: Mouton & Co, 1964, s. 98.

² *Süyümbike*: sayı I/9 (1 May 1914), sayı I/10 (15 May 1914), sayı II/4 (1 Dikabr 1914), sayı III/17 (5 İyul 1916), sayı IV/13-14 (25 İyun 1917), sayı IV/18 (10 Dikabr 1917), sayı V/1 (8 Ganvar 1918) yazarda bulunmamaktadır.

³ Ikuta Masumi, "A Table of Contents of Süyüm Bika (Kazan, 1913-1917): A Journal for Women Published by Tatar Intellectuals," *Journal of Asian and African Studies*, sayı 65 (2003), s. 153-180.

bulunmaktadır: 1. Hatunlarga Hukuk (Kadın Hakları), 2. Balalar Terbiyesi (Çocuk Eğitimi), 3. Mösilman Hatun-Kızlarında Hareket (Müslüman Kadın Hareketi), 4. Kol İşleri (El İşleri), 5. Yurt Kirekleri (Ev İhtiyaçları), 6. Aş-Su Bölümü. Dergi orta boyda olup 24 sayfadan oluşmaktadır. Bir yılda 24 sayı çıkmıştır. Yer yer resimler kullanılmıştır. Yıllık ücreti 4 sum olmak üzere herbir sayısı 20 tindir. Ümit ve Maarif Matbaalarında basılmıştır. Resmi nâşir ve muharriri Yakup Halilî'dir. Yazarları tamamen o dönemin matbuat dünyasında yazıp çizen erkekler ve kadınlardan oluşmaktadır. Dergide öne çıkan şu yazarlar görülmektedir: Fahrülbenat Süleymaniye, Bağbostan, Kâmile Muzafferiye, Mahruy Muzafferiye, Gülsüm Tırışkaviye.⁴

Öncelikle derginin tüm indeksini çıkardık. Çalışma elbette ki tüm makaleleri kapsamayacaktı. İçinden konuyla ilgili olanlar tespit ettik; sonra seçilen makaleleri analiz ettik. Makale analizleri bittikten sonra dergi yazarlarının hayat hikâyeleri tespit edip onların fikirlerini ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, kısaca kadın hareketinin Batıda ve İslam dünyasında nasıl başladığından söz ettik. Birinci bölümde, derginin ortaya çıkmasında etkili olan sebepler, dergide ele alınan konular, dergi yazarları ve yazarların ulaşabildiğimiz kadarıyla hayatları ve fikirlerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise sosyal ve tarihî açıdan önemli gördüğümüz makalelerin analizi yapılmıştır. Önemli makalelerde ölçüt, çalışmamızın da konusunu oluşturan kadın hareketi ile ilgili olanları idi. Bunun yanında eğitim, çocuk ve kadın eğitimi kadın hareketiyle birlikte değerlendirildiğinden analizi yapılan diğer makaleler arasındaydı. Bu sebeple yemek tarifleri, el işleri, giyim, süslenme gibi konular çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte İslam dünyasında asr-ı saadet döneminden itibaren kadının nasıl algılandığı, İslamî açıdan kadın haklarının nasıl yorumlandığı, Müslümanlarda kadının konumu ve dünyadaki kadın hareketlerinin nasıl gerçekleştiği (örneğin İngiltere, Fransa, İtalya, İsveç, Amerika, Rusya) sorgulanmıştır. Ayrıca bazı yazarlar seyahat ettikleri yerlerde (Ufa, Taşkent, Sibirya, Semerkant, Buhara şehirleri) bazı karşılaştırmalar yaparak izlenimlerini okuyucuyla paylaşmıştır.

Makalelerin analizleri yapılırken dikkati çeken nokta bazı yazarların dilinin anlaşılmasının zor olmasıydı. Bunun yanında üslubu akıcı olan makaleler de yok değildi. Bu durum yer yer makalelerde belirtildi. Ayrıca derginin baştan sona indeksi

⁴ İsmail Remiyef, *Vakitli Tatar Matbuatı*, Kazan: Gajur, 1926, s. 54. Eserde derginin muharriri Yakup Halilî'nin de resmi yer almaktadır.

çıkarıldı ve ekler bölümünde belirtildi. Bunun yanında yazarların makale sayıları, hangi konularda yazdığı da çalışmada belirtilmiştir. Bu durum yazarlar hakkında da bilgi sahibi olunmasını ve fikir edinilmesini sağlamıştır.

Bu çalışmayla amaçladığımız İdil-Ural bölgesi'nde kadının özgürleştirilme serüvenine dâhil olmaktı. Rusya Müslümanlarının terakkisinde önemli bir merkez olan Kazan, şüphesiz kadın hareketinin de merkeziydi. Biz de bu sorunu *Süyümbike* dergisi üzerinden yansıtmaya çalıştık. Sonuç olarak, bu çalışma ile derginin oldukça zengin olan yazar kadrosu hakkında bilgi sahibi olduk. Dergide yer alan makalelerden o dönemde dünyadaki kadın hareketleri konusunda yoğun faaliyetlerin gerçekleştiğini gördük. Dolayısıyla, dergi gerek bilgi ve malzeme bakımından, gerekse süreklilik göstermesi açısından önem arz etmektedir. İdil-Ural bölgesinde kadın hareketi ile alakalı araştırmalarda bu dergi göz önüne alınmadan yapılacak çalışmalar eksik kalacaktır.

Bu tezin ortaya çıkmasında baştan sona emeği olan danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere'ye teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Kazan Üniversitesi'nde doktora yapan İhsan Demirbaş, değerli zamanını harcayarak derginin dijital kopyasını temin etti; kendisine teşekkürü bir borç bilirim. Bu süre zarfında desteklerini benden esirgemeyen Dr. Yasemin Tümer Erdem'e Dr. Kürşat Karacaçil'e, sevgili arkadaşım Dilek Çoban'a ve en değerli varlığım anneme teşekkür ederim.

Feyza ŞAHİN

ÖZET

1905 devrimi Rusya Müslümanları için değişimin başlangıcı olmuştur. Bu tarihten itibaren eğitim ve kadın hakları konularında önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kadının toplumdaki yeri ve konumu da yükselmeye başlamıştır. Bu durum şüphesiz matbuata da yansımıştır. Yayınlanan birçok dergi ve gazetenin yanında kadınları temsil edebilecek ilk dergi *Álem-i Nisvan* (1906), Tatar matbuatında kadınlara yönelik ilk yayın organıydı. Dergi, İsmail Gaspıralı'nın kızı şefika Gaspıralı tarafından, *Tercüman* gazetesinin eki olarak çıkmıştır. Bundan sonra *Süyümbike* adlı kadın dergisi yayın hayatına başlamıştır. Bu dergi, 1913-1918 yılları arasında Kazan şehrinde çıkmış en uzun soluklu kadın dergisidir; aynı zamanda müstakil olarak çıkan ilk kadın dergisidir. Dergi kadrosunda kadın yazarlar önemli bir yer tutmaktadır. *Süyümbike*'de kadınların özgürleştirilmesi konusu ön plandadır ve bu konuyla alakalı dergide tartışmalara yer verilmiştir. Ayrıca ocuk eğitimi, yabancı ölkelerdeki kadın hareketleri, Müslüman kadınların durumu gibi konular sıkça işlenmiştir. Dergide önceden belirlenmiş makalelerinin analizleri yapılmış, dergi yazarları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak dergi, çıktığı yıllar arasında Tatarlarda kadın haklarının gelişimini, dünyadaki kadın hareketlerini ve kadın yazarların bizzat bu meseleyle ilgili görüşlerini öğrenmemize katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rusya'da Müslüman basını, kadın hakları, eğitim, Tatar reform hareketi, Rusya Müslümanları

ABSTRACT

After 1905 Russian Revolution, the Muslims of Russia took faster steps in the way of reforming their society. The emancipation of women became one of the most important issues of the Muslim writers of the period. In 1906, a women's journal was published in Bahçesaray as supplement of *Tercüman* newspaper of Ismail Gaspiralı. In 1913, new journal of women called *Suyumbike* appeared in Kazan city. This thesis aimed at explaining the development of women's issue among the Muslims of Russia by analyzing this first independent women's journal. *Suyumbike* was the long-living women's magazin among the Muslims of Russia during the Tsarist regime. It became a focus of discussion of the different aspects of women's issue: Child education, schooling girls, women movements in Europe, rights of women etc. Women writers constituted the half of the journal's stuff. The research analyzed all the articles in this journal and tried to determine its place within the Tatar press. It also aimed at seeing its influence among the Tatar public. While analyzing the journal the research tried to build biographies of the writers who directed and contributed to *Suyumbike*. A great amount of knowledge about the biographies and activities of the writers are extracted from the journal itself.

Key words: The Muslim press of Russia, women's issue, education, Tatar reform, the Muslims of Russia

GİRİŞ

I. AVRUPA'DA KADIN HAREKETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

XX. yüzyıl başlarında kadın meselesinin Avrupa vasıtasıyla Rusya'ya yansımaları sonucunda değişen dünya düzeninde kadının toplumdaki yeri de artık farklı algılanmaya başlamıştır. Genel olarak bu süreç Fransız İhtilali ile başlamıştır. Sosyalist hareketlerin şemsiyesi altında tomurcuklanan dünyadaki kadın hareketlerine bakıldığında ya savaş sırasında erkeklerin boşluğunu doldurmak için kadın yedek oyuncu olarak devreye girmiş, ya da fabrikalaşma sürecinde artan işçi ihtiyacını karşılamak için kadın çalışma hayatına atılmıştır. Her ne şekilde olursa olsun bu durum kadının toplumdaki yerini değiştirmiş, evde oturan ve sadece çocuk yetiştiren bir kadın tipinden sosyal hayatın içerisinde erkekle aynı ortamda çalışan bir kadın tipi ortaya çıkmıştır.

İlk olarak XIX. yüzyılın ilk yarısında Fransa'da ortaya çıkan kadın hareketine orta sınıftan kadınlarla işçi kadınlar destek vermiştir. Böylece kadınların ekonomik ve siyasal hakları savunulmuş ancak bu hakların emekçilerin sosyalist bir toplum kurulması için vereceği mücadelelerle kazanılacağı düşünülmüştü.⁵ Bir diğer taraftan örgütlenen kadınların hedeflerinden biri eğitim konusuydu. Kadınlar eşit şartlarda eğitim almak özellikle üniversite eğitimi almak için mücadele etmekteydiler. Böylece ekonomik özgürlüklerini kazanacaklar, istediği mesleğe girebilme hakkını da elde edeceklerdi. İkinci olarak oy hakkı elde etmek istiyorlardı. Bu iki amaç feminist hareketin temel noktasıydı.⁶

Bu gelişmelerin sonucunda 1850 yılında İngiltere'de yalnız burjuvaziye mensup kızların eğitim alabildiği ortaöğretim kurumları açılmış, Fransa'da kızlar için ilköğretim eğitimi imkânı verilmiş, ortaöğretime 1863'ten itibaren geçilmeye başlanmış, Almanya'da ise ilk kız lisesi 1893'te açılmıştır. John Stuart Mill'in 1869'da *Kadınların Uyraklığı Üzerine* başlığıyla yayınlanan denemesi, kadın-erkek için de eşit eğitim fırsatları ve oy hakkı savunucusu olan kadın hareketleri üzerinde önemli etkiler yapmış, nihayet 1890'da Amerikalı Kadınlar Ulusal Oy Hakkı Derneği, İngiltere'de ise 1897'de Kadınların Oy Hakkı İçin Ulusal Birlik kurulmuştur.⁷

⁵ Andrée Michel, *Feminizm*, çev. Şirin Tekeli, İstanbul: Kadın Çevresi Yayınları, 1984, s. 104.

⁶ Bernard Caporal, *Kemalizm ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 1982, s. 20.

⁷ Ayşegül Yaraman, *Resmi Tarihten Kadın Tarihine*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2001, s. 19-20

Bu hareketle birlikte fabrika işçisi kadınlar çalışma şartlarının düzeltilmesi ve erkeklerle eşit ücret almak için mücadele ediyorlar, orta sınıf kadınlar ise yüksek fiyatlara karşı ve oy hakkı elde etmek için uğraşıyorlardı.⁸ Sonuç olarak 1903'te Saksonya'nın küçük bir kasabası olan Crimmitschau'da tekstil işçisi kadınlar grev yapmış, başarısız olmalarına rağmen derin bir tesir yaratan grev, kadınların aynı zamanda özgüvenlerinin de simgesi olmuştur.⁹ 1904 yılında kadınlar uluslararası Kadın Oy Hakkı Birliği derneğini kurmuşlardır. Derneğin toplantısına ABD, İngiltere, Avusturalya, Hollanda, İsveç, Norveç, Danimarka'dan kadın delegeler katılmıştır. Kısaca XX. yüzyıl başından beri kadınlar haklarını elde etmek için mücadele verdikleri gibi yönetim sisteminin de yenilenmesini sağlamışlardır.¹⁰

Kadınların haklarını elde etme mücadeleleri her ülkede değişik şekillerde ortaya çıkmıştır. Kültürel ve coğrafi farklılıklar bunda belirleyici olmuştur. Genel olarak şöyle bir sınıflandırma yaparsak Avrupa'dan sonra bu hareket Rusya'ya da yansımış ve buradaki Rusya Müslümanları da bu hareketten etkilenmişlerdir. Diğer taraftan İslam dünyasına göz attığımızda Osmanlı Devleti, 1839'da başlayan modernleşme süreci ve ileride II. Meşrutiyetle birlikte Jön Türklerin bu sorunu ön planda tutmasıyla kadının özgürleştirilme serüveni hız kazanmıştır. Rusya Müslümanları ve Osmanlı Devletini ele alırsak İsmail Gaspıralı ile birlikte yenileşme hareketi aslında oldukça erken bir dönemde Rusya Müslümanları arasında hararetli bir şekilde tartışılmaktaydı. Bu açıdan Rusya Türkleri iki arada kalsa da Rus etkisi ile (ki bu etki iyi anlamda olmuştur) modernleşme sürecinin başladığını söyleyebiliriz. Böylece kadın hareketi bu bölgede özellikle İdil-Ural'da adeta yoğunlaştırılmış bir program şeklinde ilerlemiştir. Yani hareketin Osmanlı Türklerine göre daha yoğun ve kısa bir zamanda gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

⁸ Süheyla Kadioğlu, *Batı Ülkelerinde Kadın Hareketleri*, İstanbul: Gri Yayınevi, 2005, s. 25.

⁹ Gisela Bock, *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, çev. Zehra Aksu Yılmaz, İstanbul: Literatür Yayınları, 2004, s. 113.

¹⁰ Kadioğlu, *a.g.e.*, s. 26-27.

II. İSLAM DÜNYASINDA KADIN HAREKETİ

XIX. yüzyılın ortalarından başlayarak bütün bir coğrafyayı etkileyen toplumsal ve ekonomik reform hareketlerinde kadınların aktif bir rolü olmuştu. Özellikle modernleşme hareketlerinin başladığı yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu, İran ve Mısır, kadın sorununun sadece erkekler tarafından değil, kadınlar tarafından da tanımlandığı ve tartışıldığı yerlerdi. Evlilik, şahitlik, boşanma ve miras gibi medeni hukuk alanlarındaki reform taleplerinde, kadınların eğitim ve çalışma haklarına kavuşmalarına ilişkin siyasal hedeflerde, reformcu erkeklerle kadınların ortaklaşa hareket etmişlerdi. Kentli ve orta sınıftan, eğitilmiş kişilerin kadın sorununu gündeme getirmeleri, asıl olarak modernleşme ve batılılaşma bağlamında olmuştu.¹¹

İslamiyet'in kabulünden sonra Türkler, başta Araplar ve Farslar olmak üzere fethettikleri bölgelerin halklarıyla etkileşime girmişler, bu etkileşim neticesinde ise farklı kültürel unsurları kabul etmişlerdi. Dolayısıyla Türk kadınının statüsünde de değişimler olmuştu. İslamiyet; evlilik, boşanma, mal-mülk edinme, insanca muamele görme, cinsiyet farkı gözetmeme gibi konularda kadınla erkeği eşit değerlendirdiği halde zaman içinde İslam'ın yanlış yorumlanması ve Arap geleneklerinin tesiriyle kadının, toplum içindeki statüsü daraltılmış ve aile içinde karar alma mekanizmasındaki rolü kaldırılmıştı.¹²

Avrupa ve Amerika'da kadın hakları artarak kadın erkek eşitliği sağlanırken Afrika ve Asya'da Müslüman kadınlar hakların çoğundan mahrum durumdaydılar. Ayrıca Müslüman kadınların da durumunu iyileştirecek yenilikçiler yoktu. Zaman zaman Türk ve Mısır basınında kadınların sesleri duyulmakta kadının toplumdaki yerinin yükseltilmesi gerektiğine dair yazılar yazılmaktaydılar.¹³

Mısır'da, sosyal ve siyasal yönden üç dönem yaşanmıştı. Birincisi Napolyon'un Mısır'ı işgali (1798) ikincisi Mehmet Ali Paşa'nın vali olması, üçüncü dönem ise 1863 İsmail Paşa'nın Mısır valisi olmasıdır. İşte bu son dönemde en önemli gelişmeler olarak, Dârü'l-Kutubi'l-Mısriyye Kütüphanesinin açılmasının yanı sıra pek çok modern okulun açılması, ilk olarak hanımlara mahsus bir okulun açılması ve basının güçlenmesi

¹¹ Aksu Bora, "Ortadoğu'da Kadın Hareketleri: Farklı Yollar Farklı Stratejiler", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, sayı 39 (2008), s. 58.

¹² Emin Özdemir, "20. Yüzyılın Başında Kazak Aydınlanmasında Kadın Teması", *Bilig* sayı 54, (2010), s. 212.

¹³ Ağaoglu Ahmet, *İslamiyete Kadın*, çev. Hasan Ediz, Ankara: Birey Toplum Yayınları, 1985, s. 14.

sayılabilir.¹⁴ 1873'e doğru İsmail Paşa Kahire'de ilk kız ilkokulunu açtığında kadın kuruluşlarının yükseleceği temelin ilk taşı konulmuştu. İsmail paşanın yanında bu harekete prenses Nazlı ve diğer prensesler de dâhil olmuştu. Avrupa'da yaşayan Nazlı, Mısır'a geldiğinde büyük bir salon açtı. Bu salonda din âlimleri, edebiyatçılar, Muhammed Abduh ve Kâsım Emin gibi Reformist İslamcılar da yerini almıştı.¹⁵

Modernizmin Arap ülkelerine yayılmasında etkili olan sebeplerden biri de bu ülkelerde bulunan Hıristiyan azınlık idi. Suriye, Lübnan ve Mısır'da bulunan Hıristiyanlar, Batılıların hem sığınağı hem de İslam ülkelerine açılan kapılarıydı. Öncelikle Mısır'da başlayan çağdaşlaşma ve Batılılaşma hareketi, diğer fikrî merkezlere bu azınlıklar ve yayın organları vasıtasıyla hızlı bir şekilde ulaşabiliyordu.¹⁶

Osmanlı toplumunda İslam dini adına getirilen yasaklar veya izinler sosyal hayatta da belirleyici rol oynuyordu. Bu düzen içerisinde kadının bulunduğu konum, erkeklerin onlara yüklediği rollerle de sınırlandırılmıştı. Bu dönemde aydınlar yeni toplum düzeninde kadının yeri üzerine yazılar yazmaya başlamışlar, eğitim başta olmak üzere kadınların uzak tutuldukları alanların kendilerine yakınlaştırılma çabalarını da başlatmışlardı.¹⁷

Tanzimat'a kadar kız çocukları eğitimlerine en fazla sıbyan mektebine kadar devam edebilmişti (erkeklerle birlikte 5-6 yaşından 9-10 yaşına kadar). Daha sonraki eğitim ise ağırlıklı olarak anne tarafından verilmekteydi. Devletin kız çocukları için açtığı rüştiyelerin amacı ise iyi ev kadını ve anne yetiştirmektir.¹⁸

Kız çocuklarının belli bir program dâhilinde eğitilmesi fikri ilk kez Tanzimat devrinde gündeme gelmiştir. Batı medenîyetine uyum sağlama düşüncesi ile yenileşme hareketleri de başlamıştır. Öncelikle askeri alanda başlayan bu yenileşme hareketleri zamanla ülke yönetiminden kılık kıyafete kadar her sahada kendisini göstermiş, kadınların mevcut durumları, bu çerçevede bir problem olarak algılanıp sorgulanmaya başlanmıştır.¹⁹

¹⁴ Ahmet Kazım Ürün, *1868-1932 Mısır'da Türk Bir Şair Ahmet Şevki (Mısır'da Sosyal, Siyasi ve Edebi Durum)*, İstanbul: Kaknüs inceleme araştırma, 2002, s. 15.

¹⁵ Caporal, *a.g.e.*, s. 26-27.

¹⁶ İbrahim Hatiboğlu, *İslam Dünyasının Çağdaşlaşma Serüveni*, İstanbul: Hadisevi, 2004, s. 116.

¹⁷ Ayşenur Kurtoğlu, "Tanzimat Dönemi İlk Kadın Yayınında Dinin Yer Alış Biçimi," *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadının Tarihi Dönüşümü*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2000, s. 22.

¹⁸ Gül Akyılmaz, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Kadının Statüsü*, Konya: Göksu Ofset, 2000, s. 83.

¹⁹ Safiye Akdeniz, "Tanzimat Edebiyatçılarının Kadın Problemine Yaklaşım Biçimleri," <http://cws.emu.edu.tr>, 05/05/2011, s. 1.

Osmanlı'da eğitim alanında yaşanan en önemli gelişme 1 Eylül 1869 tarihli *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'dir. Bu nizamname yoluyla Osmanlı Devleti'nde kızlar için öğretmen okulu açılması, rüştiye sayısının artırılması kararı alınmıştır. Yine aynı nizamnamede yer alan karar gereği kız sıbyan mektep ve rüştiyelerine öğretmen yetiştirmek amacıyla Darülmuallimat açılmıştır. 1879-1880 öğrenim yılında ise ilk kez bir Türk kadını, Fatma Zehra Hanım, okul müdiresi olmuştur. 1891'de bilimsel branş dersleri metod ve pedagoji Ayşe Sıdika Hanım tarafından verilmeye başlanmıştır. Ayşe Hanım öğretmenliğinin yanı sıra *Usul-i Tâlim ve Terbiye* (Dersaadet: Âlem Matbaası 1897) adlı bir kitap yazmış olmasıyla da bu alandaki öncüler arasındaydı. Buna karşın 1895'te Darülmuallimat Nizamnamesinde yapılan değişiklikle kadın ve erkek öğretmenlerin bir arada bulunmalarına izin verilmediği gibi, birbirlerini görmeleri de engellenmiştir.²⁰

Batının örnek alınması kuşkusuz eğitim sistemini de etkilemiş, eğitim kurumlarında Fransız usulü eğitim ön planda tutulmuştur. Mimaride üniformalarda, müzik derslerinde Fransız etkisi göze çarpmaktadır. Fakat Osmanlı Devleti'nin aldığı askerî yenilgiler sonucunda Osmanlı üzerindeki Fransız etkisi giderek azalmıştır, bu durum din eğitiminin ağırlıklı olarak verilmeye başlamasıyla sonuçlanmıştır. Yeni Osmanlılarla birlikte bu etki yerini tekrar kız çocuklarının eğitilmesi ve eğitime verilen önemin artmasına bırakmıştır.

Tanzimatla başlayan süreçte II. Meşrutiyetle birlikte kadının toplumda gitgide görünür kılımasının yanı sıra çok sayıda kadın dernekleri kurulmuş ve gazeteler çıkarılmıştır. Hayır derneği niteliğindeki²¹ derneklerin yanı sıra feminist hedefleri amaçlayan ilk derneklerde²² yine bu yıllarda kurulmuştur. Bu dernekler kadınları eğitmeyi, onların yaşam biçimlerini, giyim-kuşamlarını değiştirmeyi, onlara iş imkânı sağlamayı ve sanat öğretmeyi amaçlamışlardır.²³

Bunun sonucunda kadınlar için okullar belli bir biçimde artmaya başlamıştır. Kadınlar için ev işleri, çocuk bakımı konusunda bazı gece kursları açılmış, 1911'de ise ilk inas idadisi faaliyete geçmiştir. 1913'te bu okul kız sultanisine dönüştürülmüştür. Böylece ilk defa kızlar bugünkü manada lisedüzeyinde eğitim veren okula

²⁰ Çakır, *a.g.e.*, s. 222-223.

²¹ Şefkat-i Nisvan (1898 Selanik), Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi (1908 Selanik), Muhtaç Asker Ailelerine Muavenet Cemiyeti (1914), Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti bunlardan bazılarıdır, bkz. Akyılmaz, *a.g.e.*, s. 87.

²² Teali-i Nisvan Cemiyeti (1908 Halide Edip tarafından kurulmuştur), Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-i Nisvan Cemiyeti (1913 yayın organı Kadınlar Dünyası dergisidir), bkz. Akyılmaz, *a.g.e.*, s. 87.

²³ Akyılmaz, *a.g.e.*, s. 87.

kavuşmuşlardır.²⁴ 1913'te hastabakıcı kursu açılmıştır. Eğitimli ebelerin sayısı da artmaya başlamıştır.²⁵ İlköğretim alanında en önemli gelişme şüphesiz 1913 yılında Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkati'nin yürürlüğe girmesidir. İlköğretimin parasızlığı ve zorunluluğunu esas alan bu geçici kanun ilköğretimin yapısı bakımından önemli bir değişiklik getirmişti. Ayrıca yabancı dille eğitim yapacak ve eğitim süresi 6 yıl olan "Numune İbtidailerini"nin de açılması planlanmıştı 1914'te Sultan Ahmed İnas Ruşdiyesi'nin numune ibtidaisi haline çevrilmesi ve 1911 yılında numune haline getirilen Süleymaniye İnas Ruşdiyesi'nin ibtidai okul olarak devamı kabul edilmişti.²⁶

Yine 1914'te İnas (Kızlar) Darülfünunu açılıncaya kadar Darülmualimat, uzun süre kızları yetiştiren tek yüksek öğretim kurumu olarak önemini korumuştur. İnas Darülfünunu'nun açılması ile sultanîye öğretmen yetiştirmek amaçlanmaktadır. Fakat 1920'de kaldırılmasıyla İstanbul Darülfünununa bağlanmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerle aynı derslere devam etmesiyle üniversitede kız-erkek karma eğitimi böylece meydana gelmiştir.

Erkek reformculara bakıldığında kadınların eğitilmesini ilk olarak çocukların yetiştirilmesi açısından önemli buluyorlardı. Onlara göre kadın eğitilmiş olursa sevgiye dayanan bir karı-koca ilişkisi, huzurlu bir aile hayatı olacaktır. Dolayısıyla bu durum toplumun ilerlemesine ve refahına da katkıda bulunacaktır.²⁷ Şimdi bazı Osmanlı yazarlarının kadın meselesine bakışını kısaca belirtelim.

Kadın haklarını savunmuş olan Osmanlı aydınlarından Namık Kemal, eğitimde kadın-erkek eşitliğini savunmaktadır. Romanlarında ele aldığı konularda iki kadın tipi görülür: muhafazakâr ve ilerici kadınlar. Böylece fikirlerini iki taraftaki zıtlıklardan yararlanarak ortaya koymuştur. Toplumda ilerlemenin kadın eğitimiyle sağlanacağını düşünmektedir. Yazar savunduğu ideolojileri yer yer kadın kahramanlar üzerinden anlatırken geleneksel kadın imajını taşımayan kadın tipleri de ortaya çıkmış olur. Çünkü Namık Kemal, yeni bir kadın tipi oluştururken ona hem siyasi hem de toplumsal anlamda görevler yüklemiştir.²⁸ Hüseyin Rahmi Gürpınarda kadın adeta, yazarın

²⁴ Yasemin Tümer Erdem-Halime Yiğit, *Bacıyan-ı Rûm'dan Günümüze Türk Kadının İktisadî Hayattaki Yeri*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası 2010, s. 109.

²⁵ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları, 1988, s. 437.

²⁶ Yasemin Tümer Erdem, "II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi", yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi AnaBilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, 2007, s. 25-27.

²⁷ Ayşe Durakbaşa, *Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000, s. 97.

²⁸ Murat Kacıroğlu, "İdeolojinin Kurgusallaşması Bağlamında Namık Kemal'in Roman ve Tiyatrolarında Kadın İmajı", *Doğumunun 170. Yılında Uluslararası Namık Kemal Sempozyumu II*, Tekirdağ: T.C Başbakanlık Tanıtma Fonu Kurulu Başkanlığı, 2010, s. 634.

fikirlerinin savunucusudur. Romanlarında vurgulamak istediği kadın ile erkek arasında her yönden bir eşitlik olması gerektiğidir. Erkek istediğini almakta, dilediği gibi gezip eğlenmektedir fakat kadın bu haklardan yoksundur, esir gibi alınıp satılmaktadır. Bundan başka erkek için hovardalık sayılan, hoş görülen davranış, kadın için şerefsizlik ve namussuzluktur.²⁹ Halide Edip ise aydın Türk kadınının özgürlük serüveninde bir semboldür. Birçok dergi ve gazetede görüşlerini yazmıştır. Kadınların eğitim almadan kendilerine verilecek haklardan yararlanamayacağını düşünmektedir. Kadın onun eserlerinde sosyal çevreye karşı koymasını bilen kendini kabul ettirmiş, aile ve evlat sevgisi yüksek bireylerdir.³⁰ Türk kadını hakkında Batı'da geçerliliğini koruyan basmakalıp yargılarla mücadele etmiş, kadınların özgürleştirilmesi teması ile Ortadoğu'da anlaşıldığı şekliyle milliyetçilik teması arasında bir paralellik kurmuştur. Çünkü Edip'e göre bu ikisinin evrimi ve cisimleşmesi birbiriyle iç içe geçmiş durumdaydı.³¹ Ziya Gökalp'e göre kadın aile yapısının temelini oluşturduğundan eğitilmesi gerekir. Ona göre kadın ve erkek toplum içerisinde eşit sorumluluklara sahiptir. Dolayısıyla kadının toplum kalkınmasındaki yeri önemlidir. Kadın hakları konusunda Türklerde tarihe ilk çıktıkları zamandan beri eşitliğin var olduğunu ileri sürmektedir. Osmanlı toplumunda kadının durumu eski Türk töresinden değil, Bizans ile karşılaşmasından olmuştur.³²

Daha köklü bir değişime neden olan olay Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi olmuştur. Bu durum peçeli ve o tarihe kadar kaç-göç yöntemi gereğince yaşamını sürdürmüş olan kadını kamu alanına itmiş, silah ve gıda fabrikalarında kadınlara açılan iş yerleri işçi kadınları sınıfının çapını genişletmiştir. Buna paralel olarak bankalar, PTT, merkezi ve yerel kamu yönetimi, hastaneler kadınlara kapılarını açmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun büyük çaptaki askeri girişimleri sadece kadınları Türkiye'nin kentsel yaşamına sokmakla kalmamış aynı zamanda şeriatın üstünlük ilkesinin sarsılmasına da yol açmıştır.³³

²⁹ Agâh Sırrı Levent, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1964, s. 41.

³⁰ İnci Enginün, "Ziya Gökalp ve Halide Edip Adivar", *Ziya Gökalp İçin Yazılanlar Söylenenler*, Ankara: Ziya Gökalp Derneği Yayınları, 1978, s. 459.

³¹ Frances Kazan, *Halide Edip ve Amerika*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1995, s. 12-13.

³² İnci Enginün, a.g.m, s. 459.

³³ Nermin Abadan Unat, "Toplumsal Değişme ve Türk Kadını", *Türk Toplumunda Kadın*, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, (1982), s. 11.

I. BÖLÜM

A. İDİL-URAL'DA KADIN HAREKETİ

Cedid hareketi Rusya'daki Müslümanlar arasında yayılmaya başladıktan sonra bu hareket kendini basın-yayın faaliyetlerinde göstermişti. Biz bu süreci İsmail Gaspıralı'nın 1883'te Bahçesaray'da çıkardığı *Tercüman* gazetesıyla başlatıyoruz. Daha sonra 1905 İhtilali ile özgürlük ortamından yararlanan Rusya Müslümanları ardi arkasına birçok gazete ve dergi çıkarmaya başladı. Nitekim Gaspıralı *Arslan Kız* (Bahçesaray 1894) hikâyesinde namuslu, vatansever, cesur ve fedakâr bir Türk kızını idealize ediyordu. *Kadınlar Ülkesi* (Tercüman 1888) adlı eseri de yine aynı duyguların yüceltilmesine yönelik olarak yazılmıştı. Kız okullarının ve kadınların yüceltildiği bu eserlerin dışında onların eğitimine katkı yapar düşüncesi ile kızı Şefika Gaspıralı'ya Ocak 1906'da *Âlem-i Nisvan* adında bir dergi de çıkarttıran yazar, bu yolla ilk Türkçe kadın dergisinin de öncüsü olmuştu. Kadınların eğitimsizliğine dikkat çeken ve onların toplum hayatına katılabilmesi için gayret sarf eden dergi uzun ömürlü olmasa da daha sonraki yıllarda yayın hayatına giren *Işık* (Bakü 1911), *Süyümbike* (Kazan 1913), *Azat Hâtun* (1917) ve *Şark Kızı* (1917) gibi kadın dergilerine öncülük ederek girişimin başarılı olmasını sağlamıştı.³⁴

Rusya Müslümanları arasındaki kadın hareketi, burada başlayan reform hareketlerinin bir parçası olduğu için, öncelikle bu gelişmelerden bahsetmek gerekir. 1800'lü yılların başında Müslümanların gerileme sebeplerini gerçek İslamdan sapma olarak gören ve bunun için "İslam dinini ilk haline döndürmek" gerektiğini düşünen bir grup din âliminin çabalarıyla başlayan Tatar uyanış hareketi 1870-1880'lerde eğitim ve kültür alanında yoğunlaşıp 1905'ten sonra siyasi alanı kapsayacak şekilde genişlemiştir.³⁵

Bunun sonucunda toplumun değişim ihtiyacını karşılayabilecek yeni bir hareket doğmuştur. Rusya Türkleri arasında tecdit, ıslah, reform, ceditçilik gibi birçok isimle anılan bu hareket, toplumun gelişim ve değişiminde Batılı yöntemleri kullanan fakat Batı medeniyetini nihaî hedef kabul etmeyip sadece iyi bir örnek olarak gören bir modernleşme çabası olarak tanımlanabilir. İdil-Ural bölgesinde, özellikle Kazan

³⁴ Mustafa Cemiloğlu, "İsmail Gaspıralı ve Eğitim-Öğretim Faaliyetleri", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, V/1, (2005), s. 34.

³⁵ Ömer Hakan Özalp, *Rızaeddin Bin Fahreddin*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2001, s. 13-14.

Tatarları arasında doğan ceditçilik hareketi Tatar aydınlarının gayretleri neticesinde Orta Asya'ya da yayılmıştır.³⁶

Nitekim Tatar reform hareketi tek bir kaynaktan çıkmamıştır. Rus felsefî ve siyasî düşüncesinin dolaylı fakat derin tesirinin yanında Tanzimat reformlarının ortaya çıkardığı Osmanlı yenileşme hareketinin de etkisi gösterilebilir. Yine de belirtmek gerekir ki, Tatar reformculuğunun ayırt edici özelliği, bizzat Tatarların bu kaynaklara başvurmada gösterdiği yaratıcılık ve yoğunluktur. Tatar reformculuğunun geniş bir faaliyet alanı vardır. XVIII. yüzyıl sonu ve XIX. yüzyıl başında önce dinî düşünüş tarzı yeniden bir değerlendirmeye tabî tutulmaya başlanmış, sonra kültür ve eğitim reformculuğuna yönelinmiştir. XX. yüzyıl başında ise siyasî alanda kendini göstermiştir.³⁷

Kazan Türkleri arasında ekonomik faaliyetler sonucunda çok sayıda zengin, tüccar, fabrikatör zümresi ve orta sınıf burjuva zümresi oluşmuştu. Kırımlı İsmail Bey Gaspıralı'nın başlattığı “usûl-i cedit” hareketi sonucunda başta Kazan Türkleri olmak üzere Kırım ve Azerbaycan'da açılan mektep ve medreseler sayesinde okuma-yazma oranı artmıştı. Bir yandan Rus mekteplerinde okuyanlarda artış olduğu gibi, aynı zamanda İstanbul, Beyrut ve Mısır'da eğitim görenler de çoğalmıştır.³⁸ Rusya Türkleri arasında geniş yankı uyandıran ve “usûl-i cedit” olarak adlandırılan bu gelişmelerin öncüsü olan İsmail Bey Gaspıralı'nın eğitim programında yalnız erkek çocuklarının değil kız çocuklarının da eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Kızlar için ilkokullar açılması, onlara da erkeklere uygulanan eğitimin uygulanması söz konusuydu. Bu aydınlanma sürecinin başarıya ulaşması için de Rusça bilmek gerekiyordu. Kız çocuklarının tahsil almaları muallimelere de gereksinim duyulmasını sağlamıştır. Dolayısıyla kız öğrenciler yüksek tahsil görebilecekti. Kızlar için ilk usûl-i cedit okulu 1884 yılında Bahçesaray'da açılmıştır.

XX. yüzyılın başında Rusya İmparatorluğunda kültürel ve iktisadî yönden Rusya Türkleri arasında durumu en iyi olanlar Kazan (İdil-Ural) Tatarlarıdır. Bu durum onlara Rusya'daki yenileşme hareketinin önderliğini yapma imkânı sağlamıştır. Kültürel

³⁶ İbrahim Kalkan, “Sovyet Dönemi Öncesi Orta Asya Aydınları ve Değişim,” *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı 14 (2000), s. 285.

³⁷ Azade-Ayşe Rorlich, *Volga Tatarları*, çev. M. Süreyya Er, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000, s. 108.

³⁸ Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990, s. 413-414.

gelişmede Kazan Türklerinden sonra Kırım ve Azerbaycan Türkleri de büyük rol oynamışlardır.³⁹

Çarlık döneminde Rusya Müslümanları, mektep ve medreselerde eğitim görmekteydiler. Burada Rus eğitim sisteminden bağımsız dini bir eğitim verilmekteydi. İslamiyet İdil-Ural bölgesinin yaşayış ve kültüründe mühim bir yer tutmaktaydı.⁴⁰ Müslümanların milli-medeni ve kültürel sahada canlanmalarının önüne geçmek için eğitim kurumları Rus denetimi altına alındı ve sayıca zayıf olan basın içinde sansür engeli çıkarıldı.⁴¹

Buhara'da Kazanlı tüccarların teşvikiyle eğitim almaya giden Tatar öğrenciler tahsillerini bitirdikten sonra ülkelerine dönüyorlardı. Ülkelerine döndüklerinde "Damolla" olarak bilinen bu gençler yeni mektep ve medreseler açmış olsalar da artık Buhara ilim açısından parlak devrini tamamlamış olduğundan Damollalar ve yetiştirdiği öğrenciler eğitim açısından bir sıçrama gösteremediler. Bunun yanısıra eğitime destek olmak isteyen Kazanlı zenginlerin de açtığı birçok yeni mektep ve medrese vardı. Zamanla, medreselerde modernleşmenin gerekliliği düşüncesi yayıldı, ıslah edilmiş medreseler ortaya çıktı. Ancak Rus Hükümeti bu dini medreselerin mahiyetini öğrenince onlarada teftişler yapmaya girişmiş, bazılarının müdürlerini mahkemeye vermiş, bazı müdürleri "idari tedbir" ile uzak yerlere sürmüştür.⁴² Aynı zamanda, Buhara'ya olan ilgi zayıflamış; Tatar talebeleri Mısır ve İstanbul'daki okullara yönelmişlerdir.

1905'te kurulan birçok Tatar gazetesi arasında liberal, burjuvazi ve muhafazakâr yayımlar en çok ilgi görenlerdi. Kısa zamanda en büyük ve en nüfuzlu Tatar gazetesi olan *Vakit Orenburg*'da, ve *Kazan Muhbiri* ve daha bir sıra il gazeteleri liberaller tarafından yayımlanıyordu. Muhafazakârları *Din ve Maişet*, Petersburg Müslümanlarının aristokrat, din adamları ve askeri çevrelerin monarşist organı olan *Nur* temsil ediyordu.⁴³

Nitekim Kazan Tatarları kadınların durumlarını iyileştirme konusunda XIX. yüzyılın sonlarından itibaren önemli adımlar atılmıştı, kadınlar artık yüzleri açık

³⁹ Nadir Devlet, *Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü 1985, s. 8.

⁴⁰ Nadir Devlet, *1917 Ekim İhtilali ve Türk-Tatar Millet Meclisi*, İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1998, s. 42-43.

⁴¹ Necip Hablemitoğlu, *Çarlık Rusya'sında Türk Kongreleri (1905-1917)*, Ankara: Kırım Dergisi 1997, s. 6.

⁴² Abdullah Battal Taymas, *Kazan Türkleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1966, s. 183.

⁴³ Serge A. Zenkovsky, *Rusya'da Pan-Türkizm ve Müslümanlık*, çev. İzzet Kantemir, Ankara: İpek Matbaası, 1971, s. 69-70.

serbestçe dolaşabiliyor, okula gidebiliyor, hastane ve okullarda dolaşabiliyorlardı. Kadının giderek toplumsal hayata karışmasında Rus medeniyetinin etkisinin yanı sıra, Batı kadını imajını yaygınlaştıran basın ve kadının serbestleşmesinin İslamiyete ters düşmediğini gösteren İsmail Gaspıralı'nın (1851-1914) da etkisi büyüktü.⁴⁴

Kazan Tatarları Müslüman kadınların durumunun düzeltilmesi konusunda XX. yüzyılın başında önemli adımlar atmışlardır. Rus Ortodoks misyonerlerin Müslüman kadının konumunu eleştiren, onları olumsuz örnekler olarak gösteren yazıları Rusya'nın Müslüman aydınları üzerinde uyandırıcı etki yaratmış olmalıdır. Bu baskıyı daima üzerlerinde hisseden Tatar aydınları ıslah çarelerini ararken, İslam memleketlerindeki uygulamaları ve eski değerlerin savunucusu olan ulemâyı eleştirme ve İslamın başlangıcına giderek oradan olumlu bir model oluşturma çabası içindeydiler.⁴⁵

Usûl-i cedit hareketinde kızların okuması için ayrı okulların açılması fikri o döneme göre en radikal sayılabilecek girişimlerden biriydi. Bu programa göre Rusya'da ilk kız okulu 1884'te Bahçesaray'da açılmış olup öğretmeni Gaspıralı'nın kızkardeşi Selime-Pembe Hanımdı. 1906'ya geldiğinde buradaki okulların sayısı 13'e ulaşmış *Tercüman* ve *Vakit* gibi gazeteler de bu konuda övgü dolu yorumlara yer vermişti. Yenilikçi önderler kız çocuklarının Rusça öğrenmeleri için Rusça eğitim veren okullara gitmelerini, yüksek öğrenimini tamamlamalarını talep ediyorlardı.⁴⁶

Rusya Müslümanlarının terakkisinde önemli rol oynayan aydınlardan kısaca bahsetmek gerekir. Gaspıralı'dan sonra kadınların özgürleştirilmesi konusunda fikir beyan eden aydınlardan Musa Carullah'a göre kadın perde arkasına atılmıştır, toplum hayatında yer almaları engellenmiş bunun yanında çocukların topluma faydalı olarak eğitim almasının da önüne geçilmiştir. Hâlbuki İslam'ın esaslarından biri de düşünce özgürlüğüdür ve buna göre kadının ailedeki yeri yüksektir. Kadın bütün hukuklarda erkekle eşittir.⁴⁷

Tatar aydınlardan Fatih Kerimî'ye göre Hristiyan milletlerin erkekleri ve kadınlarının hepsi canlı, hareket halinde ve çalışmaktadır. Türk milletinin ise sadece yarısı, yani erkekleri çalışmakta, diğerleri yani gövdenin yarısı âtil durumdadır.

⁴⁴ Ahmet Kanlıdere, "Rusya Müslümanlarının Kongrelerinde Kadın Sorunu (1905-1917)", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* sayı 2, (2000), s. 142.

⁴⁵ Ahmet Kanlıdere, *Kadimle Cedit Arasında Musa Carullah: Hayatı, Eserleri, Fikirleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları 2005, s. 214.

⁴⁶ Şengül Hablemitoğlu-Necip Hablemioğlu, *Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi (1893-1920)*, Ankara: Ahmet Veli Meng'er Vakfı, 1998, s. 75-76.

⁴⁷ Abdullah Battal Taymas, *Kazanlı Türk Meşhurlarından Musa Carullah Bigi: Kişiliği, Fikir Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: M. Sıralar Matbaası 1958, s. 37-38.

Osmanlı-Türk toplumuna dışarıdan bakıp sağlıklı değerlendirmeler yapan bir Tatar aydını olarak her fırsatta kadının eğitilip, bilgi ve beceriyle donatılmasının gerekliliği üzerinde duran Kerimî, kadınlara eğitim verilmedikçe milleti kurtarmanın mümkün olmayacağı fikrindedir. Onu üzen konulardan en önemlisi Türk kızlarının modern usullerle eğitim alabileceği okulların olmamasıdır.⁴⁸

Ocak 1906'da toplanan Rusya Müslümanları İttifakı'nın II. Kongresinde kadınların İslama göre seçime katılmaları, seçim meydanlarında kadınların bulunması caiz midir? gibi konular tartışılmıştı. Her ne kadar ulemanın muhalefetiyle karşılaşıldıysa da ceditçi aydınların çabası sonucunda kadınlara seçme hakkı verilmiştir. Ağustos 1906'da yapılan III. Kongrenin sonucunda ise erkek-kadın din ve kavmiyet ayrımı yapılmaksızın herkes kanun önünde eşit kabul edilmiştir. En çarpıcı gelişme olan 24-27 Nisan 1917'de nihayet Kazan'da Müslüman Kadınlar Kongresi'nin toplanması ve toplantıya Kırım, Kafkasya, Sibirya, Türkistan, Kazakistan ve İdil Boyu'ndan her meslek grubundan hanımların katılması şüphesiz Müslüman kadınlar arasında en güçlü örgütlenmeydi. Burada aile hayatında yapılması gereken reformlar, seçme-seçilme hakkı konularında alınan kararlar 1-11 Mayıs 1917 Rusya Müslümanları Kongresine taşınmıştır. Fatıma Kulahmedova, Musa Carullah ve Ravza Sultanaliyeva gibi aydınlar kadınların eğitimden yoksun bırakıldığını, İslamiyet'e göre de kadınlara erkeğin eşit olduğunu, kadınlara hürriyet verilirse kadın meselesinin çözüme kavuşacağını dile getirmişlerdi.

Sonuç olarak muhalif görüşlere rağmen Musa Carullah ve Âlimcan Barudî gibi aydınların görüşüne başvurularak⁴⁹ kadın ve erkeğin eşit hakka sahip olduğu, İslamiyet'te hicabın olmadığı ile ilgili kararlar oylama sonucu kabul edilmiştir. Burada dikkati çeken nokta bu Kongrelerde kadınların sorunlarını yine kadınların dile getirmesi, seslerini duyurmaya başlamaları ve en önemlisi de kadın meselesinin açıkça tartışılabilir olmasıdır. Kadınlar Kongrede yaptıkları konuşmalarda özellikle haklarını İslamî boyuta dayandırmamışlar, dünyadaki gelişmeleri örnek göstererek kadın meselesini değerlendirmişlerdir.⁵⁰ Ayrıca tüm Rusya Müslümanlarının 1905-1917 yılları arasında gerçekleştirdiği Kongrelerde reformist aydınların Musa Carullah, Fatih

⁴⁸ Fatma Özkan, "Fatih Kerimî'nin Türk Kadınına Bakışı", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi sayı 20 Yıl: 2006/1, s. 106.

⁴⁹ İhsan Ilgar, *Rusya'da Birinci Müslüman Kongresi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, s. xviii-xix.

⁵⁰ Kanlıdere, *a.g.e.*, s. 214-219.

Kerimî, Hadî Atlasî, Fatma Kulahmedova, Şefika Gaspıralı, Ayşe İshakî'nin de ön saflarda yer almasıyla kadın sorunu ayrıntılı bir şekilde gündeme getirilmiştir.⁵¹

B. SÜYÜMBİKE DERGİSİ

I. Derginin Ortaya Çıkışı ve Amaçları

Kadınların haklarından, sosyal hayatlarından, kısacası onların dünyasından bahseden bir gazete veya dergi yayın hayatında yerini bulamamıştı. Her ne kadar İsmail Gaspıralı'nın kızı [Şefika Gaspıralı] *Álem-i Nisvan* adlı dergiyi çıkarmaya başlamış olsa da derginin yayın hayatı çok geçmeden durmuştu. Böylece kadınlar, kendilerini temsil edebilecek bir dergiden yoksun kalmıştı.

Bu durum göz önüne alındığında bizzat kadınların durumlarından bahsedecek olan *Süyümbike* yayın hayatına başlamıştı. Dergi, ictimâî, hukukî, siyasî, iktisadî ve ailevî meseleleri ele almıştır. Özellikle çocuk eğitimi üzerinde durulmuştur. Çünkü geleceğin aydınlık olması, iyi bir eğitim ve öğretim almış çocuklar yetiştirilmesiyle mümkün olacaktır. Çocuklara hayat veren, onların duygu ve düşünce dünyasını şekillendiren, annelerdir. Aynı zamanda onları terbiye eden, eğitim öğrenimini iyi bir şekilde veren yine annelerdir. Dolayısıyla annelerin eğitim ve öğretim konusunda bilgili olmaları gerekmektedir.

Kazan şehrinde çıkan Süyümbike'nin yayın hayatına başlaması Rusya Müslüman kadınları açısından sevindirici bir gelişme olmuştu. Çünkü burada okuma yazma bilen ve okuduğunu anlayabilen kadınlar oldukça fazlaydı. Bunun yanısıra iyi düşünen ve yazan kadın yazarlar da vardı. Fakat onlar kendi sorunlarını hemcinslerine dile getirecekleri bir dergi bulamamışlardı. Her ne kadar çoğu profesyonel olmasa da birçok gazete ve dergiye müracaat etmişler fakat bir sonuç alamamışlardı. İşte *Süyümbike* 'nin yayınlanmaya başlamasıyla artık bu sorun ortadan kalkmış ve kadınlara ait bir dergi çıkmaya başlamıştı. Şüphesiz ki düşüncelerini iyi bir şekilde ifade eden kadın muharrireler cinsdaşlarının durumlarını daha iyi bilmekte ve bu muharrireler dergide önemli bir yer tutmaktaydı.

Bugüne kadar göz ardı edilen ve toplumun yarısını oluşturan kadınlar, adı geçen derginin yayın hayatına girmesiyle artık seslerini duyurabileceği bir platforma kavuşmuşlardı. Bu dergi çocukların, genç kızların ve onların iyi bir eğitim alarak

⁵¹ Sevinç Alkan Özcan, "Rusya'da Ceditizm ve Müslüman Kadın Hareketi", Nazife Şişman (ed.), *Harf Harf Kadınlar*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2008, s. 55.

yetişmesini sağlayacak annelerin, bilgi ve görgülerinin artmasını, toplumda terakkinin, birliğin ve kuvvetin oluşmasını sağlayacaktı. Böylece toplumu ve özellikle hemcinslerini aydınlatacaktı.

Rusya Müslümanlarının hayat tarzı ile Avrupalıların hayat tarzı bütünüyle farklıdır, bundan dolayı onların çocuklarına eğitim verme usûlü de farklıdır. Avrupa’da çocuğun bakımından, terbiyesinden, eğitiminden ve öğretiminden sorumlu kişiler mürebbiyelerdir. Rusya Müslümanlarında ise bu tarz bir usûl yaygın değildir ve bu eğitim usûlü yaygınlaşmamıştır hatta oldukça uzaktır. Çünkü Tatarlarda, zengin kesimden bazılarının durumlarının gitgide kötüleşmeye başlaması çocuklara özel eğitim veren mürebbiyeler tutulmasına imkân vermemektedir. Çocukları milli ve İslami yönden bilgilendirecek olan bakıcıların yokluğu yukarıda bahsedilen eğitim ve öğretimin verilmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu tek kişi annedir. İşte bu konuda anneler ve anne adayları genç kızlar, çocuk yetiştirme ve eğitim konularında bilgi sahibi olacakları, aynı zamanda onlara ait meselelerin dile getirildiği bir dergiye kavuşmuşlardır.

Kadınların bu ihtiyacını karşılamak için ufku geniş aydınlara ihtiyaç vardır. Bu aydınlardan dergiye iştirak etmeleri dergi kadrosunu oldukça memnun edecektir. Bu sebeple *Süyümbike*, dergi kadrosuna katılmaları yönünde özellikle kadın yazarlara çağrıda bulunmaktadır.⁵²

II. Dergide Ele Alınan Konular

Süyümbike dergisi 1913-1918 yılları arasında Kazan’da Yakup Halilî öncülüğünde çıkarılmış bir dergidir. Derginin yazar kadrosuna bakıldığında kadın yazarlar önemli bir yer tutmaktadır; dergideki yazıların yarısı onlar tarafından yazılmıştır. Ele alınan konular arasında en çok kadının özgürleştirilmesi, eğitim ve çocuk terbiyesi yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra sağlık, beden terbiyesi, müzik, şiir, hikâye, mevlüd ve anma geceleri, bayram günleri, yemek pişirme ve yapılan seyahatlerden izlenimler de dergide aktarılmaktadır.

Eğitim: Dergide sıklıkla tartışılan konulardan biri olan eğitim, İsmail Gaspıralı öncülüğünde başlatılan usûl-i cedit (yeni usûl) hareketine göre bir toplumun gelişmesinin temel koşuluydu. Bunun için kadınların da erkekler gibi eşit şartlarda eğitim alması gerekiyordu. Bu konuda Gaspıralı kadın hareketinin Rusya Müslüman

⁵² İdare, “Bir Niçe Söz,” *Süyümbike* Dergisi, I/I (27 Oktabr 1913), Kazan: Ümit ve Maarif Matbaaları, s. 1.

kadınları arasında doğuşuna öncülük eden ilk Müslüman erkektir. Her ne kadar Mercanî bu konularda görüş belirtse de en kesin ve açık olarak biz bu konunun Gaspıralı tarafından ele alındığını görüyoruz. Dergiye yazarlarına göre kadınların eğitim almaya başlamalarıyla muallimelere duyulan ihtiyaç artmış, bu ihtiyacın karşılanması için hanımlara mahsus yaz kursları açılmış ve kız öğretmen okullarının açılmasıyla da önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Fakat dergi yazarları muallimelerin himaye edilmediğini ve destek görmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca açılan okullarda hangi derslerin okutulması gerektiği ve müfredat programı ayrıntılı bir şekilde dergide yerini almıştır.

Çocuk terbiyesi: Önemli konulardan biriydi. Yine Fahrülbenat'a göre çocuk eğitimi bilgisiz ve bilinçsizce yapılıyor çocuklar yaşlı kadınlara veya 9-10 yaşındaki çocuklara bırakılıyordu. Bu yüzden çocuklar ehil olmayan kişilerin elinde yetiştiriliyorlardı.

Haksızlıkların giderilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması: Kadın sosyal ortamlarda erkeklerle bir araya gelmek şöyle dursun dört duvar arasına adeta hapsedilmiş ve hayatın güzelliklerinden mahrum edilmiş bir şekilde yaşıyordu. Bir görüşe göre kadınların dışarıya çıkmaması, erkeklerle aynı ortamda bulunmaması, erkeklerin bulunduğu ortamdan kaçması gerekiyordu. Dergi yazarları, bu durumu İslamın yanlış yorumlanması şeklinde değerlendirmekteydiler. Makalelerde dile getirilen sıkıntı da bu yanlış yorumlar sebebiyle gerçek İslamın anlaşılamayıp kadınların evlere kapatılarak cahil bırakılmalarıydı. Ayrıca yazarlar Avrupa, Rusya ve Amerika gibi yerlerdeki kadınların durumlarından bahsederek gelişmiş ülkelerde kadının erkekle eşit koşullara sahip olduğunu ifade etmekteydiler. Miras, Taadüd-i zevcat (birden fazla kadınla evlenme) ve boşanma konularında ise kadınların aslında mağdur edildiği belirtilmişti. İslamın ortaya çıktığı dönemdeki toplumda uygun olan kurallar artık değişmeliydi. Birden fazla yapılan evlilik, kadının rızası dışında yapılan evlilik, boşanma da kadının değil erkeğin evliliği bitirebilmesi tartışılan diğer meselelerdi.

Tatar kadınları verdikleri mücadele sonucunda önemli kazanımlar elde ettiler. Bunlar, kadınların erkeklerle aynı ortamda bulunabilmesi, istediği mesleği seçebilmesi ve erkeklerle aynı ortamda çalışabilmesi, rızası olmadan evlendirilmemesi, boşanma hakkı ve eşit mirasa sahip olma hakkı. İşte burada yazarlar Rusya Müslüman kadınların da bu haklara sahip olmaları gerektiğini vurguluyordu.

Kadın hareketine tepkiler: Bazı mutaassıp mollalar, kadınların da bulunduğu bir ortamda bu tartışmalar yapılırken şiddetle tepki gösterip toplantı salonlarını terk etmiştir. Onlara göre kadına ne kadar çok hak verilirse erkeğin kadın karşısındaki üstünlüğü bozulacak ve bu durum toplumda yozlaşmaya sebep olacaktı. Kadınlar eğitim almamalı veya sadece kadınlara gerektiği kadar eğitim verilmeliydi. Bu konuda kadın yazarlar, kadının her türlü sosyal ortamda (kamu kuruluşları, mahkemeler, tiyatro, sinema gibi yerlerde) erkekle birlikte bulunmasında bir sakınca olmadığını savunuyorlardı. Eğitilmiş ve özgüveni yüksek kadınlar demek, gelişmiş bir toplum demektir. Bir toplumda kadının eğitilmiş olması sonucunda terakkinin mümkün olacağı kanaatindeydiler. Bunun için diğer toplumlardaki kadınların durumu ile Rusya Müslüman kadınların durumu hakkında kıyaslama yapmaktaydılar. Örneğin Rusya’da kadınların devlet memuriyetine alınması, emeklilikleri, yeni okulların açılması gibi durumlardan bahsedilirken bizdeki Tatar kadınlarının var olan okullara dahi çocuklarını göndermedikleri dile getirilmekteydi.

Kadın dernekleri: İç Rusyanın değişik şehirlerinde kurulan Müslüman kadın derneklerinde gerçekleştirilmesi beklenen amaçlar şunlardı: kadınların iktisadî hayatlarını yükseltmek, aciz olanlarına yardım etmek, okuyan kızlara yardım etmek, geçimini sağlayamayan kadınları himaye etmek, eğitim vermek ve iş sahibi olmasını sağlamak, köy mektepleri için özel kız mektepleri, darülmuallimatlar (kız öğretmen okulu) açmak. Bunun için toplantılar düzenlenip bu toplantılarda ileri gelenlerden para toplanmaktaydı. Özellikle derginin son sayılarına doğru artık bu kazanımların yavaş yavaş gerçekleştiği ve bu gelişmelerden duyulan memnuniyet ifade edilmektedir.

Edebi yazılar: Dergide önemli yer tutmaktadır. Farûlbenat, ‘A. Sanatî, B. Mirzanof, Said Sünçele, Cemaleddin Yumayef gibi yazarlar şiir ve hikâyeleriyle dergiye katkıda bulunmuşlardır. Hikâyeler birbirinin devamı olacak şekilde bölüm bölüm yazılmıştır. Bu durum derginin edebi yönünün de zengin bir malzemeye sahip olduğunu göstermektedir.

Aş-su bölümü: Bu bölümde yemek tariflerinden bahsedilmektedir. Bu makalelerin yazarı yoktur. Makalelerde her türlü yapılan yemek tariflerine, ev ekonomisine katkıda bulunacak şekilde sağlıklı yemekler nasıl yapılır veya yapılmalıdır bunlar dile getirilmektedir.

Sağlık: Hıfzı’s-sıhhat adı altında dergide yer almaktadır. Bu konuda yazan yazar ‘A. Fahri’dir. Makalelerinde beden terbiyesinin öneminden bahsetmektedir. Yazara göre

Tatarlar eğitime önem vermediği gibi beden eğitimine de önem vermemektedir. Yabancı milletlerde bu konunun önemle üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla yazara göre gelişmenin bir tarafında beden terbiyesi de yer almalıdır.

Seyahat yazıları: Bu bölüme baktığımızda Bağbostan ve F. Sultanbek'in bu konuda makaleler yazdığını görüyoruz. Yazarlar gittikleri yerlerdeki izlenimlerini okuyucuyla paylaşmışlardır. Buna göre yollar, binalar yani şehrin fiziki şartlarından seyahat ederken tanıştıkları kişilere kadar yazdıkları yazılarda her şeyi samimi olarak dile getirmişlerdir. Ayrıca bölgenin eğitim ve kültüründen de bahsedilmiştir. Dolayısıyla yazarların gözünden bu şehirlerin değerlendirilmesi okuyucuya iyi bir malzeme sağlamaktadır.

Siyasal alandaki gelişmeler: 1917 Rus devrimi, Rusya Müslüman kadınları tarafından sevinçle karşılanmıştır. 5 Mart'ta Rusya Müslüman Kadınları Kongresi, 13 Mart'ta Kazan Muallimleri toplantısı düzenlenmiştir. Toplantılarda üzerinde durulan konu kadınların seçime katılması ve seçime katılmaları için gerekli hazırlıklara hemen başlatılması gerektiğidir. Buradan artık kadınların seçime katılacağı sinyali verilmiştir. Bu durum kadın hakları açısından önemli bir gelişmedir.

Bu derginin bir işlevi de insanların birikmiş olan sıkıntılarını gidermesi ve başkalarıyla paylaşması idi. Bu durum kadınların başkalarının durumlarını görüp yalnız olmadığını göstermekteydi. Bu dergideki birçok yazı bu kategoriye dâhil edilebilir. Dolayısıyla derginin bir işlevi de dertleşmek, en azından insanın kendini ifade etmesini sağlamaktı. Bu dergi yoluyla kadınlar seslerini duyurmuş ve dünyadaki gelişmeleri yakından takip ettiklerini belirtmişlerdi. Derginin yayını Ocak 1918'den itibaren durmuştur.

Sonuç olarak, dergi kadınla ilgili hemen her meseleyi ele alan kapsamlı bir tartışma ortamı sağlamıştır. Toplumun gelişebilmesi, eğitimli kadın, eğitimli aile ve eğitimli çocuklar üçgeninde değerlendirilebilirdi. Bu konuda o dönem için istenilen seviyeye ulaşılmasa da önemli bir aşama kaydedilmişti. Günümüzde de kadın meselesi ile alakalı bu sorunların hala tartışılıyor olması bu sorunun geçmişi, günümüzü ve geleceğimizi ne kadar yakından ilgilendirdiği ile ilgilidir.

III. Dergi Yazarları

Yazarların biyografilerini tespit etmek dergideki yazıların anlaşılması bakımından önemlidir. Bunun için öncelikle ikinci el kaynakları kullandık. Buradaki biyografik malumattan yararlandık. Daha sonra, *Süyümbike*'deki biyografik bilgileri mümkün olduğu kadar kullandık. Fakat özellikle yazarların fikirleri konusunda dergideki yazılarına başvurduk. Böylelikle hem yazarların fikirlerini orijinal bir kaynaktan tespit etmek mümkün oldu hem de onların kadın meselesi konusunda ne derece ilgili olduklarını tespit etmeye çalıştık.⁵³ Bu arada, dergi yazarları ile ilgili bölümde alfabetik bir sıralama takip ettik. Şimdi, bu yazarları dergideki önem sırasına göre verelim:

Abdullah Battal [Taymas] (1882-1969)

Taymas'a göre, Rus kadınları hareketli ve faaliyetlidir ve sosyal alanlarda, mahkemelerde kadın ve erkek birlikte çalışmaktadır. Bizdeki Müslüman kadınların ise vücudun adeta hareketsiz bir bölümü gibi işlevsiz, atıl kaldıklarını söylemektedir. Bunun sebebi "bizim kadınlarımızın başka millet kadınlarından bir eksiği olduğundan değil, evlere kapatıldıklarından dolayı cahil kaldıklarından olmuştur" demektedir. Yazara göre bizde erkeklerin kaba ve eğitimsiz olmaları annelerin onlar üzerinde etki edecek derecede eğitilmiş olmamalarına bağlıdır.

Âlimcan Barudî (1857-1921)

Müderri ve pedagoğ Âlimcan Barudî 1857 yılında doğmuştur. İlk eğitimini Kölboyu medresesinde almıştır. 1875'te eğitimine devam etmek amacıyla Buhara'ya gitmiştir. Burada 7 yıl kaldıktan sonra Kazan'a dönüp imamlık yapmaya başlamıştır. Daha sonra açtığı Muhammediye Medresesi'nde eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. Cemiyet için faydalı insanlar yetiştirmekle kalmayıp usûl-i cedid için birçok ders kitabı yazmıştır. 1917 devriminden sonra Birinci Rusya Müslümanları kurultayında oy birliğiyle müftülüğe getirilmiştir.⁵⁴

⁵³ Yazarların biyografileri konusunda şu kaynaklardan yararlandık: Tatarskiy Entsiklopediceskiy Slovar, Kazan: Institut Tatarskoy Entsiklopedii AN RT, 1999, R. N. Dautov ve R. F. Rahmani, Ediplerimiz I, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı 2009, Tatarskaya Entsiklopediye IV, Kazan: Institut Tatarskoy Entsiklopedii, 2008, Tuncer Baykara, "A. Zeki Velidi Togan'ın Hayatı ve Eserleri", Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ahmed Zeki Velidi Togan Özel Sayısı 13/1, (1985), Abdullah Battal Taymas, Kazanlı Meşhurlardan I Rızaeddin Fahreddinoğlu, İstanbul: Birlik Basın ve Yayın Evi, 1969, Ahmet Kanlıdere, "Radikal Sosyalizmden Milliyetçiliğe: Kazanlı Ayaz İshakî'nin (1878-1954) Fikri Serüveni", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 24, İstanbul (2011), Abdullah Battal Taymas, Kazanlı Türk Meşhurlarından III Âlimcan Barudî, İstanbul: M. Sıralar Matbaası, 1958, "Galimcan Barudî", Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, Cilt IV, Ankara, 2004.

⁵⁴ Abdullah Battal Taymas, Kazanlı Türk Meşhurlarından III Âlimcan Barudî, İstanbul: M. Sıralar Matbaası, 1958, s. 7-11.

Babasının yardımlarıyla kurduğu medresede usûl-i cedit metoduna göre eğitim vermiştir. Fakat öncelikle bu metoda yönelik öğretmen yetiştirmiştir. *Ed-Din ve'l-Edeb* adlı bir dergi çıkarmıştır (1906). 1908'de Vologda'ya sürülmüştür. 1917'de toplanan Bütün Rusya Müslümanları Kurultayına Kazan delegesi olarak katılmış kurultayda Diyanet İşleri Başkanı seçilmiştir. İhtilâl sonucunda verdiği mücadele ve 1920/21'de İdil'deki kıtlık sonucu hastalanmış, Moskova'da vefat etmiş ve Kazan'da toprağa verilmiştir.⁵⁵

Bağbostan Mukminova (Mü'minova) (1884-1963)

1884'te Ufa vilayeti Menzelisk kasabasında dünyaya gelmiştir. Pedagogdur. Orenburg'daki F: Adamovoy Rus-Tatar okulunda okumuş ve muallime diploması almıştır. 1907'de Bağbostaniye (Bogobostani) adında bir Tatar okulu açmıştır. 1916'da kadın öğretmenler için kurslar düzenlemiştir. Bu okulda 1200 kız çocuğuna eğitim vermişlerdir. 349'u mezuniyetinden sonra muallime olmuştur. 1918'de Orenburg'da bir okulda çalışmış, *Süyümbike* dergisine aktif bir şekilde katılmıştır. 1937'de Represiya döneminde soruşturma geçirmiş, 10 yıl çalışma kamplarında mecburi hizmetle çalıştırılmış, 1963'te vefat etmiştir.⁵⁶ Orenburglu muallime Bağbostan Hanım, İstanbul'a seyahat etmiş. Oradaki mektep ve medreseleri görmüş, birçok öğretmenle tanışmış, buradaki kadın yazarlarla görüşmeler yapmıştır. Türk kadınlarının Rusya'daki olumsuz düşüncenin aksine gayet ilerlemiş olduğunu makalelerinde dile getirmiştir. Seyahat ettiği yerlerle ilgili izlenimlerini okuyucuyla paylaşmıştır.

Cemaleddin Velidof (1887-1932)

Kazanlı muallim ve muharrirdir. Bubi mektebinde okumuş ve Orenburg'da Hüseyiniye mektebinde öğretmenlik yapmıştır. *Tatar Edebiyatının Barışı* adlı eseri Orenburg'da *Vakit*'te yayımlanmıştır. 1917 ihtilalinde Kazan'a taşınmıştır, *Kurultay* gazetesinde yazarlık yapmıştır.⁵⁷ Hayatının sonu trajik bir şekilde sona ermiştir. 1931'in ortalarında tutuklanmış, 1932'nin güz mevsiminde hapisane hastanesinde vefat etmiştir.⁵⁸

⁵⁵ "Galimcan Barudî", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* IV, Ankara, 2004, s. 113.

⁵⁶ *Tatarskaya Entsiklopediye* IV, Kazan: İnstitut Tatarskoy Entsiklopedii, 2008, s. 272.

⁵⁷ Taymas, *Kazanlı Meşhurlardan I Rızaeddin Fahreddinoğlu*, s. 45.

⁵⁸ *Ediplerimiz* I, s. 251.

Fahrülbenat Süleymaniye

Süyümbike yazarları arasında en fazla makale yazan yazardır. Makalelerinde sıklıkla dile getirdiği sorun kadınların eğitilmesi idi. Ona göre kadınlar ancak eğitim yoluyla esirlikten kurtulabilirlerdi. Bu konudaki çabalarının sonucunda “adam sırasına girdiklerini” ifade etmesi kadının toplumdaki yerini en kısa cümle ile özetlemiştir. Muallim ve muallimelerin daha verimli olması için yaz kurslarına gitmeleri gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca çocuk terbiyesi konusunda iyi çocuk yetiştirmek için ailelerin bilinçli olması gerektiğini belirtmektedir. Çocukların beslenmesine gelince; yazar yakın yerlerden taze yiyecekler temin edilmesini tavsiye etmekte ayrıca bir beslenme programı vererek çocukların bu şekilde sağlıklı beslenebileceğini ifade etmektedir. Matbuat konusuna gelince yazar buradan Tatar basınında önemli gelişmeler olduğunu, birçok gazete ve derginin çıktığını söyledikten sonra, kadın gazetelerinin öncüsü *Âlem-i Nisvan* dergisi *Vakit* ve *İl* gazetelerinde kadınların yazdıkları yazılarla seslerini duyurduklarını vurgulamaktadır. Ufa’ya yaptığı seyahatlerde bir yandan izlenimlerini okuyucuyla paylaşırken diğer yandan bölgedeki hareket ve faaliyetten bahsederek burada bir kızlar mektebinin açıldığını belirtmektedir. Yeni mekteplerin ve hüner mekteplerinin açılması yazar için memnuniyet verici bir gelişme olmuştur.

Fatih Emirhan (1886-1926)

Tatar edebiyatının tanınmış meşhur yazarlarından. Drama yazarı, gazeteci, edebiyat tenkitçisi ve eylem adamıdır. 1886’da Kazan’ın Yana Biste’inde (Yeni Mahalle) doğmuştur. Babası imam olmakla birlikte yeni fikir taraftarı biriydi ve çocuklarını bu yönde yetiştirmiştir. Fatih Emirhan 1895-1905 yılları arasında Kazan’daki Muhammediye Medresesi’nde okumuştur. Fakat dini konuların dışındaki meselelere yönelmiştir. Doğu edebiyatı ve Rus klasiklerini okumuş, sonra da toplumsal faaliyetlere aktif bir şekilde katılmıştır. 1905’te El-İslah adlı öğrenci hareketinin (medrese talebelerinin hareketi) liderlerinden biri olmuştur. 1905-1907 yıllarında Petersburg ve Moskova’daki kurslarda ders almıştır ve bu dönemde yazı yazmaya başlamıştır. Terbiyetü’l-Etfal adlı çocuk dergisinde yazmış sonra Kazan’a dönmüş, 1907-1908 yılları arasında El-İslah gazetesinin önemli yazarlarından biri olarak faaliyet göstermiştir. Genç yaşta çocuk felcine yakalanıp kötürüm kalmıştır.⁵⁹ Bundan sonra yazarın çeşitli gazete ve dergilerde yazdığı görülmektedir. 1917 devrimini sevinçle

⁵⁹ Abdullah Battal Taymas, *Kazanlı Meşhurlardan I Rızaeddin Fahreddinoğlu*, İstanbul: Birlik Basın ve Yayın Evi, 1969, s. 36.

karşıl原因 yazılar yazmıştır. Devrimden sonraki yıllarda çıkan gazete ve dergilerde yazmıştır. 1923-1925 yıllarında Kazan Tiyatr Teknikumunda Tatar edebiyatı dersleri okutmuş, 1925'te emekliye sevk edilmiş, 1926'da vefat etmiştir.⁶⁰

Fatih Seyfi Kazanlı (1888-1937)

Yazar, edebiyat tenkitçisi, gazeteci ve kanaat önderidir. Kazan vilayetinin Spas kasabası Karamalı köyünde orta halli köylü bir ailede doğmuştur. 1891-1892'deki açlık zamanlarında babası ailesini alıp Kazan'a götürmüştür. Önce Kazan'ın mahalle mektebinde okumuş sonra Muhammediye medresesine devam etmiş, orayı bitirdikten sonra Minzile kasabasında bir süre usûl-i cedit ile öğretim yapan mekteplerde muallim olarak çalışmıştır. 1906'da tekrar Kazan'a dönmüş ve gazetecilikle uğraşmaya başlamıştır. 1912-1918 yılları arasında Ufa'da yaşamış bir ara Âliyye Medresesinde tarih okutmuştur. 1912 Şubat devriminden sonra Ufa'da Tatar sosyalist devrimcilerin yayın organı *İrek* gazetesinin naşiri olmuş. Bundan sonraki yıllarda eğitim ve basınla ilgili işlerde çalışmıştır. Komünist dönemde epey hizmet verdikten sonra 1936'da tutuklanmış ve 1937'de kurşuna dizilerek hayatını kaybetmiştir.⁶¹

Mahbub Cemal Akçurina (1869-1948)

Birinci Rus devrimi yılları başında yazıları çıkan kadın yazarlardan biridir. 1869 Mart'ında Sorotov vilayetindeki Dimau köyünde bir imamın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Eğitimini babasından almış, bir müddet sonra kendi köyünde ders vermeye başlamıştır. 1892'de evlenmiş, kocasının bulunduğu Samara vilayetinin Savinka köyüne göçmüş orada muallimelik görevini yapmıştır. 1908'den itibaren *Şura*'da ve daha sonra *Süyümbike* jurnallerinde hikâyeler, bala terbiyesi, hatun-kız hayatı hakkında makaleleriyle tanınmıştır. Ekim devriminden sonra yazarlık hayatından uzaklaşmıştır. 1908'de Bakü şehrine göçmüş ve ömrünün sonuna kadar orada yaşamıştır. Eserleri; *Şefkatsiz Baba*, *Hammali Yakub*, *Taşlayım*, *Mişerler Hayatından Bir Levha* (1914) ve "Eski Edebiyatımız" adında bir makale yazmıştır.⁶²

Mahruiy Muzafferiye (1873-?)

1873'te Tenüs kasabasına bağlı Uluğ Turmıy köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Abdül Veli Hazret elli yıla yakın bir süre imamlık görevini yürütmüştür. Annesi Züye Uyezi Kiçi Faybiç köyünde Tuhfetulla hazret kızı idi. İki yaşında annesini kaybetmiş ve

⁶⁰ *Ediplerimiz* I, s. 90-93.

⁶¹ *Ediplerimiz*, II, s. 355-357.

⁶² *Ediplerimiz* I, s. 23.

yine bir anne tarafından büyütülmüştür. Eski usülle apası tarafından Türkî dille okutulduktan sonra babadan tâlim ve terbiye almıştır. 1891 yılı Eylül'ünde Kazan'daki piçen pazarı mollası Ahmet Hazretle ikinci Hanım olarak evlenmiştir. Evlendiklerinde Ahmet Hazret 52 yaşındadır. Birinci Hanımı hasta olduğundan şakirtleri okutmak ve bütün mahalle işlerini yürütmek Mahrui Hanımın üstüne kalmıştır. usûl-i kadim ile olsa da ders okutmaya bütün tafsilatıyla ve mahalle işlerine bilfiil bakmaya koyulmuş, sebat ve kararlığı sayesinde bu işi hakkıyla eda etmiştir. Kocası küçük yaşta bir kızın nikâhını kıydığından ceza almış, elinden 1893'te imamlik belgesi (ukazı) alınmıştır. Mahrui Hanım bu yıllarda zor zamanlar geçirmiştir. Bundan sonra hem öğrenci okutmak hem de mahalle işleri gibi ağır bir yükün altına girmiştir. Mahrui Hanım da herkes gibi bu akıma rağbet etmiştir. Bu uğurda ne fedakârlık gerekiyorsa yapmıştır.

Bu yıllarda usûl-i cedid sesleri de çıkmaya başlamıştır. İşte bu gayretlerin semeresi olarak Kazan'da usûl-i cedid tâlimi şerefi ikinci olarak Mahrui Hanım'a düşmüştür. 1901 yılında Hatice Hanım Ahmirova'nın gayretleriyle Kazan'da resmi olarak hükümet tarafından Tatar kızlarına mahsus ibtidaî mekteb açılmıştır. Bu mektebin de Tatarca muallimi başlangıçtan beri Mahrui Hanım olmuştur. Okul açıldıktan sonra Mahrui Hanım kendi evinde eğitim verdiği kızları da bu okula katmıştır. Bu hüsn-i irşadı (irşad faaliyeti) yüzünden çok kişiden lanetler işitmiştir. Mahrui Hanım fakir çocuklara da parasız eğitim vermiştir. Dolayısıyla biyografinin sonunda onun millete takdire şayan hizmetler eden muallimelerin başında geldiği belirtilmektedir.⁶³

Necip Asrî (1886-1934)

Astrahanlı Nogaylardandır. Eğitimini İstanbul Darülfunûn Edebiyat şubesinde almıştır. 1908'de Ayaz İshakî ile tanışmış onu İstanbul'lulara tanıtmak amacıyla *Şimal Türk Muharrirlerinden Ayaz İshakî* adında bir risale yazmıştır. Memleketine döndükten sonra Orenburg'daki Hüseyiniye mektebinde öğretmenlik yapmıştır. Bir süre Petersburg ve Moskova'da kaldıktan sonra Ayaz İshakî'nin çıkarmaya başladığı *İl* gazetesinde yazmaya başlamıştır.⁶⁴ Necip Asrî gazetenin aktif yazarlarından olup bir ara gazetenin başyazarlığını da yapmıştır. Yazar 1937'de vefat etmiştir.⁶⁵

⁶³ "Mahrui Hanım Muzafferiye'nin Kısacagına Tercüme-i Hali," *Süyümbike*, I/8 (15 Fivral 1914), s. 12-13. Makalenin yazarı bulunmamakla birlikte derginin editörü Yakup Halilî'dir.

⁶⁴ Taymas, *Kazanlı Meşhurlardan I Rızaeddin Fahreddinoğlu*, s. 44.

⁶⁵ Ahmet Kanlıdere, "Radikal Sosyalizmden Milliyetçiliğe: Kazanlı Ayaz İshakî'nin (1878-1954) Fikri Serüveni", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* sayı 24 (2011), s. 65.

Necip Dumavî (1883-1933)

Kazan vilayetinin Çistay kasabası Yana Duma köyünde bir molla ailesinde doğmuş ve köy mektebinde okumuştur. 1894'te Kazan'a gelerek piçen bazarında Abdullah Apanay medresesine girip burada 8 yıl okumuştur. 1902'de medreseyi tamamladıktan sonra 2-3 yıl edebi yazılar yazmaya başlamıştır. Muallimlik için Çistay'a gitmiş 1908-1911 yılları arasında meşhur Bubi Medresesine devam etmiş, orada ders vermiş, 1917-1921 arası Çistay şehri mekteplerinde öğretmen yetiştiren kurslarda görev yapmıştır. 1921'de doğduğu köye dönmüş ve 1925'e kadar burada imamlık yapmıştır. Sonra Orta Asya'ya yönelmiş, 1927-1933 arası Semerkant'ta ve değişik yerlerde eğitimci olarak çalışmıştır. Bu arada tercümelemler de yapmıştır. 1933'te Semerkat'ta vefat etmiştir.⁶⁶

Said Sünçeleý (1889-1937)

Tatar şiiri tarihinde önemli bir isimdir. Saratof vilayetinin Hvalın kasabasında İski Mastak köyünde bir köylü ailesinde doğmuştur. Ailesi 1891'de Astırahan şehrine göç etmiş ve 1910'a kadar burada yaşamış kendisi de burada medreseyi okumuştur. 1905-1906 senelerinde yaz aylarında Kazan'daki muallim mektebinde okuyan ağabeyi ile birlikte Rusçadan tercümelemler yapmıştır. *Burhan-ı Terakki* gazetesinde kısa makaleler yazmaya başlamış, daha sonra çeşitli dergilerde şiirleri basılmıştır. 1915'te okutuculuk hizmetini bırakıp Ufa'ya gelmiş, 1917'ye kadar şehir kütüphanesinde müdür olarak çalışmıştır. Bundan sonra bazı gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. 1930'da tutuklanmış, 1937'de kurşuna dizilerek öldürülmüştür.⁶⁷

Şehid Ahmediyef (1888-1930)

Yazar, gazeteci siyaset ve eylem adamıdır. 1888'de Kazan vilayeti Çistay şehrinde Tatar Yaltanı köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde almıştır. 1901-1907 yılları arasında Orenburg'daki Veli Hazret Medresesi'nde daha sonra da Ufa'daki Âliye Medresesi'nde okumuştur. Burada Âlimcan İbrahimof ile tanışmış ve ömür boyu dost kalmışlardır. 1910'da Kazan'a gelmiş burada basın hayatına dâhil olmuştur. 1912-1914 yılları arasında *Muallim*, *Tatar Kızına* adlı hikâyeler yazmıştır. Bunun yanında *Ak yol* dergisinde çocuklar için hikâyeler yazmıştır. 1917 inkılâbından sonra Molla Nur Vahitof ile birlikte Merkez Müslüman Sosyalistleri Komitesinde çalışmıştır. *Avaz* adında bir gazete çıkarmıştır. 1920'ye kadar Kazan vilayeti Maarif Halk Komiseri olarak çalışmış, 1920-1921 yılları arasında Orta Asya'da Halk Maarifi Kurumu'nda

⁶⁶ *Ediplerimiz* I, s. 480-482.

⁶⁷ *A.g.e.*, s. 405-406.

çalışmıştır. Bundan sonra Tataristan'da önemli devlet görevlerinde bulunmuş, 1930'da Kazan'da vefat etmiştir.⁶⁸

Ş. Ahmediyef'e göre medeniyetin ilerlemesi kadın meselesi ile alakalıdır. Bunun yanında yazar dergide on yıl öncesinin ve on yıl sonrasının karşılaştırmasını yaparak bu on yıl içinde üniversitelerin dolduğunu, kadınların meslek sahibi olduklarını yazmaktadır. Ayrıca yazar Halilî gibi savaşın kadınların kendi güçlerini ispatlaması açısından önemli bir gelişme olduğunu da belirtmektedir.

Yakup Halilî (1878-1937)

Jurnalist, pedagog, terakkiperver aydındır. 1910'da Tatar okulları için yeni elifba ilmiyal hakkında ders kitapları yazmıştır. 1913-1918 yılları arasında *Süyümbike* dergisinin editörlüğünü yapmıştır. 1917-1918 yılları arasında *Balalar Dünyası* adlı derginin de editörlüğünü yapmıştır. Sovyet döneminde baskı ve zulme maruz kalmış ve 1937'de öldürülmüştür. Ölümünden sonra aklanmıştır.⁶⁹ Dergide en fazla makaleye sahip ikinci yazar olan Y. Halilî, aynı zamanda derginin muharriri, idareye gelen mektup ve makalelere cevap veren kişidir. Ona göre o güne kadar Rusya'da kadın tamamen erkeğine itaat etmek durumundaydı. Bir sorun olduğunda kadının sıkıntısını dile getireceği bir makam yoktu. Ayrıca yazar Avrupa ve Rusya'da kadınların haklarını nasıl elde ettiğini belirttikten sonra savaş dolayısıyla boşalan işleri kadınların yapmasıyla bu durumun kadınların güçlenmesini sağlayacak bir fırsat olduğunu belirtmektedir.

Yazara göre boşanma konusu erkekler tarafından suiistimal edilmektedir. İslamın dar bir çerçevede değerlendirildiğini ve bu durumun kadınlara benimsettirildiğini belirtmektedir. Derginin devam ettiği bir yılı değerlendirerek bu bir yıl içerisinde kadınların epey yol kat ettiklerini, eski cehalet devrinin kapanıp, ilim devrinin başladığını söylemektedir. *Süyümbike*'yi çıkarmaktaki maksatlarını kısaca şu sözlerle ifade etmektedir: kadınlarımızın içtimaî, hukuki ve siyasi hallerini iyileştirmek, onları dünyadaki gelişmelerden haberdar etmek, haklarının bilincine varmalarını sağlamak, eğitim yolunda gelişmelerini ve eğitilmiş çocuklar yetiştirmelerini sağlamaktır.

Zahide Bayçurina (1890-1977)

Viyatka vilayeti Alabuga kasabası Tirse köyünde molla bir ailede doğmuştur. 3 yaşında babasız kalmış, annesinin terbiyesi ile büyümüş ilk eğitimini muallim olan

⁶⁸ R. N. Dautov ve R. F. Rahmani, *Ediplerimiz I*, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı 2009, s. 109-110.

⁶⁹ *Tatarskiy Entsiklopediceskiy Slovar*, Kazan: İnstitut Tatarskoy Entsiklopedii AN RT, 1999, s. 624.

annesinden almıştır. 11 yaşına geldiğinde İj-Bubi'deki kız balalar medresesinde okumuş, 1906'da bu okulu bitirmiş ve köyüne dönüp muallimlik yapmaya başlamıştır. 1907-1914 yılları arasında Ufa'da sonra Perm şehrinde Müslüman kızları için açılan mekteplerde muallimlik yapmıştır. İlk şiirleri 1913'te Kazan'daki *Süyümbike* ve *Ak Yol*'da yayımlanmıştır. Ekim devriminden sonra yazar Perm'de yaşamakta iken Kazan ve Tatar dilinde çıkan gazetelerde yazılar yazmıştır. 1918-1925 yılları yazarın en verimli dönemi olmuştur. *Kızıl Armiya* gazetesi ile *Bizniñ Yul* jurnalinde özgürlük, milli azatlık, eşitlik konularında yazılar yazmıştır. 1935-1939 yıllarında Kazan'da Rayon Sovyetinde deputatlık görevini yapmış ve ömrünün sonuna kadar bütün gücüyle gençlerin eğitim işleriyle meşgul olmuş, 1977'de Mahaçkale'de vefat etmiştir.⁷⁰

Zeki Velidi Togan (1890-1970)

Zeki Velidi Togan 10 Aralık 1890 tarihide, Başkurd-Eli'nde İsterlitamak'ın Küzen köyünde doğmuştur. Çocukluğu, dört binadan ibaret bir medresesi de olan babası, annesi ve tabiat ortamında geçmiştir. İlk tahsilini babasının medresesinde almıştır bu arada hususi hocalardan Rusça dersi de almıştır. Astrahan, Orenburg ve Kazan'da bulunmuştur. 1909'da Kasımiye Medresesi'nde ders vermeye başlamıştır. Kazan Üniversitesi'nin Tarih ve Arkeoloji Cemiyeti'ne aza seçilmiştir. 1914 sonlarında Ufa'daki Osmaniyeye Medresesi'nde muallimliğe başladı. Rus Millet Meclisi, Duma'da, Müslüman Mebusların fraksiyonunda Ufa Müslümanlarını temsil etmek üzere seçilmiştir. 1917 devriminden sonra Ruslar tarafından tevkif edilmiş Kazaklar ve Başkurtlar Orenburg'u bastığı sırada hapisneden kaçmıştır. Daha sonra Başkurt Hükümeti Harbiye Nazırlığı yapmıştır. Türkistan'da faal mücadelede bulunmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde hocalık yapmıştır. 1 Numaralı Örfi İdare Mahkemesi, Zeki Velidi'yi 10 yıl hapse mahkûm ettiyse de Askeri Temyiz'in esastan bozma kararı ile 17 ay 10 gün hapiste kaldıktan sonra tayin edilmiştir. 26 Temmuz 1970'te geçirdiği ameliyat sonucu hayatını kaybetmiştir.⁷¹ Fergana'ya yaptığı seyahatte Rus, Yahudi ve Çingene kadınları ile Müslüman kadınlar arasında karşılaştırma yapmaktadır. Müslüman kadınlarının baştan ayağa siyah veya beyaz bir çapan giydiklerinden onları tanımlayamadığını belirtmektedir. Ayrıca yazar yazdığı makalelerde kitap tanıtımına da yer vermiştir.

⁷⁰ *Ediplerimiz*, I, s. 148-149.

⁷¹ Tuncer Baykara, "A. Zeki Velidi Togan'ın Hayatı ve Eserleri", *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, *Ahmed Zeki Velidi Togan Özel Sayısı* 13/1 (1985), s. 1-6.

Ayrıca dergide makalelerinden edindiğimiz bilgilere göre *İsmetî*, kadınların üzerindeki baskının sebebinin dinin yanlış yorumlanmasından ileri geldiğini belirtmektedir. *'A. Fahri* ise dergide sağlık konuları üzerine yazılar yazmıştır. *Süyümbike* dergisinin yayın hayatına başlama serüvenini anlatarak, derginin devam etmesiyle ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. *Emir Âli İbrahimof*, eğitim konusunda, eğitim olmadan elde edilen hakların bir işe yaramayacağını tartışmıştır. Hukuk ve eğitim iç içe geçmiş kavramlar olduğunsan ikisinin de birbirinden ayırt edilemeyeceği sonucuna varmıştır.

Müzik, dergide ele alınan bir diğer konudur. Bu konu ile ilgili yazılan makaleler çalışma konumuzun dışında yer aldığı için inceleme yapılmamakla birlikte *Abdullah Nadir* bu konuya yönelik makaleler yazmıştır. Yazar eski İslam kitaplarında yazılan, müziğin haram olduğu görüşünü doğru bulmamaktadır.

Süyümbike, Avrupa (İngiltere, Fransa, İtalya), Amerika ve Rusya'daki kadınların durumunu da ele almıştır. Bu türde yazılan makalelerde yazar, ismini belirtmemiştir. Yabancı ülkelerdeki kadınların erkeklerle eşit şartlarda eğitim aldıkları, üniversiteye gittikleri, hatta zeki olanlara özel eğitim verildiği belirtilirken, kadınların istediği mesleği seçebilme hakkının da olduğu, istediği kişiyle evlenebildiği, boşanma ve miras konularında da eşit hakka sahip oldukları vurgulanmıştır. Buradan derginin dünyadaki kadınların durumuyla da yakından ilgili oldukları anlaşılmaktadır. Ardından Müslüman kadınların durumu ile kıyaslamalar yapılmış, hanımların erkeklerle eşit haklara sahip olması şöyle dursun aynı ortamda bulunmalarının bile doğru olup olmadığı ile ilgili tartışmalar yapılmıştır. Kadınların doğadan, tabiatın güzelliklerinden mahrum edilip dört duvar arasına sıkıştırılıp cahil bırakıldığı ve bu konuyla ilgili İslam dininde yer alan kuralların yanlış yorumlandığı bu sebeple gerçek İslam'dan uzaklaşıldığı dile getirilmiştir.

Makale yazarlarında Müslüman kadınları arasında da kıyaslama göze çarpmaktadır. Kırım, Kafkas ve Kazan Tatar kadınları arasında durumları en ileri seviyede olan Kazan Tatar kadınlarıdır. Fakat Rusya Müslüman kadınlarına verilen eğitim yeterli olmadığı, bu eksikliğin yanı sıra kızlara öğretilen din bilgisinin de "iki rekât namaz kılmaktan" öteye gitmediği makalelerde vurgulanmıştır.

Dergi yazarlarında on yıl öncesi ve sonrasının karşılaştırılması yapılmakta ve bu on yıllık süreç içerisinde Rusya Müslümanlarının oldukça ilerlediği, birçok okulun, hünherhanelerin açıldığı belirtilmektedir. Cemiyetlerin ve bölgenin ileri gelenlerinin de

bu duruma katkıda buldukları Tatar kadınlarının artık üzerindeki ölü toprağını attığı açıklanmıştır. Devrim ise şüphesiz Tatarlar tarafından sevinçle karşılanmış, umumi toplantılar yapılarak kadınların seçime katılması için hemen hazırlıklara girişilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Edebi yazılar dergide oldukça fazla yer tutmaktadır. İlk sayılarda şiir ve hikâyelere çok fazla yer verildiği fakat devrime yakın bu konuların arka planda kaldığı görülmüştür. '*A. San'atı, B. Mirzanof, Cemaleddin Yumayef, Sadri Celal* gibi yazarlar dergide şiir ve hikâyeler yazmışlardır. Reklamlar da derginin son sayfalarında yerini almıştır. *Balalar Dünyası, Añ* dergisi, *İl* gazetesi gibi dergilerin de yeni sayıları ve içeriğine idare tarafından yer verilmekte, desteklenmekte ve okuyucu haberdar edilmektedir.

II. BÖLÜM

SÜYÜMBİKE'DEKİ MAKALELERİN ANALİZLERİ

Bu bölümde *Süyümbike*'deki makalelerin analizleri yer almaktadır. Makalelerin tümü değil, çalışma ile ilgili olanları belirlenmiş ve ona göre analiz edilmiştir. Dolayısıyla el işleri, süslenme, ev ihtiyaçları gibi konular analiz edilen makalelerin dışında tutulmuştur.

İdare, “**Bir Niçe Söz,**” I/1 (27 Oktyabr 1913), s. 1. İdareye göre toplumun hayatının önemli bir kısmını oluşturan kadınlar dünyasının haklarından bahseden gazete ve dergilerin matbuatda bulunmayışı bir noksanlıktır. Dergi çıkmadan birkaç yıl önce İsmail Gaspıralı'nın kızı [Şefika Gaspıralı] *Âlem-i Nisvan* adlı dergiyi çıkarmaya başlamış, çok geçmeden derginin yayını durmuştur. Kadın dünyası kendi haklarından bahsedecek önder bir dergiden mahrum kalmıştır. İşte bu durumlar göz önünde bulundurulup kadınların hallerinden onlara ait meselelerden bizzat bahsedecek olan *Süyümbike* dergisi çıkarılmıştır. Ehemmiyet verip araştırılacak meselelerin bazıları programda beyan edilmek üzere kadınların ictimai, hukukî, siyasî, iktisadî ve ailevî durumlarından ibaret olan çocuk yetiştirme meselesine ayrı bir ehemmiyet verilecektir; çünkü gelecek, çocuklar ve çocukların elindedir. İstikbâlin mesut olmasını istiyorsak şüphesiz eğitim ve öğretimi iyi bir şekilde verilmiş çocuklar yetiştirmek gerekmektedir.

Yazara göre çocukları terbiye eden [eğitim ve öğretimini iyi bir şekilde veren] onların hayata bakışlarında duygularını temellendiren annelerdir. Bundan dolayı annelerin eğitim ve öğretimden haberdar olmaları zaruridir. Rusya Müslümanlarının hayatı Avrupalıların hayatından bütünüyle başkadır, çocuklarına eğitim verme yolu bittabî farklıdır. Avrupa dünyasında çocukların hem eğitiminden sorumlu hem de her bir hizmetinden sorumlu kişiler mürebbiyelerdir. Tatarlarda bu eğitim usulü yaygınlaşmamıştır ve oldukça uzaktır. Çünkü kimi zenginlerin günden güne fakirleşmeye başlaması, çocuklara hususi bakıcı tutmaya imkân vermemektedir ve çocuklara milli yönde eğiten bilgili Müslüman bakıcıların yokluğu yukarıda söylenen usül-i terbiyenin meydana çıkmasına olanak vermemektedir. İşte bundan dolayı eğitilmiş çocuklar yetiştirme görevi eğitilmiş annelerin boynunun borcudur. Yine bundan dolayı eğitim konusunda aileye ait meselelerde örnek ola gelen dergiye annelerimiz ve anne olacak kızlar muhtaçtır. İdare, kadınların bu ihtiyacını karşılamada ufku geniş aydınların kâlemi ile iştirak etmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır.

İsmetî, “**Seriat Kaşında Hatun-Kızlar,**” [İslam’a Göre Kadınlar] I/1 (27 Oktabr 1913), s. 4-5. Yazar, kadınlara reva görülen baskıların temel sebebini dinin [İslam’ın] yanlış anlaşılmasına bağlamaktadır. Yanlış anlamaları şu şekilde sıralamaktadır: “İslam dini kadınları erkeklerden daha aşağı görmektedir. İslam dini kadın haklarını azaltmaktadır.” Bu yanlış anlayışları bazı kişiler açıktan ifade etmekte, diğerleri ise muamelelerde göstermektedir. Örneğin Kazan’da bir olay anlatılmaktadır:

Fuad Tuktarov bir toplantıda kadınların okutulmasının gerekliliğinden bahsetmekte iken, söz arasında hazretlere [din âlimi] dönüp: “Kadınlara yazı öğretmek farz değil mi?” diye sormuştur. Toplantının başkanı olan saygın kişi Âlimcan hazret [bazı rivayetlere göre fitneden korunmak için kadınlara yazı öğretmek haramdır, söz var] diye cevap vermiştir.

Sözüne itibar edilen ve din konusunda yeterliliğine inanılan Âlimcan [Barudî] gibi bir şahsiyetin ağzından böyle bir sözün çıkması orada bulunan aydınları (ziyalıları) galeyana getirmiştir. Yazarın kendisi de bu toplantıda söz alıp İslam’ın kadınla erkeği ayırmadığından bahsetmiştir. Kadınları erkeklerden ayrı gören dincilerin gözünde kadın-kızlara dini hükümlerinden bir şey farz olmaması gerektiği iddia edilmekteydi. Bu olay kadınlara nasıl bakıldığını gerçek bir şekilde göstermekte idi. Görüldüğü gibi yenilik taraftarı olan kişiler arasında bu konuda bir fikir birliği yoktu, dincilere yakın görüşte duruyorlardı. Bazıları kadınların İslam’a göre ikinci sınıf statüde bulunduğunu kastediyorlardı. İsmetî, Âlimcan hazretin bu sözlerinden kadınların eğitilmesine karşı olduğu fikrinin onun kadın eğitiminin gerekli olduğu fikrine inanmak istemiştir. Zira hazret, kızlar mektebinin açılmasına taraftar imiş.

‘A. Fahri, “**Süyümbike,**” I/1 (27 Oktyabr 1913), s. 5-6. Yazar o günlerde Kazan şehrinde çıkan *Süyümbike* isimli bir dergiyi okuyunca çok sevindiğini belirtmiştir. Matbuatta pek çok dergi olsa da yalnız hanımların isminde olan ve onların hayatına ait bir derginin yokluğu büyük bir eksiklik idi. Şükür Allah’a ki bu noksanlık da bitti. Bu şekilde bir dergiye ihtiyaç olduğunu vurguladıktan sonra okuma bilen ve okuduğunu anlayabilen hanımların çok olduğunu, bundan başka eli kâlem tutan ve iyi düşünen yazar hanımların da olduğunu belirtmiştir. Bunun kanıtı olarak da kadınlar, kendi düşüncelerini hemcinslerine anlatmak için türlü gazete ve dergilere de müracaat etmişlerdi. Hâlbuki onlar hemcinslerine kendilerini ifade edebilecek bir dergi veya gazete bulamıyorlardı. Belki çoğu da profesyonel değildi. Bugün ise, tüm bu olumsuzluklar ortadan kalkmış, hanımlarımıza ait bir dergi çıkmaya başlamıştır.

Şüphesiz düşündüğünü iyi bir şekilde ifade edebilen, yazabilen ve kendi ihtiyaçlarını da daha iyi bilen muharrirler iş bu dergide mühim bir yer tutmaktadırlar ve hemcinslerine gerekli hizmeti etmektedirler.

O güne kadar Tatar matbuatında toplumun yarısının ihtiyaçları yazılmaktaydı. Diğer yarısının ihtiyaçlarına göz yumup durulması gelecekte, bir kısım fikir sahiplerini rahatsız etmiş olacak ve onların ileride karabulutlu günlerle karşılaşacağı korkusu endişeye dönüşecektir. Yazar bu endişeyi dile getirmektedir.

Bu halde olup çocuk ve hanımların, genç kızların terbiyesine onların ilerlemesine bilgi ve görgülerinin artmasına hizmet edeceği düşünülen *Süyümbike* rehavetten uyanarak ilerleme yoluna girmiştir. Yazar son olarak dergide emeği geçen genç kız ve hanımları tebrik etmiş, derginin devam etmesi yönündeki dilekleri belirtmiştir.

‘A. Battal [Taymas], “**Hatun-Kızlarımız,**” I/1 (27 Oktyabr 1913), s. 11-13. Yazar Napolyon Bonapart’ın: “Analar bir eliyle bebeği öteki eliyle dünyayı sallarlar.” Sözünden yola çıkarak kadınların dünyada ne kadar büyük bir yer tuttuklarına işaret etmektedir. Yazar sonra tarihteki önemli kadınları sıralamıştır (Kleopatra, Maria Antuanetta, Maria Midiçi, Maria Stuard, Maria Tiriziya, İmparatoritsiya Yekaterina II, Süyümbike). Müslüman dünyasındaki meşhur kadınları anlatan İstanbullu Zihni Efendi hacimli bir kitap yazmıştır: *Meşâhirü'n-Nisâ*. Rusya Türklerinin reformcu din âlimlerinden Rızaeddin b. Fahreddin’in de *Meşhur Hatunlar* adında büyük bir eseri vardır.

Makaleye göre yakın dönemde kadınlara hürriyet veren Batıda Avrupa ve Amerika’da sanat, kâlem ve tahrir konularında büyük yer tutan ve dünyaca bilinen kadınların sayısı çok fazladır. Yazar burada kadınlara hürriyet verilmesine bağlı olarak Napolyon’un sözlerine dikkat çekmektedir. Gerçekte kadınlar özgürlüklerini kazanınca dünyayı değiştirmeye başlamışlardır. Sadece edebiyatta değil, matematik, tıp ve hukuk bilimlerinde hakkıyla öne çıkmışlardır ve kendilerine hayran bırakmışlardır.

Memleketteki Rus kadınlara bir göz atıldığında, müthiş bir hareket, faaliyet, hayat ve canlılık görülmektedir. Sabahın erken saatlerinde Rus kızları neşeli bir şekilde yürüyerek kitaplarını koltuklarının altına sıkıştırıp akın akın okullara gitmektedirler. Mahkemelerde, umumi kuruluşlarda kadın ve erkek birlikte çalışmaktadırlar. Sonra yazar mukayese girişir. Müslüman toplumunda kadınlar adeta vücudun felç olmuş bir parçası gibi atıl ve hareketsiz bir şekilde yatmaktadırlar. Bu neden kaynaklanmaktadır?

Dedikten sonra devamla: “Başka milletlerin hanımlarında olan akıl ve kabiliyet bizimkilerde yok mu? Dedikten sonra elbet var lakin bizim kadınlarımız güçten yoksun; onları okullarda adam akıllı okutmamaktadırlar, ibadethanelere, toplantıların olduğu mekânlara faydalı vaaz ve nasihat verilen yerlere göndermemektedirler. Hanımlar evlere kapatıldığı için tabiatın doğal güzelliklerinden de yoksun kalmaktadırlar. Bundan dolayı onların zihinleri açılmıyor, fikir dairesi genişlemiyor, duyguları işlenmiyordur. Dolayısıyla Müslümanların kamu hayatı ve aile hayatı cansız devam etmektedir diyerek cevap vermiştir.

Yazara göre büyük erkekleri büyük kadınlar yetiştirmektedir. Annenin ailenin her kişisi üzerinde tesiri büyüktür. Ailenin canlı ve faal olması kadına bağlıdır desek abartılmış olmaz. Hatun-kızlar, millet cehalet ve karanlık içinde çok zarar görmüştür. Asırlardır erkekleri eğitim yolunda olan Tatar milletinin kadınları da eğitim yolunda olsalar bugünkü zayıf durumda kalınmazdı. Uyuşukluk ve donuklukla sosyal hayattaki cansızlıktan kurtulurdu.

Abdullah Battal erkeklerin kaba ve eğitimsiz olmaları, kadınların erkekleri etkileyecek derecenin altında olmaları, aile toplantılarında hazır bulunmamalarından ileri gelmektedir. Eğitim çok büyük bir mesele. Çocukların terbiyesi kadınların elindedir. Kadın hür ve özgür bir ruh haliyle eğitilmiş bir şekilde yetişmezse onun yetiştireceği çocukların da sağlam karakterli ve özgüvenli olması beklenemez.

Makalede milletin çıkarları açısından kadınlara hürriyet verilmesini istenmektedir. “*Hicap* digen nerse bitsin diymiz” (Kadınların sosyal hayatın dışına itilmesine son verilmesini istiyoruz). Yazarın burada *hicaptan* kastı kadınların sımsıkı örtünmesi değil manevi bakımdan kendini korumasıdır. Kadınların aşağılanması onların saçları uzun aklı kısadır gibi sözlerle tahkir edilmesi ve eğitim verilmeden ergenlik çağına gelir gelmez evlendirilmesi gibi durumların bitmesi arzu edilmektedir

Yazara göre kadın-kızlar ilk gençlik çağından itibaren özgür kişilikli ve insan gibi eğitim görsünler, erkeklere verilen işler onlara da verilsin, mektep cemiyet ve tabiattan yararlanma yolunda onların önüne *hicap* çekilmesin. Tüm bunlar yapıldığı takdirde toplum hayatı ve aile hayatı canlanır, millete büyük ve fedakâr insanlar ve ilim hizmetkârları yetişir.

“**Zagranitsa’da Hatunlar Hareketi** [Yabancı Ülkelerde Kadın Hareketi],” I/1 (27 Oktyabr 1913), s. 16. Makaleye göre Fransa’da hükümet dairelerinde hanımların

sayısı yıldan yıla artmakta hizmet eden hanımların sayısı 1000 kişiyi bulmaktadır. Bunlar arasında en çok da muallimeler yer almaktadır. Makalenin devamında Fransa’da kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olmak için verdikleri çaba anlatılmaktadır. İtalya’da Parliment Kandidatkası İtalyan parlamentosunda ilk defa bir kadının aday olmak için başvurmasından bahsedilmektedir. Bu şahıs İtalya’nın tanınmış yazarlarından [Geransiye Dilidda] dır. Makalenin devamına bakıldığında kadın hakları konusunda dünyadaki gelişmelere ilgi duyulduğu sadece Avrupa’da değil dünyanın diğer yerlerinde de derginin bu konuyu takip ettiği anlaşılmaktadır.

“**Rusya’da Hatunlar Hareketi,**” I/1 (27 Oktyabr 1913), s. 17-19. Hatunlar ve Hükümet İşleri: Makalede pensiye [emeklilik] meselesi tartışılmaktadır. Yazar bu meselenin çözümlenmesinden önce kadınların devlet memuriyetlerinde ve başka görevlere de alınmasının çözümlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu makaleden derginin Rusya’daki kadın hakları konusundaki gelişmeleri dikkatle takip ettiği anlaşılmaktadır. Kadınların devlet memuriyetlerine alınması ve Rusya’daki Hanım öğretmenlere emeklilik hakkı verilmesi tartışılmaktadır. Devam eden haberlerde kadınlara mahsus yeni bir yüksek okul açıldığından bahsedilmektedir. Sanat alanında Güzel Sanatlar Yüksekokulu’nu bitirenler sanatkâr unvanını almaya hak kazanmışlardır. Aynı zamanda orada öğretmen olarak ders vermeye de başlamışlardır.

Bir başka haberde Harkof’da kadınlar üniversitesinin açılmasından bahsetmektedir. Burada kadın ve erkeğin ayrı bir şekilde eğitim aldığını anlıyoruz. Bu haberin altına idare diyor ki: “Rus kadınları kendi eğitimlerine ne kadar önem vermekte, bizim Tatar kadınları bu kadar büyük kurumlar oluşturmak şöyle dursun, var olan eğitim kurumlarına bile çocuklarını göndermemektedirler. Kadınlar eğitim alırsa toplumda fitne olur diyerek onları eğitimsiz bırakıyorlar. Ruslar arasındaki fitneye bakın bir de bize bakın, kim daha çok fitneci? Diyerek idare Rus kadınları daha eğitilmiş dolayısıyla onlarda daha çok fitnenin olması gerek düşüncesiyle Tatarlardaki eğitim sistemini eleştirmiştir. 5. haber de kadın mühendisler hakkında: Kadınlara mahsus politeknik enstitüsünü bitiren kızların mühendis olma hakkı iç işleri ve eğitim bakanlıklarına sorulmaktadır. Onlar olumlu cevap vermişlerdir. İdare diyor ki, “Rus kadınları artık mühendis de olacak (hemen arkasından Tatarlarla kıyaslama yapılıyor) bizde ise kadınlar boyunu posunu gösterip hava atma telaşındalar.” 6. haber de ilk kadın ziraat mühendisi ile ilgilidir. Moskova’da köy ziraat enstitüsünü bitiren bir hanımın ilk defa olarak ziraat mühendisi olduğundan bahsetmektedir. 7. ve son haber ise

demiryollarında çalışan kadınların sayısının arttırılmaya çalışılması ile ilgilidir. Sonuç olarak tüm bu misalleri vermek suretiyle Tatar kadınlarına örnek sunmak istediklerini ifade etmektedirler. Rusya'daki Rus kadınlarının yaptığı bu ilerlemeler Tatar kadınları için model teşkil etmiştir. Tatar kadınları bu güzel numuneleri benimsemiş ve kendilerine örnek teşkil etmişlerdir.

Emir Ali İbrahimov, “**Hukuk mu? Terbiye mi?**,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 4-7. Makalede kadınlar için haklar mı yoksa terbiye [eğitim] mi önce gelmeli sorusu tartışılmaktadır. Yazarın fikri eğitimin önce gerçekleştirilmesi gerektiği yönündedir. Ona göre eğitimsiz elde edilen haklar bir işe yaramamaktadır. Yazıdan anlaşıldığına göre hanım yazarlar bu konuyu oturup tartışmışlardır. Sonuç olarak ise hukuk ve eğitimin ayrılmaz bir bütün olduğu ikisinin de birbiriyle bağlantılı olduğu kanaatine varılmaktadır. Bunu desteklemek için de bir filozofun sözü alıntılanmıştır: “hukuğun olmadığı yerde terbiye [eğitim] de olmaz.” Zira eğitim hukuksuz, hukuk da eğitimsiz olmaz. Makalenin devamında kadın-erkek eşitliği meselesi işlenmektedir. Cinslerden biri (kadın) haklardan mahrum bırakıldığında ortaya çıkan olumsuzluklara değinmekte ve örnekler vermektedir.

Abdullah Nadir, “**Musikiden de Biraz**,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 8-9. Makalede musikinin öneminden bahsedilmektedir. Bazı sufilerin eski İslam kitaplarına dayanarak musikiye haram denilmesini doğru bulmamaktadır.

“**Başka Millet Hatunları**,” I/2(15 Noyabr 1913), s. 15. Zakranitsa'da Hatunlar, Sufrajistkalar Cemiyeti: Avrupa'da kadın konusunda ilerlemeler hakkında bilgi ve örnekler verilmektedir. Mesela Amerika'nın Chicago şehrinde kadınların polis müdürü olmasından övgüyle bahsedilmektedir. Bu mesleğe göre uygun kıyafetlerin terziler tarafından hazırlandığı belirtilmektedir. Japonya'da ise üç kızın üniversite sınavına girdiği bunlardan ikisinin tabiat ve riyaziyat diğerinin ise kimya bölümünü kazandığı belirtilmektedir. Amerika'da ise iyi bir şekilde okuyan kızlardan 10-12 tanesinin seçilip onlara özel eğitim verildiğinden bahsedilmektedir. Eğitimlerini tamamlayınca da 12.500 frank maaş verilmektedir.

Son haberde kadın avukatlardan bahsedilmektedir. San Fransisco'da büyük bir mahkemede kadın avukatlar bulunmaktadır Mahkemeye suçlu olarak getirilen kadının kendi durumunun kadın avukatlarca daha iyi anlaşılacağını belirterek kadın avukat talep etmiştir. Mahkemeden tüm erkek avukatlar çıkarılıp davayı kadın avukatlar tartışmışlardır. Uzun süren müzakereler sonucunda kadın suçsuz bulunmuştur. Haberin

sonuna da şöyle bir not düşülmüştür: Şayet dava erkek avukatlar tarafından savunulseydi, mahkemede kadın suçlu bulunacaktı. Sonuç olarak, makalede kadın ve erkeğin eşit bir şekilde aynı mesleklerde çalışabilmesi hem kadın-erkek eşitliğinin dengelenmesi, hem de sorunların daha iyi bir şekilde anlaşılması ve çözümlenmesi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır.

“**Mösilman Hatunlarında Hareket,**” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 17. Birinci haberde kadınların kütüphaneye haftada bir veya iki gün gitmesi (onlar için ayrılan günler) ve kütüphaneden yararlanmaları için başvurmasına yer verilmiştir. 100’e yakın kadın buna imza koymuştur. Kütüphane heyeti bunu itirazsız kabul etmiş ve haftanın iki gününü Hanımlara tahsis etmeye karar vermişlerdir. Bu girişimlerinden dolayı hanımlar tebrik edilmektedir.

İkinci haber: Müslimeler Cemiyeti Yararına Gösteri: Ufa’da 28 Ekim’de yapılan bu gösteriye çok sayıda hanım katılmış, cemiyetin reisesi Meryem Bike Sultanova ve Zeliha Hanım Trigulava’nın gösteri sırasında çok hizmetleri geçmiştir.

Vakit Gazetesi’nden alınan Türkiye’ye ait bir haberde Türk Ocağı Cemiyetinin Darü’l-fünun salonunda bir Hanımlar Kongresi’nin yapıldığı duyurulmaktadır. Kongrede şair Mehmet Emin [Yurdakul] Bey şiirler okumuş, Yusuf Akçura ideal duygusunun gerekliliği, din milliyet ve bayramlar hakkında konuşma yapmış Selim Sırrı Bey milli eğitim ve ilkokullarda terbiye [eğitim] konusunda malumat vermiş, Hamdullah Suphi Bey milliyet esası hakkında konuşmuştur. Üçüncü haber ise Hanım müdürlerle alakalıdır. İstanbul’da Nezihe Muhiddin Hanım kızlar mektebinde müfettişliğe tayin edilmiştir. Son haberde Kazan’da Aişe Hanım Trigulava’nın Viladethane faydasına tiyatro düzenlediğinden bahsedilmektedir.

R.Ş , “**Hatunlar Toğrusunda Ciyiliş,**” [Hatunlar Hakkında Toplantı], I/2 (15 Noyabr 1913), s. 12-13. Bu makalede kadınlar meselesinde *İkbal* gazetesinde yer alan Azerbaycanlı Yusuf Bey Vezirof’un her şeyden önce kadınların haklardan mahrum bırakılmasının millet hayatı için olumsuz tesirlere sahip olduğunu belirtmektedir. Vezirof bu durumdan kurtulmak için kadınların durumlarını düzeltme taraftarı olan kimselerin aralarından temsilciler seçip bu konuda bir kurultay yapmaları gerektiğini ifade etmektedir. Yusuf Bey’in bu çağrısına gazetelerin çoğu katılmış ve onun fikrini gazetelerinde neşretmişlerdir.

Ayaz İshaki'nin çıkardığı *İl* gazetesinde bu konuda bazı görüşler bildirdiği görülmektedir. *İl* gazetesi Kafkasyalı Müslümanların durumunun kötü olmasını şuna bağlamaktadır. “Sizin üniversite bitiren erkeklerinizin de kadınlara bakışı vahşicedir. Bu nedenle Kongre toplantı gibi şeyler düzenlemeden önce gençlerinizden okuyanlarınızın kadınlar hakkındaki kötü fikirlerden arınması gerekir. Her şeyden önce edebiyatınızdaki avrat kelimesinin atılması gerek. Okullarda okuyan çocuklara kadınlara saygı fikrini uyandırmak gerek. Bu fikirlerle yetişen çocuklar ileride Kongreler düzenlediklerinde bir anlam çıkar. Ayaz İshaki biraz aykırı fikirli bir adamdır. Büyük bir ihtimalle makalenin yazarı *İl*'deki yoruma katılmakta ve Kazan, Orenburg, Ufa gibi yerlerde kadın meselesini ve kızların eğitilmesinin olumlu yönde geliştiğini ifade etmektedir. Kızlar için modern okullar açılmakta ve daha önce açılmış olan okullar da ıslah edilmektedir.

Kazan'da kızlar gimnazyumunda 40-50 Müslüman kızı eğitim görmekte hatta yukarı hatunlar kursunda [Kızlar Yüksek Okulunda] 5-6 kız öğrenci bulunmaktadır. Eskiden olduğu gibi sokaklarda kadınların uzun giysiler içinde yüzlerini kalın perdelerle örterek dolaşmalarına mecburiyet kalmamıştır. Erkeklerimizdeki eğitim derecesinin artması onların kadınlara bakışını bir dereceye kadar düzelttiği için hayatın kendisinde de kadınların durumu biraz düzelmiştir.

Yazar sözlerini şu sözlerle sürdürüyor. Bundan 11-12 yıl önce kadınlara bakışları ve muameleleri Kafkasyalılarınkinden çok ileri değildi. Kazanda *hicap* meselesini büyük ölçüde düzenlediklerinden kızları gittikçe daha fazla eğittiklerinden söz ederek Kafkas Müslümanlarından aynı yolu takip etmelerini tavsiye etmekte böyle yaptıkları takdirde Kongreye gerek kalmayacağını söylemektedir.

Ahmet Can Bigimiyef, “**Yaş Kızlarımızdan Ütiniç**,”[Genç Kızlarımızdan Rica], I/2 (15 Noyabr 1913), s. 13. Makalede Rus hatunları ile bazı karşılaştırmalar yapılmaktadır. Yemek pişirme giyim kuşam meselesinde, yemekli toplantılar düzenleme, annelik ve çocuk terbiyesi konularında kıyaslamalar yapılmaktadır. Bu kıyaslamalarda Tatar kızlarının biraz geri kaldığı bu yüzden kendilerini daha iyi yetiştirmeleri gerektiği anlatılmaktadır.

“**Başka Millet Hatunları**,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 15-16. Yazar, o günlerde İngiliz kadınlarının yaptıkları bir toplantıdan bahsetmektedir. Bu toplantı işçi kadınları toplantısı olmakla birlikte her kesimden kadın toplanmıştır. Toplantının maksadı kadın haklarını ve iktisadi durumlarını iyileştirmektir. Ayrıca makalede kadınlarla erkeklerin eşit hakka sahip olması gerektiğinden bahsedilmektedir.

Abdulla İrfanof, “**Avul Hatunuñ Turmışı,**” [Köy Kadınının Hayatı], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 5-7. Yazar köydeki kadınların hayatını ele almaktadır. Evlilik öncesinde en çok önem verilen (kız ve erkek tarafının) hususlara değinmekte ve gelinin yeni evinde ne tür bir hayatı olacağını ayrıntıları ile vermektedir. Gelinle kaynana arasındaki ilişkiler ve evde yaşanabilecek sorunlar irdelenmektedir. Yazar Tatar köy kadınına reva görülen muameleyi doğru bulmamaktadır ve makalesinin sonunda kadınların erkeklerle aynı düzeyde eğitim görmeleri gerektiğini savunmaktadır.

Fazıl Toykin, “**Turmuş Meydanında Hatunlar,**” [Hayat Meydanında Kadınlar], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 8. Yazar makalede tarih sayfalarına bakıldığında kadınlarla erkeklerin doğal bir şekilde yaşadıklarını, aralarında fark olmadığını hatta birlikte avlandıklarını dile getirmektedir. Birlikte ev kurduklarını, at üstünde ormanda savaş meydanlarında birlikte olduklarını vurgulamıştır. Ayrıca edebiyat gecelerinde, musiki toplantılarında eğitim konusunda bir ortaklık olduğu fakat daha sonra yazar belli dönem sonra (tarih vermemekle birlikte) ortak ve eşitlikçi ortamın bozulduğunu kadınların geri plana itildiğini iddia etmektedir. Erkeklerin sahip olduğu birçok haktan kadınların yoksun bırakıldığı erkeklerin yürüdüğü yerlerde onlar için yürümenin günah sayıldığı, eğitim almalarının doğru görülmediği belirtilmiştir. Toykin, Rusya’da Müslüman kadınların da aynı şekilde haklardan mahrum edilmesini eleştirmekte ve bugünkü sorunların asıl sebeplerinden biri olarak görmektedir.

Ali İbrahimof, “**Hanımlarga Hukuk ,**” [Hanımlara Haklar], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 8-10. Yazar Yunan kadınlarının daha önce sahip olduğu hakları sonradan kaybetmelerine değinmekte onların meşhur bir filozofa gidip durumlarını şikâyet etmesiyle makale başlamaktadır. Yazar milletin geri kalmışlığının sorumlusu olarak erkekleri göstermektedir. Zira ona göre erkeklerin çoğu hanımlarına “bu benim arkadaşım” gözüyle bakmıyor bu kadın “kadın” olması sebebiyle evimde bulunması gerekiyor gözüyle onlara yukardan bakmaktadır. Gerçi kadınlara erkek gözüyle arkadaş olarak bakanlar olsa da bunların sayısı oldukça azdır, hanımların kendileri için daha fazla çalışması gerekir diyerek yazar görüşlerini dile getirmiştir.

Mahruy Muzafferiye, “**Mösilman Hatun-Kızlarında Hareket,**” s. 15. Yazara göre Kazanlı hanım ve genç kızlar terakkiye önem vermeye başlamışlardır. Bu durum yazarı oldukça memnun etmektedir. Kütüphane-i İslamiyye’ye hatunlar bir yahut iki gün gelip dergi ve gazete almaya başlamışlardır. Maksudî ile yüzden ziyade hanım ve genç kızın imzası ile dilekçe verilmiştir. Kütüphane-i İslamiyye müessesesi ve fahri

nazırı olan Ahmed Hadî Efendi'nin ictihadı ile hemen faaliyete geçmiştir. Dört gözle kitap alan kütüphane 7 Aralık Perşembe günü saat 12.00'de hanım ve genç kızlar için Zeynep Hanım Maksudiyye kütüphanenin narhı ve ahvalinden nutuk söylemiştir. İctihat edip birinci hanım ve genç kızlara da teşekkür edip sonra Üstazbike ve muallimelerden gelmelerini rica etmiştir. Abztay ve muallimeler kütüphanenin devam etmesini istediklerini belirtmişlerdir. Bazı hanım ve genç kızlar kütüphane defterini imzalamışlar ve bu durumun devam etmesini talep etmişlerdir. Ne sebeptendir ki bazı hanım ve genç kızlar kütüphanenin defterine imza atmayıp gitmişlerdir.

‘A. Tirişkavi, “**Türkistan’da Hatunlar,**” I/5 (1 Gınvar 1914), s. 10-12. Yazar Türkistan’da kadınların eğitiminden bahsederken şu şekilde eğitim gördüklerini belirtmektedir: Çocuk 7-8 yaşında eğitime başlar (mahalle imamları tarafından) ilk yılını alfabeyi öğrenmekle geçirir. İkinci ve üçüncü yıllarını *İman Şartı Heft-i Yek* ile dördüncü ve beşinci yıllarını ise Kur’an Sufî Allahyar ile geçirir. Bu temel eğitim bittikten sonra 12-13 yaşına geldiklerinde dört duvar arasında yaşamaya mahkûm olurlar.

“Türk-Sartları”(bu tabirden kastedilen Türkistan’da yaşayan yerli halktır, yani aslında Özbekler kastedilmektedir) kızlarının görüp göreceği eğitim bundan ibaretti. Yazar, “Türk Sartlar”ın medenîyetin en aşağısında olduklarını söylemektedir. Bundan sonra Kazak kızlarının okumasından bahsetmekte onların medenîyetten tamamen uzak olduklarını ifade etmektedir. “Umumen Kazak halkı insan haklarından mahrum oldukları için, aile arasında bozukluk günden güne artmaktadır (ifade sadeleştirilmiştir) demektedir. Sart kızlarının aldıkları eğitim bir iki rekât namaz kılmaya ancak yetmektedir. Yazara göre insanın fikri iki şeyde aydınlanıp açılır.; mütalaa ve seyahat. Türkistan hatun-kızlarına bu iki şey yasaklanmıştır. Yazar bundan sonra Tunus kadınlarının durumlarının acınacak halde olduğunu ifade etmektedir.

Kırım ve Kafkasya kadınlarının da Türkistan kadınlarının da insani haklardan ve İslamiyet’in ruhundan uzak bir halde yaşadıklarını yazmakta bunu da kendi gözleriye gördüğünü belirtmektedir. Tüm bunları söyledikten sonra İdil boyu kadınlarına hitap etmekte ve “siz haklardan mahrum olsanız da tamamen de haklardan yoksun olduğunuz söylenemez. Bu yüzden erkeklere tamamen vahşi demeyiniz. Vahşi olanları ıslah etmeye çalışınız. Ailenin rahat dünyada yaşamın lezzetini ancak bu şekilde bulursunuz.” diyerek sözlerini bitirmektedir.

Tuhfetulla Oğlu, “**Şeriat Kaşında Hatun-Kızlar,**” [İslam’a Göre Kadınlar], 1/6 Sayı 6 (15 Gınvar 1914), s. 2-4. *Süyümbike*’nin önceki sayılarında yazar tarafından şeriatın hatun-kızlara bakışı anlatılmıştı. Ona göre bazı kimseler İslamiyetin kadınlara bakışı konusunda yanlış bir takım fikirlere sahiptir. Bunun sebebi onların İslamiyet’in ruhunu esaslarını bilmediklerinden veya anlamamalarından ileri gelmektedir. Yazara göre İslam dini hükümleri bakımından bir ayırım yoktur.

Ahmet Zeki [Velidi Togan], “**Fergana Hatunları Toğrusunda Nalifkin,**” 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 10-11. *Süyümbike* dergisinin muharriri olarak Fergana hatunları hakkında bir Şeyler yazma düşüncesiyle Togan, Süyümbike yazarlarından birine Fergana kadınları hakkında bir makale yazmayı vaadettiğini ve bu makale ile onu yerine getirdiğini bildirmiştir. Togan Fergana’ya bir buçuk ay önce geldiğini ifade ederek makalesine başlamaktadır. Bu süre içinde Fergana’da Rus, Yahudi, ingene kadınlarını gördüğünü fakat Müslüman kadınları hiç görmediğini söylemektedir. [Sartların köylerine girip yürüdüm, kp yerde kunak boldum, lakin hatun-kız krgenim yok] “Sokaklarda bazı vakitler insan mı değil mi ne olduğu anlaşılmayan bazı hareketli cisimler görünüyordu. Bunların Müslüman kadınlar olduğunu söylüyorlardı.” Yazar baştan ayağı siyah veya beyaz bir apan giydiklerini ifade etmektedir: Bu haliyle onları yürüyen mumyalara benzetmektedir. İŞte Fergana hatunları denilen kimseler hakkında bir Şey yazılacak olsa sadece bunları yazabilirim demektedir çünkü bu cisimlerin ne rengi, ne sesi, ne yüzü belli değildir.

Togan, eski dönem Türkistan kadınlarının nasıl olduğunu anlatmak için Neva’den ve Babür’den alıntılar yapmaktadır. Bu iki Őairin tasvir ettiği kadınların yüzlerinin açık olduğu görülmektedir. 400-500 sene önce Orta Asya kadınlarının hayatla i içe olduğunu söylemeye çalışmıştır. Şiirler de bunu göstermektedir.

“Bizim Kazan’da Elhamdülillah Şimdi insan biçiminde açık yürüyen, açık söyleyen kadınlar çoğalmıştır. Bizim rtl kadınlarımız da (Abstaylarımız) Fergana kadınları ile karşılaştırılmayacak kadar ileri seviyededir. Dolayısıyla Fergana kadınları hakkında bir Şey yazmak imknsız derecede zordur. Bizim Kazan kadınları ile Avrupa’daki kadınlar neredeyse aynı seviyededir.”

Togan’ın anlattığına göre Ruslardan Nalifkin ve eşi Nalifkına uŐenmeden çok emek ve zaman sarfederek büyük bir zorlukla Fergana kadınlarının hayatlarını yazmışlardır Nalifkına 5 yıl kadar Sart kadınlarının kıyafetini giyerek onların hayatını öğrendikten sonra 1886 yılında Kazan’da yukarıdaki isimde bir kitap yazılmış.

Togan, bu eserin Fergana hatunlarının gizli kalmış hayatlarını ortaya koyması açısından önemli olduğunu söylemektedir. Togan: Ben de bu konudaki bilgileri şu kitaptan öğreniyorum. Nalifkin Özbekçe, Kazakça, Farsça'yı çok iyi bilip, konuşmakta olan bir müstehtir. Karısı da kendisi de çok yüksek eğitim almıştır.

Nalifkin ve eşi uzun yıllar Fergana'da bir köyde Özbek kıyafetini giyip onlar gibi konuşup bir malumat yayınlamışlardır. Bundan sonra yine birkaç sene de Kazaklarla bozkırlarda yaşamış (göçmen Kazaklar arasında) Kazak maişetini öğrenmişlerdir.

“Muallimelerge Yolbaşçı Kızlarga Mahsus Sekiz Senelik Mektebniñ Programması,” [Muallimlere Rehber], [Kızlara Mahsus Sekiz Senelik Mektebin Programı], 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 14. Yazar Muhammediye Medresesi muallimlerinden Yakup Adutof'tur. Yalnız bu okulun nerede açıldığı belirtilmemiştir. Büyük bir ihtimalle Kazan'da olduğunu düşünmekteyiz.

Makalede sekiz sınıflık kızlara mahsus program anlatılmaktadır. Bu programa göre bu okulu bitirdikten sonra öğrenciler Arap gramerini öğrenecekler, İslam dininin esaslarını, ana dilde edebiyata dair bilgiler ve her zaman hayatta lazım olacak malumatları alacaklar ve bunların üstüne tâlim ve terbiye usulünden de haberdar olacaklardır.

Rus dilini de bir dereceye kadar öğreneceklerdir. Okulun ilk 4 yılını tamamlayan öğrenciler İslam dininin temellerini öğrenip Kur'an okuma, ana dil olan Türkîce ile her bir maksadı yazıp anlatacak kadar, ayrıca öğrenecekleri coğrafya, hesap, 4 işlem ve hayatta lazım olacak malumatlardan da haberdar olacaklardır.

“Hâzırgi Mesele,” [Bugünkü Mesele], I/8 (15 Fivral 1914), s. 1-4. 1913. yılın 23. Dikabrında Petersburg şehrinde bütün Rusya'daki halk maarif işini araştırmak için muallimler Kongresi yapmıştır. Bu Kongreye 6.000'den fazla kişi gelmiştir. İl gazetesinin yazdığına göre Kongreye Kafkasya'dan 15, İdil boyundaki şehirlerden 10 olmak üzere toplam 25 Müslüman muallim gelmiştir. Müslüman hanımlarından Kafkasya'dan gelen muallime Hanife Hanımdan başka kimse yoktur. Hanife Hanım Kongrede hatun-kızların eğitimine ehemmiyet verilmesi gerektiğinden ve Müslüman kızlarına mahsus mekteplerin arttırılması gerektiğinden bahsetmiştir. Bu Kongrede Müslüman bir hatununun çıkıp söz söylemesi özellikle öz cinsdaşları olan hatun-kızlar tarafından alkışlanmıştır. Bu Kongrenin gayri Ruslar şubesine дума üyelerinden İsa

Mirza Yenikeyef bir rapor sunmuştur. Raporda Müslüman kadınlarından şu şekilde bahsedilmektedir:

Mekteb teşkil etme işlerinde ve o toplanmaları konusunda Müslümanların iştirak etmeleri Müslüman halkının hatun-kızları arasında onların dünya ve âdeti olan hususiyetlerine muvafık surette maarife yardım edecekler. Müslüman hatun-kızlarının okumasının düzenlenmesi meselesi bir an önce halledilmesi gereken bir meseledir.

Bizim fikrimizce gerekli bilgiye sahip olan Müslüman hatunlarını Mektepler inspektorluğuna koyup Müslüman hatun kızları arasında işlerini doğru bir şekilde yürüten çok büyük hizmetler gösterenler vardır. Müslüman hatun-kızlarının bugünkü yolda geride kalmaları ahaliyle beraber, Müslümanların dini adet ve hususiyetlerine muvaffak surette kızlar mektebini açma ruhsatı verilmesi onların maarif işinde acınacak halde olmalarına sebep olan maarif dairesinin vekilleri de suçlulardır. İsa Efendi Yenikeyef'in öz milletdaşlarının hatun-kızlarını bu derece itibara alması elbette şükran kılırlık bir iştir.

Elbette milletin beşiği olan hatun-kızlar karanlıktan çıkarılıp maarif ışığı ile aydınlanırsa millet terakki edecektir. Bu son sözü muhterem muharrirlerden Ayaz Efendi (İshaki olsa gerek) de “mekteb jurnalının bu sene birinci sayısında derc edilen makalesinde tasdik etmiştir. O, “Avullarda, hususen mişer Avullarında, erkeklerle kızları beraber okutan mekteplerde muallimelere ehemmiyet verip öğretmen alınacaksa kadın öğretmenlerin önce alınması tercih edilecektir. En önemli mesele kadınların eğitimi meselesidir. Ancak bu durumda faal bir duruma geliriz.”

1901'e kadar Kazan'da kızlar için mektep yoktu desek hata etmiş olmayız. Doğrusu kızlar için düzenli bir mektep yoktu. Hatice Hanım Tatar kızlarının okuması için bir mektebin açılmasını-kızlar mektebinin açılmasını-istemiştir. Bu mektebin inspektorluğuna müracaat etmiştir. Nihayet inspektor “Brakuvski'nin çabaları sayesinde 1901. Yıl 7. Ocak'ta kızlar mektebinin açılması için resmi ruhsat alınıp hükümet tarafından tasdik edilmiştir ve Hatice Hanım Ahmirova bu mektebe paçutni nazırı olup tayin edilmiştir. Çok sözler işitmiştir. Lakin Hatice Hanım o sözlerin hiçbirine aldırmanmıştır. Molla hoca Ahmed Hazret refikası Mahruy Hanım Muzafferiye'ye müracaat edip mektebin Tatarca kısmına muallime bulunup bulunmadığını sormuştur.

Cemaleddin Velidof, “**Hicap Meselesi**,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 4-6. (*El Hilal* makalesinden kısaltılıp tercüme edilmiştir.) *Hicap* ve hatunlar meselesi o günlerde

doğuda pek önemli kültürel ve milli mesele olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu konuda yazarlar çok fazla kafa yormaktadırlar. İslam dünyasının hemen her tarafında konuya ilişkin yazılar yayınlanmaktadır. Özellikle Mısır’da bu konu hararetle tartışılmaktadır. İhtilaf, hatunlara *hicap* (perde) gerekli mi değil mi konusundadır. Yazarlar bu konuda değişik görüşler ve bakış açıları ortaya koymaktadırlar. Aslında bu tartışma asırlardan beri değişik toplumların alışkanlıklarıyla karışıp gelen örtünme konusunun yeniden değerlendirilmesinden doğan itilaflardan kaynaklanmaktadır. Bu konuda yeni yorumlar getirmeye yatkın olan Ceditçiler ile eski alışkanlıklara ısrar eden kadimciler karşıt kamplardadırlar. Makale yazarı *hicap* meselesinin tarihi kökenlerine inmektedir.

Ulema arasında eski zamanlardan beri kadim konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Hatta bu fikirlerin bazıları acayip derecede birbirlerine karşıdır. Hıristiyan âleminde de kadın aşağı bir derecede görülmüştür. Hatunlar bu milletlerin hepsinde “mal ve meta” olarak görülmüş, hatta bugünkü medenî İngiltere’de XIX. yüzyıl başlarında erkekler hatunları pazara götürüp satmaktaydılar. Bir garp şairi hatunlar hakkında hicabı iki türlü telakki etmektedir. Birincisi kadınların kıyafet olarak hatta yüzün de tamamen kapanmasıdır. İkincisi ise eve kapatılmalarıdır. Yazar bundan sonra tesettürün İslam dünyasında hangi evrelerden geçtiğini bu konuda yerleşen yanlış telakkileri ortaya koymakta ve eleştirmektedir.

Fatih Seyfi Kazanlı, “**Garbi Avrupa’da Hatunlar Hareketi hem Hatunlar Meselesi,**” I/8 (15 Fivral 1914), s. 6-9. Bu makalede Batı Avrupa’daki kadın hareketi ve kadın meselesinin tarihi anlatılmaktadır. Yazar bundan sonraki sayıda kadınların özellikle Rusya Müslüman kadınları hakkındaki görüşlerini gelecek sayıda yazacağını belirtmektedir.

Muhabir, “**Astıranhan’da Hatun-Kızlarga Oku Kıçesi,**” I/8 (15 Fivral 1914), s. 9-11. Astıranhan’ın cemiyet-i hayriyesinde mevlüd bayramı münasebetiyle bir gece toplantısı olmuştur. Burada Kur’an ve mevlüd okunduktan sonra “Tatar-Türk dünyasının büyük dâhisi Uluğ İsmail Bey Gaspırinski, Zöhra Hanım Gasprinskaya Fahrülbenat Hanım Süleymanova” ‘nın tercüme-i halleri Tatar ve Türk dünyasına ettiği hizmetler anlatılmıştır. Daha sonra İzzet Banu Tutaş Remiyev tarafından kadınların sosyal hayattaki yeri hakkında bir konuşma yapılmıştır.

“**Mahruy Hanım Muzafferiye’nin Kıskacağına Tercüme-i Hali,**” [Mahruy Muzafferiye Hanım’ın Kısaca Hayat Hikâyesi], I/8 (15 Fivral 1914), s. 12-13. 1873’te

Tenüs Uyezi'ne bağı Uluğ Turmıy köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Abdül Veli Hazret elli yıla yakın bir süre imamlık görevini yürütmüştür. Annesi Züye Uyezi Kiçi Faybiç köyünde Tuhfetulla hazret kızı idi. İki yaşında annesini kaybetmiş ve yine bir anne tarafından büyütülmüştür. Eski usülle apası tarafından Türkî dille okutulduktan sonra babadan tâlim ve terbiye almıştır. 1891 yılı Eylül'ünde Kazan 'daki piçen pazarı mollası Ahmet Hazretle ikinci Hanım olarak evlenmiştir. Evlendiklerinde Ahmet Hazret 52 yaşındadır. Birinci Hanımı hasta olduğundan şakirtleri okutmak ve bütün mahalle işlerini yürütmek Mahrui Hanımın üstüne kalmıştır. Usül-i Kadim ile olsa da ders okutmaya bütün tafsilatıyla ve mahalle işlerine bilfiil bakmaya koyulmuş, sebat ve kararlılığı sayesinde bu işi hakkıyla eda etmiştir. Kocası küçük yaşta bir kızın nikâhını kıydığından ceza almış, elinden 1893'te imamlık belgesi (ukazı) alınmıştır. Mahrui Hanım bu yıllarda zor zamanlar geçirmiştir. Bundan sonra hem öğrenci okutmak hem de mahalle işleri gibi ağır bir yükün altına girmiştir. Mahrui Hanım da herkes gibi bu akıma rağbet etmiştir. Bu uğurda ne fedakârlık gerekiyorsa yapmıştır.

Bu yıllarda Usül-i Cedid sesleri de çıkmaya başlamıştır. İşte bu gayretlerin semeresi olarak Kazan'da Usül-i Cedid tâlimi şerefi ikinci olarak Mahrui Hanıma düşmüştür. 1901 yılında Hatice Hanım Ahmirova'nın gayretleriyle Kazan'da resmi olarak hükümet tarafından Tatar kızlarına mahsus ibtidaî mekteb açılmıştır. Bu mektebin de Tatarca muallimi başlangıçtan beri Mahrui Hanım olmuştur. Okul açıldıktan sonra Mahrui Hanım kendi evinde eğitim verdiği kızları da bu okula katmıştır. Bu hüsn-i irşadı (irşad faaliyeti) yüzünden çok kişiden lanetler işitmiştir. Mahrui Hanım fakir çocuklara da parasız eğitim vermiştir. Dolayısıyla biyografinin sonunda onun millete takdire şayan hizmetler eden muallimelerin başında geldiği belirtilmektedir.

“Darülfünunda Türk Hatunlarına Mahsus Dersler,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 17. Bu makalede Osmanlı-Türk kadınları arasında uygun fikrî aydınlanma oluşturmak için yapılan gayretlerden bahsedilmektedir. Yazar önceleri Osmanlı kadınlarının idadî ve âli derecede imkân olmadığını fakat artık bu cümleden isteğe bağı kurslar açıldığını söylemektedir. Bu kurslarda sanayi mektebinin müdiresi Fransız Hanım Darümuallimat muallimlerinden İsmail Hakkı Bey, İhsan Bey, tıp profesörü Besim Ömer Paşa, Ahmet Cevat Bey, Salih Zeki Bey, eski maarif nazırı Said Bey kadın hakları bakanlarından Mahmud Esad Efendi bu kursta ders vermektedir. Buradan da anlaşılıyor ki Tatar

kadınları Osmanlı ülkesinde kadınlar hakkında olan biten gelişmeleri ilgi ile takip etmekte idiler.

Molla Tuhfetullaoglu, “**Hatun-Kızlarımız Toğrusunda Tercüman Babay,**” I/9 (1 Mart 1914), s. 1-3. Tercüman Babay (İsmail Gaspıralı) Petersburg’da bulunduğu sıralarda onu öğrenciler ve kursiyer kızlar ziyaret etmekteydiler. Bu ziyaretlerden birinde misafirler Gaspıralı’nın kadınlara çok hizmet etmesi hakkında sözler söylemiştir. Onlardan biri (kursistka Meryem Banaşova adlı bir kız) Gaspıralı’nın hizmetlerini sayarken kadınlara hürriyet verme yanlısı olduğunu ve kadınların toplumsal hayata katılması konusunda yazılar yazdığını dile getirmiştir. Bunun üzerine Gaspıralı şunları söylemektedir:

“Aziz kardeşlerim, İslam şeriatı tarafından kadınlarımıza koşulan hicabı bitirme (kaldırma) hakkında ben hiçbir kuruşlukla hizmet etmedim; Şeriat-ı İslamiye’nin farz kıldığı *hicaba* karşı gelmekten Allah saklasın, *hicap* kadınlarımıza ve erkeklerimize farz olan İslam dininin yüce hükümlerinden biridir. Hiçbir mümin ona karşı gelemmez. Ne yazıkki bizim kardeşler *hicap* meselesini tamamen yanlış anlıyorlar. Şeriat-ı Mutahhara kadınlarımız evlerde hapsolsun ve dışarı çıktıklarında başlarında çapan, perde bulunsun diyip koşalar. Estağfurullah İslam dini bu gibi küçük şeylerle bir çakda da uğraşmadı; dini hükümler yüce hükümlerdir. İslam, şeriatı her vakit kötülüklerden, gayri meşru şeylerden korunmaya onlardan uzak durmayı yani *hicaplanmayı* emretmektedir. Bu *hicap* her zaman geçerli ve gerekli olan *hicaptır*. Buna karşı gelmek hiçbir mümin ve Müslümanın şanına layık değildir. Onun aleyhine kıyam etmek büyük bir suçtur.” Yazar burada Gaspıralı’nın dini konulardaki bilgisi derin olmamakla birlikte onun dini algısı, dinin yüceliğini sezişi, İslam bilimlerinde çok bilgisi olduğunu iddia eden molla ve sarıklılarımızdan kat kat üstündür diyerek kendi yorumunu ortaya koymaktadır. Tuhfetullaoglu devamla şunları yazmaktadır. “Tatarların yerleşmiş kanaatlerine göre kadınlar evde oturmak, erkeklerin toplantılarına katılmamak, sokaklarda yürürken başlarına çapanlarını örtüp yürümek durumundadırlar. Başka millet kadınları ise başlarına gayet nazikâne surette bir şeyler giyerek dolaşmakta olduklarını söylemektedir.” Dolayısıyla yazar mevcut durumu yerleştirmektedir. Yazara göre Türkiye’de yeni yeni dile getirilen *hicap* meselesi Tatarlarda bundan çok yıllar önce söylene gelmekte idi. Bu konu ayet-i kerime ve hadislerde ne şekilde ifade edildiği konusu Tatar matbuat dünyasında uzun müddetten beri yazılmış ve müzakerelerde çok sözler söylenmişti. Yazar dolayısıyla Tatarların kadın özgürlüğü konusunda Osmanlı

Türklerine göre epey bir mesafe almış olduklarını kesin bir dille belirtmektedir. Yazar makalenin sonunda *hicap* meselesinin halledilip biten meselelerden olduğu kanaatindedir: “Ol rivalutsiya kanun-ı tedrici boyuncağına bara” (yani bu mesele evrim kanunları çerçevesinde yavaş yavaş çözümlenecektir)

Ahmed Zeki [Velidi Togan], “**Fergana Hatunları Toğrusunda Nalifkin,**” I/9 (1 Mart 1914), s. 8-10. İnarodetsler (Gayri Rus milletler) misyonerlerden ve Rus oryantalistlerden bahsettikten sonra Togan bu makalede Nalifkin’in eserini tanıtmaktadır.

Zeynep Safina, “**İrlerniñ Urunsizga Cebr Kıluları!**,” I/9 (1 Mart 1914), s. 16-17. Tatar erkeklerini eleştirmekte gelenekteki yanlış anlayışlar sebebiyle aile içinde huzur olmadığını kayınvalide ve kayınpederin geline baskı uyguladığını ve kadınların bu stres yüzünden psikolojlerinin bozulduğunu belirtmektedir.

Şehid Ahmediyef, “**Şairimiz Abdulla Tukayefniñ Hatunlarga Karaşı,**” [Şairimiz Abdulla Tukay’ın Hatunlara Bakışı], I/11 (1 April 1914), s. 5-7. Yazar Abdullah Tukay’ın kadın meselesine nasıl baktığını şiirlerinden örnekler vererek açıklamaya çalışmaktadır ve özellikle Tukay’ın Tatar boylarını ve cahil zâlim kimselerin uygulamalarını keskin bir dille eleştirdiğini söylemektedir.

Zeynep Veliyeva, “**Tatar Hatunlarının Uzganı ve Kileçeği,**” [Tatar Kadınlarının Geçmişi ve Geleceği], I/11 (1 April 1914), s. 20-21. Zeynep Veliyeva eski zamanlarda makalenin başında kadınların durumunun ağır olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra da mevcut durumu değerlendirmektedir.

‘A. Halilî, “**Hatunlarnıñ İske Alu,**” [Kadınları Hatıra Getirme], I/11 (1 April 1914), s. 1-3. Yazar makalenin başında Rusya’da o güne kadar erkek ve kadınların kanun karşısında dar bir çerçevede olduğunu sorgulamaktadır. Bunda kast ettiği şey şudur: bir erkekle evlenen kadının bütün işi, bütün hürriyeti, duruşu, yürüyüşü erkeğin elindedir. Erkek nasıl davranırsa davransın (zulüm) kadın erkeğine itaat etmek zorundadır. Erkek ahlaksız veya sarhoş olsa kadını tahkir etse kadının şikâyet edeceği müracaat edeceği bir makam yoktur. Kısacası kadının bütün hayatı erkeğin elindedir. Ancak XX. asrın medenîyeti sayesinde hükümet erbabında hamiyetli erkekler ortaya çıkıp mevcut kanunların kadınlara zarar verdiğini, onları korumadığını ifade etmişlerdir. Bu gibi kişiler kadınların bu esaret ve zulümünden kurtarılması için bir rapor (layiha) düzenleyip III. dumaya sunmuşlardır. (Rusya Millet Meclisi 1907-1911)

Bu layiha biraz değiştirilip kısaltılmıştır. (IV. Duma tarafından 1912-1917) gözden geçirilip kabul edildikten sonra devlet şurası ve Çar tarafından onaylanıp yürürlüğe girmiştir. Yazar bundan sonra bu layihanın içeriğini açıklamaktadır. Birinci olarak kadınlara boşanma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla artık kadınların polis zoruyla yeniden erkeklerin evlerine döndürülmeyecektir. Kadına nafaka alma hakkı verilmiştir. Boşanma halinde çocukların kimde kalacağı konusunda yeni bir yön çizilmiştir. Çocuklar boşanmada suçuz olan tarafta kalacaktır. Bu kanun çerçevesinde kadınlar kendi adına pasaport çıkarma hakkına sahip olmaktadır (s. 2)

Yazar Rusya Müslümanlarında da ömür boyunca zorluk ve cefa çekip de erkeğinden ayrılamayan kadınların çok olduğunu söylemektedir. Boşanma hakkının Rusya Müslümanlarında da olduğunu fakat bütün erkekler tarafından kötüye kullanıldığını söylemektedir. “Talak ırler kolunda oyuncak bulup yürüdir” demektedir. Erkek istediği zaman kadını boşayabilir buna mukabil kadın ne kadar zulme uğrasa da ayrılamıyordu. Mollalar da bu konuda mevcut suistimali onaylamaktadır. Yazar bu yeni kanunlardan yararlanılacağını ifade etmektedir.

Meryem İzmailova, “**Hatunlar Hürlüğü,**” I/11 (1 April 1914), s. 5-7. Yazar son 2-3 asırdır Müslüman kadınların hayatlarının zorlaştığını ifade etmektedir. Bu asırlar boyunca Müslüman kadınlar hürriyetten mahrum edilmişlerse de Müslüman dünyasına da zarar vermiştir. Hürriyetini kaybeden kadının birçok bakımdan aşağı derecede (eğitim) olması yeni nesilleri de olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla faal olma yerine toplumda atalet durumu hâkim olmaya başlamıştır. Omsk şehrinden yazan bu yazar artık bu kara günlerin geçtiğini ve kadınlar için hürriyet güneşinin doğmuş olduğunu belirtmekte ve gelecek hakkında iyimser bir tablo çizmektedir.

Ayan Mustakayeva, “**Bugünkü Vazifemiz,**” I/11 (1 April 1914), s. 7-9. Yazar son kırk yıl içinde Tatarların iş ve kazanç temini için şehirlere yöneldiklerinden bahsetmektedir.

Zeyneb Dinikayova, “**Buhara’da Uyganu Eserleri,**” I/11 (1 April 1914), s. 9-10. Yazar Buhara’da tanınmış Tatar beylerinden Halid Efendi Burnaşev ve eşi Ayşe Hanım Burnaşeva’nın 1914 yılı Eylül başında kendi çocuklarını okutmak için özel muallim ve muallimeler tuttuklarını daha sonra bunu genişleterek bir mektebe dönüştürdüklerini anlatmaktadır. Bu okulda muallime Fatıma Hanım Nogayeva ile muallim Kemal Efendi Nogayefler kız ve erkek talebeleri okutmaktadırlar. Her yerde olduğu gibi Tatarlar burda da bir işle yetinmeyip Buhara’da olan Nogay ve Tatar kızlarını bu okula celb

ettirmek için toplantı yapmışlardır. Yazar İslam dünyasının hemen her yerinde uyanış hareketleri olurken Buhara'nın hala gaflet ve atalet içinde yaşadığını ifade etmektedir. İşte böyle bir ortamda Tatarlar cesaretle eğitim işine girişmişlerdir. Buradan şunu çıkarmak mümkündür. Orta Asya'da modern eğitim ve terakki işi Tatarlar tarafından başlatılmıştır.

Sare Molla Mirza Ehliyesi, “**Karye Kızlarında Oku Niçek?**,” [Köy Kızlarında Okul Ne Durumda], I/11 (1 April 1914), s. 10-11. Yazar köylerde kız çocuklarının okutulması meselesini ele almaktadır. Terakkiperver mollalar olsa da bunların köylerde kız mektebi açma konusunda bir girişimin olmadığından söz etmekte hatta erkekler için de yeni dilde mekteplerin olmadığından yakınmaktadır. Medenîyetin gelişmesi ancak halk arasında köylüler için de aydınlanmanın eğitimin gelişmesiyle mümkündür. Bu hususta mollaların hareketsizliğini eleştirmektedir.

Kamer Banu Baltaçiyeva, “**Rusça Oku Turunda,**” [Rusça Öğrenmek Hakkında], I/11 (1 April 1914), s. 15. Yazar Kamer Banu Hanım Rusya'da yaşayan Müslümanlar olarak Rusça bilmenin gerekli ve kaçınılmaz olduğunu belirttiikten sonra başından geçen bir olayı hikâye etmektedir. Bir gün acil olarak hastaneye gittiğinde orada Tatar hanımlarının dil bilmedikleri için karşılaştıkları zorlukları gözlemlemiştir. Bu hanımlar kendilerini ifade edemediklerinden hem zorluk yaşamakta hem de gülünç duruma düşmekteydiler. Yazar bunları naklederken niçin bizim Müslümanlar bu duruma düşsünler, niye kendimizi güldürelim diyerek Rus dili öğrenmenin şart olduğunu vurgulamaktadır.

Kayyum Kulatki, “**Astırhanda Hükümet Orta Mekteplerinde Okuçi Mösilman Kızları,**” I/13 (1 May 1914), s. 4-5. Yazara göre Astırahan Hanımları Astırahan genç kızları 1905 yılının genel dalgası neticesinde uyanış devrine adım atmışlardır. Kayyum Kulatki, o güne kadar kadın ve kızların hükümet mekteplerine gidip okuyamadıklarını kadınlara mahsus milli mekteplerin yok denecek kadar az olduğunu belirtmektedir. 1905'ten sonra kadınların da hükümet mekteplerine yavaş yavaş girmeye başladıklarını yazmaktadır. Ancak bu cahil ve mutasib imamların hücumları kara halkın dedikoduları bu saf gönüllü ilim âşıkları olan genç kızlara mani olamamıştır. Yazar Gözü açık terakki ve medenîyetperver Tatar ileri gelenleri kadınların aydınlanmasına yardımcı oldular demektedir. Yazar makalenin üst kısmında yer alan fotoğrafa atıf yapmaktadır. Bu fotoğraftaki kızlardan biri olan Mübine Tanaçıva ilk defa olarak Astırahan'daki hükümet mektebine giren kişidir.

Bu kız Bükey Kazaklarından olan İbrahim Efendi Tanaciyef'in kızı olup 1913'te başarıyla Astırahan kızlar gimnazyasını tamamlamıştır. Şimdi yüksek kadınlar okuluna gitmektedir. Yazar bundan sonra hükümet okullarında okuyan diğer kız öğrencileri tanıtmaktadır. Kayyum Kulatkıy, sonra kızlara hitab edecek bir uyarıda bulunmaktadır: bundan sonra hükümet mekteplerine girecek olan kızları ahlakta, muamelede, nezakette sizden örnek alacaklardır. “Siz bunları aklınızda tutun, gelecek genç ve hakiki muallimler olmaya çalışınız. Sizin kaygınız Tatar kaygısı, düşünceniz Tatar düşüncesi, hizmetiniz Tatar hizmeti olsun” (Günümüz Türkçesiyle verildi) şeklinde makalesine son vermektedir.

Ş[ehid] Ahmediyef, “**Hatunlar Hâli**,” I/13 (1 May 1914), s. 10-13. Yazar medenîyetin terakkisi ile kadın meselesine bakış konusunda bir ilgi kurmaktadır: her milletin terakki ettikçe bu meseleye bakışın genişlik kazandığını belirtmektedir. Ancak yine de bazı sorunlar varlığını sürdürmektedir. Bunun en açık örneği erkeklerin kadınlara bir türlü tam olarak haklarını teslim etmek istememeleridir. Yazar günden güne kadınların da manevi gücünün arttığını ve bu güç arttıkça erkeklerdeki hâkimiyet durumunun azaldığını, onların tanzim ettiği konularda gücünün zayıfladığını belirtmekte ve “bizde erkekler hâkim kadınlar mahkûm olup geldiler” bugün de durum değişmedi” demektedir. Makaleye göre erkek istediğini söylemekte, en ufak bir kusurda şiddetli davranmakta buna karşı kadınların hakkı bulunmamaktadır. Dini yanlış yorumlayan mollalar da bu durumun sürüp gitmesinde etkili olmaktadır. Şehid Ahmediyef burada kadının iktisadi özgürlüğünün olmamasına temas etmektedir. Bu yüzden erkeğin bütün zulümlerine tahammül göstermek zorunda kaldığını belirtmektedir. Şayet bu özgürlük olsaydı erkeğin de kadına davranışı başka türlü olurdu demektedir. Bundan sonra yazar el işi ile çalışan Tatar kadınları ve özde Kazanlılar hakkında birkaç şey söylemektedir. Bunların sayısının oldukça fazla olduğunu lakin maalesef bazı zenginlerin (bayların) firmaların kursağını doyurmaya niyet etmekte olduğunu dile getirmektedir. Firmalar ve zenginler fakir kadınların emeklerini sömürmekteydiler. (Yazar burada Rusça bir kelime kullanmaktadır: İksplatirovat=Exploid=Sömürmek) Yazar bu duruma örnek olarak Kazan'ın Piçen pazarında elinde kelepuşlarla dolaşan ve bunları satmaya çalışan Tatar kadınlardan bahsetmekte ve burada Ayaz İshakî 'nin “Kelepüşçi Kız” adlı hikâyesine atıf yapmaktadır. Artık kelepüşçi kızlar bir değil binlercedir. Son olarak yazar kadınların emeklerinin karşılığını alabilmek için düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmektedir.

İsmetî, “**Hatun-Kızlar Hakkında,**” I/15 (1 İyun 1914), s. 4-6. Profesör İspranski'nin “filozofların kadınlara bakışı” konusunda yaptığı bir konuşmayı değerlendirmektedir.

F. Toykin, “**Turmuş Meydanında Hatunlar,**” I/15 (1 İyun 1914), s. 9-10. Yazar köy kızlarının hayatlarından bahsetmektedir. Şeyhlerin ve onların izinden giden müritlerin dini dar anlamda yorumlayarak kadınların dört duvar arasına kapatılmasına karşı çıkmaktadır. Yazar köy hayatında kadın ve erkeklerin doğal bir ortamda çalıştığını ve bu durumun onların iffetli olmalarına bir zarar getirmediğini söylemektedir. Bu kadınlarda kaç-göç olmamakla beraber erkeklerle aralarında edepsizlik ve bozukluk görülmediğini belirtmektedir. Yani bu köy kadınları erkeklerle karşılaştıklarında bir suçlu gibi kızaran “perde arkasında yaşavçu kızlar” gibi değildirlere. Yazar erkeklerle “insaniyetçe iş körürge” ve dünyayı doğal haliyle algılamakta olduklarını dile getirmektedir.

B. ‘A. , “**Gulca’da Hatunlar İçin İctihad,**” I/15 (1 İyun 1914), s. 12-13. Bu makalenin dilinin Türkiye Türkçesi’ne yakın olması dikkati çekmektedir. Çünkü dergide yer alan makalelerden bazıları Türkiye Türkçesi’ne oldukça uzak ve anlaşılması güçtür. Dolayısıyla dergide tam bir standart olmadığı görülmektedir. Bazı yazarlar kısa ve akıcı bir şekilde yazarken bazıları ise oldukça muğlak ifadelerle yazmaktadır. Yazar Gulca ahali arasında eğitim konusunda büyük bir hareket ve gayret olduğunu yazmaktadır. Yakın zamanda bir kızlar mektebi (sekiz sınıflık mektep darülmualimat) açılmıştır. Ayrıca düğünlerde toplanan paralardan bir kısmının yetim kızlara ayrıldığından söz etmektedir. Makalenin sonunda dergi idaresi Gulca Müslümanlarının darülmualimat girişimini övmekte bunun Rusya içinde yaşayan Müslümanlar (“İçki Rusya Müslümanları”) için bir örnek oluşturması gerektiğini ifade etmektedir.

Meryem Yakubova, “**Muhterem Muharrir Efendi,**” I/15 (1 İyun 1914), s. 15-16. Bu hanım *Süyümbike*'nin on birinci sayısında Sare Hanımın yazdığı makaleye destek vermekte ve onun söylediklerini haklı bulmaktadır. Kendisinin de Buva Uyezdinden olduğunu söyledikten sonra bu yerin imamlarını "kik," "Kesik Baş" gibi kitapları okuttuklarını fakat Usûl-i Savtiye'den (usûl-i ceditten) uzak durduklarını belirtmektedir. Şayet bir toplantıda bu eğitim sisteminin yanlış konusunda fikir beyan edecek olursak "seni cedid! " diyip işten çıkarırlar. Bu gibi durum sadece Avul Üstazbikesi arasında değil Buva şehrinde mecliste görünmektedir. (Üstazbike: Hanım molla) Yazar kendi başından geçen bir olayı anlatmaktadır:

Bir gün Buva şehrinde bir toplantıda gazete okuduğunu tam bu sırada bir abztayın gelip ona bu gazetede ne var? Onu okusan ne olacak? Onda sadece gıybet yazıyorlar demesi üzerine gazetesini bırakmak zorunda kaldığını söylemektedir. Arkasından "işte so-ho kadar kız çocuğunu okutan bir Üstazbike'nin bu kafada olduğunu ondan ilim alan öğrencilerin talihsiz olduğu yorumunu yapmaktadır. Bu kişinin elinde okuyan kız nasıl dünyadan haberi olsun diyerek makalesine son vermektedir.

H. Abli, "**Piterburg'da Kiñş Meclisi hem Hatun-Kızlarbız,**" I/18 (15 İyul 1914), s. 1-4. Devlet dumasındaki Müslüman Fraksiyası'nın özel davetiyle toplanan Kongre 15 Haziran 1914'te başlayıp 10 gün devam etmiştir. Bu toplantıya iç Rusya Müslümanlarından Türkistanlılar, Kafkaslılar, Kırımllılar, Sibiryalılar ve Kazaklar katılmışlardı. Sibiryalılarından 37-39 kişi bulunmaktadır. Ulemadan, ziyalılardan ve toplumun ileri gelen şahıslarından oluşan bir toplantıdır. Toplantıda Rusya Müslümanlarının mahalle teşkilatını ve dini idaresini ıslah etmek din adamlarının hakları ve maddi gelirleri ve vakıfları idare işi dini mektep ve medreseler gibi konular müzakere edilmiştir. Yazar bu toplantıda kadınların sorunlarına değinilmemesini affedilmez bir noksanlık olarak görmektedir. Kongrede ayık fikirli ulemadan Belebey Ahundu Cemaleddin Efendi Huraşşin kadınlara eşit haklar verilmesini savunmuş onların erkeklerle beraber seçimlere iştirak etmelerini yani bu hakkın verilmesini talep etmişse de toplantıda bu konu geçiştirilmiştir. Yazar Kongrede kadın meselesine yer verilmemesini eleştirdikten sonra Rusya Müslümanları adına yapılan bu toplantıda Müslüman kadınların varlığının unutulduğunu anlatmaktadır.

M. Oralbayeva (Orenburg), "**Müslüman İsyezdinde Kadın Kursistkalarımız,**" I/20 (15 Avgust 1914), s. 5-9. Yazar Petersburg'da yapılan Rusya Müslümanları Kongresi (Mösilman İsyezdi) nin Rusya İslam kadınlarının milli ve ictimai meselelerde erkeklerle birlikte müzakere etmeleri konusunda iyi bir fırsat sunduğunu belirtmektedir. Bu Kongreye Rus okullarında okuyan Müslüman kızlar (kursistkalar) da katılmışlardır. Yazar nedendir, Müslüman kadınların bu Kongrede kendilerinden beklenen performansı göstermedikleri kanaatindedir.

Oralbayeva şu şekilde devam etmektedir: "Biz kursistkalarımızdan daha yeni ve daha ciddi yaklaşımlar bekliyorduk" diyerek devam etmektedir. Kadınların önemli meselelerinin yeterince bu Kongrede tartışılmadığından yakınmaktadır. Mesela kadınlar için bir Darü'l-muallimat açılması konusu yeterince görüşülmemiştir. Yazar hali hazırda Kazan'da 16-17 Müslüman mahallesi, 30-40 mektep-medrese bulunduğunu fakat

cemaat tarafından yapılan ve halkın maddi desteği ile oluşturulan bir kızlar mektebi olmadığından yakınmaktadır. Kızlardan biri okumak istese sadece birkaç okul bulunmakta idi. Bunlar: Mahruy Muzafferiye Hanım ile Lebibe Hanımın evlerinde oluşturdukları derslik ve yaşlı kadınların (kart abztaylar) yine evlerinde verdiği eğitimden ibaretti. Kazanlı kadınlardan Fatıha Hanım Abitova da benzer şikâyetlerde bulunmaktadır: Bizim kızlarımızın eğitimi kart abztaylarımız ile “usûl-i cedide” kahramanları Lebibe ve Mahruy Hanımların dar evlerinden ibarettir.

Ümmü Gülsüm Tırışkaviye, “**Millet ve Anıñ Tamırları,**” I/20 (15 Avgust 1914), s. 10-11. Bu yazar da Petersburg’da toplanan Kongreye hatun-kızlar tarafından arz edilen faydalı dileklere erkeklerin gerekli ilgiyi göstermedikleri ve değer vermediklerini şikâyet etmektedir. Yazar, kadınlar olarak erkeklerle çatışmaya girmek istemediklerini tam tersine belli konularda el ele verip milletin gelişmesi yolunda çalışmak istediklerini belirtmektedir. Ancak erkeklerin kadınları aşağı derecede bırakmaya çalıştıklarını da ifade etmektedir (s. 11.).

Hüsniiddin Kerimof, “**Astırahan Hatunları,**” I/21 (1 Sentabr 1914), s. 11-14. Astırahan’da Nogay kadınlarının durumlarından bahsetmektedir. Onların eğitim durumuyla ilgili olarak Astırahan’da orta dereceli eğitim almış erkekler olmadığı gibi kadınlar da yoktur demektedir. Makalenin sonunda başka yerde olduğu gibi Astırahan Müslümanları arasında uyanış alametleri görülmeye başladığını belirtmektedir.

Y[akub] Halili, “**Büyük Üstaz İsmail Bey Gaspırisnki,**” I/22 (15 Sentabr 1914), s.1-3. Yazar İsmail Gaspıralı’nın vefatından ve onun gerçekleştirdiği işlerden bahsederken Gaspıralı’nın en önemli yönlerinden birinin de kadın meselesine olan bakışı ve ona olan hürmeti olduğunu ifade etmektedir: “Şimal Türklerinden iñ ilik başlab hatun-kızlarga hürriyet talep itücü İsmail Beg Gaspırisnki cenaplarıdır. Ol kızı Şefika Tutaş taht-ı nezaretinde hatun-kızlara mahsus *Âlem-i Nisvan*’ı neşretti” demektedir.

Orenburglu Muallime Bağbostan, “**İstanbul Hatıratı,**” I/22 (15 Sentabr 1914), s. 4-8. Bağbostan ismini kullanan yazar İstanbul izlenimlerini anlatmaktadır. Özellikle Türk hanımlarının tâlim ve terbiye işleri, sosyal hayatları ile tanışmış iki buçuk ay süren seyahati sırasında bunlara dikkat etmiştir. İstanbul, Bursa ve Edirne’deki Türk hanımlarının her tabakasıyla tanıştığını belirtmiştir. Onların mektep ve medreselerini, öğretmenlerini ve programlarını görmüştür. *Kadınlar Jurnalı*’nin idarehanesine girmiş, önde gelen kadın yazarlarla özel ve genel toplantılarda bulunmuştur. Bütün bu

gördüklerinden yola çıkarak Türk kadınlarında “akla gelmeyen” bir uyanış olduğunu gözlemlemiştir. Akla gelmeyen terimini kullanmış çünkü Rusya’da iken Türk kadınlarının durumunun hakkında olumsuz düşünceler olduğunu söylemektedir. Ancak burada gördükleri oldukça farklıdır. Yazar bu olumsuz düşünceleri şu şekilde sıralamaktadır: Avrupa’yı anlamada fikir sahibi olan Türk hanımlarının parmakla sayılabilecek kadar az olduğu, kadınların eğitim işlerine önem verilmediği, haklar meselesinde Türk hanımlarının sesini çıkarmaya korktukları hakkındaki görüşler olduğunu belirtmektedir. Ancak şunu da ifade ediyor ki bu tür değerlendirmeler İstanbul’a gidip gelmiş kişileri, ağızda değil orayı hiç görmeyen kimselerin basında yazdıklarından ileri gelmektedir. Yazar bunların doğru olmadığını tekrar vurgulamış ve Türk hanımları arasında gayet ciddi bir fikir uyanışı ve hareket olduğunu söylemektedir.

Yazar İstanbul’da 800’e yakın camii bulunduğunu ve burada az öğrenci olduğunu ve kız çocuklarının da eğitim gördüğünü belirtmektedir. Ayrıca değişik programları olan her türlü orta mekteplerin olduğunu maarif nazırının izin ve yardımı sayesinde kızlar mektebi ile beraber erkekler mektebinin birçoğunu gördüğünü ifade etmektedir. Lise dengi yüksek okulların da (lise, mülkiye, harbiye) kız okullarının da kendisinde oldukça olumlu bir intiba bıraktığını belirtmiştir. Bu mektepleri yakından görüp öğrendiğini ifade etmektedir. Yazar bu yıllarda İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından yapılan uygulamaların önemli gelişmelere yol açtığını, (özellikle eğitim konusunda) bilhassa kadınların durumlarının bu dönemde geliştiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda yazar kadın hakları ve eğitim konusunda rehberlik eden maarif nazırı Şükrü Bey’den övgüyle söz etmektedir. Şükrü Beyin maarif işlerini yola koyduğunu Darü’l-muallimat binasının yanına kızlara bir Darü’l-fünun açmak için gayret sarfettiğini söylemektedir. Artık bu mekteplerde Avrupaî eğitim görüp yüksek okullara girmeye hazırlanmak için Türk kızlarının Fransa, Almanya, İngiltere âli mekteplerine gittiklerini ifade etmektedir, hatta bunlardan öğrenimini bitirip dönenler olduğunu ifade etmektedir. Yazar tüm bu okullarda gördüğü gelişmeleri ayrıntılı olarak anlatmaktadır. Buradaki kız okullarında gördüğü eğitimin çok iyi olduğuna yakından tanıklık etmektedir. Teknik imkânlar bakımından yazar etkilendiğini dile getirmektedir, bu Hanımın burada bizzat görerek yaptığı değerlendirmeler İttihat Terakki dönemindeki eğitimdeki terakki unsurlarını çok cüzi bir şekilde ortaya koymaktadır. Özellikle Beşiktaş’taki İttihat Terakki’nin İnas Mektebi onun üzerinde derin bir tesir bırakmıştır.

Hatice Caniŝeva, “**Hatunlar Himayesizliği,**” I/22 (15 Sentabr 1914), s.13-14. Yazar Petropovsk’tan yazmaktadır. Yazar erkeklerin zulmünden ve evliliğin olumsuz yönlerinden bahsetmektedir ve bu konuda kendi başından geçen bahtsız bir evlilik hadisesini zikretmektedir. Bu tür evliliklere maruz kalan kadınları himaye edecek ve onların baŝvuracađı bir yerin olmamasından yakınmaktadır.

F. C., “**Kazak Hatun-Kızları,**” I/22 (15 Sentabr 1914), s. 19-20. Dergi yazarlarından Kayyum Kulatki’nin Kazak kadınlarının hayatı ve durumu konusunda yazdıklarını eleştiren bir makaledir. Kulatki’nin iddiasına göre Kazak kadınları Rusya’daki diğer Türk kadınlarına kıyasla erkeklerle olan hak ve eşitlik açısından en iyi durumda olanlar yok. Kayyum Efendi onlarda kaç-göç olmaması durumunu bir hürriyet gibi sunmaktaymıŝ fakat yazar bunun dışında Kazak hatunlarının birçok haktan mahrum olduklarını ileri sürmektedir.

Fahrülbenat Süleymaniye, “**İsmail Bey Gaspıralı,**” I/23 (1 Oktabr 1914), s. 2-4. Yazar Gaspıralı’nın vefatını üzüntüyle bildirdikten sonra onun kadınların durumu için iyileştirme yaptığını anlatmaktadır. Kadının esirlikten kurtulmak için en etkili yolun eğitim olduğunu dile getirdiğini ve bu meseleyi övmek için giriŝimlerde bulunduğunu belirtmektedir. O gün bu çabaları sayesinde (“adam sırasına girdik”) insan olarak algılanmaya baŝlandık demektedir.

Yazar şöyle bir soru sormaktadır. İsmail Gaspıralı’nın hizmetleri acaba gerçekten takdir gördü mü? Bunun cevabı olarak; bunu takdir edenin sadece Mahruy Muzafferiyeye Hanım olduğunu belirtmekte ve onun eğitim öğretim yolunda giriŝimlerini dile getirmektedir.

Rızaeddin Bin Fahrettin, “**Süyümbike Jurnalı’ne Hediyeimiz,**” I/24 (17 Oktabr 1914), s. 1-5. Bu makaleden *Süyümbike*’nin iki türlü yazılabildiğini görüyoruz. Birincisi *Süyümbike*, ikincisi *Süyunbike*. *Süyümbike* adında Kazan’da bir minare olduğunu belirten yazar buna ilave olarak bir de bu isimde bir dergi çıktığını belirtmektedir. Böylelikle geçmişte yaşamış olan meşhur Kazanlı Müslüman kadınların adlarına yeniden hayat vermek istemekteydiler. *Süyümbike* hakkında o zamanlarda yazılan bir kitabın oldukça yaygınlaŝtıđı ve sevildiği anlaşılmaktadır. Bu kitabın Hâdi Atlası (Atlasov)’in *Siyunbike* adlı kitabıydı. Makalenin sonunda yazar kendisinin meşhur hatunlar adıyla bir eser yazdığını ve bu eserle İslam tarihinde öncülük etmiş kadınların hayat hikâyelerini anlattığını ve böylece kendi görevindeki kadın ve kızlara numune oluŝturacak insan tiplerini ortaya koymaya çalıştığını ifade etmektedir.

Y[akub] Halilî, "**Jurnâlimizniñ Birinci Yılı,**" II/1 (1 Noyabr 1914), s. 1-2. Derginin ikinci yılının başında çıkan yazıda bu süre zarfında yazılanlar genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmaktadır. Yazar Müslüman doğuda hatun-kız meselesinin en problemlisi ve problemlisi olmakla birlikte en az konuşulan bir mesele olduğunu ifade ettikten sonra genel olarak Doğu dünyasının kadınlar hakkında çok dar bir çerçeveye çizdiğini söylemektedir. Hatun-kızların her yönüyle haklarının ortadan kaldırılmaya çalışıldığını belirtmektedir. Kadınlar konusunda İslamiyeti oldukça dar bir tarzda yorumlamışlardır; kadını erkeğin kölesi, cariyesi derecesine indirmişlerdir. Kadının erkeğine itaati vaciptir diyerek büyük ulemalar bu doğrultuda kitaplar yazmışlardır. Kadınların yüzlerini perde ile kapatıp, onlara açık havada yürümek haram edilmiştir. Hatta tüm bu uygulamalarla İslam dünyasını darlıkta ve karanlıkta bırakmışlardır. Kadınlara da bu yanlış uygulamaları ve durumu benimsetip, hatta abztaylar ağzından söyletmişlerdir. Bu yüzden milletimiz geri kalmıştır. Bilgisiz ve hurafe inançlarla yetişen kadınlardan cesaretsiz zayıf çocukların doğacağı tabiidir. Dergiyi çıkardığımız bir yıl içinde tecrübeler bize kadınların artık oldukça ileri gittiğini, eski hurafeler, eski cehalet devrinin geçtiğini, hatunlar için yeni bir devir ilim devri başladığını göstermiştir. Yazar bu yeni dönemde kadın ve kızların çoğunun artık kendi meselelerinin bilincine vardıklarını, kendi haklarını, kendi yerlerini tanıdıklarını kendilerinin nasıl milletin başı olduklarının farkına vardıklarını belirtmektedir. İfade ettiğine göre bu bir yıl içinde kadınların dergiye olan sevgileri (teveccühleri, yoğun ilgileri) dergi yazarlarını daha şevkle çalışmaya teşvik etmiş, ümitlerini arttırmıştır.

Yazar daha sonra derginin yazarlarından Fahrülbenat Süleymaniye Hanımın hürmetlerini dile getirmekte ve onun kadın-kızların gözünün açılmasında öncü rol oynadığını ifade etmektedir. Son olarak yazar derginin programını bir kez daha hatırlatmaktadır: ictimâî, iktisadî ve ahlakî yönden kadın-kızlarımızın durumlarını iyileştirmek; kadın-kızlarımızın haklardan mahrum, karanlıkta ezilip kalmalarından kurtarmak, onları her yönden himaye etmek; onları zamanın gidişinden haberdar etmek; kendi haklarının bilincine varmalarını sağlamak, [gerçek İslam'ın] kadınlara bakışını ortaya koymak, kadınlara eğitim konusunda yol açmak, ulema ve feylesofların onlara bakışı, onlar hakkında olan fikirleri, gelişmiş toplumlarda kadınların yeri, sağlığının korunması, çocuk terbiyesi, çocukların okutulması, yeme-içme ev işleri, ve diğer konular. Bu bir yıl içinde tüm bunlardan bahsedildiğini yazmaktadır.

Yazar bu ikinci yılda yapmak istediklerini şu şekilde sıralamaktadır: yukarıda bahsedilen programı daha esaslı bir şekilde işlemek; kadınların ihtiyaçlarını tespit etmek için anketler düzenlemek, Müslümanlarda kadınlar dünyası, Kazan'da kadınlar dünyası adlı konular daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacak, yeni çıkan yayınlardan bahsedilecektir.

Fahrülbenat Süleymaniye, "**Hürriyet Nedir?**," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 1. Yazar hürriyetten ne anladığını açıklamaktadır. Ona göre hürriyet; dans etmek, tiyatroya gitmek, gecelere katılmak değildir. Hürriyet kadının kendi ayakları üzerinde durabilmesi, eğitim alabilmesi, anne babası onu biriyle evlenmeye zorladığında kendini savunabilmesi gibi yetkinliklere sahip olmaktır. Makalenin sonunda yazar kadınların artık birşeyden korkması için sebep olmadığını, aydınların ileri görüşlü ulemanın kendilerini himaye ettiğini, kadın hakları konusunda dilleri döndüğünce yazdıklarını belirtmektedir. Buna örnek olarak zamanın tanınmış ve ileri görüşlü ulemasından Musa Carullah'ı göstermekte ve onun *Halk Nazarında* adlı eserinden kadınlarla ilgili kısmını aynen neşretmektedir.

"**Hatun-Kızlarımız Hakkında Muhterem Musa Efendi Bigiyef Fikri,**" II/1 (1 Noyabr 1914), s. 4-6. Musa Carullah⁷² kadın konusunda şunları söylemektedir: Genel olarak dünyada kadın hakları gereken saygınlığı görmemiştir. İslam dünyası ise dinin yanlış yorumlanması yüzünden kadınlar aşağı bir konumda tutulmuşlardır." Carullah İslam toplumlarının geri kalmasını özellikle bu yanlış anlayışa bağlamaktadır. Zira ona göre milletin esasını oluşturan ana unsur kadındır. Kadının toplumda aşağı konumda olması milletin de aşağılarda ve inkıraz (çöküş) halinde olmasını doğurmaktadır. Bu bağlamda Carullah'ın değindiği yanlış yorumlamalardan bir tanesi de "perde (*hicap*), kaç-göç" meselesidir. Carullah bu konuda değişik bir yaklaşım sunmaktadır. Kadınların yüz açıklığı ona göre iddia edildiğinin aksine fitneye sebep olmadığı toplum için asıl büyük tehlikenin "terbiyesizlikten" yani eğitim eksikliğinden geldiğini belirtmektedir. Ona göre kadınların ve aynı zamanda erkeklerin eğitim ve öğretimden yoksun kalması gerçek ahlak anlayışının yerleşmemiş olması fitnenin bozukluğun asıl sebebidir.

Z. Hüseyin, "**Darümuallimat,**" II/1 (1 Noyabr 1914), s. 12. Yazar Darümuallimatın açılmasının o günlerde önemli meselelerden biri olduğunu

⁷² Musa Carullah'ın *Halk Nazarında* adlı eserinden iktibas edilmiştir. Musa Bigiyef, *Halk Nazarına Bir Niçe Mesele*, Kazan, 1912, s. 72-76.

yazmaktadır. Ancak bu konuda erkeklerin ciddi bir girişim yapmadıklarından Ufa'da açılması düşünülen Darümuallimat girişiminin sonuçsuz kaldığını söylemektedir.

Lepeyski, "**Avullarda Feminizm**," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 16-17. Yazar İslamın ilk devirlerinde (Peygamber zamanında) Müslüman kadınların çok güzel bir örnek oluşturduğu görüşündedir. Bu olumlu modelin bütün İslam dünyasında yayıldığını daha sonra bu fikirlerin Avrupa'da 1789 yılında (himaye-i nisvan) ortaya çıkmasını etkili olmaktadır. İslam dünyasında bu ileri anlayış Avrupa'ya tesir etmiştir. Fransa'da Fransız İhtilali feminizm zuhur ettiği dönemde İslam dünyasında ise kadın hakları tamamen bitmiş durumdadır.

"**Müslümanlarda Hatun-Kız Âlemi**," [*Yıldız Gazetesi*'nden alıntıdır], II/2 (15 Noyabr 1914), s. 17-19. Bakü'de Müslümanlar Cemiyeti: Bu makalede Bakü'de Müslüman kadınların "İnas Cemiyeti Hayriyesi" adında büyük ve geniş programlı bir dernek kurdukları haber verilmekte ve bu derneğin maksatları şu şekilde sıralanmaktadır. Cemiyetin maksadı:

1) Müslüman Hanımlarının ahval-i medenîyye ve iktisadiyyelerini yükseltmek. 2) Aciz Müslüman Hanımlarına yardım ve himaye etmek. 3) Müslüman hatunları arasında eğitimi yaygınlaştırmaya çalışmak. 4) Âli, idadî ve ibtidaî mekteplerde okuyan Müslüman kızlarına yardımda bulunmak. Bunun için bu cemiyet işbu işlere teşebbüs edecek: 1) Geçimini sağlayamayacak kadınları himaye altına almak. 2) İhtiyaç içinde olan Müslüman kızlarına yetimhanere, sanat okullarına ve fabrikalara göndererek onların eğitilmesini ve iş sahibi olmasını sağlamak. 3) Fakir ve yetim hatunlara darülaceze, darüleytam, hastahane ve hüner (iş) yurtları açacak. 4) Mürebbiye, dayeler (bakıcılar), yetiştirmek umuma tâlim ve terbiye öğretmek için yaşlı kadınlara hususi kurslar açacak. 5) Kulinarye kursları (aşçılık kursları) ve bunun yanında hüner mektebi, imalataneler açacak. 6) Müslüman kızlar için her yerde mektepler açmaya çalışacak, mümkün olduğu kadar kendisi de açacak. 7) Müslüman Hanımlar için konferanslar ve bunun gibi genel dersler verilmesi sağlanacak. 8) Fakir öğrenci kızlara yurtlar açacak. 9) Ders kitapları ve umumi kıraathane (okuma evi) için başka her türlü kitaplar yayınlanacak. 10) Derginin idaresi yanında, dernek üyeleri ve bütün Müslüman kadınları için kütüphane açacak. Parasız ve az bir ücretle satmak için cemiyet kitaphanesinde eğitime dair küçük kitapçıklar bulundurulacak. 11) Köy mekteplerinde okuyan yetenekli öğrencilerden yine köy mektepleri için muallimeler hazırlanmaya çalışılacak. Bunu sağlamak için darümuallimat ve muallimeler kursu gibi özel kız

mektepleri açacak. Ayrıca cemiyetin faaliyetlerini genişletmek için Bakü Guberniyasının (valilik) şehir ve kasabalarında şubeler açılacak. Son olarak cemiyetin bu faaliyetleri için gerekli paranın nerelerden sağlanacağı bildirilmektedir.

"**Süyümbike**", Derginin Son İç Kapağı, II/2 (15 Noyabr 1914). Yazar derginin bir yıllık kısa bir değerlendirmesini yapmaktadır. Derginin ana misyonu kadınları özgür bırakmaktır. (aslında sadece özgürlük denilmektedir. Burada kadın özgürlüğü kastedilmektedir) Derginin takip ettiği maksat Müslüman kadınları bilinçlendirmek, onları uykularından uyandırmak, haklarını tanıtmak, onları çalışmaya ve beceri sahibi olmaya sevkettir. İkinci yılda aslında aynı meslek (misyon) ve aynı amaçları gözeteceklerini, lakin bu yıl bir yıllık tecrübeyi ve Fahrülbenat Süleymaniye'nin dergiye sekreter olarak katılmasıyla derginin daha esaslı bir şekilde çıkacağını kadınlar hakkındaki meseleleri daha kuşatıcı, daha sağlam bir şekilde değerlendirileceği ve kızlarımıza gerekli faydalı şeyleri daha faydalı bir şekilde verileceğine inandıklarını belirtmektedir.

İdare buna bir not düşmüştür. Burada Bakü Müslüman kadınlarının böyle yüce bir işe girişmesini tebik etmektedir. Sonra iç Rusya (Tatarlar) Müslümanların Hanımlarına hitab ederek onların da himmet ve gayret göstermeleri kadınların durumları ıslaha çalışmalarını teşvik etmektedir. Kazan, Ufa, Orenburg gibi zenginleri ve aydınları bol olan yerlerde Müslüman kadınların hüner mektepleri, hüner yurtları, açılık kursları açmaya girişmeler başarmamaları için hiçbir sebebi olmadığını belirtmektedir.

Fahrülbenat Süleymaniye, "**Şarkda Hatun Tesettürden Elik Hem Soñ**" [Doğuda Kadın: Tesettürden Önce ve Sonra], II/4 (15 Dikabr 1914), s. 2-6. Doğuda tesettür meselesine girmekte, önce yazar tarihte kadınların nasıl algılandıklarına göz atmaktadır. Avrupa'da din adamlarının kadınları şeytanın silahı, cehennemin kapısı, şeytanın yılanı olarak gösterdiğini belirtmektedir. Kadınlara tesettürün gerekli olup olmadığıyla ilgili iki görüşün olduğunu söylemektedir. Bir görüşe göre tesettür gereklidir. İkinci görüş bunun karşısında olup tesettürü kadının haklarına saldırı olarak görmektedir. Hem de tesettürün kadının zayıf düşmesine sebep olacağı inancındadır. Bundan sonra yazar tesettür nedir? Sorusunu şu şekilde cevaplamaktadır: Birincisi makul ölçülerde giyinmektir, örtünmektir. İkincisi ise kadının eve kapatılması, ev içine hapsedilmesidir. Bedevilik döneminde kadınla erkek eşit durumdadır. Sonunda yazar hicabın kaldırılmasından gelen zararlar konusunun abartıldığı kanaatinde. Bunu

söyleyenlerin de *hicaptan* anladıkları örtünmektir. Bu anlamda örtünmenin hiçbir zararı yoktur. Asıl mesele kadının dört duvar arasından çıkarılması gerektiğini belirtmektedir.

Zeki Velidi Togan, "**Süyunbike**," [1], II/4 (15 Dikabr 1914), s. 7-11. Yazar Hadi Atlasî'nin "Süyunbike" adlı eserini incelemektedir. Yazıda Süyunbike'nin tarihi şahsiyeti ele alınmakta ve bu konuda yazılmış değişik tarihi kaynaklara dayanarak Süyunbike'nin şahsiyetini anlatmaktadır. Bu konuda Hadi Atlasî'nin katkıları anlatılmaktadır.

Zeki Velidi [Togan], "**Süyunbike**," [2], II/5 (1 Gınvar 1915), s. 4-6. Yazar Hadi Atlasî'nin kitabını kritik etmeye devam etmektedir.

Yakub Halilî, "**Şehabettin el-Mercanî Hazretleri**," II/6 (15 Gınvar) 1915, s. 2-7. Birincisi Kuzey Türklerinin müceddidlerinden olan Şehabettin el-Mercanî'ye olan rağbeti dergi yazarlarının onu bir önder gibi kabul ettiklerini göstermektedir. Bu sayının büyük kısmı Mercanî'nin hayatına, faaliyetlerine ve kadın meselesiyle ilgili görüşlerine ayrılmıştır.

Genel olarak bakıldığında Mercanî'nin kadınlara bakışında hürriyet taraftarı olduğu görülmektedir. Kadınların okutulmayıp cahil bırakılmalarına kesinlikle karşıydı. Mercanî'nin kızlara dil öğrenmeyi ve müzikle uğraşmayı tavsiye ettiği zikredilmektedir.

Fahrülbenat Süleymaniye, "**Tatar Hatun-Kızları Dikkatine**," II/6 (15 Gınvar) 1915, s. 7-8. Mercanî'nin dünyaya gelişi ve onun için yapılan mevlüd anlatılmaktadır. Tarihe ve Tatar milletine olan hizmetlerinden bahsedilmektedir.

Ahmet Zeki Velidi Togan, "**Mercanî Hakkında Kineliğinde Yazgan Bazı Nerselerin Münasebeti İle**," II/6 (15 Gınvar) 1915, s. 8-12. Togan kendi babasının habibü'n-neccar hazretin Mercanî'nin en muhlis şakirdlerinden ve en meşhur halfelerinden olduğunu söyleyerek makalesine başlamıştır. Togan babasını kendi hayatında üstad olarak kabul ettiğini söylemektedir. Togan'a göre Mercanî'nin ilmi ihatası (bilimsel genişliği) habibü'n-neccar hazrete göre çok daha geniş ve kapsayıcıydı. Ancak Togan Mercanî'nin halefi kimdir? Diye sorulduğunda habibü'n-neccar hazret olduğunu kabul eder. Onun fikri devamcısı, takipçisi olarak düşünmektedir. Togan bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Biz Mercanî'yi ne kadar anlamaya çalışsak da habibü'n-neccar kadar onu anlayamayız. (Togan, 1908'e kadar babasının medresesinde Mercanî'den kalan yol ile terbiye görmüştü.) "Mercanî'den miras kalan yol diyorum çünkü o (habibü'n-neccar)

kendisi İslam tarihine ait birçok esere sahipti ve şihab hazretin tarihe ait yazdıklarını ezberden bilmekteydi. Bizi daima tarih konusunda ve İslam felsefesi, kelamiyyat babında Mercanî'nin tuttuğu yolu tutup geldi. Bundan dolayı ben kendimi dolaylı da olsa Mercanî'nin şakirdi olarak kabul ediyorum". (s. 9) Bundan sonra Togan çocukluğunda Mercanî'yi tanımış olan kimseler hakkındaki hatıralardan bahsetmektedir. Şâfi ahund adında babasının dostu ve Mercanî'nin şakirdi olan birinden bahsetmektedir. Onların sohbetlerinde çoğu zaman bulunmuştu. Başka meselelerde olduğu gibi Mercanî hakkındaki sözlerini de işitmişti.

Mahruy Muzafferiye, "**Muhterem Şehabettin Hazret,**" II/ 6 (15 Gınvar) 1915, s. 19-20. Mahruy Muzafferiye'de duygusal bir yazı yazarak Mercanî'nin örnek şahsiyetini övmekte, onun çocuklar ve gençler için model olduğunu dile getirmektedir.

Mahub Cemal Akçurina "**Zühre Hanım Toğrusundan,**" II/7 (1 Fivral 1915), s. 2-3. Yazar Mahub Cemal Hanım Ayaz İshakî'nin "İl" gazetesinde İsmail Gaspıralı'nın eşi Zühre Hanım hakkında yazdığı makalesini eleştirmektedir. Yazara göre Ayaz İshakî Zühre Hanımı övmek isterken biraz aşırıya kaçmış, bu yüzden belki istemeyerek de olsa onu küçük düşürecek bir duruma getirmiştir.

Kâmile Muzafferiye, "**Añgı Miñgi Vaktinde Bir Tavış,**" II/7 (1 Fivral 1915), s. 3-6. Yazar Semerkant'dan yazmaktadır. Son yıllarda Tatar hanımlarının sosyal ve kültürel işlere katılmaya başlamaları onların gözlerinin açılmaya başladığını göstermektedir. Rusya Müslüman kadınları, 30 milyona yakın Rusya Müslümanlarının yarısını oluşturmasına rağmen hak ve hürriyetlerinden gerektiği gibi yararlanamamaktadırlar: iktisadi yönden de bir sınır içinde bulunmaktadırlar. Başka milletlerin kadınları (Ruslardan ve Avrupalı kadınlardan bahsediyor olmalı) birçok işte erkeklerin kardeş ve yardımcısı olduklarından, hayat darbelerine karşı erkeklerle birlikte mücadele etmekte, rahat ve mutlu günlerinde ise bunu paylaşmaktadırlar. Buna mukabil dini yanlış yorumlayan bazı insanlar yüzünden Müslüman kadınların ayatı oldukça dar bir çerçeveye sıkıştırılmıştır. Yazar bu gibi durumları yeniden gündeme getirmek maksadında olmadığını fakat 7 Aralık 1914'te Semerkant'da bir spektakl⁷³da olan şeylerin kendisini bu konuyu açaya mecbur ettiğini söylemektedir.

Yazar kadınların ilmi, kültürel ve sosyal toplantılara katılmaktan men edilmelerinden yakınmaktadır. Anlaşıldığına göre Semerkant'ta böyle bir oluşum söz

⁷³ Spektakl: Sahneye koyulan oyun, toy, piyes.

konusudur. Bunun üzerine yazar şu soruları sormaktadır: Kadınların dört duvar arasında kalmalarına, daha açık söylemek gerekirse ev zindanı içinde olmalarına sebep İslam şeriatı mı? Yoksa erkeklerimizin kusuru mu? Veya despotlukları mı? Yoksa Şark âdeti mi? Yazar herkesi bu üç soruya cevap vermeye davet etmektedir. Semerkant’da neler olduğuna şimdi açıklık getirmekle beraber burada sahneye konan bir oyun hakkında üzüntülerini bildirmek istemiştir. Türkistan hakkında şu bilgileri vermektedir: Türkistan’da 4 milyondan fazla insan yaşamaktaydı. Bunun çoğunluğu Müslüman Türkistanlılar yani Türk urugları; Özbekler, Turanîlerdi. Bu halka vaktiyle Farisîler galebe kılmış olsalar da çoğu Çağatay Türkçe’siyle konuşmaktaydılar. Hatta Tacikçe, Farsça konuşanların dillerine Türk dili (kelimeleri) çok fazla karışmış olduğundan onların dilleri İranlıların Farsçasından daha başkadır. Türklük Ocağı olan Türkistan şehirlerinin arasında Semerkant şehri, İdil boyu Tatarlarının Kazan’ı gibidir. Semerkant’da yüzbin kişilik nüfusun çoğunluğunu yerli Türkistanlı Müslümanlar oluşturmaktadır.

Semerkant’da *Ayine* adında bir dergi ve birkaç ibtidai okul bulunmaktaydı. Buna ilave olarak bütün Türkistan’ın dilini Türk dili akımına rehber kılıp ortaya çıkan iki tiyatro eseri de Semerkant aydınları tarafından ortaya konulmuştur. Bunlardan *toy* adlı tiyatro eserinin sahneye konulduğu gün genç Yahudi hanımlarıyla aynı toplantıda bulunduğunu söylemektedir. Bu hanımlar arasında gimnazyadan mezun olmuş hanımlar da vardı. Örf, adet ve dilleri açısından Müslümanlarla aynı olan Yahudi hanımlarının tiyatroya gitmeye ilgi duyduklarını gördüğünü söylemektedir. Yahudi kızların söyledikleri yazarı şaşırtmıştır. Kızlar: “biz bu gibi meclislere katılmak şöyle dursun aynı ortamda okumamız bile caiz görülmez” demişlerdir. Ayrıca: “bizim tiyatroya gittiğimizi erkeklerimiz görse kıyamet koparırlar” demişlerdir.

Bu eser sahneye koyulduğunda Semerkant’ın erkekleri çok ilgi göstermişlerdir. Kadınlardan ise bir Rus iki Tatar bir de Kazak hanım bulunmaktaydı. Yazara göre bunun sebebi yukarıda sorduğu soruya cevap niteliğindedir. Yani asıl sebep eski şark geleneklerinden çıkamamaktan başka birşey değildir. Yukarıda adı geçen Türkistan adlı piyes Türkistan halkının hayatından alınıp yazılan güzel bir eserdir. Yazarın bahsettiği diğer eserin de “Pederküş”⁷⁴ (baba katili) olduğu anlaşılmaktadır. Yazar keşke Türkistan Hanımları da bu tiyatrodaki yer alsalardı diye hayıflanmaktadır. Toyun konusu zengin bir

⁷⁴ Timur Kocaoğlu, “Türkistan’da Türkçe İlk Tiyatro Eseri: Mahmud Hoca Behbudî’nin Pederküş (Baba Katili) Piyesi 1913” , *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sayı 15 (Bahar 2004), s. 177-262.

kimsenin 18-20 bin som kadar parasını bir sünnet toyunda (düğünde) bitirmesi ve sonrasında pişmanlık duymasındır.

Kıyam Yoldaş, "**İrkutski Hanımları**," II/7 (1 Fivral 1915), s. 10-12. Makalede Sibiry'a'nın güneyinde bulunan İrkutsk şehrindeki Müslüman kadınların o günlerdeki kültürel faaliyetlerinden bahsedilmektedir. İrkutsk Baykal Gölü yakınındadır. İrkutsk'daki ilk hadise üzücüdür: Oradaki terakkiperver ulemadan olan kız cemiyetinin açılmasında çok emekleri geçen Lütfi İshakî "panislamizm" propogandası yapmaktan tutuklanıp mahkemeye çıkarılmıştır. Yazar bundan üzülererek ve ayrıntılı bir şekilde bahseder. İkinci haber İrkutsklu Müslüman Hanımların tertiplelediği bir "edebiyat gecesi"dir. Burada Tatar edebiyatının öncüleri olan terakki yolunda özellikle de kadın haklarının savunulmasında gayret göstermiş olan İsmail Gaspıralı, Ayaz İshakî gibi zâtlar anılmıştır. Bu toplantıya ve İrkutsk Hanımlarına Velitva Şimalova adlı Hanımın öncülük ettiği görülmektedir. Edebiyat gecesinde Müslüman kadınların meseleleri konuşulmuştur. Okul açılması ve diğer etkinlikler için para toplanmıştır.

Hatice Şemasiye, "**Ata-Ana Muallimeler**," II/7 (1 Fivral 1915), s. 12-14. Annelerin önemini dini bir söylev içinde bahseden bir yazıdır. Yazının sonunda muallimelerin öneminden bahsettikten sonra toplumda onların layık olduğu takdiri görememelerinden yakınmaktadır.

Sacide Yaveşova, "**İdareye Mektuplar**," II/7 (1 Fivral 1915), s. 19-20. Troytski'den yazan ve makalesinin yayınlanmasını rica eden bir hanım Troytski'deki kütüphaneden Müslüman hanımların haftada iki gün yararlanabilmesi konusunu haber vermektedir. Haftada iki gün kütüphane sadece kadınlara tahsis edilecekti. Bu karardan sonra kadınların kütüphaneye olan ilgisinin beklenmeyen bir düzeyde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla hanımlar bu günle yetinmeyerek kadınlara mahsus bir kütüphanenin açılması gerektiğini konuşmaya başlamışlardı.

Fakat yazar bu düşüncenin öyle kalmış olduğunu belirtmektedir. Çünkü hanımlar başlarda kütüphaneye çok rağbet etmelerine rağmen daha sonra bu ilginin azaldığını (moda gibi bir anda ilgi gösterip daha sonra vazgeçilmesi) söylemektedir. Yazar bundan sonra hanımların bu ilgisizliğini eleştirmektedir, kadınların sokaklarda boşa vakit geçirmelerinden yakınmaktadır. Böyle gittiği takdirde yakında hanımlara mahsus günlerin de kaldırılacağını söylemektedir

K. B. , "**Amerika'da Hanımlar Kulübü**," [I], II/8 (15 Fivral 1915), s. 6-9. Yazar Amerikan hayatı hakkında genel olarak olumlu şeyler bildirmektedir. Buna paralel olarak kadın dernekleri de canlı ve gayretli bir şekilde faaliyet göstermektedir. Bu işleyişin olumlu taraflarını göstermek için yazar bu kurumlar arasında çeşitli maarif hüner cemiyetleri, halk okulları, seyyar halk kiraathaneleri, kütüphaneleri, çocuk eğitimi öğreten dernekler, çocukların eğitilmesine ve sosyalleştirilmesine yönelik faaliyetleri zikretmektedir. Tüm bunlar yazarın Amerika'daki hayatı ve özellikle de kadın derneklerinin faaliyetlerini örnek olarak gösterdiğini ortaya koymaktadır.

K. B., "**Amerika'da Hanımlar Kulübü**," [II], II/9 (1 Mart 1915), s. 9-12. Yazar İngiltere'deki kadın hareketi ile Amerika'daki kadın hareketini karşılaştırmakta ve Amerikadaki kadın hareketinin daha yumuşak olduğunu düşünmektedir. Yazısını "Hanımların dikkatlerini celb ederlik daha kub müesseseler bardır" diyerek Amerikan kadın hareketinin Tatar kadınları için rehber olabileceğini belirtmektedir.

Merhaba Batırşına, "**Fatma Feride Hanımniñ Avulda Vakti**," II/9 (1 Mart 1915), s. 19-20. Yazar 16 Şubat 1914'te Fatma Feride Hanımın vefatı ile ilgili ve onun öğretmenliği sırasındaki hatıralarını anlatmaktadır. Onun köydeki hayatını anlatmıştır. Aslında Fatma Feride Hanım Çistay'lı idi. (Çistay, Kazan'da bir şehir) Fakat daha sonra başka yere göçmek zorunda kalmışlardır.

Fahrülbenat Süleymaniye, "**Balalar Terbiyesi**," [II], II/10 (15 Mart 1915), s. 7-10. Yazar makalenin sonunda Tatarlar arasında çocuk terbiyesinin bilgisiz bir şekilde yapıldığını söylemekte ve bu yüzden çocukların edepsiz, itaatsiz, zayıf, yüreksiz, korkak, zamanın gidişinden habersiz bir şekilde yetiştiklerini belirtmektedir. "İyi terbiye veremediğimiz balalara öfkelenmeye hakkımız yok, suç kendimizde" diyip diğer millet muallimelerin yaz vakitlerini boş geçirmeyip bilgilerini tazelediklerini ifade etmekte ve ardından bizim muallim ve muallimelerimizin tatil günlerinde boş oturduklarını dile getirmektedir.

Münevver Tutaş, "**Münevver Tutaşniñ Nutku**," II/10 (15 Mart 1915), s. 11-14. Yazar kadınlara değer veren, onların haklarını genişleten ve erkeklerle eşit hale getiren Hz. Muhammed'in doğumundan yani Mevlüd bayramından söz etmektedir. Bu dönemde kızların Avullarda bile okumaya başladıklarını, her yerde kızlar mektebi açıldığını belirtmektedir. Bir milletin ileriye gidebilmesi için hatun-kızların okutulmasının gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca tarihteki fedakâr kadınlardan Kazan

melikesi Süyümbike'den, İsmail Gaspıralı'nın eşi Zehra Hanımdan ve başka fedakâr kadınlardan örnekler vermektedir.

Fazile Tatukova, “**İdareye Mektuplar**,” II/10 (15 Mart 1915), s. 20. O günlerde vefat eden Hanımların haberleri yer almakta ve onların millet için yaptığı hizmetler anlatılmaktadır.

Kerim Müşerrefof, “**Medenî İşlerimiz**,” II/11 (1 April 1915), s. 18-19. Yazarlardan Zeynep Hanım Kemaliye ve Bağbostan Hanımın 6-7 yıl içinde büyük fedakârlıklarla mektepler açıp öğrenci yetiştirmelerinden bahsetmektedir.

Karamyık, “**Mektuplar**,” II/11 (1 April 1915), s. 20. (Taşkent) Taşkent'den Karamyık adında yazan bir kişi o günlerde olan bir olaydan şikâyet etmektedir. Şikâyet ettiği kişi bir müezzindir. Bu müezzin birinci hanımdan sonra ikinci hanımla evlenmiş ve sonra birinci hanımından evi terketmesini istemiştir. Bunun üzerine birinci hanım çocuğundan ayrılmak istemediğini, bunca yıl yaşadığı yerden ayrılmak istemediğini, “hizmetçi gibi olsa da beni burada tut” demesine rağmen müezzinin katı yüreğini yumuşatamadığını belirtmektedir.

Karamyık, yazısının sonunda bu tür insafsızlıkları yapan kişileri engelleyecek bir yol yok mudur? Kimseler yok mudur? “mahalle başları-mollalar, biçare güçsüz hatunların hukuklarının saklarga, şer'an hem vicdanen mecbur tugiller? Diye sormaktadır.

Fahrülbenat Süleymaniye, “**Buldıksızlığımız**,” [Beceriksizliğimiz] II/12 (15 April 1915), s. 14-18. Yazar makalesinin başında savaştan ve bunun olumsuz tesirlerinden bahsettikten sonra şu suali sorar: Biz Müslümanların Rusya'da Ruslardan sonra en büyük millet olarak neyiz var? Yok, hiç yok diye cevaplamaktadır.

Makalede eğitim ve ilim olmadığı elde hiçbirşey olmadığı vurgulandıktan sonra, savaşın aslında milletler için bir sınav olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Tatar halkının milli hayat anlamında mücadeleye hazır olmadığı, dolayısıyla başka milletlerin ayakları altında ezileceği ifade edilmektedir. Aydınlardan ve din adamlarından da yakınılmaktadır. Ancak gerçekten millete yol gösterecek, hizmet edecek, kişiler bulunsa durumlarının düzeleceği düşünülmektedir.

K[âmile] Muzafferiye, “**Türkistan'da Tatar Hanımları**,” II/13 (1 May 1915), s. 6-8. Yazar Buhara'daki bir hatırasını nakletmektedir. Buhara yakınlarındaki Kagan istasyonunda trene bindiğini orada kadınlardan sadece Tatar ve Yahudi Hanımları

gördüğünü belirtmektedir. Kagan'dan Buhara'ya trenle giden yazar Buhara şehrinin yolların darlığını ve şehrin diğer özelliklerini anlatmaktadır. Yazar bir gün sonra Buhara'da bir hanımlar toplantısına katılır. Toplantıda ev sahibesine *Süyümbike*'nin bir nüshasını takdim eder. Kadın okumak istemez. "irimniñ ruhsatı yok" der. Sonradan anlaşılır ki hanımın dergiyi kabul etmemesinin sebebi daha sonra dergi için yardım parası toplanır endişesi imiş. Galiba bundan çekinmiş olmalıdır. Anlaşıyor ki bu toplantı Tatar bir hanımın evinde yapılmıştır. Yazar, burada ciddi şeyler konuşulmadığından gıybet gibi durumlar olduğundan şikâyet etmektedir. Bu tür toplantılarda para toplanmasına kızmaktadır. Bu gibi toplantılar Sart Hanımlarında da vardır, ancak bizimkilerle [Kazan Tatarları] aralarında fark olduğu belirtilmektedir. "Bizimkiler şık giyinirler ve durumları gayet iyidir, Sart hanımları toplantılarında ise pilav ve fincanda biraz çay vermektedir". Yazar sonra Tatar mekteplerini ziyaret eder, Tatar mekteplerinin şehrin içinde havadar bir yerde bulunduğunu Kazan'ın Bulak Baralı gibi su yolu üzerinde bir binada olduğunu belirtmektedir. Özel olarak açılan bu mektep binbir zorlukla eğitime devam etmekte öğrencilerin çoğu da erkek çocuklarından oluşmaktadır. Sadece bir tane muallim olmakla birlikte çocuklar 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar hepsi aynı sınıfta ve aynı hocadan eğitim görmektedir. Anlaşılan bu bir Tatar mektebiydi.

İmil Bike, "**İdarege Mektuplar**," II/13 (1 May 1915), s. 19. *Süyümbike* idaresine yazan İmil Bike adlı biri dergiden bir ricada bulunmaktadır. Yazarı bir konuda ikaz etmektedir. Çugaçek şehrinde Kuzu Hacı adında bir munçacı (kendisi Sart'tır) Rusya'ya gelip buradan genç kızları kandırıp götürmekte (Türkistan'a) dir. "Rusya'ya balası için hatır ve bir niçe kart sartlar için zakaz boyunca yaş hatunlukga kızlar diyip kaytırırğa baracaktır". Bu adam Semipalatinsk ve Petropavel gibi şehirlere gidecek orada bu kötü ticareti yapacaktır. Dolayısıyla yazar bu adam hakkında dikkatli olunmasını ve bu duyurunun dergi vasıtasıyla halka ilan edilmesini istemektedir.

"**Hanımlar İçin Caylık Dersler**," s. 21. Bu makalede *Süyümbike* idaresinin eğitim faaliyetlerinde bulunduğunu görüyoruz, nitekim derginin bu sayısının sonunda verdikleri ilanda hanımlar için yaz kursları açılacağı bildirilmektedir. Perm guberniyası (vilayeti) Usa uyezdi (kasabası) Odik köyünde 1915 yılı Haziran ayı başından itibaren dergi yazarlarından Fahrülbenat Süleymaniye'nin idaresinde ve tanınmış muallimelerden Muhlise Hanım Bubi, birkaç tecrübeli muallim ve muallimeler hanımlara mahsus olarak; dini bilimler, Arap dili, Türk edebiyatı, matematik, sosyal

bilimler, tâlim ve terbiye usûlü, tarih, coğrafya ve sağlık gibi konularda dersler verileceği duyurulmaktadır. Odik karyesi Kama nehri boyunda bulunan Usa Şehrinden 24 km uzaklıktadır. Havası gayet güzeldir. Posta ve telgrafhanesi büyücek bir yerdir. Gerekli olan herŐey vardır. Yeme, içme, giyim rahat bir Şekilde yapılmaktadır. Katılmak isteyenlerin *Süyümbike* idaresine başvurmaları gerekmektedir.

Fatıma Bediye, Fatıma Ahtemiye, “**Kızlar Mektebiniñ Programmasına Dair,**” II/14-15 (18 May 1915), s. 9-12. Yazar kızlar mektebinin programında hangi derslerin verilmesi gerektiği konusunu tartışmaktadır. Ona göre Arap dilinin öğretilmesi büyük önem taŐımaktadır. Zira kızların İslamiyet’e göre kendi haklarını öğrenmeleri bu sayede mümkün olacaktır. Makalenin en önemli noktası bu işin sadece erkeklerin eline bırakılmaması yönündedir. Yazar bunu söylemesinden dolayı erkeklere karşıymıŐ gibi algılanacağının da farkındadır ve bunu açıkça söylemektedir. Yazarın üzerinde durduğu ikinci konu çocuk terbiyesidir. Bu işin eğitiminin ciddi Şekilde verilmesini savunur. Genellikle çocuk terbiyesinin yaşlı kadınlara veya 9-10 yaşındaki kız çocuklarına bırakıldığını ve bunun doğru olmadığını söylemektedir.

F[ahrülbenat] Süleymaniye, “**Mekteplerimiz,**” II/14-15 (18 May 1915), s. 13-14. Yazar Tatarların eğitimi için muallimelerin donanımlı ve iktidarlı olması gerektiğini söylemektedir. Bunun için muallimelere mahsus kursların açılması ve onların bilgilerinin arttırılması gerektiğini ifade etmektedir. Makalede yazar mektep müfredatının nasıl olması gerektiğini ve en çok hangi konulara ehemmiyet verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

“**Balalar Terbiyesi,**” II/14-15 (18 May 1915), s. 25-26. Çocukların nasıl beslenmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bunun için bir program vermiştir.

Münevvere Nugay, “**Mektuplar,**” (Ufa) II/14-15 (18 May 1915), s. 26-28. Ufa’dan yazan Münevvere Nugay isimli yazar muallimelere daha iyi eğitim verilmesi gerektiğini bunun için kurslar açılması gerektiğini belirtmektedir. Bu arada öğretmenlerin çok zor Őartlar altında çalıştıklarını buna karşılık çok düşük bir ücret aldıklarını dile getirmektedir. Başkaları ile de kıyaslamalar yapmaktadır. Başkalarının Ruslar olması gerektiği düşünölmektedir.

Fakihe Velidiye, [**Mektup**], II/14-15 (18 May 1915), s. 28. Bu yıl Velidof’un kızlar mektebinde altmışa yakın kızlar alt sınıfta terbiye edilip 25-26 Nisan tarihlerinde

sınav vermişlerdir. Velidof'un mektebinde yapılan bir toplantıda konuşulanları rapor eden ve özetleyen bir yazıdır.

F[ahrü'l]-benat Süleymaniye, "**İmtihan**," II/14-15 (18 May 1915), s. 29. Bu kısa yazıda Fatihe Hanım Ayitova'nın verdiği hizmetlerden ve fedakârlılardan bahsetmektedir. Yazıda aynı zamanda Ayitova'nın muallimlerin idaresini de üstlendiği anlaşılmaktadır.

"**Semerkand Hatun-Kızları Âleminde**," II/14-15 (18 May 1915), s. 30-32. Semerkant şehrinde Sart (Türkistan'lı) Persian (İranlı), Kazak, Nogay (Tatar) halklarından Müslüman hatun-kızları bulunmaktadır. Bu dört kısım ahali arasında "aralaşu" (sosyalleşme, bir araya gelme, olumlu anlamda münasebet) yok denecek kadar azdır. Yazara göre birbirinden çok kalın çizgilerle, milliyet istilaları ile ayrılmışlardır. Her biri kendine mahsus başka başka muhitte yaşamaktadır.

Yazar Türkistan hakkında çok olumsuz bir tablo çizmektedir. Onlardan bahsederken "bu biçareler" diye söz etmektedir. Bütün Türkistan vilayetlerindeki Türkistanlı kızların halleri acınacak durumdadır. İranlı kardeşlerimizin durumları da bundan farklı değildir. Kazak hanımlarına gelince bunlardan birbirine aykırı yolda iki türlü akım vardır. Birincisi eski hayattan ayrılamayan ve o yolda yürümeye devam eden kişiler, ikincisi ise tamamen Ruslaşacak şekilde yabancılaşmış olanlar. Bunlar tamamen Avrupalılaşmış olup kendi aralarında Rusça konuşmaktadırlar. Dinlerini, dillerini, milliyetlerini tamamen unutmuş gibidirler. Yazar Tatar kadınına ise şu şekilde tasvir etmektedir: yeniliğin tesiri altında olsa gerek bunlarda büyük değişiklikler var. Yıldan yıla eskilik yanları azalmaktadır. Bunun yanında yazar Tatarlar arasındaki yenilik yoluna girenlere de bazı eleştiriler yöneltmektedir. Avrupa'nın modasına özendiklerini bu sebeple milletin parasını yabancılara teslim ettiklerini belirtmektedir.

Semerkant'taki Tatar kadınlarının eğitim ve öğretime oldukça rağbet ettiklerini sonra Tatar gençleri tarafından oluşturulan tiyato çevresinde Zeynep Hanım Kulova, Garife Hanım Burnaşıyeva, Zeynep Hanım Semiullina, ve Safiye Tutaş Feyzullina'nın en faal üyelerinden olduğundan bahsetmektedir. Tatar Hanımları arasında millet yolunda çalışan kimselerin de isimlerini vermektedir. Bunlar Medine Hanım Babişova, Hatime Hanım Taşmuhammedova, Mahire Hanım Açıldiyeva'dır.

S. İsmet, “**Seyahat Hatıraları,**” II/16-17 (25 İyun 1915), s 11-12. Yazar Semipalatinsk’e gidiş ve oradaki izlenimlerini yazmıştır. Semipalatinsk halkının yarısını ve belki daha fazlasının Müslüman olduğunu söylemektedir. Yazar “Müslümanlar içinde faal, aydın aileler, iftihar edecek ehemmiyetli baylar yok” demekte ve arkasından “bütün baylık başkalarının kolundadır” diye belirterek kızların eğitimine o kadar önem verilmediğini gözlemlemiştir. “Övülecek birşey varsa o da her gün varıp faydalanmaya açık bir kıraathane (okuma evi) olmasıdır. Bir yıl önce kadınların da burada günde 5 saat kadar yararlanması için imkân tanınmıştır. Fakat bunun kıymetini takdir edecek kadınlar yoktur, kadınlara ayrılan saatlerde kıraathanede kimse bulunmamaktadır, “sonra bu durum haftada iki güne düşürüldü” diyerek yazar bu konu hakkındaki düşüncelerini belirtmektedir. Yazarın asıl maksadının Rusya’nın değişik şehirlerindeki kadın durumlarını anlatmak olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yazar bundan sonra da başka şehirler hakkında bilgi vereceğini belirtmektedir.

Damitgen İrcaniye, “**Kazak Ayallarının Hali,**” [Kazak Kadınlarının Durumu], II/16-17 (25 İyun 1915), s. 16-17. Makaleden yazarın Kazak olduğu anlaşılmaktadır. Yazar Kazak kadınlarının durumlarının hiç de iyi olmadığından bahsetmekte ve bununla ilgili bazı ayrıntılar vermektedir. Geleneğin hep erkek tarafını tuttuğunu kadınlara hiçbir hak olmadığını yazmaktadır. Verdiği ilginç örneklerden biri de şudur: “Kazaklardan bir adam ölse onun karısı kocasının kardeşiyle evlendirilmekteymiş”, yazar bu durumda kadının rızası olup olmadığını sorulmadığını belirtmektedir. Şayet kadın ayrılıp gidecek olsa bu defa çocuklar yetim gibi kalacaklardır. Bu durum tam bir aile faciasıdır. Sonra yazar bu anlattıklarının Mir Yakub (Cakıp) Efendi Devletof’un *Bahtsız Cemal* adlı kitabında güzel bir şekilde anlatıldığını söylemektedir.

“**Balalar Terbiyesi,**” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 22-23. Makalede yazar çocuğa verilecek sütte nelere dikkat edilmesi gerektiğini yazmaktadır. Sütün yakın firmalardan taze olarak alınması gerektiğini, kaynatma şeklinin nasıl olması gerektiğini belirtmektedir. Sonunda çocuğa sütün nasıl verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

F[ahrü’l]-benat Süleymaniye, “**Fatihe Hanınga Cevap,**” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 23-25. *Kuyaş* gazetesinin 719. sayısında Fatihe Hanım Abitova *Süyümbike*’nin 15. sayısındaki yazısına karşılık kendisine bir eleştiri yazmıştır. Yazar kendisini şu şekilde savunmaktadır. “O makaleyi yazmaktaki maksadım muallimeleri eleştirmek değil, onların bilgilerinin az olduğunu iddia etmek de değil sadece bu konudaki düşüncelerimi

paylaşmak istedim” demektedir. Yazar bunun yanında muallimelerin biraz da tâlim ve terbiye usûlünden haberleri olmamalarını eleştirmektedir.

Veli Birmiyef, Miñli Cemal İzzetullina Yermiyeva, “**Vahşi Halfeke Reddiye,**” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 25-27. Dergi idaresine gelen bir mektup ilginç bir polemîği içermektedir. Veli Birmiyef adlı okuyucu 1914 yılı İyul ayında *Süyümbike*’nin 18. sayısında “benim karımın yazdığı Muñlu Cemal imzasıyla “Vahşi İr” [Vahşi⁷⁵ Erkek] başlıklı uzun bir makale yazmıştır”. Okuyucumuz bu makalede kendisine karşı haksız saldırılar olduğunu ve gerçekleri yansıtmadığını bildirerek bu iddialara cevap vermektedir.

Kadın o makalede yaşı henüz evlenmek için çok genç iken büyüklerinin kendisinin rızası olmadan içkici bir adamla evlendirdiğini belirtmektedir. Evlendikten sonra güya eşi kendisini Sibiryaya’ya götürmüş orada gündüz kendisini bırakıp kapıyı üstüne kilitlemiştir. Okuyucumuz bu iddiaya şu şekilde cevap vermektedir: “Ben onunla evlendiğimde Muñlu Cemal 19 yaşında dul bir kadındı. Karıma zor geleceği için Sibiryaya’ya gitmekten vazgeçtim ve hiçbir zaman da kapıyı üstüne kilitlemedim” dedikten sonra bu iddiaların doğru olmadığını kendisinin talak etmediğini ve karısından ayrılmadığını eğer kendisi zâlim olsaydı karısının bu sözleri nasıl söyleyebileceğini sormaktadır.

Yazar daha sonra 15 yıl evli kaldığını her ailede olduğu gibi bazı problemler yaşandığını fakat olağanüstü bir durum olmadığını iddia etmektedir. Hatta bu mektubun karısına ait olduğundan da şüphelidir. Daha sonra sözlerine şu şekilde devam etmektedir “ben kendim okumamış bir insan olduğum halde okuyan kimseleri çok seven, okuyan kimseler için canını esirgemeyen bir kişi idim. Karımı okutmak için çok uğraştım. Bu arayış içindeyken *Bugurslan* şehrine Nebiullah Kerimof adlı bir şakird gelmiş, bu genç adamın bilgi bakımından gayet usta olduğunu sezdim ve karımın bu adamdan ders almasını sağladım, bir müddet bu gençten ders aldıktan sonra sebepsiz yere karım değişmeye başladı” diyerek güvendiği ve saygı duyduğu genç muallimin karısıyla arasına girip aralarını bozduğunu ifade etmektedir.

Okuyucu sözlerine daha sonra şu şekilde devam etmektedir: “kısacası bu mukaddes halfe (genç hoca)nin verdiği akıl ile benim karım benden uzaklaşıp gitti, ben ise gözyaşım ile yığılıp kaldım” diyerek ayrılmayı düşünmediğini sözlerine ilave

⁷⁵ Zâlim erkek veya koca.

etmektedir. Bu makaleyi de karısının adıyla Nebiullah'ın yazdığı ve yazdırdığı kanaatindedir.

Veli Birmiyef, bu mektubu kendisini aklamak için yazmadığını tam tersine kendisinin durumunu ortaya koymak pahasına ismini lekelemek pahasına da olsa halkı bu gibi şeytan ve münafık kişilerin şerrinden korumak maksadıyla yazdığını ifade etmektedir. Yazının sonunda karısını hala sevdiğini ve evliliklerini sürdürmek istediğini belirtmektedir.

Bu mektubun hemen arkasından Muñlu Cemal isimli bir cevap dergide yayımlanmıştır. Yazar 1914. Yılda İyul'de *Süyümbike*'nin 18. sayısında bahsedilen yazının kendisine ait olmadığını söylemektedir. Ne kendisinin bu makaleyi yazdığını ne de yazdırdığını belirtmektedir. Kendi ismiyle yazılan bu mektubun yukarıda adı geçen genç hoca tarafından yazıldığını ifade etmektedir. Bu kişinin kocasının güvenini kazanıp kendisine ders verdiğini kendisinin de ona hoca diyip güvendiğini ifade etmektedir ve onun sözünü dinlediğini belirtmektedir. “Lakin onun bana verdiği öğütlerin zehir olduğu ortaya çıktı” demektir. Kadın kocasının söylediği hemen herşeyi onaylamakta ve bu genç hocanın aralarına fitne soktuğunu söylemektedir. Yazar bütün genç halfeleri suçlamak niyetinde olmadığını fakat bu gibi insanlara dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Ahmed Taceddin, “**Hatunlar Mescitte,**” II/18 (15 İyul 1915), s. 1-4. Yazar kadınların camiye gitmeleri konusunu ele almaktadır. Onun iddiasına göre 1915 yılının Mayıs ayına kadar Tatar dünyasında Ahmed Salihcan Hazret Ormanof dışında bütün mollalar, imamlar, müderrisler, hazretler, işanlar (şeyhler) kadınların camiye gitmelerinin doğru olmadığını düşünmekteydiler. Yazar ayetlerden deliller getirerek İslamiyet'te kadınların camilere gitmesini engelleyen hiçbir hükmün olmadığını söylemektedir. Sonunda yazar Ufa imamlarının kadınların da camiye gitmelerinin sakıncası olmadığını bildiren bir karar yayınladıklarını belirtmekte, bunda gerçekten milli ve dini bir meselenin çözümlendiğini söylemektedir.

Kemal Nogayef, (Simbir) “**Tenkid mi? Takdir mi?,**” II/18 (15 İyul 1915), s. 15-16. Yazar Simbir uyezdi Maklavış köyünden muallim Kemal Nogayef'tir. Muallime Kâmile Hanım Muzafferiye'nin “Türkistan'da Tatar Hanımları” adıyla *Süyümbike*'de çıkan makalesi hakkındaki görüşlerini yazmaktadır. Kâmile Hanım Muzafferiye'nin gezdiği mektep hakkındaki ılımlı eleştirilerini haklı bulmamaktadır. Ders kitapları konusunda söylediklerinin doğru olmadığını zira okutulan kitapların yeni tâlim usûlü ile

yazılmış Tatar kitapları olduğunu beyan etmekte ve bu isimleri sıralamaktadır: Muallim-i evvel ve muallim-i sani; kıraattan Maksudî, Mahmud Mercanî; Türkçe okuma: birinci ve ikinci cüzler; yeni kıraat: Tukayef; ilm-i hâlden; Yakup Halili; tarihten gramerden yine Yakup Halili; hesaptan: M. Kurbanaliyef; coğrafyadan: H. Feyzi; Tatar grameri; A. İbrahimof; eşyadan: H. Kurbanaliyef gibi yazarların eserleri okutulmaktaydı.

S. İsmet, “**Seyahat Hatıraları III,**” II/18 (15 İyul 1915), s. 17-20. Yazar Semipalatinsk’den sonra gemiyle başka yere gittiğini (Omsk) söylemektedir. Omsk’da önemli bir şey olmadığını fakat bir abztayın “kız başına böyle nereye gidiyorsun” dediğini belirtmektedir. Omsk şehrinde daha önceden tanıdığı Hatice Tutaş Süleymaniye’ye uğradığını söylemektedir. Şehrin plan bakımından Semipalatinsk’e göre daha düzgün planlanmış olduğunu ifade etmektedir. Omsk’daki Müslümanların hayatı hakkında terakki alameti olmadığını dile getirmektedir. Önce erkekler okulunu sonra da kızlar okulunu ziyaret etmiştir. Bu konuda biraz malumat vermektedir.

Omsk’da resmi surette açılan bir kız mektebi olmadığını, fakat Hatice Tutaş Süleymaniye’nin iki odalı özel bir okulda muallimlik yaptığını (15 kız öğrenci) söylemektedir. Yazar öğrencilerin sınavına da katılmış ve bu konudaki izlenimlerini yazmıştır. Omsk’da muallime kardeşleri hakkında pek de yazacak bir şey bulamadığını ifade etmektedir. Yazarın buradan Çilebi’ye (Çelyabinsk olması lazım) gittiğini öğrenmekteyiz. Burada da kızlar medresesine gittiğini söylemektedir. (Yazarın okuyucuya yakın bir üslupla yazdığını onunla sohbet eder gibi konuştuğunu görüyoruz). Bu okulu diğerlerine kıyasla gayet güzel bulmuştur. Kızlar mektebinin oldukça modern bir programa sahip olduğunu Tatar Dili ve Tatar Edebiyatı derslerine oldukça geniş yer verildiği dikkatini çekmiştir. Tatarların başka okullarında Tatar dillerine ve edebiyatlarına gerekli ehemmiyet verilmediğini ve Tatarca’da okutulmaya değecek kaide ve edebiyat olmadığı gerekçe gösterilerek ana dilin önemsiz bir şeymiş gibi telakki edildiğini söylemektedir. Bu okulun Rusça karşılığı *Musulmanskya Çastnaya jens Gimnazya*.

Vardığı günün ertesi sabah toyun bayramı kutlanmıştır. Kendi yaşadığı Semipalatinsk’de Tatar milli bayramı kutlanmadığını ve bu bayramın burada kutlandığını görerek mutluluk duyduğunu belirtmektedir. Yani eskiden kaç-göç olduğu zamanlarda sabah toy bayramı kadınlar için bir hürriyet günü sayılmakta hatta erkekler

şehirden gitmektedirler. Hatunlar da bu vakitten yararlanarak kibitlere⁷⁶ çıkıp gerekli olan şeyleri alıp rahatlamaktadırlar. “Ama şimdi her gün bunu yapıyorlar, saban toyuna gerek yok” dediğini belirtmekle beraber yazar, bu bayram vesilesiyle birçok hanımla tanıştığını Troytski kadınlarının hayatları ve tabiatları hakkında çok malumat edindiğini belirtmektedir. Troytski’de “Üstazım Muhlise Bubi ve Münciye Tutaşlarla beraber gittiğinden vagzolja⁷⁷ uzata tüşiçiklerde köb olup Troytski ile big huzurgına sav bulaştım”, diyerek sonra da asıl vatanına döndüğünü söylemektedir. Şimdi o günleri düşünerek mutlu olduğunu ifade etmektedir.

‘A[bdullah] Battal, “**Bizde Kasım Beg Emin,**” II/19 (1 Avgust 1915), s. 1-5. Taymas bu makalesinde kendisinin Mısır’da bulunduğu ve Rusya’ya döndükten son Mısırlı meşhur reformcu Kasım Emin’in biyografisini ayrıntılı bir şekilde *Vakit* gazetesinde yazdığından bahsetmektedir. Arkadaşları ona niçin Kasım beyi yazdın? Mustafa Kâmil Paşa gibi çok önemli bir Mısır siyasetçisi hakkında bir şey yazmadın diye soru yönelttiklerinde Taymas, Mustafa Kâmil Paşa’nın Rusya Müslümanlarını pek de fazla ilgilendirmediğini söylemektedir ve “onun tercüme-i halinde biz Rusyalı Tatarlara ibret olacak pek fazla bir şey yoktur” demektedir. Ama Kasım Emin böyle değildi. Onun mücadelesi bütün dünya Müslümanlarını ilgilendiriyordu. Müslümanların karşı karşıya kaldığı büyük bir sosyal hastalığa karşı ilk defa olarak sesini yükseltmişti. *Tahrirü’l-mer’e* (kadınların özgürleştirilmesi) kitabında hicabın hatun-kızların terbiye ve kemaletten mahrum bırakılmasına sebep olduğunu yani buna ilk defa ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Kasım Bey Emin Rusya Tatarları arasında çok tutulmaktadır. Daha önce de Kasım bey Mısır matbuatından haberdar olan kişiler tarafından bilinmekteydi. Bu yıllarda ise Kasım beyin eserlerini okuyanların arttığını söylemektedir. 1909 yılında Zâkir Kadirî bu iki eseri⁷⁸ tercüme edip yayımlamıştır.

Yakub Halili, “**Bir Musahabe,**” II/19 (1 Avgust 1915), s. 10-14. Yazar son 30 yılda Tatarların kültür alanında ortaya koydukları gelişmeleri sıralamaktadır. Sıraladıktan sonra bunu Tatar ilerlemesinin birinci devresi olarak görmektedir. Daha sonra ikinci devreye girmektedir. Yazar bütün bu eğitim kurumlarının meydana getirilmesini önemli bir aşama olarak kaydettikten sonra artık bunların içerik yönünden güçlendirilmesi gerektiğini, bunun için de öğretmenlerin iyi bir eğitim alması gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin çoğununun yeni usûl hakkında bilgili ve

⁷⁶ Dükkan.

⁷⁷ Tren garı.

⁷⁸ *Tahrirü’l-Mer’e* [Kadınların Özgürleştirilmesi] ve *el-Mer’etü’l-Cedide* [Yeni Kadın] yazarın iki önemli eseridir.

tecrübeli olmadıklarını belirtmektedir. Öğretmenin yeni sisteme göre yetiştirilmesi için darülmallimatın açılmasını gerekli görmektedir. Kadınlara karşı son zamanlarda yerleşmiş yanlış şeyleri eleştirmiştir. Son zamanlarda bazı olumlu gelişmeler varsa da bunu yeterli görmemektedir. Kazanlı hanımlara hitab ederek kendi aralarında örgütlenmelerini ve bu durumun düzeltilmesi yolunda gayret göstermelerini istemektedir. Yazar özellikle Avrupa'daki ve Amerika'daki kadınların son zamanlarda elde ettikleri hakları ve başarıları örnek göstermektedir. Rus kadınlarının da Rus iş hayatında önemli bir yere sahip olmaya başladıklarından söz etmektedir.

‘A. Müslimî, “İsveç’te İbtidai Mektepler,” (Selim Sırrı Beyin *İsveç Hatıralarından* 1874-1957) II/19 (1 August 1915), s. 18-20. Yazar İsveç’teki binaların düzenli oluşu ve buradaki binaların güzelliği kadar mekteplerde verilen eğitimin de iyi olduğundan bahsetmektedir. Buraya okutulması için öğrenci yollanmasını arzu etmektedir. İsveç’e Finlandiya’dan, Almanya’dan, Avusturya’dan, Romanya’dan ve hatta Yeni Zelanda’dan öğrenci geldiğini Tatar öğrencilerin de bir-iki tanesinin bile buraya gelmesini arzu etmektedir.⁷⁹

Fatma Bediye, “Kızlar Mektebniñ Programmasına Dair,” [I], II/19 (1 August 1915), s. 18. Yazar kızlar mektebinde öğretilmesi gereken konulardan bahsetmektedir. Birincisi bala terbiyesidir. İkincisi ise ahlâk dersleridir. Ahlâk dersleri mekteplerimiz için bil ittifak kabul edilen bir şeydir. Annelerin yanında çocuklar eğitim alırlar. Çoğunlukla anne ile vakit geçirdikleri için. Üçüncüsü hıfzı’s-sıhhattir [sağlık].

Fatma Bediye, “Kızlar Mektebniñ Programmasına Dair,” [II], II/20 (15 August 1915), s. 18. Yazar mektepte öğretilmesi gereken konulara devam etmektedir. Dördüncü olarak el işlerinin kız çocukları için gerekli olduğunu söylemektedir. Her mektepte olmasa da bazılarında el işleri mevcuttur. Dikişin her zaman gerekli olduğu ve öğrenilmesi gerektiğini belirtmektedir. “Bizde Tatar hanımları gömlek dikmeyi bilmediğinden erkekleri gömlek diktirmekte ve bu durum paralarının gitmesine sebep olmaktadır. Artık okullarda biçki-dikiş kursları verilecek böylece hanımlar paralarını harcamayacaklardır.”

⁷⁹ Selim Sırrı Tarcan İsveç hakkındaki hatıralarını *Şehban* mecmuasında yayımlamıştır. Burada İsveç toplumu hakkındaki gözlemlerini ve özellikle kadınların durumu, spor eğitim, kültür faaliyetleri hakkındaki değerlendirmelerini yazmıştır. Selim Ahmetoğlu, *Evaluation on Selim Sırrı (Tarcan) “İsveç Hatıraları” (Memories From Sweden in Şehbal Magazine) İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, XXVI/1 (2011) s. 35-95. Bu yazı da derginin Türkiye basınına takip ettiğini göstermektedir.

S[adri] C, “**Çocukları sinemaya götürme hakkında birkaç söz,**” II/21 (1 Sentabr 1915), s. 9-11. Yazar sinemanın tiyatronun halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılandığından bahsetmektedir. Erkek kadın çocuk herkes sinemaya gitmektedir. Tiyatronun da bir ders olarak okutulması gerektiğini belirtmektedir. Çocukların özellikle boş vakitlerde sinemaya götürülmesi gerektiği üzerinde durmaktadır.

Mahruy Muzafferiye, “**Ufa’ya Seyahat,**” II/21 (1 Sentabr 1915), s. 15-17. Yazar gemide Çistaylı genç bir karı kocayla tanışmıştır. Çistaya vardıklarında oranın zenginleri tarafından yaptırılan bir mektebe bakmaya gittiklerinden bahsetmektedir. Yazar bu okulun açılmasında gayret gösterenleri takdirle anmaktadır. Çistay’dan gemi ile Ufa’ya vardıklarını ve arkadaşları arasında derginin başyazarı Yakub Halili ve eşi Esmâ Hanım beraberinde idi. Ufa’ya vardıklarında Ziyaeddin Hazret Kemaleddinof’un çabasıyla açılan kursları görmeye gitmişlerdir. Mahruy Hanım’ın maksadı muallimeler için açılan kursları görüp tanınmış zatlara tanışmaktır. Nitekim Ziya Hazret (1873-1942) ile tanışırlar. Evvel Ziya hazret ile tanışmış. Yazarı muallimelere takdim etmiştir. Ayrıca yazar altmıştan ziyade muâlimenin orada olduğunu belirtmektedir.

“Oraya vardığımızda Ziyaeddin hazret ahlaktan ders okutmakta idi. Muallimelerin hepsi hazretin ağzından çıkan her kelimeyi yazmaktaydılar. Hazretin dersi tesirli olmuştu. Ziya hazretin ders saati 10 da bitmiş, biraz tenefüsten sonra Sadık Efendi Settaro tarih, ilim, ruh konularından ders vermişti. Saat 12 den sonra garbiyat muallimi Tâki Efendi gelip ders okutmaya başladı. Kazan’dan gelen bir muallime olarak beni takdim takdim ettiler. Toplantıda Petropavel şehrinden gelen Kerime Hanım İşmuhammedova vardı. İbadullah Efendi Osmanof’la iftarda bulunduk, tâlim-terbiye konularında sohbet ettik. Ufa Hanımlarının eğitim konusundaki çalışmalarını anlattık”. Yazarın vurguladığı husus Müslüman okulunda öğrencilerin karma bir şekilde okumalarıdır. Gerçi buna karşı çıkan bazı kimseler olsa da çoğunluk çocukların birlikte okumalarından memnuniyet duymaktadır. Yazar buradan çıktıklarında Medrese-i Osmaniye’ye gittiklerini oradan cemiyet-i Hayriye tarafından açılan hüner mektebine vardıklarını anlatmaktadır. Hüner mektebinde 20 kadar erkek çocuk olduğuna dikkat çekmiştir.

Dördüncü gün Cihangir Hazret’i ziyaret etmişler, orada Ayşe Hanımla tanışmış ve eğitim konusunda sohbet etmişlerdir. Yazara göre Ayşe Hanım iyi bilgili biriymiş, kızlarını orta dereceli okula kadar okutmuştur. Oradan yeni kadı Salihcan Ormanof’a uğramış yine burada tanıştığı Hanefi Hanımın çok açık fikirli ve zamana uygun

Rusça'yı da iyi biriolduğunu söylemektedir. . Bundan sonra büyük kadı İnyet Hazret'e uğramıştır. Onun eşi Medine abztayın çok açık fikirli ve konuşkan biri olduğunu görmüştür. Bu hanım, kız çocuklarına ders vermektedir. İnyet Hazret ona; Kazan'da çoktan beri mi ders veriyorsunuz diye sorduğunda Mahrui Hanım; 24 yıl oldu dedikten sonra, "ben milli mekteplerde okumadım, o vakitler mektepler de yoktu. Önceleri babam Abdülveli hazretten sonra molla hoca Ahmet hazretten sonra başka bir muallimden ders aldım" demiştir.

"İsveç Hatıraları," II/21 (1 Sentabr 1915), s. 17-19. Yazarı belirtilmeyen bu yazıda İsveç kadınlarının uzun zamandır önemli haklar elde ettiklerine ve Avrupa milletleri içinde örnek gösterildiklerine değinilmiştir. Makalede İsveç Hanımları konusunda şunlar söylenmektedir: "Avrupa'da milletler arasında en fazla sesini duyurabilen, erkeklerle eşit haklar, eşit ayrıcalıkları talep eden hatunlar İsveç hatunlarıdır. 1845'den beri İsveç'te hatunlar erkekler ile eşit miras hakkına sahip olmuşlardır. İsveç'de hatunların tahsil ve terbiyeleri erkeklerle eşittir. İbtidai tahsil hiç ayırım yapılmadan erkeğe de kadına da mecburidir. İsveç memleketinin her tarafında erkeklere olduğu gibi hatunlar için de idadi âli mektepler darümuallimat ve her türlü sınaî mektepleri vardır. Bu mekteplerin bir kısmı hususi mektepler olsa da onlara maarif nezareti bakmakta ve yardım etmektedir." Mekteplerde 40 saat Fransızca, İngilizce, Almanca, 30 saat akaid dünya, ana dili, tarih coğrafya; 15 saat hesap fûnun tıbbiye, hıfzû's-sihhat; 25 saat hüsn-ü hat dersleri ile resim müzik, el işleri yemek pişirme; 10 saat jimnastik ve oyun bulunmaktadır.

1882'den beri kadınlar hükümet dairelerinde, hususi şirketlerde çalışmaktadırlar. Posta, telgraf, telefon, yol, banka, ve başka bu gibi yerlerde bütün memurlar işçi hanımlardan oluşmaktadır. Bu kadar zor işlerin hanımlar tarafından gerçekleştirildiğini ve bizim hanımların da böyle terakki etmesini yazar arzulamaktadır.

Zekiye Âbidîye, (Petrograd) "**Pitrograd'da Hatun-Kız Dünyası,**" II/22 (20 Sentabr 1915), s. 18-19. Yazar bu makalede Petersburg'daki hatun-kız dünyasından bahsetmekte, özellikle onların eğitim konusundaki çalışmalarını model almaktadır. Buradaki kız çocukları Giray molla binasında eğitim görmektedirler. Sınıfta da erkek kız karışık bir eğitim almaktadırlar.

Abdurrahman Abdurrahim (müderri) "**Muhterem Süyümbike İdaresine,**" s. 20. Gazetenin sonunda verilen bir ilanda Kasım şehrinde Kistoroflar tarafından terbiye edilip gelmekte olan medrese-i kirmaniye dört ibtidai, dört rüşdi ve bir idadi olmak

üzere dokuz sınıfa öğrenci kabul edileceği belirtilmektedir. İlanda kayıt ücreti, okutulan derslerin programı verilmektedir ve bütün bunların “zihinleri inkişaf” ettirici ve öğrencilerin ruhlarını yükseltici bir tarzda verileceği vurgulanmaktadır. Okul Eylül 1915’te eğitime başlayacaktır. Okuldaki eğitimi öven hatta reklamını yapan bir ilandır.

Bağbostan, “**Seyahat Hatıraları**,” II/22 (20 Sentabr 1915), s. 15-18. Yazar son zamanlardaki yalnızlığından bahsettikten sonra Zehra Hüseyinova’nın (Simbir vilayetinde Samaykin Fabrikasının sahibi Timur Bulat Akçurin’in damadı olan Hüseyin Molosdof ile birlikte) kendisini ziyarete geldiğini söylemektedir ve kendisini ziyaret etmesinden duyduğu memnuniyeti belirtmektedir. Yazar buradan sonra Samar’a gittiğini ve orada seyahat ettiğini söylemektedir. Oradan da Samaykin denilen yere gitmiştir. Bu seyahati sırasında gördüğü manzaralardan bahsetmektedir.

‘Amî, “**Yavrupalılar Nazarında Ailelerniñ Ehemmiyeti**,” II/24 (17 Oktabr 1915), s. 3-5. Yazar Avrupa’da devlet ve ailenin çocuk eğitimindeki rolünden bahsetmektedir. Ailede her birine düşen görevlerin ne olması gerektiğini tartışmaktadır. Devlet belli bir yaştan sonra (7-8) çocukların eğitimini üstlenmektedir. Avrupa devleti eğitimi mecburi tutmaktadır. Bunu uygulamak için polis gücünü bile kullanabilmektedir. Avrupa’da kreşlerin de açıldığını ve bunun çocuk eğitimi için önemli bir başlangıç olduğunu belirtmektedir. Tabi çocuğun ilk terbiyesi elbette aile içinde ana kucağında gerçekleşmektedir. Yazar bu konuda devletin yönlendirmesini çok önemli görmektedir. Sadece aileye çocuk terbiyesini bırakmamak gerektiğini belirtmektedir. Devletin icabında müdahaleci olması, tamamen ailenin inisiyatifinde olmaması gerektiği kanaatindedir. Ayrıca devletin çocuk terbiyesinde ne dereceye kadar inisiyatif sahibi olması gerektiği konusunun halen Avrupa eğitimcileri ve düşünürleri tarafından tartışılmakta olduğuna temas etmektedir. Bu makale Tatarların Avrupa’daki çocuk eğitimiyle ilgili gelişmeleri yakından takip ettiklerini göstermektedir.

“**Kazaçi hem Başkurd Arasında Seyahat**,” [Rus Kazakları ve Başkurtlar Arasında Seyahat], III/1 (5 Noyabr 1915), s. 9-14. Yazar Rus Kazak kadınlarının çalışmalarını övmektedir. Küçük yaştan başlayarak ticarete atıldıkları ve hayatı tanıdıklarını belirtmektedir. Onların aslında iyi bir örnek oluşturduklarını ileri sürmektedir. Bağbostan, kendisinin de Başkurt dünyasına yakın bir yerde yaşadığını söylemektedir. Fakat Başkurt hayatını tanımmasının kendi hayatından anladığımız kadarıyla zor olmuştur.

“Yavrupa’da İñ Bahtlu Hatunlar,” III/1 (5 Noyabr 1915), s. 17-18. Avrupa hatunları arasında en şanslı olan hatunlar Finlandiya ve Norveç hatunlarıdır. Buna onların Seyim’de müzakereye arz ve takdim ettikleri meseleler şunlardan ibarettir: erkek ile hatuna eşit mülkiyet hakkı getirilsin, çocuk üzerinde anne ve babanın hakkı eşit olsun, hatunlar devlet hizmetinde her türlü işte çalışabilsin, nikâhsız doğan çocuğa mülk ve miras hakkı verilsin, eğitimleri için devlet hazinesinden giderleri karşılansın, hatunların sokaklarda şahsiyeti muhafaza edilsin ve hatunların hizmetleri himaye edilsin.

Muallim Kerim Müşerrefof, (Lunina İstansiyesi) “Anketge Cevap,” III/2 (15 Noyabr 1915) s. 30-33. Daha önce ankete verilen cevaplar yer almaktadır. Yazar Tatar halkı arasında yaygın olan yaygın olan bir görüşü yazmaktadır: kızlara okuma yazma öğretmek gerekmez, yazı öğrenirlerse erkeklere mektup yazarlar diyen şu vaktiyle bu inanç tüm Tatar dünyasını kaplamıştır. Yazar bu durumun gün geçtikçe değiştiğini söylemektedir. Zamanla bu itikad değişmiş bunun yerini “ilim öğretmek” almıştır. Erkeklere de kadınlara da eşit bir şekilde bunun farz olduğunu belirtmektedir. Bu anket kızlar terbiyesi hakkındadır.

Gül Münevver Nogay, (Moskova) “Tatar Okutçularına Yardım Cemiyeti,” s. 39. Moskova’dan yazan yazar 1905 devriminin Tatarlar üzerindeki uyarıcı etkilerinden bahsetmektedir. Özellikle de eğitim konusunda yoğun faaliyetlere giriştiklerini belirtmektedir.

Zeynep Saidiye, “Buhara’da Mektebge İcazet,” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 79-80. Yazar eseri Buhara’da yaşayan Tatar ve Nogayların kendi çocuklarına kendi dillerinde ve kendi okullarında okutmak istemelerinden bahsetmektedir. Oradaki Tatarların bu yoldaki gayretlerinden söz etmektedir.

Y. Halilî, “Rus Hatunlarınñ Hürriyeti,” III/5 (1 Gınvar 1916), s. 82-85. Yazar medenî milletlerde kadının durumunun nasıl olduğunu ve onların hangi haklara sahip olduğunu sıralamaktadır (okullar açılması, istediği meslekte çalışabilmesi vs.). Sonra yazar Rusya’daki durumu dile getirerek Rusya’nın da medenî memleketlerden olup ilim ve maarifte Rus halkının ve Rus kadınlarının oldukça ileri durumda olduklarından bahsetmektedir. Onların da Avrupa kadınları gibi kendi haklarını dile getirmekte ve bunları elde etmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Rus kadınları da diğer medenî milletlerin kadınları gibi haklarını ve eşitliği almak için uğraştıklarını, Rus kadınlarının

da geçmişte yapılan haksızlıkları ortadan kaldırmak için çalıştıklarını, dergi ve gazeteler yayımadıklarını ifade etmektedir.

Yazar bundan sonra 27 Ekim 1916'da kadınlara için eşit haklar talep etmek için alınan kararları sıralamaktadır: Savaş dolayısıyla erkekler savaşa gittiğinden onlardan boş kalan işleri ve görevleri kadınların doldurduğunu ifade eden yazar bu vesile ile kadınların da erkeklerin yaptığı her şeyi yapabileceklerinin ortaya çıktığını söylemektedir. Aynı zamanda bu fırsatın kadınların durumunu güçlendirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kadınların haklarını eşit bir şekilde sağlayacak yeni kanunların düzenlenmesi gerektiği kararı yer almaktadır. Kadınlar için eşit haklar derneği parlamentoya da müracaat ederek taleplerini dile getirmişlerdir. Dernek üyeleri parlamentodaki milletvekillerinden yakınmaktadır. Onların kadın hakları konusundaki ilgisizliklerini dile getirmektedir. Yazar bundan sonra bu derneğin diğer faaliyetlerinden de söz etmektedir.

Makalenin sonunda yazar Avrupa'daki medenî milletlerin kadınlarının Türk-Tatar kadınları ile karşılaştırıldığında kıyas kabul etmeyecek derecede fersah fersah ileride olduklarını söylemektedir. Avrupalı kadınlar Türk-Tatar hatta genel olarak söyleyecek olursak bütün doğu kadınlarının hayal bile edemeyeceği haklardan yararlanmaktadırlar. Kadınlar öğrenim görmekte, öğretmenlik yapmakta, derneklerde ve umumi yerlerde bulunmaktadır. Onların faydalandığı hakları sayacak olsak "derginin sayfaları yetmez. Dolayısıyla biz de medeni millet kadınlarının yaptıklarından örnek alarak ileri gitmemiz ilme ve işe tutunmamız gerekir." Aslında bu yazı derginin misyonu ve kadın hakları konusunda nereye baktıklarını açık bir şekilde göstermektedir.

Zekiye, "**Kazan'dağı Kütübhane-i İslamiyye ve Hatun-Kızlar**," III/5 (1 Gınvar 1916), s. 96-98. Yazar kütüphanesi adlı kütüphaneden kadınların yararlanması konusuna değinmektedir. İki yıl kadar bir süre haftada bir gün bu kütüphaneyi kullanmakta idiler. Ancak bu tek gün kadınlar için her zaman uygun gelmediğinden, yazar kütüphanenin boş bulunan bir odasının kadınlar için ayrılıp her gün gelmesine imkân sağlanmasının daha mantıklı olacağını dile getirmektedir.

'A[bdullah] Battal, "**Matbuat Mevkuitemizniñ Onuncu Yılı Münasebetiyle**," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 106-109. Yazar Rusya Müslümanlarının Rus hâkimiyeti altına girdikten sonra sosyal hayatlarının üç devre bölünmesinin mümkün olduğunu söylemektedir. 1-*Tercüman*'a kadar olan dönem, 2-*Tercüman* devri, 3-Rusya Türklerinin kendi dillerinde süreli yayınlar çıkardıkları devir. 1552'den *Tercüman*

gazetesinin çıktığı 1883'e kadar 330 yıllık bir devirden sonra 1905'e kadar 22 yıllık *Tercüman* dönemi gelmektedir. Yazar, az gibi görünse de bu 22 yılın neredeyse üç asra bedel bir gelişmeye sahne olduğunu söylemektedir.

Bu üç asır boyunca Rusya Müslümanları kendi içlerine kapalı kalmışlar, dünyada olup bitenden, Avrupa'daki gelişmelerden haberdar olamamışlardır. Bu üç asırdaki gelişme şu şekilde özetlenmektedir: Bütün ilmin medresede olduğuna inanılıyordu; her şeye din ve şeriat gözlüğüyle bakılıyordu. İctimaî uzlet, gurur ve gaflet ve geleceği düşünmeme durumu hâkimdi.

Şüphesiz bu üç asır içinde bazı gelişmeler de olmuştu. Bir tür dinî teşkilat meydana gelmiş, camiler ve medreseler artmış, müderrislerin sayısı çoğalmıştı. Lakin kendi mecrasından çıkmamış Rusya Müslümanlarının hayata bakışı bu çerçeveye ile sınırlı kalmıştır. “Biz henüz özümüzün medreselerimiz, müderrislerimiz, skolastikamız, hayata bakışımızla mağrur olup medeniyet dünyasıyla ilgi kurmaktan bütün gücümüzle uzak kalmışız. Yeryüzündeki siyasî ve ictimaî inkılâplardan medenî teşebbüslerden fen ve sanat konusundaki terakkilerden gafil olup yaşamaktaydık” (mealen sadeleştirme yapılmıştır).

Buna karşılık makaleye göre *Tercüman*, Rusya Müslümanlarına yeni hayat dersleri vermeye başlamıştır. İsmail Bey Gaspıralı, ilim ve maarifin sadece kendi medreselerinde sınırlı olmadığını, etraftaki medenî halkla alaka kurmaya başlanması gerektiğini ifade etmiş ve gurur merdiveninden inip Tatarların hayatta nasıl bir yer tuttuğu fikri ve ictimaî seviye hakkında düşünmeye çağırmıştır. Genel olarak herşeye yeni değerler ve şekiller verilmesi gerektiğini Rusya Müslümanlarına anlatmayı başlatmıştır.

Tercüman'ın davasına göre halkın gözünü doğuya çevirip durması doğru değildir. Toplum için kurtuluş şarkta değil garptadır. “Milletim İbrahim milleti diyip durmak makul değil, milletim Türk-Tatar milleti demek gerek.” Özetlemek gerekirse yazar Gaspıralı'nın fikirlerini ve programını dile getirmektedir. Yazar bundan sonra üçüncü dönemi ele almakta ve 1905'ten sonra Rusya Müslümanlarının matbuat hayatındaki on yıllık gelişmeleri anlatmaktadır.

F[ahrülbenat] Süleymaniye, “**İdil Boyu Matbuatı**,” III/6 (23 Gınvar 1916), s. 109-111. Makalede Gaspıralı'nın eğitimin gerekliliği, kadın ve kızların yazdığı makaleleri uzun süre devam etmese de *Âlem-i Nisvan*'dan başlayarak bugüne kadar kâlem

sahiplerinin kadın konusunda yaptığı hizmetleri sayıp bitirmek mümkün olmadığı belirtilmektedir. Yazar bundan sonra Tatar gazetelerinin katkılarını tek tek sıralamaktadır. *Vakit* gazetesi her zaman kadınların terakkisi hakkında yazmaya devam etmektedir. *İl* gazetesinde kadınların sesi bir süre devam etmiştir. *Turmuş*'da Fatıma Hanım tarafından açılan "Hatun-Kız Dünyası" adlı bir bölüm her vakit yazılıp kadınlara önemli konuları gündeme getirmiştir. Zâkir el-Kadirî Efendi hakkında kadınları özgürleştirme konusunda, Mısırlı Kasım Emîn hakkında Arapça olarak sunulan *Tahri'ri-Mer'e* ve *El-Mer'etül-Cedide* adlı eserler tercüme edilmiştir. Yine onun tarafından *Hatun-Kız Meselesi* adlı risale yayınlanmıştır. Musa Carullah ise *Ufak Fikirler* adlı eserinde kadın-kızlar hakkında şu yüce sözleri dile getirmiştir: "İslam dünyasının ve Rusya Müslümanlarının din ve dünya bakımından mutlu olmaları kadın-kızların eğitimine bağlıdır. Benim nazarımda her milletin kadın-kızı o milletin ön safhına yer alır. Kadınları yani anaları aşağıda olan bir millet hiçbir vakit büyük olamaz." Musa Bigiyef bu sözlerini *Süyümbike* dergisinde ifade etmiştir. Ayaz İshakî'nin özellikle *Kelepuşçi Kız*, *Dilenci Kız*, *Üç Hatun Birle Turmuş* (Üç Kadın İle Hayat), *Muallime* adlı kitapları Tatar kadının her sınıftaki her türlü yaşayışlarını, onların ne kadar aşağıda sayılıp ne kadar hatırlandıklarını (her bakımdan ezildiklerini) gözler önüne sermektedir.

Makalede son yıllarda Yakup Halilî tarafından kadınlara mahsus *Süyümbike* dergisi yayımlanmaya başlandığı ve iki yıldan beri devam ettiği belirtilmekte ve derginin bugünkü Tatar kadınlarının fikir gücüne erişecek kadar malumatı verdiği vurgulanmaktadır. Zaman ilerledikçe kadın kızların da terakki edeceğinden, *Süyümbike* dergisinin de gelecekte daha iyi bir şekilde çıkacağından ümit etmektedirler. Yazar matbuatın on yıl devam eden hizmeti ve bu hizmetin görünen yemişleri ile tekrar tekrar tebriklerini yinelemektedir.

Şehid Ahmediyef, "On Yıl," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 111-114. Şehid Ahmediyef on yıl içinde matbuat dünyasındaki gelişmeleri, onun kadınları ilgilendiren yönlerini ele almaktadır. Yazar on yıl öncesi ve on yıl sonrası arasında mukayese yapmaktadır ve daha önce üniversitede okuyan hiç kız yokken şimdi kızların okuyup meslek sahibi olduğunu söylemektedir ve bunlara örnekler vermektedir. Hatice Hanım Yamaşova Tanaçova bu kısa devir içinde okuyup diş doktoru, Safiye Bike Akiyova resmi doktor olmuştur.

Ahmediyef, kadınların, hayatın hemen her cephesine girmeye başladıklarını söyleyerek edebiyat ve tiyatro alanında yükselen kadın-kızlardan örnekler vermektedir. (Belkıs Hanım ve tutaşlar) ve makalesini şu sözlerle bitirmektedir: “Hangi millette kadınlara hürmet, saygı yüksek olursa hayat da o kadar anlamlı olur.”

Fatih Bekir, “**Matbuat Hem Hatun-Kız Dünyasındaki Özgeriş,**” III/6 (23 Gınvar 1916), s. 114-117. Yazar son on yılda Tatar kadınlarının dünyasında ortaya çıkan değişiklikleri ve gelişmeleri değerlendirmektedir.

Kerim Müşerrefova, “**Mektepler, Muallim ve Muallimemiz Halinden,**” III/7 (1 Fivral 1916), s. 134-137. Yazar mektep-medrese işlerinde henüz istenilenin, oldukça gerisinde olduğunu dile getirmektedir. Mollaların, muallim ve muallimelerin hizmetlerinde engel çıkardıklarından ve bu durumun onların hizmetlerini olumsuz yönde etkilediğinden bahsetmektedir. Ayrıca muallim ve muallimelerin durumlarının acıklı olduğunu; himaye edilmediklerini, destek görmediklerini ve az ücretle çalıştıklarını belirtmektedir.

Hadice Dunayova, “**Muhterime Fatıma Feride Hanım Hakkında Sabîlik Hatıratım,**” (Meskev) III/9 (1 Mart 1916), s. 166-169. Yazar “kıymetli anamız” diye belirttiği Fatma Feride Hanımın 16 Şubat’ta ölümünün ikinci yılı münasebetiyle duyduğu teessüratı dile getirmek için bu makaleyi yazmayı uygun bulduğunu belirtmektedir. Fatma Feride Hanımın mükemmel bir kütüphaneye sahip olduğunu söylemektedir. Kütüphanesinde, Türkçe, Rusça, Arapça, çok önemli eserler olduğunu, İstanbul’dan dergi, gazete aldığını ifade etmektedir.

İdare, “**Vakit Gazetesinin Oñ Yılı,**” III/10 (18 Mart 1916), s. 187. İdare, *Vakit* gazetesinin onuncu yılını tebrik ederken bu gazetenin halk arasında en çok sevilip okunan gazete olduğunu belirtmektedir. *Vakit* gazetesinin başında olan Fatih Kerimof’tan övgüyle bahsetmektedir. Güçlü kâlemi, hür ve doğru tuttuğu yol ile *Vakit* gazetesi gayret ve sebatı ile sivrilmiştir. Bunu sağlayan da Fatih Kerimî olmuştur.

Ahmed Habibî, (Ufa) “**Tabii Yullar Birle Devalanu,**” III/11 (1 April 1916), s. 199-201. Ufa’dan yazan Ahmet Habibî adlı yazar beden terbiyesinin önemine dikkat çekmektedir. Yazar Müslüman okullarında bu hususa hiç önem verilmediğinden yakınmaktadır. Sadece eski tarz okullarda değil, ıslah edilmiş mektep ve medreselerde de beden eğitimine küçümsenerek bakıldığını söylemektedir. Beden terbiyesi

önemsenmediğinden Müslüman neslin çok erken bir dönemde hastalıklara maruz kaldığını belirtmektedir.

Halkta da beden eğitimine önem verilmemekte ve buna aşağılayıcı bir gözle bakılmakta olduğuna ve bu sebeple halk arasında hareketsizlikten doğan birçok hastalığın yaygın olduğuna işaret etmektedir. Bu yüzden Müslüman talebelerin vücudunun zayıf, neşesiz, ruhen çökkün olduğunu söylemektedir. Yazar en son olarak Mösyö Molyer'den bahsetmektedir. Bu şahsın beden terbiyesi konusunda dünyada öncülük ettiğini belirterek bu konunun modern dünyada ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir. (Mösyö Molyer dünyanın meşhur profesörlerinden olup, atletizm, spor ve jimnastiğe ait yazdığı eserleri ile büyük yer tutmuştur. Onun jimnastik ve beden terbiyesi hakkında yazdığı *Benim Usulüm* adlı eseri bugüne kadar bu babda telif edilen eserlerin en önde gelenlerinden biri olduğu sanılmaktadır. Mezkûr eser tüm dillere tercüme kılınmış olup, iki milyona yakın nüsha taranmıştır.)

F. B. Süleymaniye, “**Ufa Hatıraları**,” III/13 (1 May 1916), s. 227-228. Yazar II. Katerina zamanında kurulan Ufa'daki Müslüman Dini İdaresi binasına bakıp geçmişe dalmakta ve bu konudaki izlenimlerini dile getirmektedir. Ufa şehrinin doğu görünümünün çok fazla değişmediğini söylemekte, tramvayın olmadığını sokakların dar ve çıkmaz olduğunu belirtmektedir. Ancak yazar Ufa Türklerinin terakki yolunda epey bir mesafe katettiklerini belirtmektedir. Bu gelişinde onun en çok dikkatini çeken Ufa Müslümanlarındaki hareket ve faaliyet olup, özellikle kız mektebinin açılmasıdır. Ayrıca yazar Meryem Sultanova'nın bu konuda büyük hizmetleri geçtiğini belirtmektedir.

Yazarın anlattıklarında burada bir Hanımlar Derneği kurulmuş olduğu ve bu derneğin faaliyetleri neticesinde kızlar mektebinin açıldığını öğrenmekteyiz. Derneğin faaliyetlerinden bahsedilmekte ve belli günlerde toplantılar tertip edilmekten başka dernek kadınlar için bilgilendirici ve eğitim verici faaliyetler tertip edilmekte olduğu belirtilmiştir. Yazarın kendi cümleleri ile verecek olursak: “Meryem Hanım, haftada bir gün hanım ve tutaşlar için oku gecesini yasagan tiyüşlü orunundan ruhsat algan. Bundan soñ her hafta istibdat zamanında oku almi kalan hanımlara güzel malumat verecekler. Şunun gibi faydalı işler Kazan şehri gibi Müslümanları gayet kub olan, hatun-kızları cehalette kalıp ahlakları bozulan şehirde bigrekte işlenurge gerek idi. Ne işlisin, teessüfe karşı Kazan Hanımları derin ve tatlı uykularından uyana almilar şol eli.”

[Yakub] Halilî, “**Hazırgi Vakitge Bir Karaş,**” [Şimdiki Günlere Bir Bakış], III/15-16 (15 İyun 1916), s. 253-257. Yazar o günlerde gazetede sayfaların savaş haberleri ile dolu olduğunu belirttikten sonra bu savaşın kimsenin aklına hayaline gelmeyen durumlar ortaya çıkardığını söylemekte, çoğunu uykudan uyandırdığını, insanlar arasında birlik ve kardeşlik duygusunu doğurduğunu belirtmektedir. Ama savaşın asıl önemli sonuçlarından biri de kadınların öne çıkması ve kıymetlerinin anlaşılması idi. O zamana kadar atıl durumda kalan kadın-kızlar askere giden erkeklerin bıraktığı memuriyetleri ve diğer işleri üstlenmişlerdi. Bu durum bütün kamuoyunun dikkatini çekmiş Rus meclisinde kadınların hakları konusu daha gür bir sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Aynı şekilde İngiltere’de de kadınların kıymeti daha iyi anlaşılmiş, hatta kadınlar askere de alınmaya başlanmıştır.

‘A. Y., “**İr-Hatun Meselesine Tubendirek Karaş,**” s. 265-268. Savaşın kadın meselesi konusunu nasıl gündeme getirdiği konusunu ortaya çıkarmaktadır. Benzer durum Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Türklerde gerçekleşmiştir.

F. Sultanbek, “**Bakü’den Türkistan’ga I,**” s. 272-283. F. Sultanbek’in Bakü’ye yaptığı seyahat ve buradaki izlenimlerini içeren bir makaledir. Yazar yolculuk sırasında tanıştığı Pitir İzabilski adlı öğretmenden bahsetmektedir. Onun İstanbul, Mısır, Bağdat, Fas, Trablus gibi birçok yeri gezdiğini Arap ve Azerbaycan diline aşina olduğunu iç Rusya Müslümanlarının edebiyatını bildiğini söylemektedir. Bu zat aynı zamanda Bahçesaray’da İsmail Gaspıralı ile de görüşmüştür. Yazar yolda tanıştığı Rus arkadaşlarıyla ilgili hatıralarını anlatırken onların Tatar ve İslam kültürüne olan ilgilerini görmekten mutluluk duyduğunu ifade etmektedir.

“**Milli Tarih,**” III/19 (1 Avgust 1916), s. 323-324. Derginin bu ilk sayısından itibaren tarih kısmı adı altında yazılar yayımlanmaya başlanmıştır. Bu bölümde güzel hatıralar bırakan Hanımların (bike) tarihlerinin yazılacağı bildirilmektedir.

F. Sultanbek, “**Altav Boyunda,**” (Çiger) III/19 (1 Avgust 1916), s. 325-330. Yazar, Tatar kadınlarının haklarının alınması konusunda bazı görüşleri ileri sürmekte ve eğitimlerinin gerekli olduğunu belirtmektedir.

F. B. Süleymaniye, “**Ufa’da Görgenlerim,**” III/23 (9 Oktabr 1916), s. 387-388. Yazar *Süyümbike* okuyucularına ders, ibret olması için Ufa halkında gördüğü faaliyetleri ve gelişmeleri yazmaktadır. Bu sene Ufa’da son altı ayda kaldığı süre zarfında onun en çok dikkatini çeken şey Ufa halkının bütün ziyalıları, molla, muallim

muallime ve tüccarlar, hanım ve genç kızların millete hizmet etmesi, eğitim yolundaki faaliyetleri olmuştur. Bununla ilgili olarak Hanımlar Cemiyeti tarafından altı tane mektep açıldığını, muhterime Ayşe Hanım Abzgildina idaresinde olan mektep gerek malumat cihetinden olsun, gerek el hüneleri, giysi, dikiş işleri bakımından ileri gittiklerini her yıl yetenekli muallimeler yetiştirdiklerini belirtmektedir. Ayşe Hanım büyük fedakârlıklar göstererek muallime olacak kızları dersten sonra özel olarak yetiştirmektedir. Ayrıca tatil vakitlerinde de ilgilenmektedir. Bu altı mektep cümlesinden ibtidai dört sınıflı Marziye tutaş idaresinde olan çok büyük ilerlemeler kaydetmişlerdi. Bir yıl önce muhterem Abdullah Efendi Osmanof idaresinde olan iki sınıflı rüşdî kız mektebi imtihanında Zeliha Hanım hazır bulunmuştur.

Ziya hazret⁸⁰ idaresinde açılan muallimeler kursunda hem dersler iyi bir şekilde yürümüş, muhterem Âlimcan Efendi İbrahimof tarafından verilmekte olan Tatar dili dersi de özellikle faydalı olmuştur. Bu okulun çok faal ve etkin olduğunu söylemektedir. Yazarın Ufa'da gördüğü bir diğer önemli gelişme de Hanımlar Cemiyetinin faaliyetleridir. Burada özellikle Meryem Sultanova'nın büyük emek sarfettiğini söylemektedir.

Yazar İsmetullah Aynullin ve diğerlerinin çabalarıyla açılan “hüner mektebinden”de bahsetmektedir. Bu gibi mektepler açılrsa Tatarların diğer milletlerin gerisinde kalmayacağını söylemektedir. Hanımlar Cemiyeti'nin de bir kızlar mektebi açmaya hazırlandıklarından bahsetmektedir. Ufa'da yine memnuniyet verici ve örnek oluşturan birşey de Rusça okuyan kızların kendi halkıyla yabancılaşmaması ve halka hizmet için uğraşmasıdır. Yazar bu durumu sevinçle karşılamaktadır. Zira Rus mekteplerinde okuyan genç kızların genellikle kendi halkından uzaklaşıp onların hayatından, ev işlerinden, geçimlerinden habersiz olup, milletine ve ailesine faydalı olmadıklarından söz etmektedir. Bu durum ise halkta Rus mekteplerinde okuyanlara karşı hoşnutsuzluk uyandırmıştır.

Y. Halilî, “**Kızlarda Millî Gimnazye,**” IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 1-3. Yazar usül-i cedide tertibi ile açılan mekteplerde kızların büyük bir istekle okuduklarını, ve bunun da ebeveynleri üzerinde de çok olumlu tesir ettiğini yazmaktadır. Bundan dolayı son zamanlara kadar kızların okutulmasını önemsiz sayan Tatar milleti son çeyrek asırda kızların okutulmasına en gerekli ve önemli mesele olarak bakmaya başlamıştır. Yazar şu ilginç gelişmeyi de burada ifade etmektedir: usül-i cedide mektebine karşı gelip kavga

⁸⁰ Ziyaeddin Kemali.

çıkaran hazretler, mollalar, kızlar mektebi hakkında artık tepki göstermeyip çoğu bu işe kendileri girişmişler, kendileri kızlar mektebi açıp okutmaya başlamışlardır.

Bu sayede Tatarlarda “muallimler sınıfı” denen bir sınıf ortaya çıkmıştır ve muallimelere olan ihtiyaç artmıştır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için yaz kursu açılmış fakat bu bile yeterli gelmemiştir. Bu yüzden Tatar basınında kız mektepleri için muallimler yetiştiren orta dereceli bir mektebin gerekliliğinden güçlü bir şekilde bahisler açılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Bu yazılan şeylerin tesiriyle önceki müftü Muhammed yar Efendi Sultanof’un görevinin 25. yıldönümü kutlaması sırasında toplanan 100 kişilik ekabirler (ileri gelenler) meclisinde darümuallimiyn ve darümuallimat açılması kararlaştırılmıştır.

Müftü kendisi bu mektebin açılması için hükümetten izin alma sözü vermiştir. Baylar [zenginler] ve müftünün kendisi de ne kadar para vereceklerini belirlemişlerdir. Bütün bu anlatılanlardan bir okulun açılma sürecinin nasıl geliştiği de açıkça görülmektedir. Mekteplerin programlarının düzenlenmesini takip etmek üzere birkaç kişiden oluşan bir komisyona geçilmiştir. Fakat bütün bu çabalar eriyip gitmiş, iki okuldan (yazar bunlardan gimnazye diye söz etmektedir) hiçbirinin açılması gerçekleşmemiştir.

Romanof hanedanının 300. yılı kutlamaları zamanında Kazan’ın bir takım genç ve ziyalıları artık vaktin geldiğini düşünerek “Müslümanlar için Milli Kızlar Gimnazyesi” açma fikrini ortaya koydular. Fakat o vakitte Kazan’ın hazretleri, bayları bu fikre karşı gelip gimnazyenin⁸¹ açılmaması için bütün güçleri ile mücadele etmişlerdir.

İlk defa Troytski’de Ayniye Yaveşova tarafından resmi olarak darümuallimat (gimnazye) açılmıştır. Buraya yeteneki muallim ve muallimler alınmıştır. O günlerde Rusya’nın her tarafından öğrenci ve muallimler buraya gelmektedir. Bunun yanı sıra Fatma Feride anısına kızlar mektebi açılmış, Ufa’da Abdullah Efendi Osmanof tarafından açılan mektep Troytski’de Abdurrahman Efendi Ahmerof idaresinde olan kızlar mektebinde “Süyümbike” ismiyle altı sınıf eğitime başlamıştır. Bundan başka yerlerde ve şehirlerde açılan okullar bu davayı ispat etmeye yeterli gelmektedir.

Ekim’in 29. gününde Kazan şehrinde Müslümanlar arasında Müslümanlar için Kızlar Gimnazyesi açılmıştır. Kazan şehrinde kızlar için ibtidaî, rüşdî, sınıflardan ibaret olan Fatihe Hanım Ayitova mektebinin varlığı gerek binanın gerekse verilen derslerin

⁸¹ Gimnazye: Darümuallimat, orta dereceli mektep.

iyi oluşu ile Kazan'da önemli mekteplerden biri olmuştur. Okul açmada öncü kadınların en önde geleni Ayniye Yaveşova idi, ikincisi ise Fatihe Aybitova'dır

“**Açılış Merasimi**,” [Açılış Merasimi], IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 3-5. 29 Ekim'de Fatihe Hanım Ayitova tarafından kurulan Müslimelere mahsus orta mekteb (millî gimnazye) nin açılış merasimi gerçekleşmiştir. Meclise Kazan'ın önde gelen memurları katılmıştır. Bu eğitim yılında adı geçen iki sınıfta aşağıdaki fenler okutulacaktır:

İslam dini, Tatar dili, Tatar tarihi, Rus dili, Tatarca ve Rusça hüsnü hat, hesap ,coğrafya, tebabet, resim, el İşleri, el hünnerleri.

Mektebin programına bina gelecek sınıflarda, yukarıdaki fenlerden başka aşağıdaki fenler tâlim edilecektir: Garb dili, ve bugünkü, hükümet kızlar gimnazyelerindeki miktarda umumi malumat veren (Obşî abrazvanylini fenler: misal) Rus tarihi hem ummi tarih, 2-hendese, 3-cebir, 4-hükümet-i tıbbiye, 5-Teşrih hem fizyoloji, 6-hıfzı's-sıhhat, 7-pedogoji ve didaktik. Rus dili, Rus tarihi ve Rusya coğrafyasından başka bütün fenler Tatar dilinde okutulacak. Bundan sonra muallimelerin isimleri verilmeye başlanmıştır.

1-Medrese hem Rus dili ve hüsnü hat muallimesi Kazan âli hatun-kız kursların tamam eden Meryem, Şahahmed kızı Akimbinova; 2-din muallimesi-Nazire Şehab kızı İbnullina, 3-Tatar dili, hüsnü hat ve tebabiyet muallimesi-Şumukova Gimnazyesinin 8 sınıfını bitiren Meryem Muzaffer kızı Meşteribova; 4-hesap, coğrafya hem Tatar tarihi muallimesi-üçüncü gimnazyenin 8 sınıfını tamam eden Medine âli Asgar kızı Saidova 5-kol işleri ve kol hünnerleri muallimesi-damaşnie uçitel'nitsa Mayısova'dır.

Âli Asgar Gafurof, “**Tatar Hatun-Kızları**,” IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 7-10. Önceleri Tatar cemiyetinde kadınlar toplum hayatından uzak dururken şimdi bu son gelişmeler sayesinde iki önemli durum ortaya çıkmıştır. Birincisi, Tatar hatun kızlarının toplantılara katılıp kendilerini ifade etmeleri ikincisi ise Tatar kızlarının öğretmenlik mesleğine yönelmeleridir. Yazar buradan yola çıkarak muallimelerin toplum hayatına katılmaları vesilesiyle milliyet bilincinin de güçlendiğini söylemektedir. Kazan şehrinde Lebibe Hanım ve Fatihe Hanım mekteplerinin Orenburg, Ufa ve Troytski'de da kız mektepleri olduğunu ifade etmektedir. Fakat bunların ihtiyaca yetecek derecede olmadığı görüşündedir. Yazar bir hususa daha dikkat çekmektedir: Tatar kadınların son on yılda edindiği kazanımların o kadar da abartılmaması gerektiğini daha gidilmesi gereken epey bir mesafe olduğunu söylemektedir.

Ârif Alperof, “**Soğuş Hem Müslüman İli**,” IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 71-73. Birinci Dünya Savaşı'nın Rusya'nın Müslüman bölgelerini ne derece etkilediği anlatılmaya çalışılmaktadır. Erkeklerin savaşa gitmiş olması özellikle kırsal bölgeyi olumsuz etkilemiştir.

‘A[bdullah] Battal, “**Mekteb Kitaplarımızda Resimler**,” IV/6 (28 Gınvar 1917) s. 83-87. Yazar İslam dünyasında resmin pek fazla gelişmediğinden ayrıntılı bir şekilde bahsettikten sonra son yıllarda yazılan ders kitaplarında Avrupa'daki kitaplar gibi resim kullanılmasının öğretim açısından faydalı olacağını belirtmektedir.

“**Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler**,” [Meryem Rahmankulova'ya Yardımlar] IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 94-96. Yazar *Süyümbike*'nin 4. Sayısında milli gimnazyede muallime olacak Meryem tutaş Rahmankulova'nın büyük bir ihtiyaca düştüğünü yazdığını belirttikten sonra yapılan yardımları sıralamaktadır: “İşbu yolladığımız 18 rubleyi cenabınızdan Meryem tutaş Rahmankulova cenaplarına iletmenizi temenni ideriz. Elbette Muzafferiye'den 5 ruble; Taife Sizeşu'dan 5 ruble; Mevcude Aliyeva'dan 3 ruble; Habire İbasiye'den 2 ruble; Faize Muzafferiye'den 2 ruble; muallime Tenzile Feyziye'den 1 ruble. Toplamı: 18 ruble.” *Süyümbike* idaresine.

‘A[bdullah] Battal, “**Mekteb Kitaplarında Resimler**,” IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 107-111. Yazar milli resimlerin ve milli ressamların yokluğundan söz etmekte, çocukların ana dilindeki kitapların güzel bir şekilde milli resimlerle donatılması gerektiğinden söz etmektedir.

Âli Kulatkıy, “**Orunlu Bir Tavsiye**,” IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 122-124. Yazar son yıllarda kadınlar dünyasından ve kadın eğitimi konusunda ortaya konan gelişmelerden bahsetmektedir. Kazan, Ufa, Orenburg gibi “Müslümanların merkez şehirleri”nde övünülmeye değer, Avrupâî tarzda kız mektep ve medreselerinin olduğunu ve buralardan mezun olan muallimelerin köylere dağılıp halka faydalı bilimler okutup marifet ışıklarını saçmaya başladıklarını belirtmektedir. Yazar ayrıca muallimeler için açılan yaz kurslarından da söz etmektedir. Bunların içinde en başarılı olanı ise Kaban köyündeki Bağbostan Hanım kursu olmuştur. Bu kurslara Rusya'nın değişik yerlerinden kızlar gelmekte olup bunların önemli bir kısmını köylerden gelenler oluşturmaktadır.

Zeynep Musa Kızı Uhibova, (Eski Buhara), “**Buhara'da Hatunlar**,” IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 124-125. Buhara'da hükümetin izni ile açılan bir okulda mevlüd toplantısı vesilesiyle önemli sayıda kadın bir araya gelmiştir. Fatma Tugaye Hanım ve

Zeynep Sâdiye Hanım kadınların fikrini açmak maksadıyla zaman ve zemine uygun konuşmalar yapmışlardır.

‘A[bdullah] Battal, “**Büyük Rivalutsiye,**” [Büyük Devrim: Ekim Devrimi] IV/9 (15 Mart 1917), s. 129-135. Yazar büyük devrimden bahsetmeden önce eski idarenin yapmış olduğu kötülükleri sıralamaktadır. Arkasından eski yöneticilerin, misyonerlerin ve Çar idaresi ile işbirliği yapan Tatar ileri gelenlerinin kötülüklerini ortaya dökmektedir.

Taymas, 27 Şubat’ta Petrograd’da başlayan Rusya büyük devriminin vatani kulluktan azat edip zindanlardan çıkardığını söylemektedir. Ayrıca yazarın devrimden çok ümitli ve heyecanlı olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Bunun yanında devrim süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Y. Halilî, “**Hatunların Hazirgi Vazifeleri,**” [Kadınların Bugünkü Vazifeleri], IV/9 (15 Mart 1917), s. 136-138. Yazar Şubat devrimini öven sözler söyledikten sonra o günlerde seçilecek olan kurucu meclise kadınların etkin bir şekilde katılması gerektiğini yazmaktadır. Çünkü ona göre kadınların endişelerini, ihtiyaçlarını, ruh hallerini kadınlar daha iyi anlamaktadır. Aynı şekilde bir çiftçinin bir işçinin sorunlarını yine çiftçi ve işçinin daha iyi anlayacağını söyledikten sonra şu soruları sorar: “Milletin anası, bütün milletin terbiyecileri olan anaların bu gibi kanun çıkarıp düzenlemeler yapıldığı bir ortamda niçin görüşleri sorulmasın? Niçin onlar burada yer almasın?”

Kadınların Dumada yer alıp bizzat kendi problemlerini dile getirmeleri gerekir diyerek, kadınların bir dakika bile kaybetmeden seçim günü için hazırlanmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Yazar, yeni bir hükümet kuran erkeklerin “biz kadınlara eşit haklar vermek taraftarıyız” dediklerini özellikle belirtmektedir. Mevcut hükümetin kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermeye hazır olduğu Müslümanların da bu imkânı en iyi bir şekilde değerlendirmesi gerektiğini söylemektedir. Her dakikayı değerlendirip iyi bir şekilde örgütlenmek gerektiğini ifade etmektedir. Seçimler sadece şehirlerde olmadığı için köylerde de etkin bir faaliyet yürütülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bunun için köy kadınlarını anlayan bike ve tutaşlar, abztay ve muallimelerin bu iş için yönlendirilmeleri gerektiğini söylemektedir.

“**Mösilman Hatunların Tavışları,**” IV/9 (15 Mart 1917), s. 142-143. 5 Mart 1917’de Moskova’da Müslüman hatun-kızların Kongresi yapılmıştır. Toplantıda Müslüman kadınlar için tam eşitlik sağlama yolunda çaba gösterilmesine karar

verilmiştir. Rusya'daki Müslümanlara çok eşlilikten sakınmaya davet eden hitabname dağıtmak ve onu düzenlemek için bir komisyon oluşturulmuştur. Bu toplantıda alınan kararlardan biri de Müslüman kadınların Rus kadınlarıyla el ele verip ortak hareket etmeye hazır olduklarıdır. İdare bu yazıya şu şekilde bir not düşmüştür: İdare, Moskova'nın Müslüman kadınları gibi Kazan, Ufa, Orenburg, Troytski, Astrahan şehirlerinin kadınlarının da haklarını aramak için harekete geçmelerini ümit etmektedir. “Şayet bizde yoksa Avrupa kadınlarına bakıp onlardan ibret almak gerek” demektedir. Makaleye göre Avrupa kadınları dünyadaki kadınların en hürü, en güçlüsü, olsalar da bununla yetinmemekte, kendileri hakkında olan kanunları yetersiz bulmaktadırlar. Avrupa kadınları haklarını talep ederken kimseden korkmuyor, gizlenmiyor, gürültüler koparıp haykırıyorlardır. Bütün dünya basınına kendi isteklerini işittirerek kendilerine çekmektedirler. Bu makalenin sonunda yaklaşan seçimlere atıfta bulunularak kadınların seçimlere hazırlanması ve kendi haklarını kendileri elde etmeleri salık vermektedir.

“**Hatunlarga Tiygiz Hukuk,**” [Hatunlara Çeşitli Haklar] IV/9 (15 Mart 1917), s. 143-144. 6 Mart 1917'de Moskova'da “kadınlara eşit haklar sağlama cemiyeti” Kongresinde alınan 8 karar yer almaktadır. Buradan da Müslüman kadınların Rusya'daki gelişmeleri dikkatli bir şekilde izledikleri ortaya çıkmaktadır.

‘A[bdullah] Battal, “**Yakarga Rusya'da,**” IV/10 (6 April 1917), s. 147-150. 1905-1906. yılların inkılâbı bizi hazırlıksız yakaladığı gibi bu inkılâp da hazırlıksız yakaladı.” Demektedir. Yazar kadınlara verdiği konferanstan yazıya geçen bu metinde kadınları çalışmaya, toplantılar yapmaya teşvik etmektedir. Kadınlar için aşağılayıcı tedbirler içeren “*hicap*⁸², setre” gibi şeylerin sona ermesi gerektiğini söylemektedir.

Şehid Ahmediyef, “**Hatunlardagi Saylav Hukuku,**” [Kadınların Seçim Hakkı] IV/10 (6 April 1917), s. 151-153. Yazar Rus kadınlarının devlet işlerinde her türlü hakka sahip olduğunu ancak diğer kadınlar gibi haklardan yoksun olduklarını söylemektedir. Savaşın önemli neticelerinden biri de kadınların katılımları, güçlerinin takdir edilmesidir. Erkeklerin savaşa gitmesi üzerine boş kalan fabrika ve memuriyetler kadınlar tarafından doldurulmuştur. Böylece kadınların da erkeklerin yaptığı işleri yaptıkları (belki de daha iyisini) görülmüştür.

Y. Halilî, “**Azad Hatun,**” IV/10 (6 April 1917), s. 154-156. Azad Hatun sözü sadece doğu dünyasında değil, bütün dünyada işitilmemiş bir söz. İşte bu söz ilk defa

⁸² Burada *hicap* iki anlamda kullanılmış olmalıdır: 1- Örtünmede aşırıya gitme, 2-Kadınların erkeklerden gizlenmesi (kaç-göç), kadınların eve kapatılması.

Rusya’da işitilmiştir. Avrupa hatun-kızlarının mücadeleleri Rusya kadınlarını etkilemiştir. Yazar 1917 devriminin özellikle Rusyalı Müslüman kadınlara büyük kazanımlar sağlaacağı görüşündedir. Zira diğer milletlerin kadınları o zamana kadar az çok haklarını elde etmişlerdi. Fakat Müslüman kadınları en temel haklardan bile mahrum durumdadırlar. Dolayısıyla devrimin sağladığı hızlı değişim Müslüman kadınların büyük adımlarla ilerlemesini sağlayacaktır.

“İnkılab Günlerinde Tatar Hatun-Kızları,” IV/10 (6 April 1917), s. 157-159. 13 Mart 1917’de Kazan muallimelerinin toplantısı yapılmıştır. 70’den fazla muallime ve uçitelnişa gelmiştir. Birkaç muallime hanım nutuk söyledikten sonra Tatar kızlarının eğitimi için muallime ve uçitelnişaların ortak hareket etmelerinin gerekliliği kararlaştırılmıştır. Bunun için bir seçim yapılmış, başkanlığa Lebibe Hüseyinova seçilmiştir.

Makaleye göre 16 Mart 1917’de Kazan kadınlarının birinci Kongresi yapılmıştır. Toplantıya katılanlar çok olsa da toplantı salonunun küçük olması sebebiyle kadınların çoğu içeri giremeyip geri dönmüşlerdir. Toplantının başkanı Meryem Tutaş Ubeydullina toplanan kadınları hükümet ve onun verdiği geniş haklardan dolayı tebrik ettikten sonra toplantı maksadını anlatmıştır, nutuklar söylemiştir. Bundan sonra Müslüman komitesine temsilci gönderme meselesi konuşulmuş, Hatice Tanaçova ve Aytova mektebinin müdiresi Meryem Akimbitova seçilmişlerdir. Bütün bu faaliyet yaklaşan seçimlere yönelik hazırlıklar niteliğindedir. Meryem Akimbitova adlı kız Petrograd’da yüksek pedagoji kursundan mezun olmuş sonra Tatar dünyasında bizzat milli gimnazyanın baş muallimesi ve müdiresi olmuştur.

17 Mart’ta Orenburg bürosunun teşebbüsü ile Orenburg Müslimelerinin birinci genel Kongresi yapılmıştır. Toplantıda 10 maddelik karar alınmıştır. Bunlar arasında Orenburg’da Müslüman kızlara mahsus bir darülmualimat açılması yer almaktadır. Amaçları arasında; Türkistan ve Kazakistan’daki Müslüman kadınları arasında fikir yaymak için kişiler göndermek ve bazı risaleler yayınlamak, erkeklerin birden fazla evlilik yapmalarına ve kadınlara şiddet uygulamalarına karşı tedbirler almak vardır. Bütün bu işleri gerçekleştirmek için 9 kişilik bir komite oluşturulmuştur. Bu kişiler; Tabibe Raziye Süleymaova, Mahire Müşteriyeva, Zeynep Veliyeva, Mahfuze Hüseyinova, Zeynep Kemaliye, Tiniseva, Sekine Bikrova, Hatice Mercaniye, Safiye Mahmudova. Toplantının sonunda Bağbostan hanımın şakirdleri sahneye çıkıp çok güzel bir şekilde “Uyan Tatar” adlı hürriyet şiiri okumuşlardır.

“**Hatun-Kızınñ Hazırğı Ahvali Hakkında Matbuat Fikri,**” IV/10 (6 April 1917), s. 159-161. Müslüman kadınları arasında o günlerde Tatar basınında çıkan yazılar özetlenmiştir.

Tutaşlar, “**Möslime Kardeşlerimizge,**” IV/11 (10 May 1917), s. 164-165. Petersburg Müslüman Kadınlar teşkilatı (Petrograd Müslimeler Tügeregi) genç kızlarının ortak yayınladıkları bu makalede Rusya’da yeni oluşan hürriyet ortamından Müslüman kadınların en iyi bir şekilde faydalanması konusu işlenmektedir. Yaklaşan büyük Kongreye (1-11 Mayıs 1917) hazırlanmak için kadınların hiç vakit kaybetmeden çalışmaları gerektiği bildirilmekte, toplantıdan 20 gün önce Moskova’da bir araya gelip ön çalışma yapmak gerektiği söylenmektedir. Bu da kadınların Kongreye ne kadar örgütlü bir şekilde hazırlandıklarının göstergesidir.

“**Meskev Möslimeleri Tarafından Hitabnâme,**” IV/11 (10 May 1917), s. 165-166. Makaleye göre yaklaşan seçimler dolayısıyla bütün milletlerde toplantılar, örgütlenmeler yapılmakta ve fikirler öne sürülmektedir. Rusyalı Müslüman kadınlar da (Moskova kadınları) kendi aralarında toplantılar yaparak ihtiyaçlarını tespit ve müzakere etmektedirler. Bu makalede özellikle Türkistan’daki ve Kazak bozkırlarındaki Müslüman kadınların büyük çoğunluğunun Rusya’da olan bitenden ve kendilerine yeni tanınan haklardan habersiz durumda oldukları belirtilmektedir. Yazara göre Avrupa Rusyası Müslümanları önemli bir güce sahiptirler. Fakat bu güçleri bir araya getirip bir birlik oluşturmaları için daha iyi imkânlarla ve belli bir bilince sahip olan Tatar kadınlarının Türkistan ve Kazakistan’daki kadınlar arasına girip onları hayata hazırlamaları gerekmektedir.

Y. Halilî, “**Kazan’dagı Umumi Möslimeler İsyezdi,**” [Kazan’daki Umumi Müslüman Kadınlar Kongresi] IV/11 (10 May 1917), s. 166-174. 24 Nisan 1917’de daha önce belirlendiği üzere Umumi Rusya Müslimeleri’nin Kazan’daki toplantısı başlamıştır. Katılması düşünülen 71 vekilden 6’sı meclise gelememiştir. Ayrıca 300’den fazla kişi de orada bulunup toplantıyı takip etmiştir. İlk konuşmayı merkez büronun başkanı Hatice Hanım Tanaçova yaparak açılışı yapmıştır. Onun konuşmasında Avrupa hanımlarının örnek mücadelesi ön plana çıkmaktadır. Bu toplantı anlaşıldığı kadarıyla Moskova’da yapılacak olan büyük toplantıya hazırlık niteliğindedir. Dolayısıyla burada Müslüman kadınların ne tür meseleleri öne çıkarmaları gerektiği kararlaştırılmıştır. Arkasından toplantıda Gaspıralı’nın kızı Zühre Hanım Gasprinskaya ve Fatma Feride Hanımın hizmetleri anılmış, toplantıda bulunanlar hürmeten ayağa kalkmışlardır.

25 Nisan 1917’de Müslüman Kadınlar İkinci Kongresi (Müslimeler İsyezdinin İkinci Meclisi) yapılmıştır. Toplantıda 77 vekile hazır bulunmuştur. Ayrıca 300-400 kişi de toplantıya iştirak etmiştir. Toplantıya vekil olarak katılan Aziz Ubeydullin başta söz alıp kısa bir konuşma yapmıştır. Toplantıda örtünme ve çok eşlilik meseleleri konuşulmuştur. Özellikle çok eşlilik konusunda gerçek İslam’ın olduğundan farklı yorumlanıldığı, erkekler tarafından kötüye kullanıldığı ortaya konulmuştur.

Abdulhamid Azamat, “**Semer kand’da Möslimeler Ciyılışı,**” IV/11 (10 May 1917), s. 175-176. Makalede anlatıldığına göre 4 Nisan 1917’de Semerkant’ta Müslüman kadınlar toplantısı olmuştur. Toplantıya 50 kişi katılmıştır. Tatarlardan başka bir kısım Kazak ve Türkistanlı kadınlar ve bu toplantının düzenlenmesine yardımcı olan bazı genç erkekler de toplantıya katılmışlardır. Toplantı açılışında mektep şakirdleri tarafından hürriyet ve kadınların mevcut durumlarıyla ilgili Abdullah Tukay’ın ve S. Remiyef’in şiirleri koro halinde okunmuştur. Toplantıda konuşma yapan Safiye Tutaş Feyzullina, hürriyetin nasıl alındığını anlatan bir yazıyı *Süyümbike* dergisinden okumuştur: Aslında bu durum derginin Türkistan’a olan etkilerini göstermektedir. Toplantı başkanı Türkistanlı kadınlara hitap ederek olan bitene seyirci kalmamalarını, Kazanlı Müslüman kadınları örnek almalarını söylemiştir. Toplantıda hazır bulunan kadınlar birleşip burada Müslimeler Cemiyeti (Müslüman Kadınlar Derneği) oluşturmaya karar vermişlerdir. Hemen orada bu cemiyetin üyeleri belirlenmiştir. Bunlar arasında reiselige Madam Miridleva, sekreterlige Rukiye Tutaş Timkina, muhasebe işlerine ise İbrahimova seçilmiştir. Ayrıca bu dernek için para da toplanmıştır. Derneğin programı maddeler halinde yazılmış, programda kadınlar için şehirdeki muallimeler tarafından Cuma kursları açılacağı belirtilmiştir. Bir başka madde de kadınların eğitimi için bir veya iki hazırlık mektebi açılması hedeflenmiştir. Diğer bir madde de kızlar için açılacak olan ibtidaî mekteplere muallimeler gerek olsa iç Rusya ve başka yerlerden getirileceği ifade edilmiştir.

Vakkas, “**Hatunlarnıñ Buruçı,**” [Kadınların Borcu], IV/11 (10 May 1917), s. 179-181. Bu makale yaklaşan Kurucu Meclis seçimlerinde kadınların etkin rol alması hakkındadır. Amerika, Avusturya ve Yeni Zelanda ‘da 15 seneden beri kadınların birçok kazanım elde ettiğini belirtmektedir. Bununla birlikte İngiltere’deki kazanımlar oldukça yavaş ilerlemektedir. Sonra yazar Rusya’daki duruma değinmektedir. Rusya’da 12 yıldan beri kadınların etkin bir şekilde mücadele verdiklerinden söz etmektedir. 1905’te Rus kadınları tarafından “hak eşitliği” adında bir ittifak kurulmuştur. O

ittifaknamede şu sözler yer almaktadır: “Rusya’nın başından geçen mihnetli, azaplı ve karanlık zamanları biz kadınlar siz erkekler ile birlikte yaşadık. Fakat hak yoksunluğunun en büyük zararlarını kadınlar çekmekteydi. Biz sizinle kardeş idik, beraber cefa çekiyorduk, birlikte haykırıyorduk. Birçok cesur kadın zindanlarda yattı, Sibirya’ya gönderildi. Bu bizim borcumuz idi. Şimdi siz de bizimle hareket edin, birleşip yeni bir dünya kuralım. Biz size dostluk elini uzatıyoruz”. İşte ittifakın sözleri bu şekildeydi. O vakitler Rus Millet Meclisi’ne Rusya’nın karanlık köylerinden kadınlar gelmekte ve hak mücadelesi vermekteydiler. 1917’deki yeni dönemle birlikte Rusların yanında Müslüman kadınları da Kurucu Mecliste etkin bir şekilde rol almak için uğraşmaktaydılar. 20-30 milyonluk Türk-Tatar halkının Müslüman kadınları böylece ülke işlerine katılacaktı.” Yazar bunun için neler yapmak gerektiğini sıralamaktadır. İlk olarak kısa zamanda her yerde, her köyde, her şehirde kadınlar, kendi aralarında toplantılar yapıp birleşmelidirler, Kongreler yapmalıdırlar. Birleşen kadınların ittifaklarının merkezi bir ittifakta toplanmalıdır. Siyasetten ve dünyanın gidişinden haberdar olmaları gerekmektedir. Siyasî kitaplar, gazete ve dergiler okumaları gerekir. İkinci olarak yaklaşmakta olan Kurucu Meclis seçimlerine Müslüman kadınların iyi bir şekilde hazırlanmalıdır.

Yazar erkeklerden ziyade kadınlara hitap ederek en kısa zamanda kendi aralarında birleşmelerini, kendi menfaatlerinin bilincinde olmalarını, seçimlere hazırlanmaları ve kendi isteklerini belirlemelerini önermektedir. Ona göre kadınların en önemli talebi şunlardır: erkeklerle bütün haklarda eşitlik, yer meselesinde eşitlik, nikâh, talak ve iş meselesinde eşitlik.

Sabircan Ayagözi, “**Hürriyet Münasebeti İle**⁸³,” IV/11 (10 May 1917), s. 181-183. Yazar sözlerine “Türkistan Müslümanları hürriyet günlerinde şimdi ne yapıyorlar?” sorusuyla başlamaktadır ve hitabesini şu sözlerle sürdürmektedir. “Kardeşler! Memleket idaresi değiştiği için, vatan ahalisinin her bir kısmı, her bir sınıfı üstüne fevkalade mühim vazifeler yüklendi. Bu kısım ve sınıflardan birisi şüphesiz bizim Müslüman hatunlarıdır. Bugün de onlar mühim vazifelerini anlayıp, üstlerine düşen vazifeleri yapmaya çalışmaya, erkekler ile birlikte elele verip faaliyet göstermeye başladılar. Moskova, Kazan, Orenburg, Ufa Müslümanlarının avızları iştirile başladı. Ey bizim bugüne kadar sesleri çıkmayan, asırlarca ezilip gelen Türkistan Müslimeleri. Bugün Türkistan kadınları ne yapıyorlar? Moskova, Kazan Müslimelerinin seslerine

⁸³ Bu makale Kazan’da Umumi Müslimeler İsyeydi’ne [Müslüman Kadınları Genel Kongresi] yazıldı.

katılıyorlar mı? İç Rusya Müslimelerinin toplantı ve Kongre düzenlemelerine Türkistan Müslimeleri ne göz ile bakıyor ve ona ne kadar önem veriyorlar? Bu konuda fikir yürütüyorlar mı? Bütün Rusya Müslimeleri aralarındaki uzak mesafe yüzünden bir araya gelemeseler de, milli matbuatlarımız aracılığıyla seslerini bir yer, bir fikir, bir noktaya toplamaları mümkündür. Bugün, aylarımız, günlerimiz, saatlerimiz, dakikalarımız değerli. Bizim Türkistan Müslimeleri kendi başlarına iş göremeseler, Kazan, Moskova Müslimelerinin seslerine katılsalar çok faydalı olacaktır. Çünkü benim fikrimce, Kazan, Moskova Müslimeleri, Türkistan Müslimelerine kıyasla önde; onların dernekleri var. Mene tizden umumi Müslimeler isyezdi yasarga hazırlanalar diyen tavış çıktı. Hazırğı günde bütün Rusya Müslümanlarının fikri, zihni, büyük hürriyetten faydalanılması gereğinde hemfikirdir. Eğer faydalanılırsa, bu büyük hürriyet kadınların hak ve hayatları bakımından onlara yeni mevkiler kazandıracaktır. Bundan sonra olacak değişiklikler kadınların faydalarına olacaktır. Artık hatun-kızlarımızı evvelki gibi köle kılmak, karanlık köşelere kilitleme devri bitecektir. Türkistan Müslimeleri bu büyük hürriyetten faydalanabilseler bundan sonra onların hayatları bütünüyle başka bir yolda ilerleyecektir. Bizim Türkistanlı Müslimeler çok uyudular, artık uyanma vaktidir. Türkistanlı, ziyalı apa ve kız kardeşlerimin bu hususlara dikkatlerini çekmek istiyorum.”⁸⁴ Diyerek makaleyi sonlandırmaktadır.

Fuyaş Cibarova, Aliye Fazıllina, Fahri Selimova, “**Mamadış Ciyılışı**,” [Mamadış Toplantısı] IV/11 (10 May 1917), s. 183-184. Mamadış Kongre binasında 22 Mart 1917’de şehir ve kasabalardan davet edilen Müslümanlar toplantı yapmışlardır. Toplantıda uçitel Muhammed Han Tatarların uyanıp Rusya’nın başka vatandaşları ile el ele verip, yeni hükümete destek olup işe girişmelerini tantanalı bir şekilde halka anlatmıştır. Toplantıda başka konuşmacılar da söz almışlardır. Bu toplantı Mamadış’taki ilk millî iş olarak görülmüştür. Toplantıya hanımlar da iştirak etmiştir. Bundan sonra yazar toplantıda olanları şu şekilde anlatmaktadır: “Biz birkaç hanım ve genç kız da gelmiştik. Ama bizim mutaasıp halk bizi gördüğünde şaşırıldı. Uyezdden gelen Lütfullah adında bir molla “avratlar çıktı” diyip yerinden kalktı ve başka yere oturdu. Onun arkasından bazı kimseler: “Bu nasıl iş? Böyle örtüsüz kadınlar geliyorlar; burası onların geleceği yer mi? Çıksınlar. Onların yüzünden hazretler (saygın in adamları) yerlerinden kalkıp gitmek zorunda kalıyorlar. Avratları meclise getirip hazretleri kaçırmak mı istiyorsunuz? Diye bağırmağa başladılar. Bu cahillerin sözleri üzerine yine bazı

⁸⁴ Bu makale kısmen sadeleştirilerek verilmiştir.

kimseler: “*hicap* gerek *hicap*” diyerek söylendiler. Onların bağıışları bizi toplantıdan alıkoymadı. Kısa zamanda polisler halkı sakinleştirdiler. Din adamlarından Hadiullah hazret: “Cemaat (Arkadaşlar), şimdi hürriyet zamanı, *hicap* (örtü) araştırıp durma zamanı değil” diyerek halkı sakinleştirmeye çalıştı. Aramızda bir genç kız ayağa kalkıp şu şekilde hitap etti: “Efendiler! Siz bizi bütün Rusya halkının memnuniyetle karşıladığı hür idareyi alkışlama toplantısına gelmemizi engelleyemezsiniz; işte geldik vatanımızda ortaya çıkan mutlulukları sizinle paylaşmak için [...] Siz bizi burada kovamazsınız. Artık biz de Rusya’nın hak sahibi vatandaşlarıyız. Siz de artık kötü fikirlerinizi kafanızdan çıkarıp kendinize hâkim olun. Müslüman, Müslümana kardeştir sözünü hatırdan çıkarmayın. Bu mutaasıp Tatarların yersiz sözleri bizim insanlığımızı ve yüreğimizi ne kadar incitse de biz bundan sonra faydalı yerlere gitmekten geri kalmayacağız. Kendimiz bu gibi kimselerin anlamadığı şeyleri anlatmaya çalışacağız. Bizi güçsüz avratlar olarak görseler de bizde onlarla mücadele edecek güç var. Hürriyet savaşmadan alınmaz. Önümüzdeki gerçek şu: Rusya’daki hürriyeti vücuda getirmek için kurbanlar verildi. Onlar canlarını vererek bizi kölelikten kurtardılar. Biz de bütün varlığımızla ileri gitmeye, kadınların hürriyetini almaya çalışacağız. Bizim kendimize nasip olmasa da bizden sonrakiler fayda görürler.”

“**Hatunlarınñ Saylavga Katışuvlarına şeriat Yagından Karaş,**” [Kadınların Seçime Katılmalarına İşlam Açısından Bakış], IV/11 (10 May 1917), s. 187-189. Rusya’daki Müslümanlardan biri *şura*⁸⁵ dergisine şöyle bir soru yöneltmişti. “İşlam kadınlarının seçime katılmalarının doğru olduğuna dair şeriatla delil var mı? Varsa bu nasıl bir delil? Ayet mi? Hadis mi? Bu soruya *şura* dergisi şu şekilde cevap vermiştir. Cevapta kadınların orak kullanmak, saman hazırlamak gibi işlerde nasıl şerî deliller sorulmuyorsa, seçim hakkında da delil sormaya lüzum yoktur. Sözün sonunda yazar böyle bir sorunun kadınların sosyal hayattaki yerleriyle bağlantısı olduğunu dolayısıyla seğimin de kadınların en tabi hakkı olduğunu dile getirmektedir.

Y. Halilî, “**Milli Boruç,**” [Milli Borç], IV/ Sayı 13-14 (25 İyun 1917), s. 194-198. Yazar hürriyet dönemine girişin dördüncü ayını doldurduğunu belirttikten sonra bu zaman zarfında neler olduğunu özetlemektedir. Yeni dünyada kendilerine yeni hukuk, yeni bilim, yeni terbiye ve hünerler gerektiğini belirterek şunları söylemektedir: “Çocuk terbiyesi eskiden önemsiz bir konuydu, milli terbiyeye önem vermedik. Başka millet çocukları milli hikâye okuyup milli oyunlar oynamaktadır. Fakat Tatar milleti tarihsiz,

⁸⁵ Bu makale *şura* dergisinden alıntılanmıştır.

şarkısız, müziksiz milletler gibi görülmektedir. Hâlbuki biz tarihli, şarkılı müzikli büyük bir millet idik. Bu büyüklükler bizden uzaklaştı. Biz çocuklarımıza gerekli olan şeyleri vermedik. Güçlü Rusya'ya güçlü balalar yetiştirmek boynumuzun borcudur. Zâlim Rus töreleri, büyükleri bütün güçlerini bizi ezmek, bitirmek ve tarihimizi unutturmak için kullandılar. Tatar milletini yeryüzünden kaldırmayı amaçladılar. Fakat sonunda Tatar Müslümanlar da hürriyet dünyasına ayak bastı. Herbiri imanla çalışıyorlar. Biz geleceğe büyük ümitle bakıyoruz. Bizim içimizde bugün de ayrılık fikri ihtimali yok. Bizde bugün sen Kazak, sen Tatarsın, sen Çerkessin yok. Müslüman olan kişilerin hepsi bir millet. Bizde bugün erkeklik-kadınlık yok. Erkek yukarı kadın aşağı olacak değil. Milletimiz kadınların aşağı görülmesinden çok azap ve cefa çekti. Şimdi aramızda ihtilaf yok. Bize kadınların da gücü gerek. Buna göre kadınlara haklar, fikir ve düşünce özgürlüğü verilmeli. Bizde kadın da erkek de eşit kişilerdir, her ikisi de ailenin eşit azalarıdır, başlarıdır. Çocuk terbiyesine önem veren milletler gelecekte de hür olup, mesut olup yaşayacaklar. Bizim de başka milletler gibi çalışmamız gerek. (ilim gücü) Şüphesiz Ruslar bize göre hürriyete çok büyük hazırlık yaptılar. Bizim okullarımızda intizam yok, kütüphaneler hünerehaneler de yok. Bu eksiklikler giderilmelidir.”

Süyümbike Muhabiri, “**Umumi Müsilman İsyezdinde,**” IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 198-201. Makaleye göre İhtilalin başından beri Rusya'daki ezilen halklar, sınıflar, ülkenin her yerinde taleplerini dile getirmeye başlamışlardır. Bu sesler günden güne güçlenmekte ve artmaktadır. Elbette bu sesler türlü türüdür. Bazıları daha güçlü, bazıları daha zayıftır. Milletlerin sesleri de bunlara benzemektedir. Rusya'da hak mahrumu olup ezilen sınıflar arasında en aşağı durumda olanlar kadınlardır. Fakat bunlar içinde en geri olanları ise Rusya'daki Müslüman kadınlardır. İnkılâp günlerinden sonra her yerde toplantılar düzenlenmiştir fakat bizim kadınların sesleri hareketleri o kadar güçlü olmamıştır. 15 milyonluk bir ordu oluşturan Müslüman kadınları kendilerine mahsus bir merkez ve bir güç oluşturamamışlardır. Müslüman kadınlara karşı olan kara güçler var. Bunlara karşı çok gayret sarfetmek gereklidir. Müslimelere mahsus dernekler ve Müslümanların Merkez Bürosu üstlerine düşeni ve son derece büyük olan görevi iyi anlamaktadırlar. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, Müslüman kadınlar umumi Kongrede (1-11 Mayıs 1917'deki Kongre) kendi seslerini güçlü bir şekilde işittiremediler. Kendilerine karşı muhalefet edenlerin karşısında gerçek manada kendilerini ifade edemediler.

Kazan vekilesi Emine Muhiddiniye ciddi nutuklar söyleyip kadınların seslerini dile getirmiştir fakat bunun gibi çıkışlar az olmuştur. Tataristan'da, Sibiry'a'da ve Türkistan'da bir kadın şura azası seçilmemiştir. Sadece Kazakistan'dan Akkağaz Hanım seçilmiştir. Kazaklar bu hareketi ile kendilerinin kadınlara iyi ve doğru baktıklarını göstermişlerdir. Lakin bizim Tataristan ve Türkistanlılar kendilerini seçtirmeye çalışan erkek ve kadınlara gerçek anlamda vatandaşlık hakları vermemek için uğraşan din adamları ve vekillerin sayısı fazla olduğu için kadınlardan hiç üye seçilememiştir. Bu çok büyük bir hatadır.

Yazara göre Tataristan'da Milli Şura'ya seçilen Zahid Şamil, Şakir Muhammedyar, Ayaz İshakî gibi kişiler Tatar kadınlarının gözünde saygın kişilerdir. Bir tane de olsa bir kadın üye seçilseydi, tarih karşısında yüz ağartıcı olurdu. Kadın vekiller bu noksanlığı dikkate almamışlardır. Aydın vekiller arasında bu meseleye hayıflanalar olsa da sonuç olumlu olmamıştır. Niçin Müslime vekiller bu aşağı durumda? Kongrede olmasa da matbuatta bir şeyler söylenmesi gerekmiştir, o da olmamıştır. Eğer Müslimeleri kendi haklarını almada, kendilerinin üzerlerine düşen borcu ödemedede bu şekilde yavaş ve yumuşak davranırlarsa bizim yeni hayatımızın temellerini oluşturma işi bütünüyle erkeklerin üstüne düşer. Bu durum da elbette kadınlar için olumsuz olumsuz bir durumdur. Görüldüğü gibi makalede adını belirtmeyen yazar büyük Kongredeki bazı gelişmeleri köklü eleştirilerle dile getirmektedir.

Kerim Müşerrefof, "**Hürriyet Devrinde Hatun-Kız,**" IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 201-203. Yazar Moskova'da yapılan büyük Kongreden bahsetmektedir. Özellikle toplantıda kadınlar hakkındaki tartışmaları ele almaktadır. Yazar şunları söylemektedir: "Bizim Tatarlar-Sartlar ve bir kısım mollaların kadın meselesinin karşısında olacağı zaten biliniyordu. Kadın meselesi toplantının 9. günü görüşüldü. Ayaz İshakî toplantının başkanıydı. İlhamiye Tuktarova Kazan'da olup biten Müslimeler Kongresi'nin kararını okudu. Bu karar kabul edildi. Fakat "şerî meselelerde yani nikâh, boşanma, miras, şahitlik gibi konularda kadınlar erkeklerle aynı hakka sahiptirler" sözü birçoklarına doğru gelmedi. Bu konuda muhalif sesler yükseldi. Orsky imamı Perm mollası ve başka hazretler leyhte konuştular. Bundan sonra alınan karara 202 molla imza toplayıp karşı çıktı. Bunlar arasında bir de muallim vardı. Kadılık işlerinde hanımlardan Muhlise Bubi kadı olarak seçildi. Fakat Milli Şura'ya Kazak bir hanımın dışında hiçbir kadın seçilmedi." Bu konuda yazar Kongrede bulunan 150 kadar hanımın bir fikirde

birleşmemeleri etkili olduğu fikrindedir. Doğrusunu söylemek gerekirse bu konuda hazretlerin (din adamlarının) çok olması da etkili olmuştur. Zira vekillerin üçte birini imamlar oluşturmaktadır.

Kıyam Yoldaş, “**Okutucular İsyezdi,**” [Öğretmenler Kongresi], IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 203-206. Yazar makalede 23 Nisan 1917’de toplanan öğretmenler Kongresinde olanları anlatmaktadır. Bu Kongreye Abdullah Şinasî Efendi, Aziz Ubeydullin, Şehid Ahmediyef ve Ahmetcan hazret gibi şahıslar katılmışlardır.

Y. Halilî, “**Umumi Mösilmeler İsyezdiniñ Üçüncü Künü,**” IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 207-214. Yazar, Müslüman Kadınlar Genel Kongresi’nin üçüncü gününde olanları anlatmaktadır. Toplantıya gelenler arasında Bakü Tagiyef Kızlar Gimnazyası Müdiresi Selime Yakubova, Ravza Sultangaliyeva ve İsmail Gaspıralı’nın kızı Şefika Hanım katılmıştır. Şefika Hanım Türkçe konuşmuştur. Toplantıda Bakü Müslüman kadınlarının durumu dile getirilmiştir. Makalede, yapılan konuşmaların, alınan kararların ayrıntısı verilmiştir. Bunlar: 1-Kızları orta ve yüksek okullarda okutmak gereklidir. 2- Kadınlar için değişik kurslar açılmalıdır. 3- Kadınların haklarını himaye dernekleri açılmalıdır. 4- Kadınlar için maddi ve manevi olarak iyileştirme dernekleri açılmalıdır. 5- Her yerde kadınlar için hastaneler açılmalıdır. 6- Müslüman kadınlar siyass haklarda erkeklerle eşit olmalıdır. Bu maddeler fazla itiraza yol açmadan kabul edilmiştir.

Abdulhay Dinmuhammed, “**Malmij’da Hatun-Kız Hareketi,**” IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 214-216. Makalede Malmij adlı şehirdeki kadın hareketi anlatılmaktadır: “Büyük inkılâpla başlayan genel uyanış Malmij’ın Müslüman kadınlarını da etkilemiştir. Mahire Abbasova Malmij Müslimelerinin Hanımlar Komitesi’ni örgütlemiştir. Bundan sonra birçok toplantılar yapıp çeşitli meseleler konuşulmuş ve geceler düzenlenmiştir.

Hürriyetten sonra Malmij’da kurulan ve güçlü bir maddi desteği olan Erkekler Komitesi’nin birçok azası kadınların umumi işlere karışmalarına pek sıcak bakmamaktadır. Kadın meselesine şark gözüyle bakmaktadırlar. Erkeklerin bu mantıksızlıkları kadınların çaba ve enerjilerini arttırmıştır. Onlar şimdi kendi güçlerine dayanıp çalışmaya başlamışlardır. Kendilerinin de işe salahiyetlerinin hiç noksan olmadığını ispat etmişlerdir. Malmij Müslüman Kadınları 3 Haziran’da Rus Tatar Mektebi binasında genel bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya Mahire Abbasova

başkanlık yapmıştır. Bundan sonra yazar toplantının nasıl cereyan ettiğini ayrıntısıyla anlatmaktadır.

Y. Halilî, “**Millî ve Medenî [Kültürel] Muhtariyet,**” IV/15 (14 Avgust 1917), s. 218-221. Müslümanlar 15-30 İyul 1917 tarihleri arasında Kazan’da üç büyük toplantı yapmışlardır. Milli-Medeni Muhtariyet konusunda Sadrî Maksudî uzun süren önemli bir konuşma yapmıştır. Maksudî, Rusya Devleti için de Rusya Müslümanları için kültürel otonomi talep eden bir teklif sunmuştur.

Emine Şemseddiniyye, “**Hatun-Kız Meselesi,**” IV/15 (14 Avgust 1917), s. 221-222. Makalede Mısır’daki reformist İslamcıların kadın hakları hakkındaki görüşleri ele alınmaktadır. Reşid Rıza ve Kâsım Emin’in bu konudaki görüşleri tartışılmaktadır.

Abdulhay Dinmuhammed, “**Hatunlar Meselesi,**” IV/15 (14 Avgust 1917), s. 222-227. Makalede kadın hareketinin tarih boyunca gelişimi anlatılmaktadır.

“**Hatunlar Hürriyeti,**” IV/ Sayı 15 (14 Avgust 1917), s. 227-230. Yazar devrimle birlikte hayatta her şeyin değişikliğe uğradığından bahsetmektedir. İnkılâbın kısa sürede Rusya’da gayet büyük işler başlattığını belirtmektedir.

“**Süyümbike Üçün Şadlık Günler,**” [Süyümbike İçin Mutlu Günler], IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 250-252. Yazar Tatarların geçirdiği acı günlerden bahsettikten sonra Süyümbike minaresinin Tatarlar için önemine değinmektedir. Süyümbike minaresini, yaşanan olayların cansız şahidi olarak görmektedir.

Hayruk, “**Halk Kurultayında Müslimeler Tileği,**” IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 271-273. Makalede Kurucu Meclis seçimlerin yaklaşması dolayısıyla kadınların faaliyetleri ve yapmaları gereken şeyler tartışılmaktadır.

Rusya Müslümanları Merkez Bürosu, “**Uçriditelniy Sabraniye ve Mösilman Hatunu,**” IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 273-275. Kurucu Meclis hakkında dergide yer alan yazılardan biridir. Kazan Şehir Duması’na yapılan seçimlerden de bahsedilmektedir.

Y. Halilî, “**Tokuz Aylık Hesab,**” IV/18 (10 Dikabr 1917) s. 276-279. Yazar Kazan’da 24-29 Nisan 1917 tarihleri arasında yapılan 5 günlük Müslimeler Kongresi’nden bahsetmektedir. Toplantıya Rusya’nın şehir ve köylerinden, Kırım ve Türkistan’dan, Bakü’den 150 kadar Müslüman delege katılmıştır. Burada çözüm önerileri tartışılmıştır. Bazı konularda bazı kararlar alınmıştır. Tartışılan konulardan biri

de çok evlilik konusudur. Bunun artık ortadan kalkması için kararlar alınmıştır. Fakat makaleden bu karara birçok yerden protestolar geldiğini öğreniyoruz. Bu karara şeriati bozuyor denilmiştir. Yazar daha sonra öğretmenler Kongresinden bahsetmektedir. Daha sonra Kazan, Ufa, Orenburg, Astrahan, Simi, Petropavel, İrkutsk, Troytsk, Semerkant, Taşkent, Buhara, Andican, Hokand, Çistay, Zaltavst, Malmıj, Mamadış, Belebey gibi şehirlerde ve ayrıca bazı köylerde kadınlar derneği olduğu ifade edilmektedir. Bunların değişik zamanlarda toplantıları olmaktadır. Ayrıca onların gayretleriyle okuma evleri (kıraathaneler) açılmıştır.

Âlimcan Barudî, “**Birden Artuk Hatun Alu Hakkında,**” [Birden Fazla Hatun Alma Hakkında], IV/18 (10 Dikabr 1917) s. 280. Yazar bu makalesinde çok eşlilik hakkında alınan bir kararı irdelemektedir. Ona göre çok eşlilik dinen meşru olsa da adalet ve eşitlik şartıyla meşrudur. Ayrıca yazar bu meselenin halk ve âlimlerce pek anlaşılamadığını ileri sürmektedir ve kendi görüşünü ortaya koymaktadır.

‘A. M. Gafurî, “**Sebep Nerse?**,” [Sebebi Nedir?], V/1 (8 Gınvar 1918) s. 9-12. Yazar öncelikle Başkurd Federasyonunun günden güne büyümekte olduğunu ve Rusya içindeki Türk kavimlerini meşgul etmeye başladığını söylemektedir. Ondan sonra bu sebepler üzerinde durmaktadır ve bunları maddeler halinde sıralamaktadır.

SONUÇ

XIX. yüzyılın son çeyreğinde İsmail Gaspıralı ile başlayan usûl-i cedit hareketi Rusya Müslümanlarında yeni usûlde eğitim tarzını başlatmıştı. Bu durum Tatarların toplumsal hayatında da değişikliğe sebep oldu ve farklı kutuplaşmalar yaşandı. Esasen kadimci ve ceditçi olarak ikiye ayrılırlar da reformist İslamcılar da ayrı bir tarafı temsil ediyordu. Ceditçilere göre kurtuluşun çaresi eğitimdi. Avrupaî tarzda açılan ve Rusça öğreten bu mekteplere kadimciler ise karşı çıkmaktaydı. Onlara göre yeni usûlde eğitim, Rusya Müslümanlarının aile yapısını bozacak, dolayısıyla toplum da Ruslaşacaktı. Bir yandan bu tartışmalar devam ederken diğer yandan eğitimde ve basın-yayın hayatında önemli gelişmeler yaşanmaktaydı.

Bu süreçte inceleyebileceğimiz ve o dönemde yayınlanmış olan *Süyümbike* dergisi (1913-1918) Tatar basınında kadınlara öncülük etmiş, o dönemde kadın meselelerinin tartışıldığı bir zemin olmuştur. Kadınların her türlü sorunlarını dile getirdiği bir dergi olması açısından da önemlidir. Zira burada kadın meselesi kadınlar tarafından dile getirilmesi ve çözüm önerileri sunması açısından farklıdır. Kısaca kadınlar bu dergide kendilerini ifade etme imkânı bulmuşlar ve seslerini duyurmuşlardır. Ayrıca bu çalışma o dönemde yapılan toplantılar, dönemin gündemi ve toplumun önde gelen kişileri hakkında birinci el kaynaktan bilgi edinmemizi sağlamıştır. Dolayısıyla araştırmacılar açısından burada yazılanlar o dönemin sorunlarını ve çözüm önerilerini sunmakta, bizim de bu durumu anlamamızda önemli ipuçları vermektedir. Kadın yazarların bu konuda yazdığı makaleler bizim için ayrıca önemli olmuştur. Aynı zamanda buradaki kadın yazarların kimler olduğunu ve fikirlerini de kısaca öğrenmemize katkı sağlamaktadır.

Bu çalışma ile bugüne kadar pek duyulmamış yazarları dergide inceleme imkânı elde ettik. Abdullah Battal, Zeki Velidî gibi kısmen tanınan yazarların da burada kadın meselesine ilgi gösterdiklerini ve çözüm önerileri sunduklarını gördük. Ayrıca bu yazarların yazdıkları makaleler aracılığıyla fikirlerini öğrendik. Yazarların hayatları ile ilgili bilgilere kısmen dergiden ulaşmakla birlikte ikincil kaynaklarla tamamladık. Dergi yazarlarının ne şekilde eğitim aldıklarını öğrendik ki çoğu iyi bir donanıma sahipti. Bir kısmı Rus mekteplerinde okumuş ve daha sonra okuyanların sayısı gittikçe artmış, arttıkça da kadınların sesi daha gür çıkmaya başlamıştır. Görüyoruz ki kadın hareketi eğitimle yakından alakalıdır. Eğitim seviyesi yükseldikçe, kadınların toplumdaki yeri ve saygınlığı daha da artmıştır. Cedit hareketi ile kadın hareketi paralel gelişmiş,

Ceditçilerin kadın-erkek hepsi kadın hareketine duyarlı olmuştur. Dolayısıyla Cedit hareketinin başını çeken Gaspıralı aslında bu işin başlatıcısı olmuş, ilk dergiyi de o çıkarttırmıştır. Ceditçiler içinde dinî yönü ağır basan kimselerin kadın meselesine her zaman din eksenli baktıkları görülmektedir.

Bu dergi 1913-1918 gibi çok ilginç bir dönemde yayın hayatını sürdürmüştür. Bu dönemdeki olaylara baktığımızda *Süyümbike* Çarlık rejiminin 1905-1907 arası hürriyet ortamından sonra yeniden baskı ve kısıtlamaya gittiği bir dönemde ortaya çıkmıştır. Çıkışından bir sene sonra I. Dünya Savaşı başlamıştır. Dolayısıyla bu dönemde basın üzerinde daha fazla denetleme ve kısıtlama söz konusuydu. Özellikle Türkiye hakkında olumlu bir şey yazmak biraz zordu. Buna rağmen dergide Osmanlı-Türk kadının kazanımları ve terakkiperver rolü hakkında birçok yazı bulunmaktadır.

Yine dergiden öğrendiğimize göre 1917’de kadınların erkeklerle her hususta eşit oldukları kararı alındığında Türkistanlı din adamları büyük bir tepki göstermişlerdir. Aynı zamanda Kazanlı olup Ceditçi olarak bilinen bazı din adamları da onlara yakın durmuştur. “Bu kadarı da fazla” diyecek ve bu anlama gelecek bir tavır ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak, bu dergi aracılığıyla kadınların bu dönemde oldukça aktif bir hayata ayak bastıklarını görüyoruz. Dergiye göre kadın artık cemiyetlerde faaliyet gösteren, toplantılara katılan okullarda eğitim veren bir birey olmuştur. *Süyümbike* bize toplumsal hayatta kadınların örgütlendiğini, istediği mesleği ve istediği eşi seçebilme hakkını kısmen de olsa elde ettiğini göstermektedir. Düzenlenen kadın Kongresinde ve Rusya Müslümanları Kongrelerinde kadınların yer almaları her ne kadar kadimcilerde büyük tepki uyandırsa da kadınlar bu durum karşısında pes etmemiş daha fazla çaba sarfetmişlerdir. Devrin şartları dikkate alındığında Rusya Müslüman kadınlarının hafife alınmayacak derecede yol kat ettikleri söylenebilir.

BİBLİYOGRAFYA

Kitap ve Makaleler

- AĞAOĞLU, Ahmet. *İslamiyette Kadın*, çev. H. Ediz, Ankara: Birey Toplum Yayınları, 1985.
- AKDENİZ, Safiye. “Tanzimat Edebiyatçılarının Kadın Problemine Yaklaşım Biçimleri”, s. 1-10. <http://cws.emu.edu.tr> 05/05/2011.
- AKYILMAZ, Gül. *İslam ve Osmanlı Hukukunda Kadının Statüsü*, Konya: Göksu Ofset, 2000.
- AYNUTDİNOVA, L. M., “Jenskoe Dvijenije,” *Tatarskiy Entsiklopediceskiy Slovar*, II, Kazan: İnstitut Tatarskoy Entsiklopedii AN RT, 1999, s. 374-376.
- BAYKARA, Tuncer. “A. Zeki Velidi Togan’ın Hayatı ve Eserleri”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ahmed Zeki Velidi Togan Özel Sayısı*, 13/1 (1985), s. 1-6.
- BENNINGSEN, Alexandre-Chantal Lemercier-Quelquejay. *La Presse et le Mouvement National: Chez les Musulmans de Russie Avant 1920*, Paris: Mouton & Co, 1964.
- BERKES, Niyazi. *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları, 1988.
- BİGİYEF, Musa. *Halk Nazarına Bir Niçe Mesele*, Kazan, 1912.
- BOCK, Gisela. *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, çev. Z. A. Yılmaz, İstanbul: Literatür Yayınları, 2004.
- BORA, Aksu. “Ortadoğu’da Kadın Hareketleri: Farklı Yollar Farklı Stratejiler”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi* sayı: 39 (2008), s. 55-69.
- CAPORAL, Bernard. *Kemalizm ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 1982.
- CEMİLOĞLU, Mustafa. “İsmail Gapıralı ve Eğitim-Öğretim Faaliyetleri”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, V/1 (2005), s. 31-35.
- DAUTOV, R. N. ve R. F. RAHMANİ, *Ediplerimiz*, I-II, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 2009.
- DEVLET, Nadir. *Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, 1985.
- _____, *1917 Ekim İhtilali ve Türk-Tatar Millet Meclisi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1998.
- DURAKBAŞA, Ayşe. *Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- ENGİNÜN, İnci. “Ziya Gökalp ve Halide Edip Adıvar”, *Ziya Gökalp İçin Yazılanlar Söylenenler*, Ankara: Ziya Gökalp Derneği Yayınları, 1978, s. 459.
- ERDEM, Yasemin Tümer. “II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Kızların Eğitimi”, yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi AnaBilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, 2007.

- ERDEM, Yasemin Tümer -Halime Yiğit, *Bacıân-ı Rûm 'dan Günümüze Türk Kadının İktisadî Hayattaki Yeri*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası 2010.
- HABLEMİTOĞLU, Necip. *Çarlık Rusya 'sında Türk Kongreleri (1905-1917)*, Ankara: Kırım Dergisi, 1997.
- HABLEMİTOĞLU, Şengül-Necip. *Şefika Gaspıralı ve Rusya 'da Türk Kadın Hareketi (1893-1920)*, Ankara: Ahmet Veli Menger Vakfı, 1998.
- HASANOV, M. H. "Xalili, Yakub" *Tatarskiy Entsiklopediçeskiy Slovar*, Kazan, 1999, s. 624.
- HATİBOĞLU, İbrahim. *İslam Dünyasının Çağdaşlaşma Serüveni*, İstanbul: Hadisevi, 2004.
- ILGAR, İhsan. *Rusya 'da Birinci Müslüman Kongresi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- KACIROĞLU, Murat. "İdeolojinin Kurgusallaşması Bağlamında Namık Kemal'in Roman ve Tiyatrolarında Kadın İmajı", *Doğumunun 170. Yılında Uluslararası Namık Kemal Sempozyumu II*, Tekirdağ: T.C Başbakanlık Tanıtma Fonu Kurulu Başkanlığı, 2010, s. 634.
- KADIOĞLU, Süheyla. *Batı Ülkelerinde Kadın Hareketleri*, İstanbul: Gri Yayınevi, 2005.
- KALKAN, İbrahim. "Sovyet Dönemi Öncesi Orta Asya Aydınları ve Değişim," *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum: sayı 14 (2000), s. 285-295.
- KANLIDERE, Ahmet. "Rusya Müslümanlarının Kongrelerinde Kadın Sorunu (1905-1917)", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* sayı 2 (2000), s. 139-148.
- _____. *Kadimle Cedit Arasında Musa Carullah: Hayatı, Eserleri, Fikirleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- _____. "Radikal Sosyalizmden Milliyetçiliğe: Kazanlı Ayaz İshakî'nin (1878-1954) Fikri Serüveni", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 24, İstanbul (2011), s. 65.
- KAZAN, Frances. *Halide Edip ve Amerika*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1995
- KOÇAOĞLU, Timur. "Türkistan'da Türkçe İlk Tiyatro Eseri: Mahmud Hoca Behbudî'nin Pederküş (Baba Katili) Piyesi 1913", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sayı 15 (Bahar 2004), s. 177-262.
- KURAT, Akdes Nimet. *Türkiye ve Rusya*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990.
- KURTOĞLU Ayşenur, "Tanzimat Dönemi İlk Kadın Yayınında Dinin Yer Alış Biçimi", *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadının Tarihi Dönüşümü*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2000, s. 22.
- LATIYOVA, R. "Söyimbike Jurnalı," *Yöz Yıllık Tatar Matbugatı: Ütkeni, Bugingisi, Kileçegi: Fenni-Gameli Konferentsiya Materialları*, Kazan, 1905.
- LEVENT, Ağâh Sırrı. *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1964.
- MİCHEL, Andrée. *Feminizm*, çev. Şirin Tekeli, İstanbul: Kadın Çevresi Yayınları, 1984.

- Ömit Yıldızları: XIX. yoz ahırı hem XX yoz başı Tatar Hatın-Kız yazıçuları eserleri, Kazan, 1988.
- ÖZALP, Ömer Hakan. *Rızaeddin bin Fahreddin*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2001.
- ÖZCAN, Sevinç Alkan. "Rusya'da Cedidizm ve Müslüman Kadın Hareketi", Nazife Şişman (ed.), *Harf Harf Kadınlar*, İstanbul: Klasik Yayınları 2008, s. 55.
- ÖZDEMİR, Emin. "20. Yüzyılın Başında Kazak Aydınlanmasında Kadın Teması", *Bilig* sayı 54, (2010), s. 211-230.
- ÖZKAN, Fatma. "Fatih Kerimi'nin Türk Kadınına Bakışı", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* sayı XX/1 (2006), s. 101-108.
- REMİYEF İsmail, *Vakitli Tatar Matbuatı*, Kazan: Gajur, 1926.
- RİASANOVSKY, V. Nicholas-Mark D. Steinberg. *Rusya Tarihi (Başlangıçtan Günümüze)*, İstanbul: İnkılâp Yayınları, 2011.
- ÜRÜN, Kazım Ahmet. *1868-1932 Mısır'da Türk Bir Şair Ahmet Şevki (Mısır'da Sosyal, Siyasi ve Edebi Durum)*, İstanbul: Kaknüs İnceleme Araştırma, 2002.
- MASUMİ, Ikuta. "A Table of Contents of Süyum Bika (Kazan, 1913-1917): A Journal for Women Published by Tatar Intellectuals", *Journal of Asian and African Studies*, sayı: 65 (2003), s. 153-180.
- RORLİCH, Ayşe-Azade. *Volga Tatarları*, çev. M. Süreyya Er, İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- Tatarskaya Entsiklopediye IV*, Kazan: İstitut Tatarskoy Entsiklopedii, 2008.
- Tatarskiy Entsiklopediceskiy Slovar*, Kazan: İstitut Tatarskoy Entsiklopedii AN RT, 1999.
- TAYMAS, Abdullah Battal. *Kazanlı Türk Meşhurlarından Musa Carullah Bigi: Kişiliği, Fikir Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: M. Sıralar Matbaası, 1958.
- _____. *Kazan Türkleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1966.
- _____. *Kazanlı Meşhurlardan: Rızaeddin Fahreddinoğlu*, İstanbul, 1969.
- UNAT, Nermin Abadan. "Toplumsal Değişme ve Türk Kadını", *Türk Toplumunda Kadın*, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1982, s. 11.
- YARAMAN, Ayşegül. *Resmi Tarihten Kadın Tarihine*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2001.
- ZENKOVSKY, A. Serge. *Rusya'da Pan-Türkizm ve Müslümanlık*, çev. İzzet Kantemir, Ankara: İpek Matbaası, 1971.

EKLER

EK 1

SÜYÜMBİKE DERGİSİ'NİN MAKALELER LİSTESİ

I/1 (27 Oktabr 1913)

İdare, “Bir Niçe Söz,” s. 1-2.

Vâkîf Celal, “Müslimelerge Hitap,” (şiiir), s. 2-3.

Said Sünçeley, [şiiir], s. 3.

İsmefî, “Şeriat Kaşında Hatun-Kızlar,” [İslam’a Göre Kadınlar], s. 4-5.

‘A. Fahri, “Süyümbike,” s. 5-6.

İbrahim Emirhan, “Kızlarga Bigrekte Tiyüş,” [Kızlara Daha Fazla Gereкли], s. 6-9.

‘A. Fahri, “Belekey Kızlarının Sıhhatini Saklav I,” [Belekey Kızlarının Sıhhatinin Korunması], s. 9-11.

‘A[bdullah] Battal, “Hatun-Kızlarımız,” s. 11-13.

“Balalar Terbiyesi I,” [Çocuk Terbiyesi], s. 13-15.

“Zagranitsa’da Hatunlar Hareketi,” [Yabancı Ülkelerde Kadın Hareketi], s. 16.

“Rusya’da Hatunlar Hareketi,” s. 17-19.

“Aş Su Bölümü,” s. 19-20.

“Bizenüv Sırları,” [Süslenme Sırları], s. 21.

“Yalt Yolt,” s. 22

“Ak Yol,” s. 22.

I/2 (15 Noyabr 1913)

Said Sünçeley, “Elfiyem!,” (şiiir), s. 1.

Ziya Nasırî, “Bala,” s. 2-4.

Emir Ali İbrahimof, “Hukuk mu? Terbiye mi?,” s. 4-7.

Lütfî Âdil, “Künçilik,” s. 7-8.

Abdullah Nadir, “Musikiden de Biraz,” s. 8-9.

‘A. Fahri, “Belekey Kızlarının Sıhhatini Saklav II,” [Belekey Kızlarının Sıhhatinin Korunması], s. 9-11.

[Âyini] “Balalar Terbiyesi II,” s. 11-13.

“Kol İşleri,” s. 13-14.

“Başka Millet Hatunları,” s. 15-16.

“Rusya’da Hatunlar,” s. 17.

“Mösilman Hatunlarında Hareket,” s. 17-18.

“Aş Su Bölümü,” s. 18-19.

“İtniñ Yahşılığın Bilüv,” [Etin İyi Olup Olmadığını Anlamak], s. 19.

“Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], s. 19-20.

Âliye Palekova, “İdarege Mektuplar,” s. 20-21

Yakub Halilî, “İdareden Cevaplar,” s. 21.

“Yalt Yolt,” s. 22.

“Ak yol,” s. 22.

I/3 (1 Dikabr 1913)

Süyümbike, “Kur’an Bozuv Meselesi,” [Kur’anı Tahrif Meselesi], s. 1-4.

Said Sünçeleý, “Tüş,” (şiir), s. 4.

“Medenîyet Yolunda Hatunlar” s. 5-6.

‘A. Fahri, “Hatun-Kız Vazifeleri,” s. 6-8.

N.Ş, “Bir Yılga Satılan Kız,” s. 8-9.

Abdulaziz Manasbof, “Sart Hatunları Ve Alarga Sartlarınıñ Karaşları,” [Sart Kadınları ve Onların Sartilara Bakışı], s. 9-11.

R.Ş, “Hatunlar Toğrusunda Ciyılış,” [Hatunlar Hakkında Toplantı], s. 12-13.

Ahmet Can Bigimiyef, “Yaş Kızlarımızdan Ütiniç ,”[Genç Kızlarımızdan Rica], s. 13.

Abdullah Nadir , “Musiki Tarihinden Biraz,” s. 13-14.

“Başka Millet Hatunları,” s. 15-16.

[Ayinî], “Balalar Terbiyesi III,” s. 16-19.

“Kol İşleri,” s. 20-21.

“Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], s. 21.

“İdareden Cevaplar ,” s. 21.

“Yalt Yolt,” s. 22.

“Ak yol,” s. 22.

I/4 (15 Dikabr 1913)

Nâzım, “Üzülgen Ümidler,” [Üzmek nedir?], s. 1-2.

Vâkıf Celal, “Tatar Kızı,” (şiir), s. 3.

Ümmü Gülsüm Tirişkaviye, “Bizniñ Hal,” s. 3-5.

Abdulla İrfanof, “Avul Hatunuñ Turmuşı,” [Köy Kadınının Hayatı], s. 5-7.

Fazıl Toykin, “Turmuş Meydanında Hatunlar,” [Hayat Meydanında Kadınlar], s. 8.

Emir Ali İbrahimof, “Hanımlarga Hukuk ,” [Hanımlara Haklar], s. 8-10.

Sare. Adutiye, “Süyükli Kızım,” [Sevgili Kızım], s. 10.

‘A. Fahri, “Okuvçılarıma,”[Okuyucularıma], s. 10-12.

‘A. Fahri, “Kişi Bedeni ve Tirikligi [Diriliği], s. 10-11.

Abdullah Nadir, “Musikişinas Bah [Bach] Kim?,” s. 12-13.

“İbretli Sözler,” s. 14.

Mahrüy Muzafferiye, “Mösilman Hatun-Kızlarında Hareket,” s. 15.

Megber, “Troyski Hatunları,” s. 15.

“Möslimeler İçin Birinçi Okuv Meclisi,” [Vakit Gazetesi’nden İktibas], s. 15-16.

[Ayinî], “Balalar Terbiyesi IV,” s. 16-17.

“Aş Su Bölümü,” s. 17-18.

“Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], s. 18

Zahide Hanım, “Mektuplar,” s. 19-20.

“İdareden Cevaplar ,” s. 20.

“Añ,” s. 21.

Mehmed Vaiz Nuruzof, “Ufa’da,” s. 22.

I/5 (1 Gınvar 1914)

- M. Menaf, (Troyski) "Tatar Kızı," (şiiir), s. 1-2.
Sadri Celal, "Milletni K te," [Milleti Bekle], s. 3-4.
Meryem M, "Yanluş adum," s. 4-8.
Salih İbrahimof, "Kart Kız," [Hik ye], s. 8.
L tf  Âdil, [Yazı Başlığı yok], s. 9.
 mm  G ls m Tiriřkaviye, "Bizniň Hal," II, s. 9-10
'A. Tirişkavi, "T rkistan'da Hatunlar," s. 10-12.
Abdulla Nadir, "Musikişinas Bah [Bach] Kim?," II, s. 12-13.
[Ayini], "Balalar Terbiyesi V," s. 14-16.
"Aş Su Bölümü," s. 16-18.
"Yurt Kirekleri," [Ev İhtiyaçları], s. 18-19.
'A. Kerim, "Balalar Oynatuda Kiyneş," s. 19-20.
"Mektuplar," s. 20.
"Aň," s. 21.
Mehmed Vaiz Nuruzof, "Tormış," s. 22.

I/6 (15 Gınvar 1914)

- Said Sünçeley, "şehirde," (şiiir), s. 1.
Tuhfetulla Oğlu, "şeriat Kaşında Hatun-Kızlar," [İslam'a Göre Kadımlar], s. 2-4.
'A [bdullah] Bubi, "İrinin Hıyaneti Sebeplice ahutge Bolgan Bir Hatunniň Beřik Karındaki Sözleri," s. 5-9.
Ahmet Zeki [Velidi Togan], "Fergana Hatunları Toğrusunda Nalifkin," s. 10-11.
F[azul] Toykin, "Turmuş Meydanında Hatunlar," II, s. 12.
İdare, "Bir İki Söz," s. 13.
Yakub Adutof, "Muallimelerge Yol Başçı, Kızlarga Mahsus Sekiz Senelik Mektebniň Programması, [Muallimlere Rehber], [Kızlara Mahsus Sekiz Senelik Mektebin Programı], s. 14-16.
[Ayini], "Balalar Terbiyesi VI," s. 17-19.
"Aş Su B l m ," s. 19.
"İdareye Hatlar," s. 20.
"Bahtıbiz Aıla," [Bahtımız Açılıyor], s. 20-21.
"İdareden Cevaplar," s. 21.
"Turmuş," s. 22.

I/7 (25 Gınvar 1914)

- 'A. Tukay, "Peygamber," s. 1-2.
Habib İşhaki, "Mevlud" (şiiir), s. 2.
[Resim: Halide Edip].
'A. İsmeti, "şadluk K n ," s. 3-6.
şehid Ahmediyef, "Rahmetli K n," s. 6-8.
Ekmeli, "Peygamberimiz ve Hatunlar," s. 8-11.

Üstazbike, “Mukaddes Gün” s. 11-13.
Lütfî Âdil, “Beyremde Hatunlar,” s. 13-15.
Abdulla Nadir , “Mevlûd-i Nebi Münasebeti İle,” s. 15-17.
L. A, “Beyrem Eydi ,” s. 17-19.
“Zorlar Sözü,” [Özlu Sözlür], s. 19.
“İdareden Cevaplar,” s. 20.

I/8 (15 Fivral 1914)

“Hâzırđı Mesele,” [Bugünki Mesele], s. 1-4.
Cemaleddin Velidof (Mütercim), “*Hicap* Meselesi,” s. 4-6. Devamı var
Fatih Seyfi Kazanlı, “Garbi Avrupa’da Hatunlar Hareketi hem Hatunlar Meselesi,” s. 6-9.
Muhabir, “Astırhan’da Hatun-Kızlarga Oku Kışesi,” s. 9-11.
“Zurlar Sözü,” s. 11.
“Mahrui Hanım Muzafferiye’nin Kısacağına Tercüme-i Hali,” [Mahrui Muzafferiye Hanım’ın Kısaca Hayat Hikâyesi], s. 12-13.
“Yurt Kütü Turunda,” s. 13-16.
“Hatunlar Hürriyetinden Bir Numûne,” s. 15-16.
“Darülfünunda Türk Hatunlarına Mahsus Dersler,” s. 17.
Rabia Hasanzâde, “Mektuplar,” s. 17-19.
Esmâ, “İftiraga Cevap,” [İftiraya Cevap], s. 19-20.
“Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], s. 20-21.
“İdareden Cevaplar,” s. 21.

I/Sayı 9 (1 Mart 1914)

Molla Tuhfetullaoğlu, “Hatun-Kızlarımız Toğrusunda Tercüman Babay,” s. 1-3.
İmam Hayrullah el-Osmânî, “Hatunların Hukukta Tiygizliği hem Hasan Maşure,” s. 3-5.
Şehid Ahmediyef, “Tatar Kızına,” [Hikâye], s. 6-8.
Ahmed Zeki [Velidi Togan], “Fergana Hatunları Toğrusunda Nalifkin,” II, s. 8-10.
“Tatar Hatunu,” s. 10-13.
“Zur Yuğalular,” [Büyük Kayıplar], s. 13.
Ayan Mustakayeva, “Bir Teessür,” s. 14-15.
Zeynep Safina, (Kazan), “İrleminñ Urunsizga Cebr Kıluları! ,” s. 16-17.
[Ayini], “Balalar Terbiyesi VII,” s. 17-19.
“Şairlerden İltimas,” s. 19-20.
“Yaş Kilünler Bazarı,” s. 20.
“Aş Su Bölümü,” s. 20.
“İdareden Cevaplar,” s. 21.

I/10 (15 Mart 1914)

- “Arab Hatunu *Hicaptan* Elik,” [*el-Hilal* dergisinden tercüme edilmiştir], çev. Cemaleddin Velidof, s. 1-3.
Molla Tuhfetullaoglu, “Kutlu Yulu,” s. 3-6.
Sadri Celal, “Beşik Yanında,” s. 6-8.
‘A. San’atî, (Kazan), “Kim Ul?,” (şiiir), s. 8.
“Kız Hem Ata,” [Kız ve Baba], s. 9-10.
Kayyum Kulatkı, (Astrahan), “Kazak Hatun-Kızları,” s. 12-14.
Hasan Fatıma, “Gulca’da Mevlüd Beyreminde Hatunlar Meclisinde, Hadiçe Hasan Tarafından Söylengen Nutuk,” s. 14-17.
“Radi Cevheri Bilen Darulanuv,” [*Radi Taşı İle Tedavi*], [*Zarya* dergisinin 5. Sayısından alıntılanmıştır], s. 17-18.
“Zevce Yani Hatun Nerse?,” [Zevce yani Hanım Ne demektir?], s. 18.
“Hatunlar Memleketi,” s. 18-19.
“Merhume Fatma Feride Hanım Ruhuna,” s. 19.
“Gulca’da Mevlud,” s. 19.
“Aş Su Bölümü,” s. 20.
“İt Tozlu,” s. 20-21.
“Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], s. 21.

I/11 (1 April 1914)

- ‘A. Tukay, “Hatunlar Hürriyeti,” (şiiir), s. 1.
Yakub Halilî, “Abdulla Tukayef İçin,” s. 2-4.
Vâkır Celal, “Tukay Kabri Yanında,” s. 4.
Şehid Ahmediyef, “Şairimiz Abdulla Tukayefniñ Hatunlarga Karaşı,” [Şairimiz Abdulla Tukay’ın Hatunlara Bakışı], s. 5-7.
Sadri Celal, “Anñ Süyikli Oğlu,” [Onun Sevgili Oğlu], s. 7-9.
Çağatay, “Abdulla Arif Oğlu Tukay,” s. 10-15.
‘A. Hâris, “Tün,” s. 16.
L[ütfi] Âdil, “Hatunlar Turunda Tukay,” s. 16-18.
‘A. San’atî, (Kazan), “Söndü!...,” s. 18.
Mahruy Muzafferiyef, “Bibi Hanım Medresesi,” “Muallim ve Muallimelere Açık Hat,” s. 18-19.
Zeyneb Veliyeva, “Tatar Hatunlarının Uzganı ve Kileçeği,” [Tatar Kadınlarının Geçmişi ve Geleceği], s. 20-21.
“İdareden Cevaplar,” s. 21.

I/12 (15 April 1914)

- Yakub Halilî, “Hatunlarını İske Alu,” [Kadınları Hatıra Getirme], s. 1-2.
Hâris Fahri, “Fatma Feride Hanıma,” s. 3.
Cemaleddin Velidof, “Akıllı ve Ütken Hatunlar,” s. 3-5.
Meryem İzmanlova, “Hatunlar Hürlüğü,” s. 5-7.
Ayan Mustakayeva, “Bir Günkü Vazifemiz,” s. 7-9.

Zeyneb Dinikayova, “Buhara’da Uyganu Eserleri,” s. 9-10.
Sare Molla Mirza Ehliyesi, (Sokusu Karyesinde) “Karye Kızlarında Oku Niçek?,” [Köy Kızlarında Okul Ne Durumda], s. 10-11.
“Kerekli Bir İş,” s. 11-12.
“Maturluk Nerse?,” [Güzellik Nedir?], (Türkçe’den tercüme edilmiştir), s. 12.
Mekteb-i Eminiye Şakirdleri, “Okuçılar Bilen Musâhabe,” s. 13-15.
Kamer Bânû Baltaçiyeva, “Rusça Oku Turunda,” [Rusça Öğrenmek Hakkında], s. 15.
Ümmü Gülsüm İsmailova, Meryem Şeyhülislamova, Nefise Mehmedşina, Gülçehre Mehmedcanova, “Troyski,” s. 16.
Âmine Bint-i, Molla Mutilla Tuhfetullina, “Hatun-Kız Dikkatine!,” s. 16.
“Hatunlar Bilen Şayaru,” s. 17.
[Âyini], “Balalar Terbiyesi VIII,” s. 17-19.
“Bakçacılık,” s. 19-20. Devamı var
E. Dibirdiyef, “İnci Çeçeği,” s. 20-21.
“İdareden Cevaplar,” s. 21.

I/13 (1 May 1914)

Cemaleddin Yumayef, “Yazgı Tünde,” s. 1-4.
Kayyum Kulatki, “Astrhanda Hükümet Orta Mekteplerinde Okuçi Mösilman Kızları,” s. 4-5.
[Said] Sünceley, “İsmiñ,” (şiir), s. 6.
İzgü, (Troyski), “Kızganç Kızlar ve Kökden Cevap,” (şiir), s. 6-7.
Nakiyye, “Hatun Yüregi Talpina,” s. 7-9.
Fatih Seyfi Kazanlı, “Merhametsizler,” s. 9-10.
Ş[ehid] Ahmediyef, “Hatunlar Hâli,” s. 10-13.
Fatma Mevleyeva (Buhara), “Buhara’da Tukay Kiçesi,” s. 13-14.
“Balalar Közin İtibarga Alı,” s. 14.
Yusuf Madzini, “Balalarını Terbiye Turunda Zorlar Sözi,” [Çocuk Eğitimi Konusunda Özlü Sözler], s. 15.
Mesture Zebirova, “İmtihan Bolu Münasebetiyle Birlen Muvaffakiyetli Oku Kiçesi,” s. 15-16.
“Hıfzu’s-sihhat [Sağlık], “Yaktılıknıñ Ehemmiyeti,” [Işığın Önemi], s. 16-17.
“Analarda Bir Kiñeş,” s. 17.
“Balanıñ Evvelki Altı Yılı,” s. 17-20.
“Kebeste,” [Lahana], s. 20-21.

I/14 (15 May 1914)

Sadri Celal, “İndi Miñ Añar Rencmim,” s. 1-4. Devamı var
Âyan Mustakayeva, “Bugünkü Vazifemiz,” s. 4-8.
Lemu’ayyen, “Yardım, yardım,” s. 8-11.
Kayyum Kulatki, “Kazak Hatun-Kızları,” II, s. 11-13.
‘A. San’atı, (Kazan), “Yaz İrtesi,” (şiir), s. 13-14.
Âmine Bint-i, Molla Mutilla Tuhfetullina (Uralsk), “Hatun-Kız Dikkatine!,” s. 14

Ayşe Burnaşıyeva, “Eski Buhara’da Mekteb-i Hâlidîye Rüşdî Birinci Sınıf Talebesi Fatma Dinikayova Tarafından İmtihanda Söylengen Nutuknuñ Hulasası,” s. 14-15.

“Uralski’de Tuhfetullinler İdaresindegi Kızlar Mektebinde Yasalmış Mevlüd Meclisinde Zarife Tuhfetullina Tarafından Söylengen Nutuknuñ Mefhumu,” s. 19.

I/15 (1 İyun 1914)

S[adri] Celal, “İndi Min Añar Rencmim,” II, s. 1-4.

İsmetî, “Hatun-Kızlar Hakkında,” s. 4-6.

Âmine S, “Fevziyem,” s. 6-9.

F. Toykin, “Turmuş Meydanında Hatunlar,” s. 9-10.

Abdulhamit Ezmitof, (Semerkand), “Sart Hatunınıñ Yaz Beyremi,” s. 10-12.

“Gulca’da Hatunlar İçin İctihad,” s. 12-13.

Muhabbet, “Korkalgıbizdan Kilgen Zarar Hem Gayret Himmet,” s. 13-14.

Lepeyski, “Bahtsız Hatun,” s. 14-15.

Meryem Yakubiye, “Muhterem Muharrir Efendi,” s. 15-16.

Kayyum Kulatki, “Kazak Hatun-Kızları,” III, s. 16.

[Ayini], “Balalar Terbiyesi IX,” s. 17-18.

M. Feyzi, “Hikayeçik,” s. 19-20.

“Çiberlik Artından: Beytni Maturlav,” [Ev Güzelleştirme], s. 20-21.

“Aş Su Bölümü,” s. 21.

I/16 (15 İyun 1914)

S[adri] Celal, “İndi Min Añar Rencmim,” III, s. 1-4.

Cemaleddin Yumayef, “Yeşrin Muhabbet,” [Gizli Sevgi], s. 5-9.

Ziyalnur Ahmedî, “Amid,” (şiiir), s. 10.

Ümmü Gülsüm Tirişkaviye, “Terbiye Hakkında,” s. 10-12.

Muhabbet, “Gitmes Kaygum,” (şiiir), s. 12.

İshak Bahitof, “Bahtsız Tatar Kızı,” (şiiir), s. 12-13.

Mahruy Muzafferiye, “Kızganç Miñli Cemal,” s. 13-17.

[Ayini], “Balalar Terbiyesi X,” s. 18.

“İyu Aptikasi,” [Türkçe’den tercüme edilmiştir], s. 19-20.

“O bu Nerse?,” s. 20.

“Amerika Hatunları,” s. 21.

I/17 (1 İyul 1914)

Cemaleddin Yumayef, “Bir Maturga,” (şiiir), s. 1.

Ş[akir] Muhammediyarof, “Kırım Hatıraları,” s. 2-5.

S[adri] Celal, “İndi Min Añar Rencmim,” IV, s. 5-7.

“Gulca’da Kızlar İmtihani,” s. 7-8.

“İmtihanda Hasan Fatıma Bubi Tarafından Söylengen Nutuk,” s. 8-11.

“Gulca’da Kızlar İmtihanında Darümuallimat Binasına Himmetlü Hanım ve Tutaşlar Tarafından Birilgen İaneler,” s. 11-12.

Âmine bint-i, Molla Mutiulla Tuhfetullina, “Hatun-Kız Dikkatine,” s. 12.

‘A. Hattî, “Malmij’da Mösilman Kızlar Üçün Hünerhâne,” s. 12-14.

V[âkîf] C[elal], “Teessür Minutlarında,” [Üzüntü Anlarında], s. 15.

“Hatunlar Tavşısı” [Kadınların Sesi], s. 15-16.

“Mösilman Hatun-Kızları Hakkında Ankit [Anket], ” s. 17.

“Matbuat,” s. 18.

Mahrüy Muzafferiyeye, “Kızganç Miñli Cemal Tutaşnıñ Şehirge Baruvı,” s. 18-20.

“Balalar Aşısı,” s. 20-21.

I/18 (15 İyul 1914)

H. Abli, “Piterburg’da Kiñeş Meclisi hem Hatun-Kızlarbız,” s. 1-4.

Ayan Mustakayeva, “Bugünkü Vazifemiz,” III, s. 4-7.

S[adri] Celal, “İndi Min Añar Rencimim,” IV, s. 8-10.

Kıyam Yoldaşef, “Hanımlar Türkümüne,” (şiiir), s. 10.

[Ümmü] Gülsüm Tırışkaviye, “Turmuş,” [Hayat], s. 11-12.

Âli Habib, “Kıtay Hatun-Kızları,” [İngilizce bir dergiden Arapça bir dergiye tercüme edilmiş olup, oradan alıntılanmıştır.], s. 12-14.

Âmine bint-i Molla Mutiulla Tuhfetullina, “Hatun-Kız Dikkatine,” s. 14.

Miñni Cemal İzzetullina, (Bugurıslan’da), “Vahşi İr,” [Vahşi Erkek], s. 15-17.

[Ümmü] Gülsüm [Tırışkaviye], “İbdeşlerime,” [Kardeşlerime], s. 17-19.

Hayrünisa Buriyeva, “Muhterem Muharrir Efendi!,” s. 19.

“Muhterem Süyümbike İdaresine,” s. 19-20.

“Balalar Aşısı” s. 20.

I/19 (1 Avgust 1914)

Fatıma, “Ana Muhabbeti,” s. 1-5.

S[aid] Sünçelej, “Şiiir,” s. 5.

Ümmü Gülsüm Tırışkaviye, “Din ve Tugan Til,” [Ana Dil], s. 5-7.

Cemaleddin Yumayef, “Kazak Kızına,” s. 8.

S[adri] C[elal], “Kazak Lügatları,” s. 8.

Bibi Cemal Tırışkaviye, “Öz Turmuşumuzdan Bir Levha,” s. 9-11.

Zâhire Bayçurina, “Dostuma,” (şiiir), s. 12.

İsmail Âbidi, “Hatun-Kızlar İçin Hususi Kurslar,” s. 12-14.

Abdülaziz Edhemof, (Omsk), “Tatar Kızına,” s. 14-15.

Yolçı, “Uralski’de Muallime Bibgi Bilikuva Vefat,” s. 15.

Lemu’ayyen, “Cevap,” s. 16.

“Kol İşleri,” s. 17-18.

[Ayini], “Balalar Terbiyesi,” s. 19.

“Balalar Aşısı,” s. 20.

“İdareden Cevaplar,” s. 20.

İdare, “İlanlar,” s. 21.

I/20 (15 Avgust 1914)

Lütfi Âdil, “Hatunlar Turunda Gogol,” s. 1-5.

M. Uralbayeva, (Orenburg), “Mösilman İsyezdi Korsitkalarımız,” s. 5-9.

‘A. San’ati, (Kazan), “Celîler,” s. 9-10.

“Millet ve Anıñ Tamırları,” s. 10-11.

Cemalleddin Yumayef, (Troyski), “Sabi Tilegi,” (şiiir), s.12.

Bibi Cemal Tirişkaviye, “Kilin,” s. 12.

Gülizar, “Soğuş Hem Türk-Tatar Hatunları,” s. 13-15.

Bibi Cemal Tirişkaviye, “Soğuş ve Tatar Hatunları,” s. 16-17.

Âmine bint-i Molla Mutiulla Tuhfetullina, “Hatun-Kız Dikkatine,” s. 17.

İ[smail] ‘Abidî, “Özüñnü Kızgandır,” s. 18-19.

‘A. San’atî, (Kazan), “Nerse biz?,” s. 19.

Musi el-Semakı Tokmakda, “Balalar Üçün Saf Hava,” [Çocuk İçin Temiz Hava], s. 20.

I/21 (1 Sentabr 1914)

Fatıma Aynullina, (Kazan), “Yalgız Gel,” s. 1-2.

Lütfi Âdil, “Hatunlar Turunda Gogol, II” s. 3-5.

Sadri Celal, “Nige Soñ Sin Mini Süyesiñ,” s. 5-6.

V[âkıf] C[elal], “Ay Matur Kız,” [Güzel Kız], s. 7.

İsmail Âbidî, “Niler Bar Göklerde, Niler Bar Cilerde?,” s. 8-11.

Hüsniddin Kerimof, “Astrahan Hatunları,” s. 11-14.

“Metanet Kirek,” s. 14-16.

M. Menaf, “Ol Matur,” s. 16-17.

“Sırb Hatunı,” s. 17-18.

Raziye Zeynullina, “Minem Muñum,” s. 18-19.

‘A. Fahri, “Azıkkanuv,” [Yemek yemek], s. 19-21.

I/22 (15 Sentabr 1914)

Y[akub] Halilî, “Büyük Üstad İsmail Beg Gasprinski,” s. 1-3.

Fahrülbenat Süleymaniye, “Hanım ve Tutaşlar Dikkatine,” s. 3-4.

Bağbostan, “İstanbul Hatıratı,” s. 4-8.

Cemalleddin Yumayef, “Lirmantof’dan,” (şiiir), s. 8.

Asıl Fahri, “Avulda Muallime,” s. 9-11.

Lütfi Âdil, “Hatunlar Torunda Gogol III,” s. 11-13.

Hadiçe Çanişeva, (Petro Pavel) “Hatunlar Himayesizliğı,” s. 13-14.

Hadiçe Şemasiye, “Aslde Hürriyetni Ni Bola? Siz Ni Diysiz?,” s. 14-15.

Ümmü Gülsüm Tirişkaviye, (şiiir) “Süyüklimniñ Resmine Karab?,” [Sevgilimin Resmine Bakarak], s. 16.

Zâhire, "Bir Resimge," s. 16-17.

"Kıtay Tarafında Troyski Sabski Diyen Şehirden Yazalar," s. 17.

İbrahim Velidef, "Tatar Hatunu İrkli Bulurğa Tiyüş," [Tatar Kadının Bağımsız Olması Gerekir], s. 17-19.

F. C, "Kazak Hatun Kızları," s. 19-20.

I/23 (1 Oktabr 1914)

B. Mirzanof, (Kazan) "Nindi Kün," (şiir), s. 1-2.

Fahrülbenat Süleymaniye, "İsmail Beg Gasprinski," s. 2-4.

Y[akub] Halilî, "Millet Dahîsi," s. 4-7.

Şehid Ahmediyef, "Babamız İsmail Bey," s. 7-9.

Mahruy Muzafferiye, "Kıymetli Hurma Ağaçı Sındı?," s. 9-10.

'A. San'atî, "Küzyeşleri," [Gözyaşları], s. 10-11.

M. Ahmer, "Biraz Özkertilgen Tüş," [Biraz Değiştirilen Rüya], s. 11-13.

Mahruy Muzafferiye Şakirdleri, "Taziye," s. 13.

Lütfi Âdil, "Medli A," (Hatıra), s. 13-16.

"Soğuş Münasebeti İle," [Savaş Münasebeti İle], s. 16.

"Mısır Hatunları," s. 17.

"Okuçılar Bilen Musahabe," [Okuyucularla Sohbet], s. 17-18.

"Kıtay Hatun-Kızları II," [Çin Kadınları], s. 18-19.

[Ayinî], "Balalar Terbiyesi XI," s. 20.

I/24 (17 Oktabr 1914)

Rızaeddin Bin Fahreddin, "Süyümbike Jurnaline Hediyeimiz," s. 1-5.

Y[aku] Halili, "Hazreti Fatıma'nın Kahramanlığı," s. 5-8.

Beşerof, "Soğuş Hem Moda," s. 8-12.

Z. Hebiye, "Küz," s. 12.

Selime, "Hürriyetini Niçek Añlıysız?," [Hürriyeti Nasıl Anlıyorsunuz], s. 13-14.

Fahrülbenat Süleymaniye, "İydi Said Mübarek Olsun," s. 14-15.

Ş[ehid] Ahmediyef, "Hukukga Aid," [Hukuka Ait], s. 15-17.

"Vakit Yardım Tâli," s. 17-18.

Fatma Feride, (Astrahan) "İftiraga Cevap," [İftiraya Cevap], s. 19-20.

II/1 (1 Noyabr 1914)

Y[akub] Halilî, "Jurnâlimizniñ İkinçi Yılı," s. 1-2.

Fahrülbenat Süleymaniye, "Hürriyet Nerse?," [Hürriyet Nedir?], s. 3.

"Hatun-Kızlarımız Hakkında Muhterem Musa Efendi Bigiyef Fikri," s. 4-6.

'A. E, "Yüregime!," s. 6-7.

Y[akub] Halilî, "Hazreti Fatma'nın Kahramanlığı," s. 7-10.

Mahruy Muzafferiye, "Yaña Yılga İzgi Tüleklerim," s. 10-11.

Cemaleddin Yumayef, "Ge...," [Ne], s. 11-12.

Z. Hüseyin, "Darümuallimat," s. 12.

Z. Hebiye, "Balanının Yahşi Buluvu Ata, Ananın Yahşi Buluvunda," [Çocuğun İyi olması Ana-Babanın İyi Olmasında], s. 12-13.

Âlimcan Akçurin, (Kazan) "Tünlerum ve Künlerim," (şiir), s. 13-14.

'A. Remiyef, "Yaponya'da Hatunlar," [Japonya'da Hatunlar], s. 14-15.

Lepeyski, "Avullarda Faminizm," s. 16-17.

Hadiçe Timikiye, (Çistay) "Hanım ve Tutaşlarga," s. 17-18.

"Matbuat Âlemi," s. 18-19.

"Kazan'da Hatun-Kız Âlemi," s. 19-21.

II/2 (15 Noyabr 1914)

Fahrülbenat Süleymanova, "Medenî Terbiye," s. 1-3.

Said Sünçeley, "Şiirçik," s. 3.

M. Osman, "Suvlağan Çeçek," s. 3-5.

Abdulla Bubi, "Muhterem Hocamız İsmail Beg Ruhuna," s. 5-7.

Âbruy Nukbe, "Babamız İsmail Bekniñ Ruhu Aldında Tiz Çukem," [Babamız İsmail Beyin Ruhu Ötünde Diz Çöküyorum], s. 7-9.

İmameddin Şemasi, (Hacı Tarhan) "Üvgi Balanıñ Körmüşü," s. 9-10.

'A. M. Çağatay, "Hem Kuvanabız Hem Burçılábız," s. 10-11.

Kâmile Muzafferiye, "Eydeñiz Birge!..!," s. 11-13.

'A. San'atî, (Kazan) "Bahtsız Tuganlar," s. 13.

['A. Fahri], "Hıfzı's-Sıhhat," s. 14-16.

Zeynüddin Taceddinef, (Almaata) "Zindan Yemişleri," s. 16-17.

[Yıldız gazetesinden alıntı], "Mösilmanlarda Hatun-Kız Âlemi," s. 17-19.

Abdulhey, (Kargalı) "Kazan'da Hatun-Kız Âlemi," s. 19-20.

"İdareye Mektublar," s. 20.

"İdareden Cevaplar," s. 20.

II/3 (1 Dikabr 1914)

Fahrülbenat Süleymanova, "Hatunluk," s. 1-4.

'Aks, "Tutaşka," s. 4-9.

Said Sünçeley, "Uylarım," [Düşüncelerim], s. 9.

Abdulhamid el-Müslimi, "Hürriyet," s. 10-12.

Molla Can Halikof, "Közgi Tün," s. 12-13.

N[ecip] Dumavî, "Yaş Ana," [Genç Anne], s. 13-15.

M. Osman, "Solgan Çeçek," II [Solun Çiçek], s. 15-17.

[Vakit Gazetesi'nden İktibas], "Hatun-Kız Âlemi," s. 18-19.

[Ayinî], "Balalar Terbiyesi XII," s. 19-21.

II/4 (15 Dikabr 1914)

Cemaleddin Yumayef, “Yaş Kızga,” (şiir), s. 1.

Fahrülbenat Süleymaniye, “Şarkda Hatun Tesettürden Elik Hem Soñ,” [Doğuda Kadın: Tesettürden Önce ve Sonra], s. 2-6.

Zeki Velidi [Togan], “Süyunbike,” [Kitap tanıtımı], Hadî Atlasî Kazan, Ümit Matbaası 1914, s. 7-11.

N[ecip] Dumavî, “Yaş Ana,” s. 11-14.

Şehid Ahmediyef, Ş. E, “Yaşa Zübeyde Yaşiyim Min,” s. 14-17.

Abdulhamid el- Müslimî, “Hürriyet,” s. 17-19.

“Aş Su Bölümü,” s. 19.

“Bahlava,” s. 19.

II/5 (1 Gınvar 1915)

F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, “Biz Hayatka Niçek Hazırlanabız?” [Biz Hayata Nasıl Hazırlanâlim?], s. 1-4.

Zeki Velidi [Togan], “Süyunbike,” s. 4-6.

Âbruy Nakîye, “İrkim Yok,” [Bağımsızlık], s. 7-9.

S. İsmet, “Hazırgine Añladım,” [Şimdi Anladım], s. 9-10.

Rahim Bayezid, (Kazan), “Kilin,” s. 11-12.

“Balalar Oyunu,” s. 12-15.

M. Osman, “Solgan Çeçek,” III, s. 16-19.

“Soğuş Hem Hatunlar,” s. 19-20.

II/6 (15 Gınvar 1915)

Yakub Halilî, “Şehabettin el-Mercanî Hazretleri,” s. 2-7.

Fahrülbenat Süleymaniye, “Tatar Hatun-Kızları Dikkatine,” s. 7-8.

Ahmed Zeki Velidi [Togan], “Mercanî Hakkında Kiçgineligimde Yazgan Bazı Nerselerim Münasebeti İle,” s. 8-12.

Şehid Ahmediyef, “Yubili Künü,” s. 12-15.

‘A. M. Çağatay, “Şehabettin el-Mercanî Hakkında Fikirler,” s. 15-19.

Mahruy Muzafferiye, “Muhterem Şehabettin Hazret,” s. 19-20.

‘A. Tukay, Şerif Hüseyinof, (Kazan) “Şihab Hazret,” s. 20-23.

“Mevlûd Künüde” s. 23.

Sayfa 23-26 arası bulunmamaktadır.

“İlanlar Özüne Ömürlük İbdeş Ölevçi,” s. 26.

II/7 (1 Fivral 1915)

M. Menaf, (şiir) “Kızlarga,” (şiir), s. 1.

Mahub Cemal Akçurina, “Zühre Hanım Toğrusundan,” s. 2-3.

Kâmile Muzafferiye, “Añgı Mingi Vakitte Bir Tavış,” s. 3-6. Leisen

Ahmed Zeki [Velidi Togan], “Süyunbike,” s. 6-10.

Molla Can Halikof, “Kız Bala,” s. 10.

- Kıyam Yoldaş, “İrkutski Hanımları,” s. 10-12.
Hadiçe Şemasiye, “Ata-Ana Muallimeler,” s. 12-14.
Abdulla Süleyman, “Epiktinasından,” s. 14.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Bala Terbiyesi Hakkında,” s. 14-15.
Cemaleddin Yumayef, (Troyski) “Troyski’de Uçaroflar Oyunda Yasalğan Mevlüd Kiçesi Münasebetiyle,” s. 15-17.
“Bala Oyunçakları,” s. 18-19. [Rusça’dan çev: ‘A. Hattî].
Hadiçe Emirova, Fakihe Velidiye (Kiçek Tarhan), Sacide Yaveşova, “İdareye Mektuplar,” s. 19-21.
“Aş Su Bölümü,” s. 21.

II/8 (15 Fivral 1915)

- Fatih Seyfi Kazanlı, “Kögki Çeçek” [Henüz tamamlanmayan *Âzad Hâtun* isimli romandan bir parça], s. 1-6.
K. B, “Amerika’da Hanımlar Kulübü,” s. 6-9.
Zakire Şeref, (Orenburg) “Çigiş Örnekleri,” s. 9-11.
Hüsenniddin Kerimof, “Hatunluk İrlük Tartuşı,” [Hatunluk-Erkeklik Mücadelesi], s. 11-14.
M. Menaf, “Ballada,” [Lermantof’tan tercüme] (şiir), s. 14-15.
‘A. Ç, “Anasının Kabri Üstünde,” s. 15-16.
C[emaleddin] Yumayef, “Saldat Hatununa,” s. 16-17.
‘A. Hattî, “Oyun Hem Aş,” s. 17-19.
“Aş Su Bölümü,” s. 19-20.

II/9 (1 Mart 1915)

- Fatih Seyfi Kazanlı, “Közgi Çeçek,” s. 1-7.
Mahbub Cemal Akçurina, “Kimden Bu?,” s. 7-9.
K. B, “Amerika’da Hanımlar Kulübü,” s. 9-12.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Balalar Terbiyesi,” s. 13-16.
Abdulhamid el-Müslimî, “Hürriyet,” s. 16-19.
Merhaba Batırşına, “Fatma Feride Hanımın Avulda Vakti,” s. 19-20.

II/10 (15 Mart 1915)

- Tilmaç, “Hatun,” s. 1.
Aharı Bar, “Fatıma,” (Fatıma ve Ânıñ Tekâmülü Üçünçi Görünüş), s. 2-6. Yazar kim?
‘A. San’atı, (Kazan) “Kara Hatıralar,” (şiir), s. 7.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, Fatımatü’z-Zehra Müşteriyeva, “Balalar Terbiyesi,” s. 7-11.
“Münevver Tutaşnıñ Nutku,” s. 10-14.
M. Ebrar Sâdi, “Apama,” [Teyze], (şiir), s. 15.
“Yurt Kütü Turunda,” s. 15-17.
“Hatun-Kız Meselesi Münasebetiyle,” s. 17-20.
Fâzile Tatukova, “İdareye Mektuplar,” s. 20-21.

II/11 (1 April 1915)

Aharı Bar, "Fatıma," (Fatıma ve Ânıñ Tekâmülü), s. 1-6.

Ahmed Zeki [Velidi Togan], "Kazan Tatarlarının Karasözlerine Aid Yaña Eserler," s. 6-12.

B. Mirzanof, "Soñ," s. 12.

K[âmile] Muzafferiye, (Hikaye: Semerkand) "Turkistanda," (Bibi Hanımın Süyümbikege Karab Söylengen Sözlere), s. 13-17.

M. Ebrar Sâidî, (şiiir) "Enkeme," [Anneme], s. 17.

Kerim Meşrekof, "Medenî İşlerimiz," s. 18-19. Yazar ismi doğru mu?

Rukiye İbrahimova, "Tebrik," s. 19-20.

Karamıyık, (Taşkent) "Mektublar," s. 20.

II/12 (15 April 1915)

'A. San'atı, "Aşık," (şiiir), s. 1.

"Fatıma," (ve Ânıñ Tekâmülü), s. 2-8.

Ahmed Zeki Velidî [Togan], "Kazan Tatarlarının Kara Süzlerine Aid Yaña Eserler," s. 10-14.

F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Buldıksızlığbız," [Beceriksizliğimiz] s. 14-18.

C[emaleddin] Yumayef, (şiiir) "Muhabbet Üçün," s. 18.

Gavas Fahreddinof, "Yurt Kütü Turunda," s. 18-20.

"Muhterem Muallimeler Dikkatine," s. 20.

II/13 (1 May 1915)

V[âkıf] C[elal], (şiiir) "Gülistan," s. 1.

Şehid Ahmediyef, "Suistimal İtmedim," (İyun Hatıralarından), s. 2-5.

K[âmile], (Buhara) "Muzafferiye," Türkistan'da Tatar Hanımları," s. 6-8.

'A. San'atı, "Ana İrkesi," s. 8.

Ahmed Zeki Velidî [Togan], "Kazan Tatarlarının Kara Süzlerine Aid Yaña Eserler," s. 9-12.

'A. Fahri, (şiiir) "Hıfzı's-Sıhhat," s. 12-13.

M. Ebrar Saidî, "Dul Hatunga," s. 13-14.

Ş. Hüseyinof, "Elmas Hem Kan," s. 14-17.

'A. H., "Hatunların İctimai Vazifesi," s. 17-19.

Emel Bike, "İdarege Mektublar," s. 19.

M. S., "Troyski'de," s. 19-20.

'A. Ç., "Matbuat Tiresinde Yürgen Mahdumge," s. 20-21.

"Hanımlar Üçün Caylık Dersler," s. 21.

II/14-15 (18 May 1915)

Ş[ehid] Ahmediyef, "Suistimal İtmedim," s. 1-5.

Nikitin, İmameddin Şemasî, [Nikitin'den çev. İmameddin Şemasî] "Avru Tul Hatununun Duası," [Hasta Dul Kadının Duası], s. 5.

Ahmed Zeki Velidî, "Kazan Tatarlarının Kara Süzlerine Aid Yaña Eserler," s. 6-9.

Kevkeb, "Dostlarıma," s. 9.

Fatıma Bediye, Fatıma Ahtemiye “Kızlar Mektebiniñ Programmasına Dair,” s. 9-12.
‘A. San’atı, “Muhabbet,” s. 12-13.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Mekteblerimiz,” s. 13-14.
Şerif Hüseyinof, “Elmas Hem Kan,” s. 15-16.
M. Menaf, “Soğuşta Bala Muhabbeti,” [Savaşta Çocuk Sevgisi], s. 17.
M. Osman, “Solgan Çeçek,” s. 17-23.
[‘A. Fahri], “Hıfzı’s-Sıhhat,” s. 23-24.
‘A. Fahri,”Makale adı okunamadı. s. 24.Leisen
[Âyini], “Balalar Terbiyesi XIII,” s. 25-26.
Münevvere Nugay, Fakihe Velidiye, (Ufa) “Mektublar,” s. 26-28.
“Edebiyat Kiçesi,” s. 28-29.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “İmtihan,” s. 29.
“Semerkand Hatun Kızları Âleminden,” s. 30-32.

II/16-17 (25 İyun 1915)

N[ecip] Dumavî, “Şiir,” s. 1.
Şehid Ahmediyef, “Suistimal İtmedim,” s. 2-6.
M. Menaf, (şiir) “Sağını,” [Özleyiş], s. 6-7.
M. Osman, “Solgan Çeçek,” s. 7-10.
V[âkîf] C[elal], “Uçam Kügge,” s. 10.
S. İsmet, “Seyahat Hatıraları,” s. 11-12.
Feyzî, “İrke Kız,” (Hikâye: Kazak Turmuşundan), s. 12-15.
‘A. Bikî, (şiir) “Korkunç Kün,” s. 15.
Damitken İrcaniye, “Kazak Ayallarınıñ Hali,” [Kazak Kadınlarının Durumu], s. 16-17.
“Müftî Hazretniñ Vefatı Münasebeti Birle,” s. 17-19.
Alaaddin el-Celalî, “Hacitarhan’dagi Taşratım,” [Hacitarhan’daki Üzüntülerim], s. 19-20.
‘A. Fahri, “Hıfzı’s-Sıhhat,” s. 20-21.
[Âyini], “Balalar Terbiyesi XIV,” s. 22-23.
F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Fatıha Hanımga Cevab,” s. 23-25.
Veli Birmiyef, Minñi Cemal İzzetullina Yermiyeva, “Vahşi Halfeke Reddiye,” s. 25-27.
“Faideli Kiñeşler,” s. 28.

II/18 (15 İyul 1915)

Ahmed Taceddin, “Hatunlar Mescidde,” s. 1-4.
M. Osman, “Solgan Çeçek,” s. 4-8.
B. Mirzanof, (Orsk’dan), (şiir) “Soñğı Zarım,” [Son Ağlayışım], s. 9.
Fatih Bekir, “Kars Faciası,” s. 10-12.
“Yukluk Dünyasının Karañlılığından Kilgen Kunaklar,” [Yokluk Dünyasının Karanlığından Gelen Misafirler], s. 12-15.
Kemal Nugayef, (Sinbir) “Tenkid mi? Takdir mi?,” s. 15-16.

S. İsmet, "Seyahat Hatıraları III," s. 17-20.

II/19 (1 Avgust 1915)

'A[bdullah] Battal, "Bizde Kasım Beg Emîn," s. 1-5.

İsmetî, "Soğuşdan Rusya Küte," s. 5-9.

M. Menaf, (şiir) "KÜtkenim," s. 9-10

Y[akub] Halilî, "Bir Musahebe," s. 10-14.

Z. H, "Yokluk Dünyasının Karañlığında Kilgen Konaklar," s. 14-17.

Rukiye İbrahimova, (şiir) "Beyremi Bu?," s. 17-18.

'A. El-Müslimî, "İsveç'de İbtidai Mektebler," (Selim Sırrı Beyin *İsveç Hatıralarından*), s. 18-20.

Fatıma Bediye, "Kızlar Mektebniñ Programmasına Dair," s. 20.

II/20 (15 Avgust 1915)

N[ecip] Dumavî, (şiir) "Baha?," s. 1.

Fahrülbenat Süleymaniye, "İşlerge Kirek," s. 2-3.

M. Osman, "Solgan Çeçek," s. 3-6.

'A. San'atî, (şiir) "Kabanda," s. 6-7.

'A. Bigi, (Taşkent) "Min Sini Sagınam," [Ben Seni Özlüyorum], s. 8-10.

K[ıyam] Yoldaşof, "Aliye," s. 10-12.

Abdulhamid el-Müslimî, "İsveç'de İbtidai Mekteblerlerniñ Programması," s. 12-14.

'Amî, "Kol İşleri," s. 15-17.

Fatıma Bediye, "Kızlar Mektebniñ Programmasına Dair," s. 18.

II/21 (1 Sentabr 1915)

B. Mirzanof, "Tabiat Bakçesi," (şiir), s. 1-2.

İsmetî, "Okutu Babında Tüb Meseleleri," s. 2-3. Leisen

Rahim Bayezid, (Yaña Kola: Yeni Kale) "Tabiat Kucagında," s. 4-7.

'A. San'atî, (Kazan) "Bahtsız Kız Turmuş Tırnagında," (şiir), s. 7-8.

İsmetî, "Okutu Babında Tüb Meseleleri," s. 2-3. Leisen

Z. Hebiye, "Bir Mazlumeniñ Tormuşundan Bir Yafrak," s. 8-9.

S[adri] C[elal], "Kinimaturafarga Yaş Balalarñı Alub Baru Hakkında Bir Niçe Süz," [Çocukları Sinemaya Götürme Hakkında Birkaç Söz], s. 9-11.

K[ıyam] Yoldaşof, "Aliye III," s. 11-12.

'A. Azamat, (Semerkand) "Hicab," (Sart Hatunları Âleminden), s. 12-15.

Mahruy Muzafferiyeye, "Ufa'ga Seyahat," I [Ufa'ya Seyahat], s. 15-17.

"İsveç Hatunları," s. 17-19.

"Avul Kızlarımız," [Köy Kızlarımız], s. 20.

II/22 (20 Sentabr 1915)

B. Mirzanof, "Enkem Kabri Yanında," s. 1-2.

Mütercim: F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Esirlik: *Kadınlar Dünyası Jurnalinden*," s. 2-5.

B. , "Kânarar," (Aslı Gürçiçe), [Kâlem Hakkı], s. 5-13.

'A. San'atı, (Kazan) "Tutaşka," (şiir), s. 13.

Hak, "Minim Tarihim," I, (Türkiye'nin Bahtsız Kız Digen Hikâyesinden Bir Kiselik), s. 14-18.

Zekiye Âbîdiye, (Petrograd) "Pitrograd'da Hatun-Kız Dünyası," s. 18-19.

Mahruiy Muzafferiye, "Ufa'ga Seyahat," II, s. 19.

Abdurrahman Abdurrahim (müderri), "Muhterem Süyümbike İdaresine," s. 20.

II/23 (4 Oktabr 1915)

M. Ebrar Sâidî, "Beyrem Bülegi," [Bayram Hediyesi], s. 1.

F[ahr'ül-benat] Süleymaniye, "İydi Şerif Mübarek Olsun," s. 2-3.

Habibulla Zeynî, "Dünyanın Türli Puçmağında Hatun-Kız," [Dünyanın Değişik Yerlerinde Hatun-Kız], s. 4-6.

'Amî, "Aile Terbiye ve Tâlim," s. 7-10.

Âlimcan Akçurin, (Kazan) "Minim Köñlüm," s. 10-11.

Hak, "Minim Tarihim" II, s. 11-15.

Bağbostan, "Seyahat Hatıraları," s. 15-18.

[Fahrülbenat], "Balalar Terbiyesi XV," s. 18-20.

"Faideli Kiñeşler," s. 20.

II/24 (17 Oktabr 1915)

Âlimcan Akçurin, "İki Moñ," [İki Sıkıntı], s. 1-2.

'Amî, "Yavrupalılar Nazarında Ailelerniñ Ehemmiyeti," s. 3-5.

Merkua Toktarova, (Troyski) "Troyski'de Darümuallimat," s. 5-10.

Bağbostan, "Seyahat Hatıraları," s. 10-14.

B. Mirzanof, "Aşk," s. 14.

İdare, "Ankite Kızlarmızñı Niçek Terbiye Kaylurga Kirek?," s. 15-16.

[A. Fahri], "Hıfzı's-Sıhhat Hem Tıb Bölümü: Simürü Hakkında," s. 16-19.

"Balalarñı Niçek Aşaturga," [Çocuklar Nasıl Beslenmeli?], s. 19-20.

III/1 (5 Noyabr 1915)

B. Mirzanof, "Mazlume Zârı," [Mazlume Ağlaması], s. 1-2.

Fatih Bekir, "Muallimelikde," ('A. F. Tutaş Hatıralarından), s. 2-6.

'Amî, "Aile Toğrusunda Prafisur Buhner'niñ Mülahazası," s. 6-9.

Bağbostan, "Kazaçi Hem Başkurd Arasında Seyahat," II [Rus Kazakları ve Başkurtlar Arasında Seyahat], s. 9-14.

Abdulhamid el-Müslimî, "Orenburg'da Hatunlar," s. 14-17.

"Yavrupa'da İñ Bahtlu Hatunlar," s. 17-18.

[A. Fahri], "Hıfzı's-Sıhhat," s. 19-20.

III/2 (15 Noyabr 1915)

- B. Mirzanof, (Tarhan) "Sağnu," [Özleyiş], s. 21-22.
Bağbostan, "Aile Halleri I: Heyet-i İctimaiyye Hatunlarının Tesirleri," s. 22-26.
Fatih Bekir, "Muallimelikde," s. 27-30.
Muallim Kerim Müşerrefof, (Lunina İstansiyası) "Anketge Cevab," s. 30-33.
Fahrülbenat] Süleymaniye, "Büyük Facia," s. 34-36.
S. İsmetî, "İffet Tutaş Hakkında," s. 36-38.
M. Ebrar Sâidî, "Kara Küçler," s. 38.
Gül Münevver Nogay, (Meskev) "Tatar Okutçularına Yardım Cemiyeti," s. 39.
"İdare-i Beytiyye Hakkında Bir Oturuş," s. 40.

III/3 (3 Dikabr 1915)

- B. Mirzanof, (Orsk'dan) "Gül Bakçesinde," s. 41-42.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Meşhur Hatunlardan Âmine Bint-i Vehb," s. 42-44.
Rukiye Timkine, (Semerkand) "Anketge Cevab III," s. 45-48.
İshak Bahitof, (Kazan) "Avul Muallimesinin Turmuşı," [Köy Muallimesinin Hayatı], s. 49-50.
"Kazan'dağı Mösilman Kaçaklara Yardım Kamiteti Ve İşlevçi Hatun-Kızlar," s. 50-51.
"Fatıma Feride Hanım Namına Kurulgan Mektebge Tigiz Kuru Merasimi," s. 52-56.
"Anaların Aile İçindeki ve Balaları Kaşındagi Bağz Halleri" [Anaların Aile İçindeki ve Balaları Nazarındaki Bazı Halleri], s. 57-59.
İsmail Âbidî, "Merhum Tuganın Nefise Bike Ruhuna," s. 60.

III/4 (15 Dikabr 1915)

- Z. R. Liye, "Birinçi Adumlar," s. 61.
N[ecip] Dumavî, "Harabe," s. 62.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Bir İki Süz," s. 63.
"Kariş Kızı" I, s. 63-67.
Bağbostan, "Aile Halleri," s. 68-70.
S. İsmet, "Ankitege Cevab IV," s. 70-73.
Ferid İbrahimof, "Uylar," [Düşünceler], s. 73-74.
Kerim Müşerrefof, "Penza Gubirnasında Hatunlar," [Penza Vilayetinde Hatunlar], s. 74-76.
C[emaleddin] Yumayef, "Şiir," s. 76.
"Dünyanın Türli Yaklarında Hatun-Kız Hali," s. 77-79.
Nakî İsenbet, "Ge...", s. 79.
Zeyneb Saidiye (Buhara) "Buhara'da Mektebge İcazet," s. 79-80.

III/5 (1 Gınvar 1916)

- Kerim Müşerrefof, "Mevlud Hürmetine," s. 81-82.
Y[akub] Halilî, "Rus Hatunlarının Hürriyeti," s. 82-85.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 85-91.

Bağbostan, "Aile Halleri," (Nikahda Rızalık), s. 91-95.
M. Ebrar Sâidî, (şiiir), "Mevlûd Tañında," s. 95.
Zekiye, "Kazan'dağı Kütübhanesi-i İslamiyye ve Hatun-Kızlar," s. 96-98.
"İtalya'da Hatun-Kız," s. 98-99.
"Efendi ve Hanımlar Dikkatine," s. 100.

III/6 (23 Gınvar 1916)

Moskof Mösilmanları, "Süyümbike İdaresine," s. 101.
Sayfa 102- 105 arası yok
'A[bdullah] Battal, "Matbuat Mevketemizniñ Onuncu Yılı Münasebetiyle," s. 106-109.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "İdil Boyı Matbuatı," s. 109-111.
Şehid Ahmediyef, "On Yıl," s. 111-114.
Fatih Bekir, "Matbuat Hem Hatun-Kız Dünyasında Özgeriş," s. 114-117.
Şerife Temir Bey, "İffet Tutaşga," s. 114-118.
"İffet Tutaşga," (Anket Hakkında), s. 119.

III/7 (1 Fivral 1916)

'A. San'atı, "Tüşümde," s. 121.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 122-125.
Necib Asrî, "Ülken Apam Hatıraları," (Bir Şairniñ Defterinden Köçürildi), s. 126-128.
Bağbostan, "Aile Halleri," s. 128-131.
Zekiye Âbidiye, "Ankitege Cevab," s. 131-134.
C[emaleddin] Yumayef, "Günlük Defterimden," (şiiir), s. 134.
Kerim Müşerrefof, "Mektebler, Muallime ve Muallimlirmiz Halinden," s. 134-137.
Şakir Can Yakubof, Supan Bektaş, İmadüddin Temir Bultof, "On Yıllık Matbuatta Hatun-Kız Makalesi Münasebetiyle," s. 137-139.

III/8 (15 Fivral 1916)

'A. Bigi, "Tuganma!," [Kardeşime], (şiiir), s. 141.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 142-145.
Necib Asrî, "Ülgen Apam Hatıraları," I, s. 145-148.
İhseniye, "İzdi!..," (şiiir), s. 145.
Bağbostan, "Aile Halleri," s. 149-152.
Canbek, "Astarhan'da Kız Balalara Mahsus Mevlûd," s. 152-153.
'A. Bigi, (Kazali) "Şiiir," s. 153.
[A. Fahri], "Hıfzı's-Sihhat," s. 154-155.
"Hatunlar Hizmeti," s. 155-156.

III/9 (1 Mart 1916)

N[ecip] Dumavî, “Ufa İdiline,” s. 157.

Necib Asrî, “Ülgen Apam Hatıraları,” II, s. 158-162.

F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Kariş Kızı,” s. 162-165.

Cihan Emiriye, “Satılğan Kız,” s. 166.

Hadice Dunayova, Meskev) “Muhtereme Fatıma Feride Hanım Hakkında Sabîlik Hatıratım,” s. 166-169.

“Fatma Feride Hanımga İki Yıl,” s. 169-170.

“Hakîmler Süzü,” s. 171.

“İdareden Cevablar,” s. 171-172.

III/10 (18 Mart 1916)

İsenbet, (Kazan) “Kül Eli?,” s.173.

Fatih Seyfi Kazanlı, “Bakar Küz (Azad *Halkdan*),” s. 174-176.

F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Kariş Kızı,” s. 177-181.

Fatıma Cabusova, “Yaşlakım,” [Gençliğim], s. 182.

Bağbostan, “İrble Hatununun Ailedeki Müşterek Vazifeleri,” [Erkek ve Kadının Ailedeki Ortak Vazifeleri], s. 182-184.

B, “Karmin Siluva,” (Ölüvi Münasebetiyle), s. 185-186.

Kevkeb, “Ge...,” s. 187.

İdare, “Vakit Gazetesiniñ On Yılı,” s. 187.

“İdareden Cevablar,” s. 188.

III/11 (1 April 1916)

M. Ebrar Sâidî, “Merhum Şairge,” s. 189-190.

Fatih Seyfi Kazanlı, “Bakr Küz Azad Hatundan,” s. 190-193.

Bağbostan, “İrblen Hatununun Ailede Müşterek Vazifeleri,” s. 193-195.

“Ağımga Karşı,” [Akıma Karşı], s. 195-198.

İsenbet, “Turmuş Obkununda,” s. 198.

Ahmed Habibî, “Tabiî Yullar Birle Duvalnu,” s. 199-201.

İskenderiye, “Okutçılar Tiresinde,” s. 201-203.

[Fahrülbenat Süleymaniye], “Balalar Terbiyesi XVI,” s. 203-204.

III/12 (16 April 1916)

B. Mirzanof, “Telef Yıllar,” [Kayıp Yıllar], s. 205-206.

F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Kariş Kızı,” s. 206-208.

Aka, “Ağımga Karşı Karşı,”(Troyski), s. 209-211.

Bağbostan, “Vazifeler,” s. 212-215.

‘A. San’atî, (şiir) “Şefkat Tutaşlarına,” s. 215.

Ahmed Ali Hâlimî, “Analar ve Balalar Terbiyesi Hakkında,” s. 216-219.

“İffet Tutaşka Cevab,” s. 219-220.

III/13 (1 May 1916)

N[ecip] Dumavî, “Yolda,” s. 221-222.

“İngiltere’de Hatunlar Hareketi’nin Tarihi,” s. 222-225.

İsmetî, “Hatun-Kızlar İsyezdi,” [Hatun-Kızlar Kongresi], s. 225-227.

F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Ufa Hatıraları,” s. 227-228.

Kerim Emirî, (şiiir) “Turmuşım,” s. 228.

Aka, “Ağımga Karşı Karşı,” (Troiski), s. 229-231.

Ahmed Habibî, “Tabîî Yullar Bilen Dolanı,” s. 232-233.

“Muallimeler Üçün Kurslar,” s. 233-234.

Mir Seyid Kırım, “Kuhne Yanında Bakçe,” s. 234-236.

“Yir Yüzünde Bulgan Hatunların Sanı,” [Yeryüzünde Kadınların Sayısı], s. 236.

III/14 (15 May 1916)

B. Mirzanof, “Umud Yuldızına,” s. 237.

Fatih Seyfi Kazanlı, “Azad Hatun,” s. 238-241.

Y[akub] Halilî, “İngiltere’de Hatunlar Hareketi’niñ Tarihi,” s. 242-245.

İsenbet, (şiiir) “Saira!..,” s. 245.

Emir Ali İbrahimof, “Bizniñ Borçımız,” s. 246-247.

“Balalar Neylikden Yalğanlıylar,” [Balalar Ne Sebeppe Yalanlıyorlar?], s. 247-249.

Kerim Müşerrefof, “Kızlarmızni Terbiye ve Tâlim İşi,” s. 249-251.

Fatıma Habusva, “Fatıma Cabusova Cevabı,” s. 251-252.

Zekaî, “Zilayluke,” (şiiir), s. 252.

III/15-16 (15 İyun 1916)

[Yakub] Halilî, “Hazırgı Vakitge Bir Karaş,” [Şimdiki Günlere Bir Bakış], s. 253-257.

B. Mirzanof, (şiiir) “Tutkun Bülbülüm,” s. 257-258.

Fatih Seyfi Kazanlı, “Azad Hatun,” s. 258-261.

F[ahrü’l-benat] Süleymaniye, “Kariş Kızı,” s. 262-264.

İsenbet, (şiiir) “Küzleri,” s. 265.

‘A. Y. , “İr-Hatun Meselesine Tubdenrek Karaş,” s. 265-268.

“Yelizavita Bulukiel,” [Dünyadaki İñ Evvelki Hatun Doktor], s. 268-271.

Bağbostan, “Balañı Terbiye İtü,” s. 272-275.

F. Sultanbek, “Bakü’den Türkistan’ga I,” s. 272-283.

Ahmed Habibî, “Tabîî Yullar Bilen Duvalnu,” s. 275-281.

“Fruktalırdan Varı,” [Meyve Reçeli], s. 281-284.

III/17 (5 İyul 1916)

İsenbet, “Yazgi Tañda,” s. 285.

M. Ahmer, “Soñgu Minutlar,” s. 286-290.

‘A. Y. , “İr-Hatun Meselesine Tubdenrek Karaş,” s. 290-293.

Rahim Can Atnabayef, "Aile ve Anın Vazifeleri," s. 293-299.
F. Sultanbek, "Bakü'den Türkistan'ga," s. 294-298.
[Fahr'l-benat Süleymaniye], "Balalar Terbiyesi," s. 299-300.
İdare, "Merhume Muallime Kâmile Hanım Muzafferiye," s. 300.

III/18 (18 İyul 1916)

Ş[ehid] A[hmediyef], "Hatunlar Vazifesi," s. 301-304.
M. Menaf, (Trotski), "Sirderya Boyunda," (şiiir), s. 304-306.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 306-309.
"Fransiya'da Hatunlar Oygancuvunuñ Tarihi," s. 310-315.
Muallim Kıyam Yoldaşof, (Ufa) "Ufa'da Muallimeler Kursunun İmtihanı," s. 310-313.
"Merhume Kâmile Hanım Muzafferiye," s. 316.

III/19 (1 Avgust 1916)

C[emaleddin] Yumayef, "Çeçek," (şiiir), s. 317.
B. Mirzanof, "Dünya Yaratılganda," s. 318-319.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 320-322.
[Said] Sünçeley, "Parahudda," [Gemide], (şiiir), s. 322.
"Milli Tarih," s. 323-324.
Rahim Can Atnabayef, (mütercim) "Ailenin Nıklığı Nibirle?," [Ailenin Sağlamlığı Ne İle Mümkün], s. 324-331.
F. Sultanbek, (Çiger) "Altav Boyunda," s. 325-330.
Arif Alperof, "Mektuplar: Kızlar Ozdralar," s. 331-332.

III/20-21 (1 Sentabr 1916)

"Soğuş Hem Hatunlar," s. 333-337.
Mahmud Bedîlî, "Şiiir," s. 337.
Burhan Mansur, "Uçitel Hem Yuğalgan İdiyol," [Öğretmen ve Yok Olan İdeali], s. 337-342.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 342-345.
Kerim Emirî, (şiiir) "Avul," s. 345-346.
Ş[ehid] A[hmediyef], "Olun Bike," (Uluğ Çingiz Han Anası), s. 346-348.
"Petrograd Lazaritinden," s. 348-349
Hâlim Umarof, "Mecruh Askerler İşlegen Nerselernin ve Vistafkası Münasebeti İle," [Yaralı Askerlerin Yaptığı Şeylerin Sergisi], s. 349-355
F. Sultanbek, "Bakü'den Türkistan'ga," s. 349-354.
"Haberler Kısmı," s. 355-356.

III/22 (24 Sentabr 1916)

M. Haydar, "Kil İrkem," (şiiir), s. 357.
Fatih Seyfi Kazanlı, "Azad Hatun," s. 358-362.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 363-366.

M. D, "Su Kızı," (Hikaye) s. 366-372.
İlham, "Ge...", s. 367.
"Birtafun Zutnir," [Meşhur Hatunlardan], s. 368-371.
Kaygurıcı, "Merhume Sare İsmet," s. 371-372.

III/23 (9 Oktabr 1916)

M. Sâidî, "Karye Bibi/ Kır Ebibi," (şiir), s. 373-377.
Ş[ehid] A[hmediyef], "Meşhur Hatunlardan Safiye Bike Hem Anası," s. 377-381.
M. D, "Su Kızı," s. 379-387.
H. Zeynî, "Dünyanın Türli Puçmağında Hatun-Kız," s. 382-386.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Ufa'da Körgenlerim," s. 387-388.

III/24 (24 Oktabr 1916)

Y[akub] Halili, "Tormışını Bilen Mes'ud," [Hayat Ne İle Mutlu?], s. 389-391.
B. Mirzanof, "Dostuma," s. 392.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 392-394.
"Aile ve Ananın Vazifeleri," Rahim Can Atnabayef, (mütercim), s. 395-403.
M. D. , "Su Kızı," s. 398-403.
"Üç Milyarlık Yaña Zayum," s. 404.

IV/1 (1 Noyabr 1916)

Y[akub] Halilî, "Kızlarga Millî Gimnazye," s. 1-3.
"Açılı Merasimi," [Açılış Merasimi], s. 3-5.
İsenbet, "Kız Bala," s. 6.
Âli Asgar Gafurof, "Tatar Hatun-Kızları," s. 7-10.
S. Hacı Arabşah Oğlu Abagözi, "Tiflis Hatırası," s. 11-15.
M. D. , "Su Kızı," s. 11-14.
F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Möslimeler Gimnazyesi," s. 16.

IV/2 (20 Noyabr 1916)

İsenbet, "Okutuvçı Kız," [Öğretmen Kız], s. 17-18.
Vakkas, Şehirde," s. 19.
Ş[ehid] A[hmediyef], "Meşhur Hatunlardan: Süyümbike," s. 20-21.
Fiyellem, "Cevab Kütem," [Cevap Bekliyorum], s. 22.
S. Hacı Arabşah Oğlu Abagözi, "Süyüklime Bağışlim," s. 22.
Sabircan Ayagözi, "Tiflis Hatırası," s. 23-26.
M. D. , "Su Kızı," s. 24-29.
Dr. Brandet, "Aile ve Anın Vazifeleri," mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 27-30.
S[adri] C[elal], "Hatıra," s. 31.
"Gimnaziyenin İslamga İki Yaklı Karaşı," [Gimnazye'nin İslama İki Taraflı Bakışı], s. 32.

IV/3-4 (15 Dikabr 1916)

F[ahrü'l-benat] Süleymaniye, "Kariş Kızı," s. 34-37.

"Vatan Yolunda: Napolyon'un Polşalı Hatunu," [Napolyon'un Polonyalı Hatunu], s. 38-41. Rusça'dan tercüme edilmiştir.

C[emaleddin] Yumayef, (Ufa) "Yandırılğan Hat," [Yakılan Mektup], s. 41-42.

Ş[ehid] A[hmediyef], "Meşhur Hatunlardan: Süyümbike," s. 42-46.

Zinnur İsa, "Yetime," s. 46.

Kırımlı Emine Reşidova, "Hallermiz Big Açınlı," s. 47-48.

Gülizarski, "Birinçi Kar," s. 49.

Z. N, "Tablğan Hat," [Bulunan Mektup], s. 49-50.

S[abircan] Ayagözi, "Avullarda Kızlar Mektebi," s. 51-56.

M. D, "Su Kızı," s. 52-58.

"Aile ve Anıñ Vazifeleri," mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 57-60.

Hadiçe Orski, "Millî Gimnazye Torusunda Bir İki Süz," s. 60-61.

Rukiye İbrahimova, "Fathe Hanıma Bağışlim," s. 61.

"Hanımlar Dikkatine," s. 62.

"Yardım İteyik Eli?," s. 62-63.

IV/5 (10 Gınvar 1917)

Mahmud Bedilî, "Şiir," s. 65.

S[adri] C[elal], "Vatan Yolunda: Napolyon'un Polşalı Hatunu," [Napolyon'un Polonyalı Hatunu], s. 66-71.

Ârif Alperof, "Soğuş Hem Mösilman İli," s. 71-73.

F. Sultanbek, "Şifahane'de: Askeri Turmuştan," s. 73-75.

Dr. Hulsat "Aile ve Anıñ Vazifeleri," "Hayvani Aşamaklar," mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 75-77.

S[abircan] Ayagözi, "Avullarda Kızlar Mektebi," s. 78-80.

IV/6 (28 Gınvar 1917)

B. Mirzanof, (Orenburg) "Süngen Yıldız," [Sönen Yıldız], s. 81.

Burhan Mansur, "Tatar Kızı," s. 82-83.

'A[bdullah] Battal, "Mekteb Kitablarımızda Resimler," s. 83-87.

Kevkeb, (Pirm) "Bagaşlab," s. 87.

"Aile ve Anıñ Vazifeleri," mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 87-93.

M. D. , "Su Kızı," s. 88-95.

"Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler," [Meryem Rahmankulova'ya Yardımlar], s. 94-96.

IV/7-8 (15 Fivral 1917)

B. Mirzanof, (Orenburg), "Solgan Çeçek," s. 97-100.

Fatih Bekir, "Şefkat Tutaşı," s. 100-104.

C[emaleddin] Y[umayef], "Puçta Oynaganda," s. 104-106.

İsenbet, “Kişi Tavışı,” [İnsan Sesi], s. 106.

‘A[bdullah] Battal, “Mekteb Kitaplarında Resimler,” s. 107-111.

Dr Huslat, “Aile ve Anın Vazifeleri,” mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 112-115

F. İbrahimof, “Kart Babay,” s. 116.

M. Ukmasi, “Ziya,” s. 116-119.

N, “Kazaçı Hatun-Kızları,” [Rus Kazağı], s. 119-121.

F. B, “Tormışımızdaki Karangı Bir Levha,” [Hayatımızdaki Karanlık Bir Levha], s. 121-122.

Âli Kulatki, “Orunlu Bir Tavsiye,” [Yerinde Bir Tavsiye], s. 122-124.

Zeynep Musa Kızı Uhiduva, (Eski Buhara) “Buhara’da Hatunlar,” s. 124-125.

“Mektublar,” s. 125-127.

“Meryem Tutaş Rahmankulovaga Kilgen İaneler,” [Mirim Rahmankulova’ya Gelen Yardımlar], s. 127-128.

IV/9 (15 Mart 1917)

‘A[bdullah] Battal, “Büyük Rivalutsiye,” [Büyük Devrim: Ekim Devrimi], s. 129-135.

Y[akub] Halili, “Hatunların Hazırgi Vazifeleri,” [Kadınların Bugünkü Görevleri], s. 136-138.

Şehid Ahmediyef, “Hürriyet Düyasında,” s. 138-142.

“Mösilman Hatunların Tavşları,” s. 142-143.

“Hatunlarga Tiygiz Hukuk,” [Hatunlara Çeşitli Haklar], s. 143-144.

Kâmile Mensurova, (Mekteb-i Salihie Şakirdlerinden), “Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler,” [Meryem Rahmankulova’ya Yardımlar], s. 144.

IV/10 (6 April 1917)

“Hürriyet Anası Birişku-Birişkuvskeya,” s. 145-147.

‘A[bdullah] Battal, “Yakargan Rusya’da,” s. 147-150.

Şehid Ahmediyef, “Hatunlardagi Saylav Hukuku,” [Kadınların Seçim Hakkı], s. 151-153.

Y[akub] H[alili], “Azad Hatun,” s. 154.-156.

“İnkılab Günlerinde Tatar Hatun-Kızları,” s. 157-159.

“Hatun-Kızının Hazırgi Ahvali Hakkında Matbuat Fikri,” s. 159-161.

Fatihe Seyfeddinova, “Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler,” [Meryem Rahmankulova’ya Yardımlar], s. 161.

IV/11 (10 May 1917)

B. Mirzanof, “Muhabbet Yemişi,” s. 161-162.

“Mösilman Grajdandar,” [Müslüman Vatandaşlar], s. 163-164.

Tutaşlar, “Möslime Kardeşlerimiz,” s. 164-165.

“Meskev Möslimeleri Kamiteti Tarafından Hitabnâme,” s. 165-166.

Y[akub] Halili, “Kazan’dağı Umumi Möslimeler İsyezdi,” [Kazan’daki Umumi Müslüman Kadınlar Kongresi], s. 166-174.

Abdulhamid Azamat, “Semerkand’da Mösilmeler Cıyılışı,” s. 175-176.

Kıyam Yoldaş, “Okutuvçılar İsyezdi,” [Öğretmenler Kongresi], s. 177-179.

Vakkas, "Hatunların Boruçu," s. 179-181.

Sabircan Ayagözi, "Hürriyet Münasebeti İle," s. 181-183.

Fuyaş Cibarova, Aliye Fazıllina, Fahri Selimova, "Mamadış Cıyılışı," [Mamadış Toplantısı], s. 183-184.

"Muallimler Kursu," s. 185-186.

"Hatunların Saylavga Katışuvlarına Şeriat Yagından Karaş," [Kadınların Seçime Katılmalarına İslam Açısından Bakış], s. 187-189.

"Yaña Geziteler," [Yeni Gazeteler], s. 189-192.

"İkinçi Muallimler Kursu Açıla," [İkinci Muallimler Kursu Açılıyor], s. 192-193.

"Hanım ve Tutaşlar Üçün İki Aylık Tâlim ve Terbiye Kursları," Dış kapak.

IV/13-14 (25 İyun 1917)

Ç. Ker, "Yıl Analarına," s. 193-194.

Y[akub] Halilî, "Millî Boruç," [Millî Borç], s. 194-198

Süyümbike Muhabiri, "Umumi Mösilman İsyezdinde Hatunlar," [Müslüman Kongresinde Kadınlar], s. 198-201.

Kerim Müşerrefof, "Hürriyet Devrinde Hatun-Kız," s. 201-203.

Kıyam Yoldaş, "Okutuçılar İsyezdi," [Öğretmenler Kongresi], s. 203-206.

Y[akub] Halilî, "Umumi Mösilmeler İsyezdiniñ Üçünçü Künü," s. 207-214.

Abdulhay Dinmuhammed, "Malmj' da Hatun-Kız Hareketi," s. 214-216.

IV/15 (14 Avgust 1917)

Mahmud Bedilî, (şiir), s. 217.

Y[akub] Halilî, "Millî ve Medenî Muhtariyet," s. 218-221.

Emine Şemseddiniye, "Hatun-Kız Meselesi," s. 221-222.

Abdulhay Dinmuhammed, "Hatunlar Meselesi," s. 223-227.

"Hatunlar Hürriyeti," s. 227-230.

"Aile ve Anıñ Vazifeleri," mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 231-232.

IV/16 (3 Sentabr 1917)

B. Mirzanof, (Kaban), "Hürriyet Künlerinde," s. 233.

Abdulhay Dinmuhammed, "Hatunlar Meselesi," s. 234-239.

Şeyhulla Ziyet, "Hatun-Kız Hakkında," (şiir), s. 239.

Mustafa Sıdkî, "Hatunların Mescidge Yürüleri Hakkında," s. 240-241.

Kerime Osmanova, "Soğuş," (şiir), s. 242.

S[adri] C[elal] , "Tetuşda Muallimler Kursu," s. 242-244.

Sadri Celal, "Azrail," s. 244-248.

İdare, "Muallime Kirek Kişilerge," s. 248.

IV/17 (20 Oktabr 1917)

F. Burnaşof, "Yıl Başı," (şiir), s. 247-250.

"Süyümbike Üçün Şadlık Künler," [Süyümbike İçin Mutlu Günler], s. 250-252.

“Aryolnı Alu,” s. 252-255.

Abdulhey Dinmuhammed, “Hatunlar Meselesi,” s. 256-260.

Fiyellem,”Gayretim,” s. 260-261.

“Hatunlar Hissesi,” s. 261-262.

IV/18 (10 Dikabr 1917)

‘A. Lütfi, “Soğuşda,” (şiiir), s. 263-267.

Ken, “Canbula Tavunda,” s. 267-269.

Felekzâde, “Uçreditelni Sabraniyege Saylavular Aldında,” s. 270-271.

Hayruk, “Halk Kurultayında Müslimeler Tilegi,” s. 271-273.

Rusya Müslimeleri Merkez Bürosu, “Uçreditelniy Sabraniye ve Mösilman Hatunu,” s. 273-275.

Âlimcan Barûdî, “Hatunların Saylavga Katnaşuvları Tiyüş,” [Kadınların Seçime Katılmaları Gerek], s. 275-276.

Y[akub] Halilî, “Tokuz Aylık Hesab,” s. 276-279.

Âlimcan Barûdî, “Birden Artuk Hatun Alu Hakkında,” [Birden Fazla Hatun Alma Hakkında], s. 280.

“Tazarnu,” mütercim: Rahim Can Atnabayef, s. 280-282.

“İslam Tarihi,” s. 282. Yazar bu makaleyi “İdareden” olarak belirtmiş.

V/1 (8 Ganvar 1918)

F. Burnaş, Aysulu,” (şiiir), s. 1-4.

Faş, “Tebrik İtem,” [Tebrik Ediyorum], s. 4-8.

‘A. M. Gafurî, “Sebep Nerse,” [Sebebi Nedir?], s. 9-12.

S[adri] Celal, “Hatunlarga İrler Bile Hukukda Tiygizlik Niçin Kirek?,” [Kadınlar İle Erkekler Arasında Eşitlik Neden Gerekli], s. 12-14.

EK 2

YAZAR ADLARINA GÖRE MAKALELER

- ‘A. Fahri, “Süyümbike,” I/1 (27 Oktabr 1913), s. 5-6.
- _____, “Belekey Kızlarının Sıhhatini Saklav I,” [Belekey Kızlarının Sıhhatinin Korunması], *Süyümbike*, I/1 (27 Oktabr 1913), s. 9-11; I/2 (15 Noyabr 1913), s. 9-11.
- _____, “Hatun-Kız Vazifeleri,” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 6-8.
- _____, “Kişi Bedeni ve Tirikligi [Diriliği?],” I/4 (15 Dikabr 1913), s. 11-12.
- _____, “Azıklanuv,” [Yemek yemek], I/21 (1 Sentabr 1914), s. 19-21.
- _____, “Hıfzı’s-Sıhhat,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 14-16; II/13 (1 May 1915), s. 12-13; II/14-15 (18 May 1915), s. 23-24; II/16-17 (25 İyun 1915), s. 20-21; II/24 (17 Oktabr 1915), s. 16-19; III/1 (5 Noyabr 1915), s. 19-20; III/8 (15 Fivral 1916), s. 154-155.
- _____, “Avz Çirleri Liltirisniñ Pişkuvi,” II/14-15 (18 May 1915), s. 24.
- Fahrülbenat Sülemaniye, “Balalar Terbiyesi,” [Çocuk Terbiyesi], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 13-15; I/2 (15 Noyabr 1913), s. 11-13; I/3 (1 Dikabr 1913), s. 16-19; I/4 (15 Dikabr 1913), s. 16-17; I/5 (1 Gınvar 1914), s. 14-16; I/6 (15 Gınvar 1914), s. 17-19; I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 17-19; I/12 (15 April 1914), s. 17-19; I/15 (1 İyun 1914), s. 17-18; I/16 (15 İyun 1914), s. 18; I/19 (1 Avgust 1914), s. 19; I/23 (1 Oktabr 1914), s. 20; II/7 (1 Fivral 1915), s. 14-15; II/3 (1 Dikabr 1914), s. 19-21; II/9 (1 Mart 1915), s. 13-16; II/14-15 (18 May 1915), s. 25-26; II/16-17 (25 İyun 1915), s. 22-23; II/23 (4 Oktabr 1915), s. 18-20; III/11 (1 April 1916), s. 203-204; III/17 (5 İyul 1916), s. 299-300.
- _____, “Hanım ve Tutaşlar Dikkatine,” I/22 (15 Sentabr 1914), s. 3-4.
- _____, “İsmail Beg Gasprinski,” I/23 (1 Oktabr 1914), s. 2-4.
- _____, “İydi Said Mübarek Olsun,” I/24 (17 Oktabr 1914), s. 14-15; II/23 (4 Oktabr 1915), s. 2-3.
- _____, “Hürriyet Nerse?,” [Hürriyet Nedir?], II/1 (1 Noyabr 1914), s. 3.
- _____, “Medenî Terbiye,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 1-3.
- _____, “Hatunluk,” II/3 (1 Dikabr 1914), s. 1-4.
- _____, “Şarkda Hatun Tesettürden Elik Hem Soñ,” [Doğuda Kadın: Tesettürden Önce ve Sonra], II/4 (15 Dikabr 1914), s. 2-6.
- _____, “Biz Hayatka Niçek Hazırlanabız?,” [Biz Hayata Nasıl Hazırlanalım?], II/5 (1 Gınvar 1915), s. 1-4.
- _____, “Tatar Hatun-Kızları Dikkatine,” II/6 (15 Gınvar 1915), s. 7-8.
- _____, Fatimatü’z-Zehra Müşteriyeve, “Balalar Terbiyesi,” II/10 (15 Mart 1915), s. 7-11.
- _____, “Buldıksızlığbız,” [Beceriksizliğimiz] II/12 (15 April 1915), s. 14-18.
- _____, “Mekteblerimiz,” II/14-15 (18 May 1915), s. 13-14.
- _____, “İmtihan,” II/14-15 (18 May 1915), s. 29.
- _____, “Fatiha Hanımga Cevab,” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 23-25.
- _____, “İşlerge Kirek,” II/20 (15 Avgust 1915), s. 2-3.
- _____, (mütercim) “Esirlik: *Kadınlar Dünyası* Jurnalinden,” II/22 (20 Sentabr 1915), s. 2-5.
- _____, “Büyük Facia,” III/2 (15 Noyabr 1915), s. 34-36.
- _____, “Meşhur Hatunlardan Âmine Binti Vehb,” III/3 (3 Dikabr 1915), s. 42-44.
- _____, “Bir İki Süz,” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 63.
- _____, “Kariş Kızı ” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 63-67; III/5 (1 Gınvar 1916), s. 85-91; III/7 (1 Fivral 1916), s. 122-125; III/8 (15 Fivral 1916), s. 142-145; III/9 (1 Mart 1916), s. 162-165; III/10 (18 Mart 1916), s. 177-181; III/12 (16 April 1916), s. 206-208; III/15-16 (15 İyun 1916), s. 262-264; III/18 (18

İyul 1916), s. 306-309; III/19 (1 Avgust 1916), s. 320-322; III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 342-345; III/22 (24 Sentabr 1916), s. 363-366; III/24 (24 Oktabr 1916), s. 392-394; IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 34-37.

- _____, "İdil Boyı Matbuatı," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 109-111.
- _____, "Ufa Hatraları," III/13 (1 May 1916), s. 227-228.
- _____, "Ufa'da Körögenlerim," III/23 (9 Oktabr 1916), s. 387-388.
- _____, "Möslimeler Gimnazyesi," IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 16.
- _____, "Parahodda," [Gemide], (şiiir), III/19 (1 Avgust 1916), s. 322.
- [Ümmü] Gülsüm [Tırışkaviye], "İbdeşlerime," [Kardeşlerime], I/18 (15 İyul 1914), s. 17-19.
- _____, "Turmuş," [Hayat], I/18 (15 İyul 1914), s. 11-12.
- 'A. Azamat, (Semerkand) "Hicab," (Sart Hatunları Âleminden), II/21 (1 Sentabr 1915), s. 12-15.
- 'A. Bigi, (Taşkent) "Min Sini Sagınam," [Ben Seni Özlüyorum], II/20 (15 Avgust 1915), s. 8-10.
- _____, "Tuganma!," [Kardeşime], (şiiir), III/8 (15 Fivral 1916), s. 141.
- _____, (Kazali) "Şiiir," III/8 (15 Fivral 1916), s. 153.
- 'A. Biki, (şiiir) "Korkunç Kün," II/16-17 (25 İyun 1915), s. 15.
- 'A. Ç, "Anasınıñ Kabri Üstünde," II/8 (15 Fivral 1915), s. 15-16.
- _____, "Matbuat Tiresinde Yürögen Mahdumge," II/13 (1 May 1915), s. 20-21.
- 'A. E, "Yüregime!," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 6-7.
- 'A. H, "Hatunlarınñ İctimai Vazifesi," II/13 (1 May 1915), s. 17-19.
- 'A. Hâris, "Tün," I/11 (1 April 1914), s. 16.
- 'A. Hattî, "Malmij'da Mösilman Kızlar Üçün Hünerhâne," I/17 (1 İyul 1914), s. 12-14.
- _____, "Oyun Hem Aş," II/8 (15 Fivral 1915), s. 17-19.
- 'A. Kerim, "Balalar Oynatuda Kiyneş," I/5 (1 Gınvar 1914), s. 19-20.
- 'A. Lütfî, "Soğuşda," (şiiir), IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 263-267.
- 'A. M. Çığatay, "Hem Kuvanabız Hem Burçılábız," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 10-11.
- _____, "Şehabettin el-Mercanî Hakkında Fikirler," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 15-19.
- 'A. M. Gafurî, "Sebep Nerse," [Sebebi Nedir?], V/1 (8 Ganvar 1918), s. 9-12.
- 'A. Remiyef, "Yaponya'da Hatunlar," [Japonya'da Hatunlar], II/1 (1 Noyabr 1914), s. 14-15.
- 'A. San'atî, (Kazan), "Kim Ul?," (şiiir), I/10 (15 Mart 1914), s. 8.
- _____, "Söndü!...", I/11 (1 April 1914), s. 18.
- _____, "Yaz İrtesi," (şiiir), I/14 (15 May 1914), s. 13-14.
- _____, "Celîler," I/20 (15 Avgust 1914), s. 9-10.
- _____, "Nerse biz?," I/20 (15 Avgust 1914), s. 19.
- _____, "Küzyeşleri," [Gözyaşları], I/23 (1 Oktabr 1914), s. 10-11.
- _____, "Bahtsız Tuganlar," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 13.
- _____, "Kara Hatralar," (şiiir), II/10 (15 Mart 1915), s. 7.
- _____, "Aşık," (şiiir), II/12 (15 April 1915), s. 1.
- _____, "Ana İrkesi," II/13 (1 May 1915), s. 8.
- _____, "Muhabbet," II/14-15 (18 May 1915), s. 12-13.
- _____, "Kabanda," (şiiir), II/20 (15 Avgust 1915), s. 6-7.
- _____, "Bahtsız Kız Turmuş Tırnagında," (şiiir), II/21 (1 Sentabr 1915), s. 7-8.

- _____, "Tutaşka," (şiiir), II/22 (20 Sentabr 1915), s. 13.
- _____, "Tüşümde," III/7 (1 Fivral 1916), s. 121.
- _____, "Şefkat Tutaşlarına," (şiiir), III/12 (16 April 1916), s. 215.
- 'A. Tirişkavi, "Türkistan'da Hatunlar," I/5 (1 Gınvar 1914), s. 10-12.
- 'A. Tukay, Şerif Hüseyinof, (Kazan), "Şihab Hazret," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 20-23.
- _____, "Peygamber," I/7 (25 Gınvar 1914), s. 1-2.
- _____, "Hatunlar Hürriyeti," (şiiir), I/11 (1 April 1914), s. 1.
- 'A. Y. , "İr-Hatun Meselesine Tubdenrek Karaş," III/15-16 (15 İyun 1916), s. 265-268.
- 'A[bdullah] Battal, "Hatun-Kızlarımız," I/1 (27 Oktabr 1913), s. 11-13.
- _____, "Bizde Kasım Beg Emîn," II/19 (1 Avgust 1915), s. 1-5.
- 'Abdullah Battal Taymas, "İr-Hatun Meselesine Tubdenrek Karaş," III/17 (5 İyul 1916), s. 290-293.
- _____, "İrinin Hıyaneti Sebepli Çahutge Bolgan Bir Hatunniñ Beşik Karındağı Sözleri," I/6 (15 Gınvar 1914), s. 5-9.
- _____, "Matbuat Mevkutemizniñ Onuncu Yılı Münasebetiyle," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 106-109.
- _____, "Mekteb Kitablarımızda Resimler," IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 82-87; IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 107-111.
- _____, "Büyük Rivalutsiye," [Büyük Devrim: Ekim Devrimi], IV/9 (15 Mart 1917), s. 129-135.
- _____, "Yakargan Rusya'da," IV/10 (6 April 1917), s. 147-150.
- 'Aks, "Tutaşka," II/3 (1 Dikabr 1914), s. 4-9.
- 'Amî, "Kol İşleri," II/20 (15 Avgust 1915), s. 15-17.
- _____, "Aile Terbiye ve Talim," II/23 (4 Oktabr 1915), s. 7-10.
- _____, "Yavrupalılar Nazarında Ailelerniñ Ehemmiyeti," II/24 (17 Oktabr 1915), s. 3-5.
- _____, "Aile Toğrusunda Profesör Buhner'niñ Mülazahası," III/1 (5 Noyabr 1915), s. 6-9.
- Abdulaziz Manasbof, "Sart Hatunları Ve Alarga Sartlarını Karaşları," [Sart Kadınları ve Onların Sartilra Bakışı], I/3 (1 Dikabr 1913), s. 9-11.
- Abdulhamid Azamat, "Semerkand'da Mösilmeler Cıyılışı," IV/11 (10 May 1917), s. 175-176.
- Abdulhamid el-Müslimi, "Hürriyet," II/3 (1 Dikabr 1914), s. 10-12; II/4 (15 Dikabr 1914), s. 17-19; II/9 (1 Mart 1915), s. 16-19.
- _____, "İsveç'de İbtidai Mektebler," (Selim Sırrı Beyin *İsveç Hatıralarından*), II/19 (1 Avgust 1915), s. 18-20.
- _____, "İsveç'de İbtidai Mekteblerlerniñ Programması," II/20 (15 Avgust 1915), s. 12-14.
- _____, "Orenburg'da Hatunlar," III/1 (5 Noyabr 1915), s. 14-17.
- Abdulhamit Ezmitof, (Semerkand), "Sart Hatunınıñ Yaz Beyremi," I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 10-12.
- Abdulhay Dinmuhammed, "Malmij'da Hatun-Kız Hareketi," IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 214-216.
- _____, "Hatunlar Meselesi," IV/15 (14 Avgust 1917), s. 222-227; IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 234-239; IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 256-260.
- Abdulhey, (Kargalı) "Kazan'da Hatun-Kız Âlemi," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 19-20.
- Abdulla Bubi, "Muhterem Hocamız İsmail Beg Ruhuna," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 5-7.
- Abdulla İrfanof, "Avul Hatunuñ Turmuşı," [Köy Kadınının Hayatı], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 5-7.
- Abdulla Nadir, "Musiki Tarihinden Biraz," I/3 (1 Dikabr 1913), s. 13-14.
- _____, "Musikişinas Bah [Bach] Kim?," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 12-13; I/5 (1 Gınvar 1914), s. 12-13.
- _____, "Mevlüd-i Nebi Münasebeti İle," I/7 (25 Gınvar 1914), s. 15-17.

- Abdulla Süleyman, "Epiktinasından," II/7 (1 Fivral 1915), s. 14.
- Abdurrahman Abdurrahim (müderis), "Muhterem Süyümbike İdaresine," II/22 (20 Sentabr 1915), s. 20.
- Abdülaziz Edhemof, (Omsk), "Tatar Kızına," I/19 (1 Avgust 1914), s. 14-15.
- Âbruy Nakîye, "İrkim Yok," [Bağımsızlık], II/5 (1 Gınvar 1915), s. 7-9.
- Âbruy Nukbe, "Babamız İsmail Bekniñ Ruhu Aldında Tiz Çukem," [Babamız İsmail Beyin Ruhu Ötünde Diz Çöküyorum], II/2 (15 Noyabr 1914), s. 7-9.
- Ahmed Ali Halimî, "Analar ve Balalar Terbiyesi Hakkında," III/12 (16 April 1916), s. 216-219.
- Ahmed Habibi, "Tabiî Yullar Birle Duvalnu," III/11 (1 April 1916), s. 199-201.
- _____, "Tabiî Yullar Bilen Dolanı," III/13 (1 May 1916), s. 232-233; III/15-16 (15 İyun 1916), s. 275-281.
- _____, Ahmed Taceddin, "Hatunlar Mescidde," II/18 (15 İyul 1915), s. 1-4.
- Ahmet Zeki Velidi Togan, "Fergana Hatunları Toğrusunda Nalifkin I," I/6 (15 Gınvar 1914), s. 10-11; I/9 (1 Mart 1914), s. 8-10.
- _____, "Süyünbike," [Kitap tanıtımı], Hadî Atlası Kazan, Ümit Matbaası 1914, II/4 (15 Dikabr 1914), s. 7-11; II/5 (1 Gınvar 1915), s. 4-6; II/7 (1 Fivral 1915), s. 6-10.
- _____, "Mercanî Hakkında Kiçgineligimde Yazgan Bazı Nerselerim Münasebeti İle," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 8-12.
- _____, "Kazan Tatarlarının Karasözlerine Aid Yaña Eserler I," II/11 (1 April 1915), s. 6-12; II/12 (15 April 1915), s. 10-14; II/13 (1 May 1915), s. 9-12; II/14-15 (18 May 1915), s. 6-9.
- Ahmet Can Bigimiyef, "Yaş Kızlarımızdan Ütiniç," [Genç Kızlarımızdan Rica], I/3 (1 Dikabr 1913), s. 13.
- Aka, "Ağımga Karşı Karşı," (Troyski), III/12 (16 April 1916), s. 209-211; III/13 (1 May 1916), s. 229-231; III/11 (1 April 1916), s. 195-198.
- Alaaddin el-Celalî, "Hacitarhan'dagi Taşratım," [Hacitarhan'daki Üzüntülerim], II/16-17 (25 İyun 1915), s. 19-20.
- Âli Asgar Gafurof, "Tatar Hatun-Kızları," IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 7-10.
- Âli Habib, "Kıtay Hatun-Kızları," [İngilizce bir dergiden Arapça bir dergiye tercüme edilmiş olup, oradan alıntılanmıştır.], I/18 (15 İyul 1914), s. 12-14.
- Âli Kulatki, "Orunlu Bir Tavsiye," [Yerinde Bir Tavsiye], IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 122-124.
- Alimcan Akçurin, (Kazan) "Tünlerum ve Künlerim," (şiir), II/1 (1 Noyabr 1914), s. 13-14.
- _____, (Kazan) "Minim Köñlüm," II/23 (4 Oktabr 1915), s. 10-11.
- _____, "İki Moñ," [İki Sıkıntı], II/24 (17 Oktabr 1915), s. 1-2.
- Âlimcan Barûdî, "Birden Artuk Hatun Alu Hakkında," [Birden Fazla Hatun Alma Hakkında], s. 280.
- _____, "Hatunların Saylavga Katnaşuvları Tiyüş," [Kadınların Seçime Katılmaları Gerek], IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 275-276.
- Âliye Palekova, "İdarege Mektuplar," I/2 (15 Noyabr 1913), s. 20-21.
- Âmine Binti Molla Mutilla Tuhfetullina, (Uralsk), "Hatun-Kız Dikkatine!," I/12 (15 April 1914), s. 16; I/14 (15 May 1914), s. 14; I/17 (1 İyul 1914), s. 12; I/18 (15 İyul 1914), s. 14; /20 (15 Avgust 1914), s. 17.
- Âmine S, "Fevziyem," I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 6-9.
- Arif Alperof, "Mektuplar: Kızlar Ozdralar," III/19 (1 Avgust 1916), s. 331-332.
- _____, "Soğuş Hem Mösilman İli," IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 71-73.
- Asıl Fahri, "Avulda Muallime," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 9-11.
- Ayan Mustakayeva, "Bir Teessür," I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 14-15.

- _____, "Bir Günkü Vazifemiz," I/12 (15 April 1914), s. 7-9; I/14 (15 May 1914), s. 4-8; III, I/18 (15 İyul 1914), s. 4-7.
- Ayşe Burnaşıyeva, "Eski Buhara'da Mekteb-i Hâliidiye Rüşdi Birinci Sınıf Talebesi Fatma Dinikayova Tarafından İmtihanda Söylengen Nutuknuñ Hulasası," I/14 (15 May 1914), s. 14-15.
- B. , "Kânarar," (Aslı Gürççe), [Kâlem Hakkı], II/22 (20 Sentabr 1915), s. 5-13.
- B, "Karmin Siluva," (Ölüvi Münasebetiyle), III/10 (18 Mart 1916), s. 185-186.
- B. Mirzanof, (Kazan) "Nindi Kün," (şiiir), I/23 (1 Oktabr 1914), s. 1-2.
- _____, "Soñ," II/11 (1 April 1915), s. 12.
- _____, (Orsk'dan), (şiiir) "Soñğı Zarım," [Son Ağlayışım], II/18 (15 İyul 1915), s. 9.
- _____, "Tabiat Bakçesi," (şiiir), II/21 (1 Sentabr 1915), s. 1-2.
- _____, "Enkem Kabri Yanında," II/22 (20 Sentabr 1915), s. 1-2.
- _____, "Aşk," II/24 (17 Oktabr 1915), s. 14.
- _____, "Mazlume Zârı," [Mazlume Ağlaması], III/1 (5 Noyabr 1915), s. 1-2.
- _____, (Tarhan) "Sağnu," [Özleyiş], III/2 (15 Noyabr 1915), s. 21-22.
- _____, (Orsk'dan) "Gül Bakçesinde," III/3 (3 Dikabr 1915), s. 41-42.
- _____, "Telef Yıllar," [Kayıp Yıllar], III/12 (16 April 1916), s. 205-206.
- _____, "Umid Yulduzına," III/14 (15 May 1916), s. 237.
- _____, "Tutkun Bülbülüm," (şiiir), III/15-16 (15 İyun 1916), s. 257-258.
- _____, "Dünya Yaratılğanda," III/19 (1 Avgust 1916), s. 318-319.
- _____, "Dostuma," III/24 (24 Oktabr 1916), s. 392.
- _____, (Orenburg) "Süngen Yıldız," [Sönen Yıldız], IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 81.
- _____, (Orenburg) "Solgan Çeçek," IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 97-100.
- _____, "Muhabbet Yemişi," IV/11 (10 May 1917), s. 161-162. S. No aynı?
- _____, (Kaban), "Hürriyet Künlerinde," IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 233.
- Bağbostan, "İstanbul Hatıratı," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 4-8.
- _____, "Seyahat Hatıraları," II/23 (4 Oktabr 1915), s. 15-18; II/24 (17 Oktabr 1915), s. 10-14.
- _____, "Kazaçi Hem Başkurd Arasında Seyahat," II [Rus Kazakları ve Başkurtlar Arasında Seyahat], III/1 (5 Noyabr 1915), s. 9-14.
- _____, "Aile Halleri I: Heyet-i İctimaiyye Hatunlarınıñ Tesirleri," III/2 (15 Noyabr 1915), s. 22-26; III/4 (15 Dikabr 1915), s. 68-70; III/5 (1 Gınvar 1916), s. 91-95; III/7 (1 Fivral 1916), s. 128-131; III/8 (15 Fivral 1916), s. 149-152.
- _____, "İrble Hatununun Ailedeki Müşterek Vazifeleri I," [Erkek ve Kadının Ailedeki Ortak Vazifeleri], III/10 (18 Mart 1916), s. 182-184; III/11 (1 April 1916), s. 193-195.
- _____, "Vazifeler," III/12 (16 April 1916), s. 212-215.
- _____, "Balañı Terbiye İtü," III/15-16 (15 İyun 1916), s. 27-275.
- Beşerof, "Soğuş Hem Moda," I/24 (17 Oktabr 1914), s. 8-12.
- Bibi Cemal Tirişkaviye, "Öz Turmuşumuzdan Bir Levha," I/19 (1 Avgust 1914), s. 9-11.
- _____, "Kilin," I/20 (15 Avgust 1914), s. 12.
- _____, "Soğuş ve Tatar Hatunları," I/20 (15 Avgust 1914), s. 16-17.
- Burhan Mansur, "Uçitel Hem Yuğalgan İdiyol," [Öğretmen ve Yok Olan İdeali], III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 337-342.
- _____, "Tatar Kızı," IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 82-83.

- Cemaleddin Velidof (Mütercim), “*Hicap Meselesi*,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 4-6.
- _____, “Akıllı ve Ütgen Hatunlar,” I/12 (15 April 1914), s. 3-5.
- Cemaleddin Yumayef, “Yazgı Tünde,” I/13 (1 May 1914), s. 1-4.
- _____, “Yeşrin Muhabbet,” [Gizli Sevgi], I/16 (15 İyun 1914), s. 5-9.
- _____, “Bir Maturga,” (şiir), I/17 (1 İyul 1914), s. 1.
- _____, “Kazak Kızına,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 8.
- _____, (Troyski), “Sabi Tilegi,” (şiir), I/20 (15 Avgust 1914), s.12.
- _____, “Lirmantof’dan,” (şiir), I/22 (15 Sentabr 1914), s. 8.
- _____, “Ge...,” [Ne], II/1 (1 Noyabr 1914), s. 11-12.
- _____, “Yaş Kızga,” (şiir), II/4 (15 Dikabr 1914), s. 1.
- _____, (Troyski) “Troyski’de Uçaroflar Oyunda Yasalğan Mevlüd Kiçesi Münasebetiyle,” II/7 (1 Fivral 1915), s. 15-17.
- _____, “Saldat Hatununa,” II/8 (15 Fivral 1915), s. 16-17.
- _____, “Muhabbet Üçün,” (şiir), II/12 (15 April 1915), s. 18.
- _____, “Şiir,” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 76.
- _____, “Günlük Defterimden,” (şiir), III/7 (1 Fivral 1916), s. 134.
- _____, “Çeçek,” (şiir), III/19 (1 Avgust 1916), s. 317.
- _____, (Ufa) “Yandırılğan Hat,” [Yakılan Mektup], IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 41-42.
- _____, “Puçta Oynaganda,” IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 104-106.
- Canbek, “Astarhan’da Kız Balalara Mahsus Mevlüd,” III/8 (15 Fivral 1916), s. 152-153.
- Cihan Emiriye, “Satılğan Kız,” III/9 (1 Mart 1916), s. 166.
- Ç. Ker, “Yıl Analarına,” IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 193-194.
- Çağatay, “Abdulla Arif Oğlu Tukay,” I/11 (1 April 1914), s. 10-15.
- Damitken İrcaniye, “Kazak Ayallarının Hali,” [Kazak Kadınlarının Durumu], II/16-17 (25 İyun 1915), s. 16-17.
- Dr. Hulsat, “Aile ve Anın Vazifeleri,” “Hayvani Aşamaklar,” çev: Rahim Can Atnabayef, IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 75-77; III/17 (5 İyul 1916), s. 293-299; III/24 (24 Oktabr 1916), s. 395-403; IV/15 (14 Avgust 1917), s. 231-232; IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 57-60; IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 87-93; IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 112-115; IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 27-30.
- E. Dibirdiyef, “İnci Çeçeği,” I/12 (15 April 1914), s. 20-21.
- Ekmeli, “Peygamberimiz ve Hatunlar,” I/7 (25 Gınvar 1914), s. 8-11.
- Emel Bike, “İdarege Mektublar,” II/13 (1 May 1915), s. 19.
- Emine Şemseddiniye, “Hatun-Kız Meselesi,” IV/15 (14 Avgust 1917), s. 221-222.
- Emir Ali İbrahimof, “Hukuk mu? Terbiye mi?,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 4-7.
- _____, “Hanımlarga Hukuk ,” [Hanımlara Haklar], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 8-10.
- Emir Ali İbrahimof, “Bizniñ Borçımız,” III/14 (15 May 1916), s. 246-247.
- Esmâ, “İftiraga Cevap,” [İftiraya Cevap], I/8 (15 Fivral 1914), s. 19-20.
- F. B, “Tormışımızdaki Karangı Bir Levha,” [Hayatımızdaki Karanlık Bir Levha], IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 121-122.
- F. Burnaşof, Aysulu,” (şiir), V/1 (8 Ganvar 1918), s. 1-4.
- _____, “Yıl Başı,” (şiir), IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 247-250.
- F. C, “Kazak Hatun Kızları,” I/22 (15 Sentabr 1914), s. 19-20.

- F. İbrahimof, "Kart Babay," IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 116.
- F. Sultanbek, "Bakü'den Türkistan'ga I," III/15-16 (15 İyun 1916), s. 272-283; III/17 (5 İyul 1916), s. 294-298;
- _____, (Çiger) "Altav Boyunda," III/19 (1 Avgust 1916), s. 325-330; III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 349-354.
- _____, "Şifahane'de: Askeri Turmuştan," IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 73-75.
- Faş, "Tebrik İtem," [Tebrik Ediyorum], V/1 (8 Ganvar 1918), s. 4-8.
- Fatıma Aynullina, (Kazan), "Yalgız Gel," I/21 (1 Sentabr 1914), s. 1-2.
- Fatıma Bediye, Fatıma Ahtemiye "Kızlar Mektebiniñ Programmasına Dair," II/14-15 (18 May 1915), s. 9-12.
- Fatıma Bediye, "Kızlar Mektebniñ Programmasına Dair," II/19 (1 Avgust 1915), s. 20; II/20 (15 Avgust 1915), s. 18.
- Fatıma Cabusova, "Yaşlakım," [Gençliğim], III/10 (18 Mart 1916), s. 182.
- _____, "Fatıma Cabusova Cevabı," III/14 (15 May 1916), s. 251-252.
- Fatıma, "Ana Muhabbeti," I/19 (1 Avgust 1914), s. 1-5.
- Fatih Bekir, "Kars Faciası," II/18 (15 İyul 1915), s. 10-12.
- _____, "Muallimelikde," ('A. F. Tutaş Hatıralarından), III/1 (5 Noyabr 1915), s. 2-6; III/2 (15 Noyabr 1915), s. 27-30.
- _____, "Matbuat Hem Hatun-Kız Dünyasında Özgeriş," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 114-117.
- _____, "Şefkat Tutaşı," IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 100-104.
- Fatih Seyfi Kazanlı, "Garbi Avrupa'da Hatunlar Hareketi hem Hatunlar Meselesi," I/8 (15 Fivral 1914), s. 6-9.
- _____, "Merhametsizler," I/13 (1 May 1914), s. 9-10.
- _____, "Közgi Çeçek" [Henüz tamamlanmayan *Âzad Hâtun* isimli romandan bir parça], II/8 (15 Fivral 1915), s. 1-6; II/9 (1 Mart 1915), s. 1-7.
- _____, "Bakar Küz (*Âzad Halkdan*)," III/10 (18 Mart 1916), s. 174-176; III/11 (1 April 1916), s. 190-193.
- _____, "Âzad Hatun," III/14 (15 May 1916), s. 238-241; III/15-16 (15 İyun 1916), s. 258-261; III/22 (24 Sentabr 1916), s. 358-362.
- Fatihe Seyfeddinova, "Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler," [Meryem Rahmankulova'ya Yardımlar], IV/10 (6 April 1917), s. 161.
- Fatma Feride, (Astrahan) "İftiraga Cevap," [İftiraya Cevap], I/24 (17 Oktabr 1914), s. 19-20.
- Fatma Mevleyeva (Buhara), "Buhara'da Tukay Kiçesi," I/13 (1 May 1914), s. 13-14.
- Fazıl Toykin, "Turmuş Meydanında Hatunlar," II, 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 12; I/4 (15 Dikabr 1913), s. 8; I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 9-10.
- Fâzile Tatukova, "İdareye Mektuplar," II/10 (15 Mart 1915), s. 20-21.
- Felezkâde, "Uçriditelni Sabraniyege Saylavular Aldında," IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 270.
- Ferid İbrahimof, "Uylar," [Düşünceler], III/4 (15 Dikabr 1915), s. 73-74.
- Feyzî, "İrke Kız," (Hikâye: Kazak Turmuştan), II/16-17 (25 İyun 1915), s. 12-15.
- Fiyellem, "Cevab Kütem," [Cevap Bekliyorum], IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 22.
- _____, "Gayretim," IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 260-261.
- Fuyaş Cibarova, Aliye Fazıllina, Fahri Selimova, "Mamadış Cıyılışı," [Mamadış Toplantısı], IV/11 (10 May 1917), s. 183-184.
- Gavas Fahreddinof, "Yurt Kütü Turunda," II/12 (15 April 1915), s. 18-20.

- Gül Münevver Nogay, (Meskev) "Tatar Okutçularına Yardım Cemiyeti," III/2 (15 Noyabr 1915), s. 39.
- Gülizar, "Soğuş Hem Türk-Tatar Hatunları," I/20 (15 Avgust 1914), s. 13-15.
- Gülizar, "Birinçi Kar," IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 49.
- H. Abli, "Piterburg'da Kiñeş Meclisi hem Hatun-Kızlarbız," I/18 (15 İyul 1914), s. 1-4.
- H. Zeynî, "Dünyanın Türli Puçmağında Hatun-Kız," III/23 (9 Oktabr 1916), s. 382-386.
- Habib İshaki, "Mevlud" (şiiir), I/7 (25 Gınvar 1914), s. 2.
- Habibulla Zeynî, "Dünyanın Türli Puçmağında Hatun-Kız," [Dünyanın Değişik Yerlerinde Hatun-Kız], II/23 (4 Oktabr 1915), s. 4-6.
- Hadice Dunayova, (Meskev) "Muhtereme Fatıma Feride Hanım Hakkında Sabılık Hatıratım," III/9 (1 Mart 1916), s. 166-169.
- Hadice Çanişeva, (Petro Pavel) "Hatunlar Himayesizliğı," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 13-14.
- Hadice Emirova, Fakihe Velidiye (Kıçek Tarhan), Sacide Yaveşova, "İdareye Mektuplar," II/7 (1 Fivral 1915), s. 19-21.
- Hadice Orski, "Millî Gimnazye Torusunda Bir İki Süz," IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 60-61.
- Hadice Şemasiye, "Ata-Ana Muallimeler," II/7 (1 Fivral 1915), s. 12-14.
- _____, "Aslde Hürriyetni Ni Bola? Siz Ni Diysiz?," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 14-15.
- Hadice Timikiye, (Çistay) "Hanım ve Tutaşlarga," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 17-18.
- Hak, "Minim Tarihim I," (Türkiye'nin Bahtsız Kız Digen Hikâyesinden Bir Kiselik), II/22 (20 Sentabr 1915), s. 14-18.
- _____, "Minim Tarihim II," II/23 (4 Oktabr 1915), s. 11-15.
- Halim Umarof, "Mecruh Askerler İşlegen Nerselerniñ ve Vistafkası Münasebeti İle," [Yaralı Askerlerin Yaptığı Şeylerin Sergisi], III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 349-355.
- Hâris Fahri, "Fatma Feride Hanıma," I/12 (15 April 1914), s. 3.
- Hasan Fatıma, "Gulca'da Mevlud Beyreminde Hatunlar Meclisinde, Hadice Hasan Tarafından Söylengen Nutuk," I/10 (15 Mart 1914), s. 14-17.
- Hayruk, "Halk Kurultayında Müslimeler Tilegi," IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 271-273.
- Hayrünisa Buriyeva, "Muhterem Muharrir Efendi!," I/18 (15 İyul 1914), s. 19.
- Hüsiddin Kerimof, "Astrahan Hatunları," I/21 (1 Sentabr 1914), s. 11-14.
- _____, "Hatunluk İrlık Tartuşı," [Hatunluk-Erkeklik Mücadelesi], II/8 (15 Fivral 1915), s. 11-14.
- İ[smail] 'Abidî, "Özüñnü Kızgandır," I/20 (15 Avgust 1914), s. 18-19.
- İbrahim Emirhan, "Kızlarga Bigrekte Tiyüş," [Kızlara Daha Fazla Gerekli], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 6-9.
- İbrahim Velidef, "Tatar Hatunu İrklı Bulurga Tiyüş," [Tatar Kadının Bağımsız Olması Gerekir], I/22 (15 Sentabr 1914), s. 17-19.
- İdare, "Bir Niçe Söz," I/1 (27 Oktabr 1913), s. 1-2.
- _____, "Bir İki Söz," I/6 (15 Gınvar 1914), s. 13.
- _____, "İlanlar," I/19 (1 Avgust 1914), s. 21.
- _____, "Ankite Kızlarmızñı Niçek Terbiye Kaylurga Kirek?," II/24 (17 Oktabr 1915), s. 15-16.
- _____, "Vakit Gazetesiniñ On Yılı," III/10 (18 Mart 1916), s. 187.
- _____, "Merhume Muallime Kâmile Hanım Muzafferiyeye," III/17 (5 İyul 1916), s. 300.
- _____, "Muallime Kirek Kişilerge," IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 248.
- İhseniye, "İzdi!..," (şiiir), III/8 (15 Fivral 1916), s. 145.
- İlham, "Ge...," III/22 (24 Sentabr 1916), s. 367.

- İmam Hayrullah el-Osmanî, “Hatunların Hukukta Tiygizliği hem Hasan Maşure,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 3-5.
- İmameddin Şemasi, (Hacı Tarhan) “Üvgi Balanñ Körmüşü,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 9-10.
- İsenbet, “Şeriat Kaşında Hatun-Kızlar,” [İslam’a Göre Kadınlar], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 4-5.
- _____, (Kazan) “Kül Eli?,” III/10 (18 Mart 1916), s. 173.
- _____, “Turmuş Obkununda,” III/11 (1 April 1916), s. 198.
- _____, “Hatun-Kızlar İsyezdi,” [Hatun-Kızlar Kongresi], III/13 (1 May 1916), s. 225-227.
- _____, “Saira!..,” (şiir), III/14 (15 May 1916), s. 245.
- _____, “Küzleri,” (şiir), III/15-16 (15 İyun 1916), s. 265.
- _____, “Yazgi Tañda,” III/17 (5 İyul 1916), s. 285.
- _____, “Kız Bala,” IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 6.
- _____, “Okutuvçı Kız,” [Öğretmen Kız], IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 17-18.
- _____, “Kişi Tavışı,” [İnsan Sesi], IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 106.
- İsmefî, “Şadluk Künü,” I/7 (25 Gınvar 1914), s. 3-6.
- _____, “Hatun-Kızlar Hakkında,” I/15 (1 İyun 1914), s. 4-6.
- _____, “Soğuşdan Rusya Küte,” II/19 (1 Avgust 1915), s. 5-9.
- _____, “Okutu Babında Tüb Meseleleri,” II/21 (1 Sentabr 1915), s. 2-3.
- _____, “Ge...,” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 79.
- İshak Bahitof, “Bahtsız Tatar Kızı,” (şiir), I/16 (15 İyun 1914), s. 12-13.
- _____, (Kazan) “Avul Muallimesinin Turmuşı,” [Köy Muallimesinin Hayatı], III/3 (3 Dikabr 1915), s. 49-50.
- İskenderiye, “Okutçılar Tiresinde,” III/11 (1 April 1916), s. 201-203.
- İsmail Âbidi, “Hatun-Kızlar İçin Hususi Kurslar,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 12-14.
- _____, “Niler Bar Göklerde, Niler Bar Cilerde?,” I/21 (1 Sentabr 1914), s. 8-11.
- _____, “Merhum Tuganım Nefise Bike Ruhuna,” III/3 (3 Dikabr 1915), s. 60.
- İzgü, (Troyski), “Kızganç Kızlar ve Kökden Cevap,” (şiir), I/13 (1 May 1914), s. 6-7.
- K. B, “Amerika’da Hanımlar Kulübü,” II/8 (15 Fivral 1915), s. 6-9.
- _____, “Amerika’da Hanımlar Kulübü,” II/9 (1 Mart 1915), s. 9-12.
- Kâmile Muzafferiye, “Eydeñiz Birge!..! ,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 11-13.
- _____, “Añğı Mingi Vakitte Bir Tavış,” II/7 (1 Fivral 1915), s. 3-6.
- _____, “Turkistanda,” (Bibi Hanımınñ Süyümbikege Karab Söylengen Sözlere), (Hikâye: Semerkand), II/11 (1 April 1915), s. 13-17.
- _____, (Buhara), Türkistan’da Tatar Hanımları,” II/13 (1 May 1915), s. 6-8.
- Kıyam Yoldaşef, “Hanımlar Türkümüne,” (şiir), I/18 (15 İyul 1914), s. 10.
- _____, “İrkutski Hanımları,” II/7 (1 Fivral 1915), s. 10-12.
- _____, “Aliye,” II/20 (15 Avgust 1915), s. 10-12; II/21 (1 Sentabr 1915), s. 11-12.
- _____, (Ufa) “Ufa’da Muallimeler Kursunun İmtihanı,” III/18 (18 İyul 1916), s. 310-312.
- _____, “Okutuvçılar İsyezdi,” [Öğretmenler Kongresi], IV/11 (10 May 1917), s. 177-179; IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 203-206.
- Kamer Bânû Baltaçiyeva, “Rusça Oku Turunda,” [Rusça Öğrenmek Hakkında], s. 15.
- Kâmile Mensurova, (Mekteb-i Salihie Şakirdlerinden), “Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler,” [Meryem Rahmankulova’ya Yardımlar], IV/9 (15 Mart 1917), s. 144.

- Karamiyık, (Taşkent) "Mektublar," II/11 (1 April 1915), s. 20.
- Kaygurıcı, "Merhume Sare İsmet," III/22 (24 Sentabr 1916), s. 371-372.
- Kayyum Kulatki, (Astırahan), "Kazak Hatun-Kızları I," I/10 (15 Mart 1914), s. 12-14.
- _____, "Astırhanda Hükümet Orta Mekteplerinde Okuçı Mösilman Kızları," I/10 (15 Mart 1914), s. 4-5.
- _____, "Kazak Hatun-Kızları II," I/14 (15 May 1914), s. 11-13; I/15 (1 İyun 1914), s. 16.
- Kemal Nugayef, (Sinbir) "Tenkid mi? Takdir mi?," II/18 (15 İyul 1915), s. 15-16.
- Ken, "Canbula Tavunda," IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 267-269.
- Kerim Emirî, (şiiir) "Turmuşım," III/13 (1 May 1916), s. 228.
- _____, "Avul," III/20-21 (1 Sentabr 1916), (şiiir), s. 345-346.
- Kerim Müşerrefof, "Medenî İşlerimiz," II/11 (1 April 1915), s. 18-19.
- _____, (Lunina İstansiyasi) "Anketge Cevab," III/2 (15 Noyabr 1915), s. 30-33.
- _____, "Penza Gubirnasında Hatunlar," [Penza Vilayetinde Hatunlar], III/4 (15 Dikabr 1915), s. 74-76.
- _____, "Mevlûd Hürmetine," III/5 (1 Gınvar 1916), s. 81-82.
- _____, "Mektebler, Muallime ve Muallimlermiz Halinden," III/7 (1 Fivral 1916), s. 134-137.
- _____, "Kızlarmızñı Terbiye ve Talim İşi," III/14 (15 May 1916), s. 249-251.
- _____, "Hürriyet Devrinde Hatun-Kız," IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 201-203.
- Kerime Osmanova, "Soğuş," (şiiir), IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 242.
- Kevkeb, "Dostlarıma," II/14-15 (18 May 1915), s. 9.
- _____, "Ge...", III/10 (18 Mart 1916), s. 187.
- _____, (Pirm) "Bagaşlab," IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 87.
- Kerime Osmanova, "Hallerimiz Big Açınklı," IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 47-48.
- Lemu'ayyen, "Yardım, yardım," I/14 (15 May 1914), s. 8-11.
- _____, "Cevap," I/19 (1 Avgust 1914), s. 16.
- Lepeyski, "Bahtsız Hatun," I/15 (1 İyun 1914), s. 14-15.
- _____, "Avullarda Faminizm," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 16-17.
- Lütfi Âdil, "Künçilik," I/2 (15 Noyabr 1913), s. 7-8.
- _____, [Yazı Başlığı yok], I/5 (1 Gınvar 1914), s. 9.
- _____, "Beyremde Hatunlar," I/7 (25 Gınvar 1914), s. 13-15.
- _____, "Beyrem Eydi," I/7 (25 Gınvar 1914), s. 17-19.
- _____, "Hatunlar Turunda Tukay," I/11 (1 April 1914), s. 16-18.
- _____, "Hatunlar Turunda Gogol I," I/20 (15 Avgust 1914), s. 1-5; I/21 (1 Sentabr 1914), s. 3-5; I/22 (15 Sentabr 1914), s. 11-13.
- "Medli A," (Hatıra), I/23 (1 Oktabr 1914), s. 13-16
- M. Ahmer, "Biraz Özkertilgen Tüş," [Biraz Değıştirilen Rüya], I/23 (1 Oktabr 1914), s. 11-13.
- _____, "Soñgu Minutlar," III/17 (5 İyul 1916), s. 286-290.
- M. D, "Su Kızı," (Hikâye), III/22 (24 Sentabr 1916), s. 366-372; III/23 (9 Oktabr 1916), s. 379-387; III/24 (24 Oktabr 1916), s. 398-403; IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 11-14; IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 24-29; IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 52-58; IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 88-95.
- M. Ebrar Sâidi, "Apama," [Teyze], (şiiir), II/10 (15 Mart 1915), s. 15.
- _____, "Enkeme," [Anneme], (şiiir), II/11 (1 April 1915), s. 17.
- _____, "Dul Hatunga," II/13 (1 May 1915), s. 13-14.

- _____, "Troyski'de," II/13 (1 May 1915), s. 19-20.
- _____, "Beyrem Bulegi," [Bayram Hediyesi], II/23 (4 Oktabr 1915), s. 1.
- _____, "Kara Kucukler," III/2 (15 Noyabr 1915), s. 38.
- _____, "Mevlud Taında," III/5 (1 Gınvar 1916), (şiiir), s. 95.
- _____, "Merhum Şairge," III/11 (1 April 1916), s. 189-190.
- _____, "Karye Bibi/ Kır Ebibi," (şiiir), III/23 (9 Oktabr 1916), s. 373-377.
- M. Feyzi, "Hikayeçik," I/15 (1 İyun 1914), s. 19-20.
- M. Haydar, "Kil İrkem," (şiiir), III/22 (24 Sentabr 1916), s. 357.
- M. Menaf, (Troyski) "Tatar Kızı," (şiiir), I/5 (1 Gınvar 1914), s. 1-2.
- _____, "Kızlarga," (şiiir), II/7 (1 Fivral 1915), s. 1.
- _____, "Ballada," [Lermantof'tan tercüme] (şiiir), II/8 (15 Fivral 1915), s. 14-15.
- _____, "Soğuşta Bala Muhabbeti," [Savaştta Çocuk Sevgisi], II/14-15 (18 May 1915), s. 17.
- _____, "Sağını," [Özleyiş], (şiiir), II/16-17 (25 İyun 1915), s. 6-7.
- _____, (Troyski), "Sirderya Boyunda," (şiiir), III/18 (18 İyul 1916), s. 304-306.
- _____, "Kütgenim," (şiiir), II/19 (1 Avgust 1915), s. 9-10 .
- _____, "Ol Matur," I/21 (1 Sentabr 1914), s. 16-17.
- M. Osman, "Solgan Çeçek," [Solun Çiçek], II/2 (15 Noyabr 1914), s. 3-5; II/3 (1 Dikabr 1914), s. 15-17; II/5 (1 Gınvar 1915), s. 16-19; II/14-15 (18 May 1915), s. 17-23; II/16-17 (25 İyun 1915), s. 7-10; II/18 (15 İyul 1915), s. 4-8; II/20 (15 Avgust 1915), s. 3-6.
- M. Ukmasi, "Ziya," IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 116-119.
- M. Uralbayeva, (Orenburg), "Mösilman İsyezdi Korsitkalarımız," s. 5-9.
- Mahbub Cemal Akçurina, "Zühre Hanım Toğrusundan," II/7 (1 Fivral 1915), s. 2-3.
- _____, "Kimden Bu?," II/9 (1 Mart 1915), s. 7-9.
- Mahmud Bedilî, "Şiiir," III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 337.
- _____, "Şiiir," IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 65.
- _____, "Şiiir," IV/15 (14 Avgust 1917), s. 217.
- Mahruy Muzafferiye Şakirdleri, "Taziye," I/23 (1 Oktabr 1914), s. 13.
- Mahruy Muzafferiye, "Mösilman Hatun-Kızlarında Hareket," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 15.
- _____, "Bibi Hanım Medresesi", "Muallim ve Muallimelere Açık Hat," I/11 (1 April 1914), s. 18-19.
- _____, "Kızganç Miñli Cemal," I/16 (15 İyun 1914), s. 13-17; I/17 (1 İyul 1914), s. 18-20.
- _____, "Kıymetli Hurma Ağacı Sındı?," I/23 (1 Oktabr 1914), s. 9-10.
- _____, "Yaña Yılga İzgi Tüleklerim," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 10-11.
- _____, "Muhterem Şehabettin Hazret," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 19-20.
- _____, "Ufa'ga Seyahat, I" [Ufa'ya Seyahat], II/21 (1 Sentabr 1915), s. 15-17; II/22 (20 Sentabr 1915), s. 19.
- Mehmed Vaiz Nuruzof, "Ufa'da," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 22.
- _____, "Tormış," I/5 (1 Gınvar 1914), s. 22.
- Mekteb-i Emiñiye Şakirdleri, "Okuçılar Bilen Musâhabe," I/12 (15 April 1914), s. 13-15.
- Merhaba Batırşina, "Fatma Feride Hanımınñ Avulda Vakti," II/9 (1 Mart 1915), s. 19-20.
- Merkua Toktarova, (Troyski) "Troyski'de Darülmuallimat," II/24 (17 Oktabr 1915), s. 5-10.
- Meryem İzmailova, "Hatunlar Hürlüğü," I/12 (15 April 1914), s. 5-7.

- Meryem M, "Yanluş adum," I/5 (1 Gınvar 1914), s. 4-8.
- Meryem Yakubiye, "Muhterem Muharrir Efendi," I/15 (1 İyun 1914), s. 15-16.
- Mesture Zebirova, "İmtihan Bolu Münasebetiyle Birlen Muvaffakiyetli Oku Kiçesi," I/13 (1 May 1914), s. 15-16.
- Megber, "Troyski Hatunları," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 15.
- Miñni Cemal İzzetullina, (Bugurslan'da), "Vahşi İr," [Vahşi Erkek], I/18 (15 İyul 1914), s. 15-17.
- Mir Seyid Kırım, "Kuhne Yanında Bakçe," III/13 (1 May 1916), s. 234-236.
- Molla Can Halikof, "Közgi Tün," II/3 (1 Dikabr 1914), s. 12-13.
- _____, "Kız Bala," II/7 (1 Fivral 1915), s. 10.
- Molla Tuhfetulloğlu, "Hatun-Kızlarımız Toğrusunda Tercüman Babay," I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 1-3.
- _____, "Kutlu Yulu," I/10 (15 Mart 1914), s. 3-6.
- Moskof Mösilmanları, "Süyümbike İdaresine," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 101.
- Muhabet, "Gitmes Kaygum," (şiir), I/16 (15 İyun 1914), s. 12.
- _____, "Korkalgıbizdan Kilgen Zarar Hem Gayret Himmet," I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 13-14.
- Muhabir, "Astırhan'da Hatun-Kızlarga Oku Kiçesi," I/8 (15 Fivral 1914), s. 9-11.
- Musi el-Semakı Tokmakda, "Balalar Üçün Saf Hava," [Çocuk İçin Temiz Hava], I/20 (15 Avgust 1914), s. 20.
- Mustafa Sıdkî, "Hatularnıñ Mescidge Yüruleri Hakkında," IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 240-241.
- Münevvere Nugay, Fakihe Velidiye, (Ufa) "Mektublar," II/14-15 (18 May 1915), s. 26-28.
- N, "Kazaçı Hatun-Kızları," [Rus Kazağı], IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 119-121.
- N.Ş, "Bir Yılga Satılan Kız," I/3 (1 Dikabr 1913), s. 8-9.
- Necip Dumavî, "Yaş Ana," [Genç Anne], II/3 (1 Dikabr 1914), s. 13-15.
- _____, "Yaş Ana," II/4 (15 Dikabr 1914), s. 11-14.
- _____, "Şiir," II/16-17 (25 İyun 1915), s. 1.
- _____, "Baha?," (şiir), II/20 (15 Avgust 1915), s. 1.
- _____, "Harabe," III/4 (15 Dikabr 1915), s. 62.
- _____, "Ufa İdiline," III/9 (1 Mart 1916), s. 157.
- _____, "Yolda," III/13 (1 May 1916), s. 221-222.
- Nakiyye, "Hatun Yüregi Talpina," I/13 (1 May 1914), s. 7-9.
- Nâzım, "Üzülgen Ümidler," [Üzmek nedir?], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 1-2.
- Necib Asrî, "Ülken Apam Hatıraları," (Bir Şairniñ Defterinden Köçürildi), III/7 (1 Fivral 1916), s. 126-128; III/8 (15 Fivral 1916), s. 145-148; III/9 (1 Mart 1916), s. 158-162.
- Nikitin, İmameddin Şemasî, [Nikitin'den çev. İmameddin Şemasî] "Avru Tul Hatununıñ Duası," [Hasta Dul Kadının Duası], II/14-15 (18 May 1915), s. 5.
- R.Ş, "Hatunlar Toğrusunda Ciyılış," [Hatunlar Hakkında Toplantı], I/3 (1 Dikabr 1913), s. 12-13.
- Rabia Hasanzâde, "Mektuplar," I/8 (15 Fivral 1914), s. 17-19.
- Rahim Bayezid, (Kazan), "Kilin," II/5 (1 Gınvar 1915), s. 11-12.
- _____, (Yaña Kola: Yeni Kale) "Tabiat Kucagında," II/21 (1 Sentabr 1915), s. 4-7.
- "Aileniñ Nıklığı Nibirle?," [Ailenin Sağlamlığı Ne İle Mümkün], III/19 (1 Avgust 1916), s. 324-331.
- Raziye Zeynullina, "Minem Muñum," I/21 (1 Sentabr 1914), s. 18-19.
- Rızaeddin Bin Fahreddin, "Süyümbike Jurnaline Hediyeimiz," I/24 (17 Oktabr 1914), s. 1-5.

- Rukiye İbrahimova, (şiiir) “Beyremi Bu?,” II/19 (1 Avgust 1915), s. 17-18.
_____, “Fathe Hanıma Bağışlim,” IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 61.
_____, “Tebrik,” II/11 (1 April 1915), s. 19-20.
- Rukiye Timkine, (Semerkand) “Anketke Cevab III,” III/3 (3 Dikabr 1915), s. 45-48.
- Rusya Müslimeleri Merkez Bürosu, “Uçreditelny Sabraniye ve Mösilman Hatunu,” IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 273-275.
- S[abircan] Ayagözi, “Avullarda Kızlar Mektebi I,” IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 51-56; IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 78-80.
_____, “Hürriyet Münasebeti İle,” IV/11 (10 May 1917), s. 181-183.
- S. Hacı Arabşah Oğlu Abagözi, “Tiflis Hatırası I,” IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 11-15; IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 23-26.
_____, “Süyüklime Bağışlim,” IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 22.
- S. İsmet, “Hazırğine Añladım,” [Şimdi Anladım], II/5 (1 Gınvar 1915), s. 9-10.
_____, “Seyahat Hatıraları I,” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 11-12; II/18 (15 İyul 1915), s. 17-20.
_____, “İffet Tutaş Hakkında,” III/2 (15 Noyabr 1915), s. 36-38.
- Sadri Celal, “Milletni Küte,” [Milleti Bekle], I/5 (1 Gınvar 1914), s. 3-4.
_____, “Beşik Yanında,” I/10 (15 Mart 1914), s. 6-8.
_____, “Anıñ Süyikli Oğlu,” [Onun Sevgili Oğlu], I/11 (1 April 1914), s. 7-9.
_____, “İndi Miñ Añar Rencmim I,” I/14 (15 May 1914), s. 1-4; I/15 (1 İyun 1914), s. 1-4; I/16 (15 İyun 1914), s. 1-4; I/17 (1 İyul 1914), s. 5-7; I/18 (15 İyul 1914), s. 8-10.
_____, “Kazak Lüगतları,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 8.
_____, “Nige Soñ Sin Mini Süyesiñ,” I/21 (1 Sentabr 1914), s. 5-6.
_____, “Kinimaturaflarga Yaş Balaların Alub Baru Hakkında Bir Niçe Süz,” [Çocukları Sinemaya Götürme Hakkında Birkaç Söz], II/21 (1 Sentabr 1915), s. 9-11.
_____, “Hatıra,” IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 31.
_____, “Vatan Yolunda: Napolyon’un Polşalı Hatunu,” [Napolyon’un Polonyalı Hatunu], IV/5 (10 Gınvar 1917), s. 66-71.
_____, “Tetuşda Muallimeler Kursu,” IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 242-244.
_____, “Azrail,” IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 244-248.
_____, “Hatunlarga İrler Bile Hukukda Tiygizlik Niçin Kirek?,” [Kadınlar İle Erkekler Arasında Eşitlik Neden Gerekli], V/1 (8 Ganvar 1918), s. 12-14.
- Said Sünçeley, [şiiir], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 3.
_____, “Elfiyem!,” (şiiir), I/2 (15 Noyabr 1913), s. 1.
_____, “Şehirde,” (şiiir), I/6 (15 Gınvar 1914), s. 1.
_____, “İsmiñ,” (şiiir), I/13 (1 May 1914), s. 6.
_____, “Şiir,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 5.
_____, “Şiirçik,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 3.
_____, “Tüş,” (şiiir), s. 4.
_____, “Uylarım,” [Düşüncelerim], II/3 (1 Dikabr 1914), s. 9.
- Salih İbrahimof, “Kart Kız,” [Hikâye], I/5 (1 Gınvar 1914), s. 8.
- Sare Molla Mirza Ehliyesi, (Sokusu Karyesinde) “Karye Kızlarında Oku Niçek?,” [Köy Kızlarında Okul Ne Durumda], I/12 (15 April 1914), s. 10-11.
- Sare Adutiye, “Süyüklü Kızım,” [Sevgili Kızım], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 10.

- Selime, "Hürriyetini Niçek Añlıysız?," [Hürriyeti Nasıl Anlıyorsunuz], I/24 (17 Oktabr 1914), s. 13-14.
- Süyümbike Muhabiri, "Umumi Mösılman İsyezdinde Hatunlar," [Müslüman Kongresinde Kadımlar], IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 198-201.
- Süyümbike, "Kur'an Bozuv Meselesi," [Kur'anı Tahrif Meselesi], I/3 (1 Dikabr 1913), s. 1-4.
- Şerif Hüseyinof, "Elmas Hem Kan," II/13 (1 May 1915), s. 14-17; II/14-15 (18 May 1915), s. 15-16.
- Şakir Can Yakubof, Supan Bektaş, İmadüddin Temir Bultof, "On Yıllık Matbuatta Hatun-Kız Makalesi Münasebetiyle," III/7 (1 Fivral 1916), s. 137-139.
- Ş[akir] Muhammediyarof, "Kırım Hatıraları," I/17 (1 İyul 1914), s. 2-5.
- Şehid Ahmediyef, "Rahmetli Kün," I/7 (25 Gınvar 1914), s. 6-8.
- _____, "Tatar Kızına," [Hikâye], I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 6-8.
- _____, "Şairimiz Abdulla Tukayefniñ Hatunlarga Karaşı," [Şairimiz Abdulla Tukay'ın Hatunlara Bakışı], I/11 (1 April 1914), s. 5-7.
- _____, "Hatunlar Hâli," I/13 (1 May 1914), s. 10-13.
- _____, "Babamız İsmail Bey," I/23 (1 Oktabr 1914), s. 7-9.
- _____, "Hukukga Aid," [Hukuka Ait], I/24 (17 Oktabr 1914), s. 15-17.
- _____, "Yaşa Zübeyde Yaşiyim Min," II/4 (15 Dikabr 1914), s. 14-17.
- _____, "Yubili Künü," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 12-15.
- _____, "Suistimal İtmedim I," (İyun Hatıralarından), II/13 (1 May 1915), s. 2-5; II/14-15 (18 May 1915), s. 1-5; II/16-17 (25 İyun 1915), s. 2-6.
- _____, "On Yıl," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 111-114.
- _____, "Hatunlar Vazifesi," III/18 (18 İyul 1916), s. 301-304.
- _____, "Olun Bike," (Uluğ Çingiz Han Anası), III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 346-348.
- _____, "Meşhur Hatunlardan Safiye Bike Hem Anası," III/23 (9 Oktabr 1916), s. 377-381.
- _____, "Meşhur Hatunlardan: Süyümbike," IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 20-21; IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 42-46.
- _____, "Hürriyet Düyasında," IV/9 (15 Mart 1917), s. 138-142.
- _____, "Hatunlardagi Saylav Hukuku," [Kadımların Seçim Hakkı], IV/10 (6 April 1917), s. 151-153.
- Şerife Temir Bey, "İffet Tutaşga," III/6 (23 Gınvar 1916), s. 114-118.
- Şeyhulla Ziyet, "Hatun-Kız Hakkında," (şiir), IV/16 (3 Sentabr 1917), s. 239.
- Tılmaç, "Hatun," II/10 (15 Mart 1915), s. 1.
- Tuhfetulla Oğlu, "Şeriat Kaşında Hatun-Kızlar," [İslam'a Göre Kadımlar], I/6 (15 Gınvar 1914), s. 2-4.
- Tutaşlar, "Möslime Kardeşlerimizge," IV/11 (10 May 1917), s. 164-165.
- Ümmü Gülsüm Tirişkaviye, "Bizniñ Hal I," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 3-5; I/5 (1 Gınvar 1914), s. 9-10.
- _____, "Terbiye Hakkında," I/16 (15 İyun 1914), s. 10-12.
- _____, "Din ve Tugan Til," [Ana Dil], I/19 (1 Avgust 1914), s. 5-7.
- _____, (şiir) "Süyüklimniñ Resmine Karab?," [Sevgilimin Resmine Bakarak], I/22 (15 Sentabr 1914), s. 16.
- Ümmü Gülsüm İsmailova, Meryem Şeyhülislamova, Nefise Mehmedşina, Gülçehre Mehmedcanova, "Troyski," I/12 (15 April 1914), s. 16.
- Üstazbike, "Mukaddes Gün" I/7 (25 Gınvar 1914), s. 11-13.
- Vâkıf Celal, "Müslimelerge Hitap," (şiir), I/1 (27 Oktabr 1913), s. 2-3.
- _____, "Tatar Kızı," (şiir), I/4 (15 Dikabr 1913), s. 3.

- _____, "Tukay Kabri Yanında," I/11 (1 April 1914), s. 4.
- _____, "Teessür Minutlarında," [Üzüntü Anlarında], I/17 (1 İyul 1914), s. 15.
- _____, "Ay Matur Kız," [Güzel Kız], I/21 (1 Sentabr 1914), s. 7.
- _____, "Gülistan," (şiir), II/13 (1 May 1915), s. 1.
- _____, "Uçam Kügge," II/16-17 (25 İyun 1915), s. 10.
- Vakkas, "Şehirde," IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 19.
- _____, "Hatunların Boruçu," IV/11 (10 May 1917), s. 179-181.
- Veli Birmiyef, Minni Cemal İzzetullina Yermiyeva, "Vahşi Halfeke Reddiye," II/16-17 (25 İyun 1915), s. 25-27.
- Yakub Halilî, "İdareden Cevaplar," I/2 (15 Noyabr 1913), s. 21.
- _____, "Millet Dahîsi," I/23 (1 Oktabr 1914), s. 4-7.
- _____, "Abdulla Tukayef İçin," I/11 (1 April 1914), s. 2-4.
- _____, "Hatunların İske Alu," [Kadınları Hatıra Getirme], I/12 (15 April 1914), s. 1-2.
- _____, "Büyük Üstad İsmail Beg Gasprinski," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 1-3.
- _____, "Hazreti Fatıma'nın Kahramanlığı," I/24 (17 Oktabr 1914), s. 5-8.
- _____, "Jurnalimizniñ İkinci Yılı," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 1-2.
- _____, "Hazreti Fatma'nın Kahramanlığı," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 7-10.
- _____, "Şehabettin el-Mercanî Hazretleri," II/6 (15 Gınvar 1915), s. 2-7.
- _____, "Bir Musahebe," II/19 (1 Avgust 1915), s. 10-14.
- _____, "Rus Hatunların Hürriyeti," III/5 (1 Gınvar 1916), s. 82-85.
- _____, "İngiltere'de Hatunlar Hareketi'niñ Tarihi," III/14 (15 May 1916), s. 242-245.
- _____, "Hazirgi Vakitke Bir Karaş," [Şimdiki Günlere Bir Bakış], III/15-16 (15 İyun 1916), s. 253-257.
- _____, "Tormışını Bilen Mes'ud," [Hayat Ne İle Mutlu?], III/24 (24 Oktabr 1916), s. 389-391.
- _____, "Kızlarga Millî Gimnazye," IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 1-3.
- _____, "Hatunların Hazirgi Vazifeleri," [Kadınların Bugünkü Görevleri], IV/9 (15 Mart 1917), s. 136-138.
- _____, "Azad Hatun," IV/10 (6 April 1917), s. 154-156.
- _____, "Kazan'dağı Umumi Möslimler İsyezdi," [Kazan'daki Umumi Müslüman Kadınlar Kongresi], IV/11 (10 May 1917), s. 166-174.
- _____, "Millî Boruç," [Millî Borç], IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 194-198.
- _____, "Umumi Möslimler İsyezdiniñ Üçünçü Künü," IV/13-14 (25 İyun 1917), s. 207-214.
- _____, "Millî ve Medenî Muhtariyet," IV/15 (14 Avgust 1917), s. 218-221.
- _____, "Tokuz Aylık Hesab," IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 276-279.
- Yakub Adutof, "Muallimelerge Yol Başçı, Kızlarga Mahsus Sekiz Senelik Mektebniñ Programması, [Muallimlere Rehber], [Kızlara Mahsus Sekiz Senelik Mektebin Programı], I/6 (15 Gınvar 1914), s. 14-16.
- S. İsmet, "Ankitege Cevab IV," III/4 (15 Dikabr 1915), s. 70-73.
- Yolçı, "Uralski'de Muallime Bibgi Bilikuva Vefat," I/19 (1 Avgust 1914), s. 15.
- Yusuf Madzini, "Balalarını Terbiye Turunda Zorlar Sözi," [Çocuk Eğitimi Konusunda Özlü Sözler], I/13 (1 May 1914), s. 15.
- Z. H., "Yokluk Dünyasınıñ Karañlığında Kilgen Kunaklar," II/19 (1 Avgust 1915), s. 14-17.
- Z. Hebiye, "Küz," I/24 (17 Oktabr 1914), s. 12.

- _____, "Balanımın Yahşi Buluvu Ata, Ananın Yahşi Buluvunda," [Çocuğun İyi olması Ana-Babanın İyi Olmasında], II/1 (1 Noyabr 1914), s. 12-13.
- _____, "Bir Mazlumenin Tormuşundan Bir Yafrak," II/21 (1 Sentabr 1915), s. 8-9.
- Z. Hüseyin, "Darümuallimat," II/1 (1 Noyabr 1914), s. 12.
- Z. N, "Tablgan Hat," [Bulunan Mektup], IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 49-50.
- Z. R. Liye, "Birinçi Adumlar," III/4 (15 Dikabr 1915), s. 61.
- Zahide Hanım, "Mektuplar," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 19-20.
- Zâhire Bayçurina, "Dostuma," (şiiir), I/19 (1 Avgust 1914), s. 12.
- Zâhire, "Bir Resimge," I/22 (15 Sentabr 1914), s. 16-17.
- Zakire Şeref, (Orenburg) "Çiğiş Örnekleri," II/8 (15 Fivral 1915), s. 9-11.
- Zekaî, "Zilayluke," (şiiir), III/14 (15 May 1916), s. 252.
- Zekiye Âbîdiye, (Petrograd) "Pitrograd'da Hatun-Kız Dünyası," s. 18-19.
- _____, "Ankitege Cevab," III/7 (1 Fivral 1916), s. 131-134.
- Zekiye, "Kazan'dağı Kütübhan-e İslamiyye ve Hatun-Kızlar," III/5 (1 Gınvar 1916), s. 96-98.
- Zeyneb Dinikayova, "Buhara'da Uyganu Eserleri," I/12 (15 April 1914), s. 9-10.
- Zeyneb Saidiye (Buhara) "Buhara'da Mektebge İcazet," III/4 (15 Dikabr 1915), s. 79-80.
- Zeyneb Veliyeva, "Tatar Hatunlarının Uzganı ve Kileçegi," [Tatar Kadınlarının Geçmişi ve Geleceği], I/11 (1 April 1914), s. 20-21.
- Zeynep Musa Kızı Uhiduva, (Eski Buhara) "Buhara'da Hatunlar," IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 124-125.
- Zeynep Safina, (Kazan), "İrlemin Urunsizga Cebr Kıluları! ," I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 16-17.
- Zeynüddin Taceddinef, (Almaata) "Zindan Yemişleri," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 16-17.
- Zinnur İsa, "Yetime," IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 46.
- Ziya Nasırî, "Bala," I/2 (15 Noyabr 1913), s. 2-4.
- Ziyalnur Ahmedî, "Amid," (şiiir), I/16 (15 İyun 1914), s. 10.

Yazarı Olmayan Makaleler ve Dergide Yer Alan Reklamlar

- [*Vakit* Gazetesi'nden İktibas], "Hatun-Kız Âlemi," II/3 (1 Dikabr 1914), s. 18-19.
- [*Yıldız* gazetesinden alıntı], "Mösilmanlarda Hatun-Kız Âlemi," II/2 (15 Noyabr 1914), s. 17-19.
- "Soğuş Münasebeti İle," [Savaş Münasebeti İle], I/23 (1 Oktabr 1914), s. 16.
- "Açılı Merasimi," [Açılış Merasimi], IV/1 (1 Noyabr 1916), s. 3-5.
- "Ak Yol," I/1 (27 Oktabr 1913), s. 22.
- "Ak yol," I/2 (15 Noyabr 1913), s. 22.
- "Ak yol," I/3 (1 Dikabr 1913), s. 22.
- "Amerika Hatunları," I/16 (15 İyun 1914), s. 21.
- "Añ," I/4 (15 Dikabr 1913), s. 21.
- "Añ," I/5 (1 Gınvar 1914), s. 21.
- "Analarda Bir Kiñeş," I/13 (1 May 1914), s. 17.
- "Anaların Aile İçindeki ve Balaları Kaşındağı Bağz Halleri" [Anaların Aile İçindeki ve Balaları Nazarındaki Bazı Halleri], III/3 (3 Dikabr 1915), s. 57-59.
- "Arab Hatunu *Hicaptan* Elik," [*el-Hilal* dergisinden tercüme edilmiştir], çev. Cemaleddin Velidof, I/10 (15 Mart 1914), s. 1-3.

- “Aryolnı Alu,” IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 252-255.
- “Aş Su Bölümü,” 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 19.
- “Aş Su Bölümü,” I/1 (27 Oktabr 1913), s. 19-20.
- “Aş Su Bölümü,” I/10 (15 Mart 1914), s. 20.
- “Aş Su Bölümü,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 18-19.
- “Aş Su Bölümü,” I/4 (15 Dikabr 1913), s. 17-18.
- “Aş Su Bölümü,” I/5 (1 Gınvar 1914), s. 16-18.
- “Aş Su Bölümü,” I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 21.
- “Aş Su Bölümü,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 20.
- “Aş Su Bölümü,” II/4 (15 Dikabr 1914), s. 19.
- “Aş Su Bölümü,” II/8 (15 Fivral 1915), s. 19-20.
- “Aş Su Bölümü,” s. 21.
- “Avul Kızlarmız,” [Köy Kızlarımız], II/21 (1 Sentabr 1915), s. 20.
- “Bahlava,” II/4 (15 Dikabr 1914), s. 19.
- “Bahtıbiz Açıla,” [Bahtımız Açılıyor], 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 20-21.
- “Bakçacılık,” s. 19-20. Devamı var
- “Bala Oyunçakları,” II/7 (1 Fivral 1915), s. 18-19. [Rusça’dan çev: ‘A. Hattî].
- “Balalar Aşı,” I/17 (1 İyul 1914), s. 20-21.
- “Balalar Aşı,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 20.
- “Balalar Aşı” I/18 (15 İyul 1914), s. 20.
- “Balalar Közin İtibarga Alu,” I/13 (1 May 1914), s. 14.
- “Balalar Neylikden Yalğanlıylar,” [Balalar Ne Sebeple Yalanlıyorlar?], III/14 (15 May 1916), s. 247-249.
- “Balalar Oyunu,” II/5 (1 Gınvar 1915), s. 12-15.
- “Balaların Niçek Aşaturga,” [Çocuklar Nasıl Beslenmeli?], II/24 (17 Oktabr 1915), s. 19-20.
- “Balanın Evvelki Altı Yılı,” I/13 (1 May 1914), s. 17-20.
- “Başka Millet Hatunları,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 15-16.
- “Başka Millet Hatunları,” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 15-16.
- “Bizenüv Sırları,” [Süslenme Sırları], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 21.
- “Çiberlik Artından: Beytni Maturlav,” [Ev Güzelleştirme], I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 20-21.
- “Darülfünunda Türk Hatunlarına Mahsus Dersler,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 17.
- “Dünyanın Türli Yaklarında Hatun-Kız Hali,” III/4 (15 Dikabr 1915), s. 77-79.
- “Edebiyat Kiçesi,” II/14-15 (18 May 1915), s. 28-29.
- “Efendi ve Hanımlar Dikkatine,” III/5 (1 Gınvar 1916), s. 100.
- “Faideli Kiñeşler,” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 28.
- “Faideli Kiñeşler,” II/23 (4 Oktabr 1915), s. 20.
- “Fatıma Feride Hanım Namına Kurulgan Mektebge Tigiz Kuru Merasimi,” III/3 (3 Dikabr 1915), s. 52-56.
- “Fatıma,” (Fatıma ve Âniñ Tekâmülü Üçünçi Görünüş), II/10 (15 Mart 1915), s. 2-6.
- “Fatıma,” (Fatıma ve Âniñ Tekâmülü), II/11 (1 April 1915), s. 1-6.
- “Fatıma,” (ve Âniñ Tekâmülü), II/12 (15 April 1915), s. 2-8.

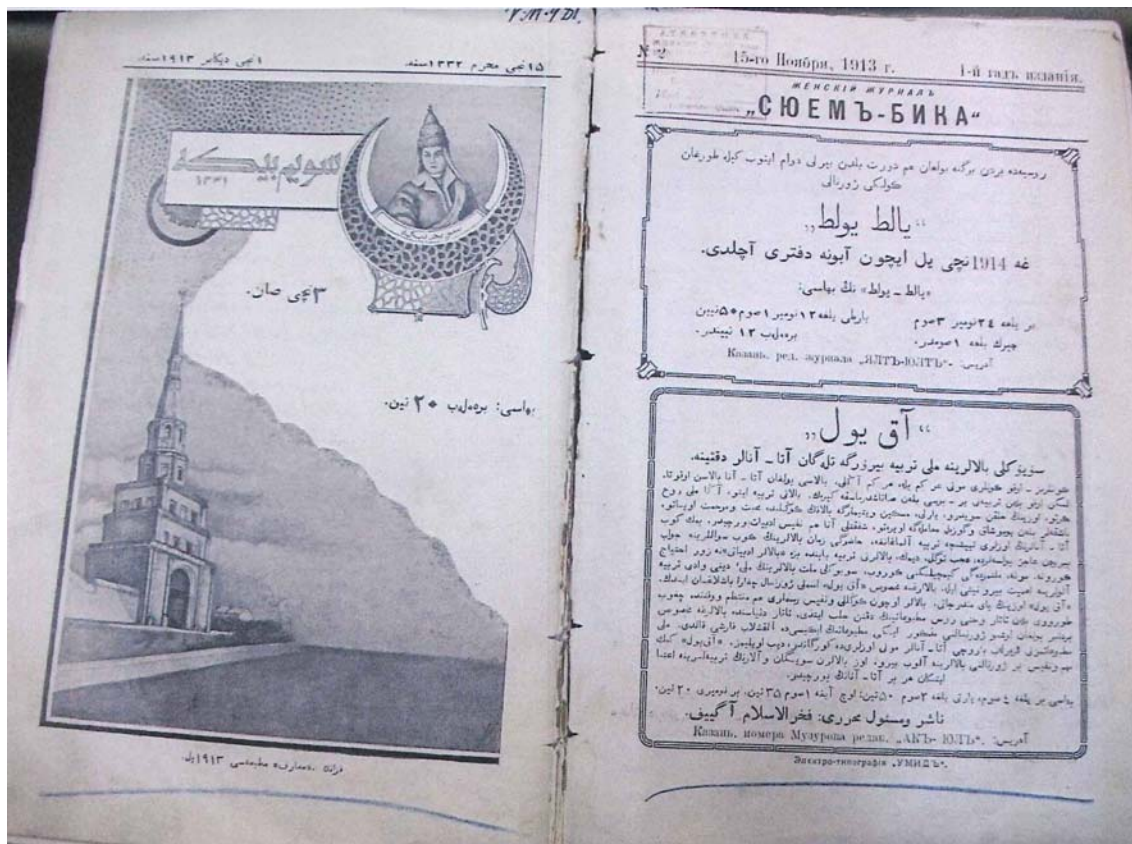
- “Fatma Feride Hanımga İki Yıl,” III/9 (1 Mart 1916), s. 169-170.
- “Fransiya’da Hatunlar Oynanuvunuñ Tarihi,” III/18 (18 İyul 1916), s. 310-315.
- “Fruktalırdan Varı,” [Meyve Reçeli], III/15-16 (15 İyun 1916), s. 281-284.
- “Gimnazyenin İslamga İki Yaklı Karaşı,” [Gimnazye’nin İslama İki Tarafılı Bakışı], IV/2 (20 Noyabr 1916), s. 32.
- “Gulca’da Hatunlar İçin İctihad,” I/Sayı 15 (1 İyun 1914), s. 12-13.
- “Gulca’da Kızlar İmtihanı,” I/17 (1 İyul 1914), s. 7-8.
- “Gulca’da Kızlar İmtihanında Darümuallimat Binasına Himmetlü Hanım ve Tutaşlar Tarafından Birilgen İâneler,” I/17 (1 İyul 1914), s. 11-12.
- “Gulca’da Mevlud,” I/10 (15 Mart 1914), s. 19.
- “Haberler Kısmı,” III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 355-356.
- “Hakımler Süzü,” III/9 (1 Mart 1916), s. 171.
- “Hanım ve Tutaşlar Üçün İki Aylık Talim ve Terbiye Kursları,” IV/11 (10 May 1917), Dış kapak.
- “Hanımlar Dikkatine,” IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 62.
- “Hanımlar Üçün Caylık Dersler,” II/13 (1 May 1915), s. 21.
- “Hatun-Kız Meselesi Münasebetiyle,” II/10 (15 Mart 1915), s. 17-20.
- “Hatun-Kızlarımız Hakkında Muhterem Musa Efendi Bigiyef Fikri,” II/1 (1 Noyabr 1914), s. 4-6.
- “Hatun-Kızınıñ Hazırğı Ahvali Hakkında Matbuat Fikri,” IV/10 (6 April 1917), s. 159-161.
- “Hatunlar Bilen Şayaru,” I/12 (15 April 1914), s. 17.
- “Hatunlar Hissesi,” IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 261-262.
- “Hatunlar Hizmeti,” III/8 (15 Fivral 1916), s. 155-156.
- “Hatunlar Hürriyeti,” IV/15 (14 Avgust 1917), s. 227-230.
- “Hatunlar Hürriyetinden Bir Numûne,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 15-16.
- “Hatunlar Memleketi,” I/10 (15 Mart 1914), s. 18-19.
- “Hatunlar Tavşı” [Kadınlarnın Sesi], I/17 (1 İyul 1914), s. 15-16.
- “Hatunlarga Tiygiz Hukuk,” [Hatunlara Çeşitli Haklar], IV/9 (15 Mart 1917), s. 143-144.
- “Hatunlarnın Saylavga Katışuvlarına Şeriat Yagından Karaş,” [Kadınlarnın Seçime Katılmalarına İslam Açısından Bakış], IV/11 (10 May 1917), s. 187-189.
- “Hâzirgi Mesele,” [Bugünkü Mesele], I/8 (15 Fivral 1914), s. 1-4.
- “Hıfzu’s-sihhat [Sağlık], “Yaktılıknıñ Ehemmiyeti,” [İştğın Önemi], I/13 (1 May 1914), s. 16-17.
- “Hürriyet Anası Birişku-Birişkuvskeya,” IV/10 (6 April 1917), s. 145-147.
- “İbretli Sözlər,” I/4 (15 Dikabr 1913), s. 14.
- “İdareden Cevablar,” III/10 (18 Mart 1916), s. 188.
- “İdareden Cevablar,” III/9 (1 Mart 1916), s. 171-172.
- “İdareden Cevaplar,” I/4 (15 Dikabr 1913), s. 20.
- “İdareden Cevaplar,” I/6 (15 Gınvar 1914), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” I/11 (1 April 1914), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” I/12 (15 April 1914), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 20.
- “İdareden Cevaplar,” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” I/7 (25 Gınvar 1914), s. 20.

- “İdareden Cevaplar,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 21.
- “İdareden Cevaplar,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 20.
- “İdare-i Beytiyye Hakkında Bir Oturuş,” III/2 (15 Noyabr 1915), s. 40.
- “İdareye Hatlar,” 1/6 (15 Gınvar 1914), s. 20.
- “İdareye Mektublar,” II/2 (15 Noyabr 1914), s. 20.
- “İffet Tutaşga,” (Anket Hakkında), III/6 (23 Gınvar 1916), s. 119.
- “İffet Tutaşka Cevab,” III/12 (16 April 1916), s. 219-220.
- “İkinci Muallimler Kursu Açıla,” [İkinci Muallimler Kursu Açılıyor], IV/11 (10 May 1917), s. 192-193.
- “İlanlar Özüne Ömürlük İbdeş Ölevçi,” II/6 (15 Gınvar 1915), s. 26.
- “İmtihanda Hasan Fatıma Bubi Tarafından Söylengen Nutuk,” I/17 (1 İyul 1914), s. 8-11.
- “İngiltere’de Hatunlar Hareketi’nin Tarihi,” III/13 (1 May 1916), s. 222-225.
- “İnkılab Günlerinde Tatar Hatun-Kızları,” IV/10 (6 April 1917), s. 157-159.
- “İsveç Hatunları,” II/21 (1 Sentabr 1915), s. 17-19.
- “İt Tozlu,” I/10 (15 Mart 1914), s. 20-21.
- “İtalya’da Hatun-Kız,” III/5 (1 Gınvar 1916), s. 98-99.
- “İtniñ Yahşiliğın Bilüv,” [Etin İyi Olup Olmadığını Anlamak], I/2 (15 Noyabr 1913), s. 19.
- “İyu Aptikasi,” [Türkçe’den tercüme edilmiştir], I/16 (15 İyun 1914), s. 19-20.
- “Kazan’da Hatun-Kız Âlemi,” II/1 (1 Noyabr 1914), s. 19-21.
- “Kazan’dagı Mösilman Kaçaklara Yardım Kamiteti Ve İşlevçi Hatun-Kızlar,” III/3 (3 Dikabr 1915), s. 50-51.
- “Kebeste,” [Lahana], I/13 (1 May 1914), s. 20-21.
- “Kerekli Bir İş,” I/12 (15 April 1914), s. 11-12.
- “Kıtay Hatun-Kızları II,” [Çin Kadınları], I/23 (1 Oktabr 1914), s. 18-19.
- “Kıtay Tarafında Troyski Sabski Diyen Şehirden Yazalar,” I/22 (15 Sentabr 1914), s. 17.
- “Kız Hem Ata,” [Kız ve Baba], I/10 (15 Mart 1914), s. 9-10.
- “Kol İşleri,” I/19 (1 Avgust 1914), s. 17-18.
- “Kol İşleri,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 13-14.
- “Kol İşleri,” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 20-21.
- “Mahruy Hanım Muzafferiye’nin Kısacağına Tercüme-i Hali,” [Mahruy Muzafferiye Hanım’ın Kısaca Hayat Hikâyesi], I/8 (15 Fivral 1914), s. 12-13.
- “Matbuat Âlemi,” II/1 (1 Noyabr 1914), s. 18-19.
- “Matbuat,” I/17 (1 İyul 1914), s. 18.
- “Maturluk Nerse?,” [Güzellik Nedir?], (Türkçe’den tercüme edilmiştir), I/12 (15 April 1914), s. 12.
- “Medenîyet Yolunda Hatunlar” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 5-6.
- “Mektublar,” IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 125-127.
- “Mektuplar,” I/5 (1 Gınvar 1914), s. 20.
- “Merhume Fatma Feride Hanım Ruhuna,” I/10 (15 Mart 1914), s. 19.
- “Merhume Kâmile Hanım Muzafferiye,” III/18 (18 İyul 1916), s. 316.

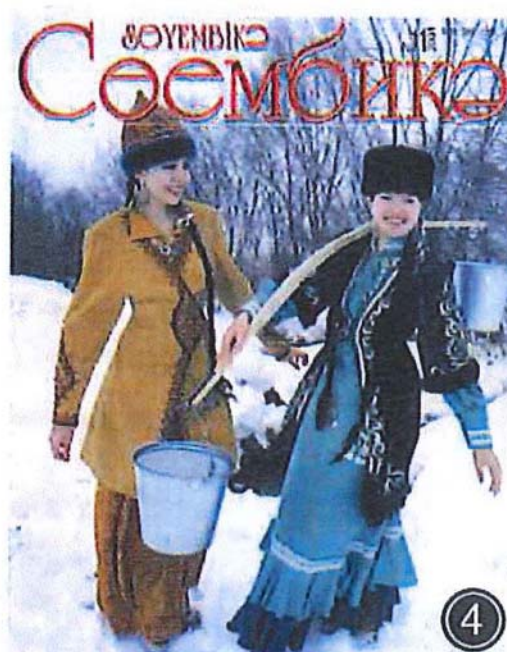
- “Meryem Tutaş Rahmankulovaga İaneler,” [Meryem Rahmankulova’ya Yardımlar], IV/6 (28 Gınvar 1917), s. 94-96.
- “Meryem Tutaş Rahmankulovaga Kilgen İaneler,” [Mirim Rahmankulova’ya Gelen Yardımlar], IV/7-8 (15 Fivral 1917), s. 127-128.
- “Meskev Möslimeleri Kamiteti Tarafından Hitabnâme,” IV/11 (10 May 1917), s. 165-166.
- “Metanet Kirek,” I/21 (1 Sentabr 1914), s. 14-16.
- “Mevlüd Kününde” II/6 (15 Gınvar 1915), s. 23.
- “Mısır Hatunları,” I/23 (1 Oktabr 1914), s. 17.
- “Millet ve Anıñ Tamırları,” I/20 (15 Avgust 1914), s. 10-11.
- “Milli Tarih,” III/19 (1 Avgust 1916), s. 323-324.
- “Mösilman Grajdanlar,” [Müslüman Vatandaşlar], IV/11 (10 May 1917), s. 163-164.
- “Mösilman Hatun-Kızları Hakkında Ankit [Anket], ” I/17 (1 İyul 1914), s. 17.
- “Mösilman Hatunlarında Hareket,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 17-18.
- “Mösilman Hatunlarınıñ Tavşları,” IV/9 (15 Mart 1917), s. 142-143.
- “Möslimeler İçin Birinçi Okuv Meclisi,” [Vakit Gazetesi’nden İktibas], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 15-16.
- “Muallimeler Kursu,” IV/11 (10 May 1917), s. 185-186.
- “Muallimeler Üçün Kurslar,” III/13 (1 May 1916), s. 233-234.
- “Muhterem Muallimeler Dikkatine,” II/12 (15 April 1915), s. 20.
- “Muhterem Süyümbike İdaresine,” I/18 (15 İyul 1914), s. 19-20.
- “Musikiden de Biraz,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 8-9.
- “Müfti Hazretniñ Vefatı Münasebeti Birle,” II/16-17 (25 İyun 1915), s. 17-19.
- “Münevver Tutaşnıñ Nutku,” II/10 (15 Mart 1915), s. 10-14.
- “O bu Nerse?,” I/16 (15 İyun 1914), s. 20.
- “Okuçılar Bilen Musahabe,” [Okuyucularla Sohbet], I/23 (1 Oktabr 1914), s. 17-18.
- “Okuvçılarıma,” [Okuyucularıma], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 10-11.
- “Petrograd Lazaritinden,” III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 348-349
- “Radi Cevheri Bilen Darulanuv,” [Radi Taşı İle Tedavi], [Zarya dergisinin 5. Sayısından alıntılanmıştır], I/10 (15 Mart 1914), s. 17-18.
- “Rusya’da Hatunlar Hareketi,” I/1 (27 Oktabr 1913), s. 17-18.
- “Rusya’da Hatunlar,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 17.
- “Semerkand Hatun Kızları Âleminden,” II/14-15 (18 May 1915), s. 30-32.
- “Sırb Hatunı,” I/21 (1 Sentabr 1914), s. 17-18.
- “Soğuş Hem Hatunlar,” II/5 (1 Gınvar 1915), s. 19-20.
- “Soğuş Hem Hatunlar,” III/20-21 (1 Sentabr 1916), s. 333-337.
- “Süyümbike Üçün Şadlık Künler,” [Süyümbike İçin Mutlu Günler], IV/17 (20 Oktabr 1917), s. 250-252.
- “Şairlerden İltimas,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 19-20.
- “Tatar Hatunu,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 10-13.
- “Tazarnu,” terc: Rahim Can Atnabayef, IV/18 (10 Dikabr 1917), s. 280-282.
- “Turmış,” I/6 (15 Gınvar 1914), s. 22.
- “Uralski’de Tuhfetullinler İdaresindegi Kızlar Mektebinde Yasalmış Mevlüd Meclisinde Zarife Tuhfetullina Tarafından Söylengen Nutuknuñ Mefhumu,” I/14 (15 May 1914), s. 19.

- “Üç Milyarlık Yaña Zayum,” III/24 (24 Oktabr 1916), s. 404.
- “Vakit Yardım Tâli,” I/24 (17 Oktabr 1914), s. 17-18.
- “Vatan Yolunda: Napolyon’un Polşalı Hatunu,” [Napolyon’un Polonyalı Hatunu], IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 38-41. Rusça’dan tercüme edilmiştir.
- “Yalt Yolt,” I/1 (27 Oktabr 1913), s. 22
- “Yalt Yolt,” I/2 (15 Noyabr 1913), s. 22.
- “Yalt Yolt,” I/3 (1 Dikabr 1913), s. 22.
- “Yaña Gezitetler,” [Yeni Gazeteler], IV/11 (10 May 1917), s. 189-192.
- “Yardım İteyik Eli?,” IV/3-4 (15 Dikabr 1916), s. 62-63.
- “Yaş Kilünler Bazarı,” I/Sayı 9 (1 Mart 1914), s. 20.
- “Yavrupa’da İñ Bahtlu Hatunlar,” III/1 (5 Noyabr 1915), s. 17-18.
- “Yelizavita Bulukiel,” [Dünyadaki İñ Evvelki Hatun Doktor], III/15-16 (15 İyun 1916), s. 268-271.
- “Yir Yüzünde Bulgan Hatunların Sanı,” [Yeryüzünde Kadınların Sayısı], III/13 (1 May 1916), s. 236.
- “Yukluk Dünyasının Karañılığında Kilgen Kunaklar,” [Yokluk Dünyasının Karanlığında Gelen Misafirler], II/18 (15 İyul 1915), s. 12-15.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/10 (15 Mart 1914), s. 21.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/2 (15 Noyabr 1913), s. 19-20.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/3 (1 Dikabr 1913), s. 21.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/4 (15 Dikabr 1913), s. 18.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/5 (1 Gınvar 1914), s. 18-19.
- “Yurt Kirekleri,” [Ev İhtiyaçları], I/8 (15 Fivral 1914), s. 20-21.
- “Yurt Kütü Turunda,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 13-16.
- “Yurt Kütü Turunda,” II/10 (15 Mart 1915), s. 15-17.
- “Zagranitsa’da Hatunlar Hareketi,” [Yabancı Ülkelerde Kadın Hareketi], I/1 (27 Oktabr 1913), s. 16.
- “Zevce Yani Hatun Nerse?,” [Zevce yani Hanım Ne demektir?], I/10 (15 Mart 1914), s. 18.
- “Zorlar Sözü,” [Özlu Sözler], I/7 (25 Gınvar 1914), s. 19.
- “Zur Yuğalular,” [Büyük Kayıplar], I/9 (1 Mart 1914), s. 13.
- “Zurlar Sözü,” I/8 (15 Fivral 1914), s. 11.

SÜYÜMBİKE'NİN KAPAK RESMİ

СҮЙҮМБИКЕ'ҮИ ТАКІП EDEN TATARİSTAN KADIN DERGİLERİ

Журналы: 1–3. «Azat hatyn»: 4. «Сююмбике»